

Issue №6

Part 5

International periodic scientific journal

ONLINE

www.sworldjournal.com

Indexed in
INDEXCOPERNICUS
(ICV: 69.6)

SWorld Journal

**Issue №6
Part 5
December 2020**

With the support of:

D.A.Tsenov Academy of Economics - Svishtov (Bulgaria)
Institute of Sea Economy and Entrepreneurship
Moscow State University of Railway Engineering (MIIT)
Ukrainian National Academy of Railway Transport
State Research and Development Institute of the Merchant Marine of Ukraine (UkrNIIMF)
Lugansk State Medical University
Kharkiv Medical Academy of Postgraduate Education
Alecu Russo State University of Bălți
GUUPO "Belarusian-Russian University"
Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian Sciences
Odessa Research Institute of Communications

Published by:

SWorld & D.A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov, Bulgaria

Editor: Shibaev Alexander Grigoryevich, *Doctor of Technical Sciences, Professor, Academician*
Scientific Secretary: Kuprienko Sergey, *candidate of technical sciences*

Editorial board: More than 190 doctors of science. Full list on pages 3-4

The International Scientific Periodical Journal "*SWorldJournal*" has been published since 2019 and has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars.

Periodicity of publication: Quarterly

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Редакционный Совет

Аверченков Владимир Иванович, доктор технических наук, профессор, Брянский государственный технический университет, Россия
 Ангелова Поля Георгиевна, доктор экономических наук, профессор, Хозяйственная академия им. Д. А. Ценова, Свиштор, Болгария, Болгария
 Анищенко Евгений Георгиевич, доктор географических наук, профессор, Уральский государственный экономический университет, Россия
 Антонов Валерий Николаевич, доктор технических наук, профессор, Национальный технический университет Украины "Киевский политехнический институт", Украина
 Антрапцева Надежда Михайловна, доктор химических наук, профессор, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина
 Ахмадиев Габдулахат Маликович, доктор ветеринарных наук, профессор, Казанский (Приволжский) федеральный университет, Россия
 Бажева Римма Чамаловна, доктор химических наук, профессор, Кабардино-Балкарский государственный университет имени Х. М. Бербекова, Россия
 Батыргареева Владислава Станиславовна, доктор юридических наук, Научно-исследовательский институт изучения проблем преступности имени академика В. В. Сташиса НАПРН Украины, Украина
 Безденежных Татьяна Ивановна, доктор экономических наук, профессор, Санкт-Петербургский государственный экономический университет, Россия
 Блатов Игорь Анатольевич, доктор физико-математических наук, профессор, Поволжский государственный университет телекоммуникаций и информатики, Россия
 Бурда Алексей Григорьевич, доктор экономических наук, профессор, Кубанский государственный аграрный университет, Россия
 Бухарина Ирина Леонидовна, доктор биологических наук, профессор, Удмуртский государственный университет, Россия
 Бушуева Инна Владимировна, доктор фармацевтических наук, профессор, Запорожский государственный медицинский университет, Украина
 Быков Юрий Александрович, доктор технических наук, профессор, Московский государственный университет путей сообщения, Россия
 Величко Степан Петрович, доктор педагогических наук, профессор, Кировградский государственный педагогический университет им. Владимира Винниченко, Украина
 Визир Вадим Анатольевич, доктор медицинских наук, профессор, Запорожский государственный медицинский университет, Украина
 Вожегова Раиса Анатольевна, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, Институт орошаемого земледелия Национальной академии аграрных наук Украины, Украина
 Волгирева Галина Павловна, кандидат исторических наук, доцент, Пермский государственный университет, Россия
 Волох Дмитрий Степанович, доктор фармацевтических наук, профессор, Национальный медицинский университет имени А. А. Богомольца, Украина
 Ворожбитова Александра Анатольевна, доктор филологических наук, профессор, Сочинский государственный университет, Россия
 Гавриленко Наталья Николаевна, доктор педагогических наук, доцент, Российский университет дружбы народов, Россия
 Георгиевский Геннадий Викторович, доктор фармацевтических наук, старший науч. сотрудник, ГП «Украинский научный фармакопейный центр качества лекарственных средств», Украина
 Гетьман Анатолий Павлович, доктор юридических наук, профессор, Национальный юридический университет имени Ярослава Мудрого, Украина
 Гилев Геннадий Андреевич, доктор педагогических наук, профессор, Московский государственный индустриальный университет, Россия
 Гончарук Сергей Миронович, доктор технических наук, профессор, Россия
 Грановская Людмила Николаевна, доктор экономических наук, профессор, Херсонский государственный аграрный университет, Украина
 Гребнева Надежда Николаевна, доктор биологических наук, профессор, Россия
 Гризодуб Александр Иванович, доктор химических наук, профессор, ГП «Украинский научный центр качества лекарственных средств», Украина
 Грищенко Светлана Анатольевна, доктор биологических наук, доцент, Уральская государственная академия ветеринарной медицины, Россия
 Гудзенко Александр Павлович, доктор фармацевтических наук, профессор, Луганский государственный медицинский университет, Украина
 Демидова В. Г., кандидат педагогических наук, доцент, Украина
 Денисов Сергей Александрович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, Россия
 Дорофеев Андрей Викторович, доктор педагогических наук, доцент, Башкирский государственный университет, Россия
 Дорохина Елена Юрьевна, доктор экономических наук, доцент, Российский экономический университет имени Г. В. Плеханова, Россия
 Ермагамбет Болат Толеуханович, доктор химических наук, профессор, Директор Института химии угля и технологий ТОО, Казахстан
 Жовтоног Ольга Игоревна, доктор сельскохозяйственных наук, Институт водных проблем и мелиорации НААН, Украина
 Захаров Олег Владимирович, доктор технических наук, профессор, Саратовский государственный технический университет, Россия
 "Зубков Руслан Сергеевич, доктор экономических наук, доцент, Николаевский межрегиональный институт развития человека высшего учебного заведения «Университет» Украин », Украина"
 Иржи Хлаула, доктор геолого-минералогических наук, профессор, FLKR - Университет Т. Бати, Злин, Чехия
 Калайда Владимир Тимофеевич, доктор технических наук, профессор, Томский государственный университет, Россия
 Каленик Татьяна Кузьминична, доктор биологических наук, профессор, Дальневосточный федеральный университет, Россия
 Кантарович Ю. Л., кандидат искусствоведения, Одесская национальная музыкальная академия, Украина
 Капитанов Василий Павлович, доктор технических наук, профессор, Одесский национальный морской университет, Украина
 Карпова Наталья Константиновна, доктор педагогических наук, профессор, Южный федеральный университет, Россия
 Кафарский Владимир Иванович, доктор юридических наук, профессор, директор науч.-ис. Центра укр конституционализма, Украина
 Кириллова Елена Викторовна, доктор технических наук, доцент, Одесский национальный морской университет, Украина
 Кириченко Александр Анатольевич, доктор юридических наук, профессор, Украина
 Климова Наталья Владимировна, доктор экономических наук, профессор, Кубанский государственный аграрный университет, Россия

Князева Ольга Александровна, доктор биологических наук, доцент, Башкирский государственный медицинский университет, Россия
 Коваленко Елена Михайловна, доктор философских наук, профессор, Южный федеральный университет, Россия
 Коваленко Петр Иванович, доктор технических наук, профессор, Институт водных проблем и мелиорации Национальной академии аграрных наук Украины, Украина
 Кокбаева Гульжаухар Какеновна, доктор исторических наук, профессор, Казахский национальный университет имени аль-Фараби, Казахстан
 Кондратов Дмитрий Вячеславович, доктор физико-математических наук, доцент, Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации, Россия
 Копей Богдан Владимирович, доктор технических наук, профессор, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа, Украина
 Косенко Надежда Федоровна, доктор технических наук, доцент, Ивановский государственный химико-технологический университет, Россия
 Костенко Василий Иванович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, Украина
 Котляров Владимир Владиславович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, КубГАУ, Россия
 Кочинев Юрий Юрьевич, доктор экономических наук, доцент, Санкт-Петербургский государственный политехнический университет, Россия
 Кравчук Анна Викторовна, доктор экономических наук, профессор, Академия Государственной пенитенциарной службы, Украина
 Крутлов Валерий Михайлович, доктор технических наук, профессор, Московский государственный университет путей сообщения, Россия
 Кудерин Марат Крыкбаевич, доктор технических наук, профессор, ПГУ им. С. Торайгырова, Казахстан
 Курмаев Петр Юрьевич, доктор экономических наук, профессор, Уманский государственный педагогический университет им. Павла Тычины, Украина
 Кухар Елена Владимировна, доктор биологических наук, доцент, Казахский агротехнический университет им. С. Сейфуллина, Казахстан
 Лапкина Инна Александровна, доктор экономических наук, профессор, Одесский национальный морской университет, Украина
 Латыгина Наталья Анатольевна, доктор политологических наук, профессор, Киевский национальный торгово-экономический университет, Украина
 Лебедев Анатолий Тимофеевич, доктор технических наук, профессор, Ставропольский государственный аграрный университет, Россия
 Лебедева Лариса Александровна, кандидат психологических наук, доцент, Мордовский государственный университет, Россия
 Липич Тамара Ивановна, доктор философских наук, доцент, Белгородский государственный университет, Россия
 Ломотыч Денис Викторович, доктор технических наук, профессор, Украинская государственная академия железнодорожного транспорта, Украина
 Лыткина Лариса Владимировна, доктор филологических наук, доцент, Российская академия народного хозяйства и государственной службы при Президенте Российской Федерации, Россия
 Лялякина Галина Борисовна, доктор физико-математических наук, профессор, Пермский национальный исследовательский политехнический университет, Россия
 Майданюк Ирина Зиновьевна, доктор философских наук, доцент, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина
 Макарова Ирина Викторовна, доктор технических наук, профессор, Казанский (Приволжский) федеральный университет, Россия
 Максим Виктор Иванович, доктор химических наук, профессор, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина
 Малахов А. В., доктор физико-математических наук, профессор, Украина
 Малышева Анна Васильевна, доктор социологических наук, доцент, Алтайский государственный университет, Россия
 Мельник Алёна Алексеевна, доктор экономических наук, доцент, Киевский национальный университет технологий и дизайна, Украина
 Милияева Лариса Григорьевна, доктор экономических наук, профессор, Бийский технологический институт (филиал) «Алтайский государственный технический университет им. И. И. Ползунова», заведующий кафедрой экономики предпринимательства, Россия
 Мишенни Татьяна Михайловна, доктор педагогических наук, профессор, Криворожский государственный педагогический университет, Украина
 Могилевская И. М., кандидат педагогических наук, профессор, Украина
 Монсейкина Людмила Гучаевна, доктор биологических наук, профессор, Калмыцкий государственный университет, Россия
 Морозов Алексей Владимирович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, Херсонский государственный аграрный университет, Украина
 Морозова Татьяна Юрьевна, доктор технических наук, профессор, Московский государственный университет приборостроения и информатики, Россия
 Нефедьева Елена Эдуардовна, доктор биологических наук, доцент, Волгоградский государственный технический университет, Россия
 Николаева Алла Дмитриевна, доктор педагогических наук, профессор, Северо-Восточный федеральный университет имени М. К. Аммосова, Россия
 Орлов Николай Михайлович, доктор наук государственного управления, доцент, Академия внутренних войск МВД Украины, кафедра оперативного применения ВВ, Украина
 Отепова Гульфира Елубаевна, доктор исторических наук, профессор, Павлодарский государственный педагогический институт, Казахстан
 Павленко Анатолий Михайлович, доктор технических наук, профессор, Полтавский национальный технический университет им. Юрия Кондратюка, Украина
 Парунакян Ваагн Эмилевич, доктор технических наук, профессор, Приазовский государственный технический университет, Украина
 Патыка Николай Владимирович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, Национальный научный центр "Институт земледелия НААН", Украина
 Пахомова Елена Анатольевна, доктор экономических наук, доцент, Международный университет природы, общества, и человека "Дубна", Россия
 Пачурин Герман Васильевич, доктор технических наук, профессор, Нижегородский государственный технический университет им. Р. Е. Алексеева, Россия
 Першин Владимир Федорович, доктор технических наук, профессор, Тамбовский государственный технический университет, Россия
 Пиганов Михаил Николаевич, доктор технических наук, профессор, Самарский государственный аэрокосмический университет имени академика С. П. Королёва, Россия
 Поляков Андрей Павлович, доктор технических наук, профессор, Винницкий национальный технический университет, Украина
 Попов Виктор Сергеевич, доктор технических наук, профессор, Саратовский государственный технический университет, Россия

Попова Таисия Георгиевна, доктор филологических наук, профессор, Российский университет дружбы народов, Россия

Растрюгина Алла Николаевна, доктор педагогических наук, профессор, Кировоградский государственный педагогический университет имени Владимира Винниченко, Шевченко, 1, г Кропивницкий, Украина

Ребезов Максим Борисович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, Россия

Резников Андрей Валентинович, доктор экономических наук, доцент, Московский государственный технологический университет "Станкин", Россия

Рокочинский Анатолий Николаевич, доктор технических наук, профессор, Национальный университет водного хозяйства и природопользования, Украина

Ромашенко Михаил Иванович, доктор технических наук, профессор, Институт водных проблем и мелиорации Национальной академии аграрных наук Украины, Украина

Рылов Сергей Иванович, кандидат экономических наук, профессор, Одесский национальный морской университет, Украина

Савельева Нелли Александровна, доктор экономических наук, профессор, Сочинский государственный университет, Россия

Сафаров Артур Махмудович, доктор филологических наук, старший преподаватель, Россия

Светлов Виктор Александрович, доктор философских наук, профессор, Петербургский государственный университет путей сообщения, Россия

Семенцов Георгий Никифорович, доктор технических наук, профессор, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа, Украина

Сентябров Николай Николаевич, доктор биологических наук, профессор, Волгоградская государственная академия физической культуры, Россия

Сидорович Марина Михайловна, доктор педагогических наук, профессор, Херсонский государственный университет, Украина

Сирота Наум Михайлович, доктор политологических наук, профессор, Государственный университет аэрокосмического приборостроения, Россия

Смирнов Евгений Иванович, доктор педагогических наук, профессор, Ярославский государственный педагогический университет им К Д Ушинского, Россия

Соколова Надежда Геннадьевна, доктор экономических наук, доцент, Ижевский государственный технический университет, Россия

Стародубцев Владимир Михайлович, доктор биологических наук, профессор, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина

Стегний Василий Николаевич, доктор социологических наук, профессор, Пермский национальный исследовательский политехнический университет, Россия

Степенко Валерий Ефремович, доктор юридических наук, доцент, Тихоокеанский государственный университет, Россия

Стовпец Александр Васильевич, доктор философских наук, доцент, Одесский национальный морской университет, Украина

Стовпец Василий Григорьевич, кандидат филологических наук, доцент, Одесский национальный морской университет, Украина

Стрельцова Елена Дмитриевна, доктор экономических наук, доцент, Южно-Российский государственный технический университет (НПИ), Россия

Сухенко Юрий Григорьевич, доктор технических наук, профессор, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина

Сухова Мария Геннадьевна, доктор географических наук, доцент, Горно-Алтайский государственный университет, Россия

Тарарико Юрий Александрович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, Украина

Тарасенко Лариса Викторовна, доктор социологических наук, профессор, Южный федеральный университет, Россия

Тестов Борис Викторович, доктор биологических наук, профессор, Тобольская комплексная научная станция УРО РАН, г Тобольск, Россия

Токарева Наталья Геннадьевна, кандидат медицинских наук, доцент, Медицинский институт ФГБОУ ВО "МГУ им Н П Огарева, Россия

Толбатов Андрей Владимирович, кандидат технических наук, доцент, Сумский национальный аграрный университет, Украина

Тонков Евгений Евгеньевич, доктор юридических наук, профессор, Юридический институт Национального исследовательского университета «Белгородский государственный университет», Россия

Тригуб Петр Никитович, доктор исторических наук, профессор, Украина

Тунгушбаева Зина Байбагусовна, доктор биологических наук, Казахский Национальный Педагогический Университет имени Абая, Казахстан

Устенко Сергей Анатольевич, доктор технических наук, доцент, Николаевский государственный университет им В О Сухомлинского, Украина

Фатеева Надежда Михайловна, доктор биологических наук, профессор, Тюменский государственный университет, Россия

Фатыхова Алевтина Леонтьевна, доктор педагогических наук, доцент, Башкирский государственный Университет (Стерлитамакский филиал), Россия

Федоришин Дмитро Дмитриевич, доктор геолого-минералогических наук, профессор, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа, Украина

Федотова Галина Александровна, доктор педагогических наук, профессор, Новгородский государственный университет, Россия

Федянина Людмила Николаевна, доктор медицинских наук, профессор, Дальневосточный федеральный университет, Россия

Хабибуллин Рифат Габдулхакович, доктор технических наук, профессор, Казанский (Приволжский) федеральный университет, Россия

Ходакова Нина Павловна, доктор педагогических наук, доцент, Московский городской педагогический университет, Россия

Хребина Светлана Владимировна, доктор психологических наук, профессор, Пятигорский государственный лингвистический университет, Россия

Червоний Иван Федорович, доктор технических наук, профессор, Запорожская государственная инженерная академия, Украина

Чигиринская Наталья Вячеславовна, доктор педагогических наук, профессор, Волгоградский государственный технический университет, Россия

Чурекова Татьяна Михайловна, доктор педагогических наук, профессор, Россия

Шайко-Шайковский Александр Геннадьевич, доктор технических наук, профессор, Черновицкий национальный университет им Ю Фельдковича, Украина

Шаповалов Валентин Валерьевич, доктор фармацевтических наук, профессор, Харьковская медицинская академия последипломного обучения, Украина

Шаповалов Валерий Владимирович, доктор фармацевтических наук, профессор, Харьковская областная государственная администрация, Украина

Шаповалова Виктория Алексеевна, доктор фармацевтических наук, профессор, Харьковская медицинская академия последипломного образования, Украина

Шарагов Василий Андреевич, доктор химических наук, доцент, Бельцкий государственный университет "Алеку Руссо", Молдова

Шевченко Лариса Васильевна, доктор ветеринарных наук, профессор, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина

Шепитко Валерий Юрьевич, доктор юридических наук, профессор, Национальный юридический университету имени Ярослава Мудрого, Украина

Шибяев Александр Григорьевич, доктор технических наук, профессор, Одесский национальный морской университет, Украина

Шипка Роман Богданович, доктор юридических наук, профессор, Национальный авиационный университет, Украина

Шербань Игорь Васильевич, доктор технических наук, доцент, Россия

Элзович М Далибор, доктор исторических наук, доцент, Приштинский университет К Митровица, Сербия

Яровенко Василий Васильевич, доктор юридических наук, профессор, Морской государственный университет имени адмирала Г И Невельского, Россия

Яценко Александр Владимирович, профессор, Институт морехозяйства и предпринимательства, Украина

Евстропов Владимир Михайлович, доктор медицинских наук, профессор, Российская таможенная академия, Россия

Кононова Александра Евгеньевна, кандидат экономических наук, доцент, Приднепровская государственная академия строительства и архитектуры, Украина

Титова Светлана Викторовна, кандидат географических наук, доцент, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

Татарчук Театяна Васильевна, кандидат технических наук, НУ "Запорожская политехника", Украина

Чухакина Светлана Васильевна, кандидат педагогических наук, доцент, Прикарпатский национальный университет имени Василия Стефаника, Украина

Бойко Руслан Васильевич, кандидат экономических наук, доцент, Хмельницкий национальный университет, Украина

Воропаева Татьяна Сергеевна, кандидат психологических наук, доцент, Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

Захаренко Наталья Сергеевна, кандидат экономических наук, Приазовский государственный технический университет, Украина

Кирик Александр Павлович, кандидат технических наук, доцент, Приазовский государственный технический университет, Украина

Княвновский Александр Моисеевич, кандидат химических наук, доцент, Херсонский государственный аграрный университет, Украина

Тхаркахова Ирина Григорьевна, кандидат экономических наук, доцент, Адыгейский государственный университет, Россия

Ветровый Андрей Орестович, кандидат технических наук, доцент, Тернопольский национальный экономический университет, Украина

Холаковская Ольга Васильевна, доктор экономических наук, старший науч сотрудник, Национальный научный центр "Институт аграрной экономики", Украина

Шатковский Андрей Петрович, доктор сельскохозяйственных наук, Институт водных проблем и мелиорации Национальной академии аграрных наук Украины, Украина

Катеринчук Иван Степанович, доктор технических наук, профессор, Национальная академия Государственной пограничной службы Украины имени Богдана Хмельницкого, Украина

Гончаренко Игорь Владимирович, доктор сельскохозяйственных наук, профессор, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина

Горностай Орислава Богдановна, кандидат технических наук, доцент, Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности, Украина

Станиславчук Оксана Владимировна, кандидат технических наук, доцент, Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности, Украина

Мирус Александр-Зиновий Львович, кандидат химических наук, доцент, Львовский государственный университет безопасности жизнедеятельности, Украина

Нашинец-Наумова Анфиса Юрьевна, доктор юридических наук, доцент, Киевский университет имени Бориса Гринченко, Украина

Киселев Юрий Александрович, доктор географических наук, профессор, Уманский национальный университет садоводства, Украина

Смутчак Зинаида Васильевна, доктор экономических наук, доцент, Летная академия Национального авиационного университета, Украина

Поленова Галина Тихоновна, доктор филологических наук, профессор, Ростовский-на-Дону государственный экономический университет, Россия

Макеева Вера Степановна, доктор педагогических наук, профессор, Российский государственный университет физической культуры, спорта, молодежи и туризма, Россия

Бунчук Оксана Борисовна, доктор юридических наук, доцент, Черновицкий национальный университет имени Юрия Фельдковича, Украина

Гладух Евгений Владимирович, доктор фармацевтических наук, профессор, Национальный фармацевтический университет, Украина

Бенера Валентина Ефремовна, доктор педагогических наук, профессор, Кременецкая областная гуманитарно-педагогическая академия имени Тараса Шевченко, Украина

Демещенко Наталья Николаевна, доктор педагогических наук, профессор, Национальный педагогический университет им Драгоманова, Украина

Макаренко Андрей Викторович, кандидат педагогических наук, доцент, Донбасский государственный педагогический университет, Украина

Харковлюк-Балакина Наталья Валерьевна, кандидат биологических наук, доцент, ГУ "Институт геронтологии НАМН Украины", Украина

Чушенко Валентина Николаевна, кандидат фармацевтических наук, доцент, Национальный Фармацевтический университет, Украина

Малинина Нина Львовна, доктор философских наук, доцент, Дальневосточный федеральный университет, Россия

Бруханский Руслан Феофистович, доктор экономических наук, профессор, Запорожский национальный университет, Украина

Заставецкая Леся Богдановна, доктор географических наук, профессор, Тернопольский национальный педагогический университет им В Гнатюка, Украина

Калабская Вера Степановна, кандидат педагогических наук, доцент, Уманский государственный педагогический университет имени Павла Тычины, Украина

Кутишев Станислав Николаевич, доктор физико-математических наук, профессор, ВТТУ, Россия

Пикас Ольга Богдановна, доктор медицинских наук, профессор, Национальный медицинский университет имени А А Богомольца, Украина

Редакційна Рада

Аверченко Володимир Іванович, доктор технічних наук, професор, Брянський державний технічний університет, Росія
 Ангелова Поля Георгіївна, доктор економічних наук, професор, Господарська академія ім Д А Ценова, Свиштов, Болгарія, Болгарія
 Аніміца Євген Георгійович, доктор географічних наук, професор, Уральський державний економічний університет, Росія
 Антонов Валерій Миколайович, доктор технічних наук, професор, Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут", Україна
 Антрапцева Надія Михайлівна, доктор хімічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
 Ахмаді Габдулахат Маликович, доктор ветеринарних наук, професор, Казанський (Приволзький) федеральний університет, Росія
 Бажев Риму Чамаловна, доктор хімічних наук, професор, Кабардино-Балкарський державний університет імені Х М Бербекова, Росія
 Батиргареева Владислава Станіславовна, доктор юридичних наук, Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В В Сташиса НАПрН України, Україна
 Безгрошових Тетяна Іванівна, доктор економічних наук, професор, Санкт-Петербурзький державний економічний університет, Росія
 Блатов Ігор Анатолійович, доктор фізико-математичних наук, професор, Поволзький державний університет телекомунікацій та інформатики, Росія
 Бурда Олексій Григорович, доктор економічних наук, професор, Кубанський державний аграрний університет, Росія
 Бухаріна Ірина Леонідівна, доктор біологічних наук, професор, Удмуртська державний університет, Росія
 Бушуєва Інна Володимирівна, доктор фармацевтичних наук, професор, Запорізький державний медичний університет, Україна
 Биков Юрій Олександрович, доктор технічних наук, професор, Московський державний університет шляхів сполучення, Росія
 Величко Степан Петрович, доктор педагогічних наук, професор, Кировоградський державний педагогічний університет ім Володимира Винниченка, Україна
 Візир Вадим Анатолійович, доктор медичних наук, професор, Запорізький державний медичний університет, Україна
 Вожегова Раїса Анатоліївна, доктор сільськогосподарських наук, професор, Інститут зрошуваного землеробства Національної академії аграрних наук України, Україна
 Волгірева Галина Павлівна, кандидат історичних наук, доцент, Пермський державний університет, Росія
 Волох Дмитро Степанович, доктор фармацевтичних наук, професор, Національний медичний університет імені О О Богомольця, Україна
 Ворожібова Олександра Анатоліївна, доктор філологічних наук, професор, Сочинський державний університет, Росія
 Гавриленко Наталія Миколаївна, доктор педагогічних наук, доцент, Російський університет дружби народів, Росія
 Георгієвський Геннадій Вікторович, доктор фармацевтичних наук, старший науч сотрудник, ДП «Український науковий фармакопейний центр якості лікарських засобів», Україна
 Гетьман Анатолій Павлович, доктор юридичних наук, професор, Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, Україна
 Гилев Геннадій Андрійович, доктор педагогічних наук, професор, Московський державний індустріальний університет, Росія
 Гончарук Сергій Миронович, доктор технічних наук, професор, Росія
 Грановська Людмила Миколаївна, доктор економічних наук, професор, Херсонський державний аграрний університет, Україна
 Гребньова Надія Миколаївна, доктор біологічних наук, професор, Росія
 Гризодуб Олександр Іванович, доктор хімічних наук, професор, ДП «Український науковий центр якості лікарських засобів», Україна
 Грищенко Світлана Анатоліївна, доктор біологічних наук, доцент, Уральська державна академія ветеринарної медицини, Росія
 Гузенко Олександр Павлович, доктор фармацевтичних наук, професор, Луганський державний медичний університет, Україна
 Демидова В Г, кандидат педагогічних наук, доцент, Україна
 Денисов Сергій Олександрович, доктор сільськогосподарських наук, професор, Росія
 Дорофеев Андрій Вікторович, доктор педагогічних наук, доцент, Башкирська державний університет, Росія
 Дорохіна Олена Юріївна, доктор економічних наук, доцент, Російський економічний університет імені Г В Плеханова, Росія
 Ермагамбет Болат Толеуханович, доктор хімічних наук, професор, Директор Інституту хімії вугілля і технологій ТОО, Казахстан
 Жовтоног Ольга Ігорівна, доктор сільськогосподарських наук, Інститут водних проблем і меліорації НААН, Україна
 Захаров Олег Володимирович, доктор технічних наук, професор, Саратовський державний технічний університет, Росія
 Зубков Руслан Сергійович, доктор економічних наук, доцент, Миколаївський міжрегіональний інститут розвитку человекависшего навчального закладу «Університет» Україн», Україна
 Іржі Хлаула, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, FLKR - Університет Т Баті, Злін, Чехія
 Калайда Володимир Тимофійович, доктор технічних наук, професор, Томський державний університет, Росія
 Каленик Тетяна Кузьмівна, доктор біологічних наук, професор, Далекосхідний федеральний університет, Росія
 Кантаровіч Ю Л, кандидат мистецтвознавства, Одеська національна музична академія, Україна
 Капітанів Василь Павлович, доктор технічних наук, професор, Одеський національний морський університет, Україна
 Карпова Наталія Костянтинівна, доктор педагогічних наук, професор, Південний федеральний університет, Росія
 Кафарський Володимир Іванович, доктор юридичних наук, професор, директор науч-іс центру укр конституціоналізму, Україна
 Кирилова Олена Вікторівна, доктор технічних наук, доцент, Одеський національний морський університет, Україна
 Кириченко Олександр Анатолійович, доктор юридичних наук, професор, Україна
 Климова Наталія Володимирівна, доктор економічних наук, професор, Кубанський державний аграрний університет, Росія

Князева Ольга Олександрівна, доктор біологічних наук, доцент, Башкирська державний медичний університет, Росія
 Коваленко Олена Михайлівна, доктор філософських наук, професор, Південний федеральний університет, Росія
 Коваленко Петро Іванович, доктор технічних наук, професор, Інститут водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України, Україна
 Кокебаєва Гульжаухар Какеновна, доктор історичних наук, професор, Казахський національний університет імені аль-Фарабі, Казахстан
 Кондратов Дмитро Вячеславович, доктор фізико-математичних наук, доцент, Російська академія народного господарства та державної служби при Президенті Російської Федерації, Росія
 Копалень Богдан Володимирович, доктор технічних наук, професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна
 Косенко Надія Федорівна, доктор технічних наук, доцент, Іванівський державний хіміко-технологічний університет, Росія
 Костенко Василь Іванович, доктор сільськогосподарських наук, професор, Україна
 Котляров Володимир Владиславович, доктор сільськогосподарських наук, професор, КубГАУ, Росія
 Коцине Юрій Юрійович, доктор економічних наук, доцент, Санкт-Петербурзький державний політехнічний університет, Росія
 Кравчук Ганна Вікторівна, доктор економічних наук, професор, Академія державної пенітенціарної служби, Україна
 Круглов Валерій Михайлович, доктор технічних наук, професор, Московський державний університет шляхів сполучення, Росія
 Кудерін Марат Крикбаєвич, доктор технічних наук, професор, ПГУ ім С Торайгирова, Казахстан
 Курман Петро Юрійович, доктор економічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет ім Павла Тичини, Україна
 Кухар Олена Володимирівна, доктор біологічних наук, доцент, Казахський агротехнічний університет ім С Сейфулліна, Казахстан
 Лапкіна Інна Олександрівна, доктор економічних наук, професор, Одеський національний морський університет, Україна
 Латигіна Наталія Анатоліївна, доктор політологічних наук, професор, Київський національний торговельно-економічний університет, Україна
 Лебедєв Анатолій Тимофійович, доктор технічних наук, професор, Ставропольський державний аграрний університет, Росія
 Лебедєва Лариса Олександрівна, кандидат психологічних наук, доцент, Мордовський державний університет, Росія
 Ліпич Тамара Іванівна, доктор філософських наук, доцент, Белгородський державний університет, Росія
 Ломотко Денис Вікторович, доктор технічних наук, професор, Українська державна академія залізничного транспорту, Україна
 Літкіна Лариса Володимирівна, доктор філологічних наук, доцент, Російська академія народного господарства та державної служби при Президенті Російської Федерації, Росія
 Ляльська Галина Борисівна, доктор фізико-математичних наук, професор, Пермський державний технічний університет, Росія
 Майданюк Ірина Зіновіївна, доктор філософських наук, доцент, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
 Макарова Ірина Вікторівна, доктор технічних наук, професор, Казанський (Приволзький) федеральний університет, Росія
 Максим Віктор Іванович, доктор хімічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
 Малахов А В, доктор фізико-математичних наук, професор, Україна
 Мальцева Анна Василівна, доктор соціологічних наук, доцент, Алтайський державний університет, Росія
 Мельник Олена Олександрівна, доктор економічних наук, доцент, Київський національний університет технологій та дизайну, Україна
 Міляєва Лариса Григорівна, доктор економічних наук, професор, Бійський технологічний інститут (філія) «Алтайський державний технічний університет ім ІІ Ползунова», завідувач кафедри економіки підприємництва, Росія
 Мішеніна Тетяна Михайлівна, доктор педагогічних наук, професор, Криворізький державний педагогічний університет, Україна
 Могилевська І М, кандидат педагогічних наук, професор, Україна
 Моїсейкін Людмила Гучаєвна, доктор біологічних наук, професор, Коломацький державний університет, Росія
 Морозов Олексій Володимирович, доктор сільськогосподарських наук, професор, Херсонка державний аграрний університет, Україна
 Морозова Тетяна Юріївна, доктор технічних наук, професор, Московський державний університет приладобудування і інформатики, Росія
 Нефедьєва Олена Едуардівна, доктор біологічних наук, доцент, Волгоградський державний технічний університет, Росія
 Николаєва Алла Дмитрівна, доктор педагогічних наук, професор, Північно-Східний федеральний університет імені М К Аммосова, Росія
 Орлов Микола Михайлович, доктор наук з державного управління, доцент, Академія внутрішніх військ МВС України, кафедра оперативного примінення ВВ, Україна
 Отепова Гульфіра Елубаєвна, доктор історичних наук, професор, Павлодарський державний педагогічний інститут, Казахстан
 Павленко Анатолій Михайлович, доктор технічних наук, професор, Полтавський національний технічний університет ім Юрія Кондратюка, Україна
 Парунакян Ваагн Еміль, доктор технічних наук, професор, Приазовський державний технічний університет, Україна
 Патица Микола Володимирович, доктор сільськогосподарських наук, професор, Національний науковий центр "Інститут землеробства НААН", Україна
 Пахомова Олена Анатоліївна, доктор економічних наук, доцент, Міжнародний університет природи, суспільства, і людини "Дубна", Росія
 Паучурін Герман Васильович, доктор технічних наук, професор, Нижгородський державний технічний університет ім Р С Алексєєва, Росія
 Першин Володимир Федорович, доктор технічних наук, професор, Тамбовський державний технічний університет, Росія
 Піганов Михайло Миколайович, доктор технічних наук, професор, Самарський державний аерокосмічний університет імені академіка С П Королева, Росія

Поляков Андрій Павлович, доктор технічних наук, професор, Вінницький національний технічний університет, Україна
 Попов Віктор Сергійович, доктор технічних наук, професор, Саратовський державний технічний університет, Росія
 Попова Таїсія Георгіївна, доктор філологічних наук, професор, Російський університет дружби народів, Росія
 Растрігіна Алла Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, Волгоградський державний педагогічний університет імені Володимира Виноченка, Шевченко, 1, м Кропивницький, Україна
 Ребезо Максим Борисович, доктор сільськогосподарських наук, професор, Росія
 Резніков Андрій Валентинович, доктор економічних наук, доцент, Московський державний технологічний університет "Станкін", Росія
 Рокочинський Анатолій Миколайович, доктор технічних наук, професор, Національний університет водного господарства та природокористування, Україна
 Ромащенко Михайло Іванович, доктор технічних наук, професор, Інститут водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України, Україна
 Рилів Сергій Іванович, кандидат економічних наук, професор, Одеський національний морський університет, Україна
 Савельєва Неллі Олександрівна, доктор економічних наук, професор, Сочинський державний університет, Росія
 Сафаров Артур Махмудович, доктор філологічних наук, старший викладач, Росія
 Светлов Віктор Олександрович, доктор філософських наук, професор, Петербурзький державний університет шляхів сполучення, Росія
 Семенцов Георгій Никифорович, доктор технічних наук, професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна
 Вересень Микола Миколайович, доктор біологічних наук, професор, Волгоградська державна академія фізичної культури, Росія
 Сидорович Марина Михайлівна, доктор педагогічних наук, професор, Херсонський державний університет, Україна
 Сирота Наум Михайлович, доктор політологічних наук, професор, Державний університет аерокосмічного приладобудування, Росія
 Смирнов Євген Іванович, доктор педагогічних наук, професор, Ярославський державний педагогічний університет ім К Д Ушинського, Росія
 Соколова Надія Геннадіївна, доктор економічних наук, доцент, Іжевський державний технічний університет, Росія
 Стародубцев Володимир Михайлович, доктор біологічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
 Стегній Василь Миколайович, доктор соціологічних наук, професор, Пермський державний технічний університет, Росія
 Пестенко Валерій Єфремович, доктор юридичних наук, доцент, Тихоокеанський державний університет, Росія
 Стопець Олександр Васильович, доктор філософських наук, доцент, Одеський національний морський університет, Україна
 Стопець Василь Григорович, кандидат філологічних наук, доцент, Одеський національний морський університет, Україна
 Стрельцова Олена Дмитрівна, доктор економічних наук, доцент, Південно-Російський державний технічний університет (НПІ), Росія
 Сухенко Юрій Григорович, доктор технічних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
 Сухова Марія Геннадіївна, доктор географічних наук, доцент, Гірничо-Алтайський державний університет, Росія
 Тараріко Юрій Олександрович, доктор сільськогосподарських наук, професор, Україна
 Тарасенко Лариса Вікторівна, доктор соціологічних наук, професор, Південний федеральний університет, Росія
 Тестів Борис Вікторович, доктор біологічних наук, професор, Тобольська комплексна наукова станція Уро РАН, г Тобольск, Росія
 Токарева Наталя Геннадіївна, кандидат медичних наук, доцент, Медичний інститут ФГБОУ ВО "МДУ ім Н П Огарьова, Росія
 Толбатов Андрій Володимирович, кандидат технічних наук, доцент, Сумський національний аграрний університет, Україна
 Тонков Євген Євгенович, доктор юридичних наук, професор, Юридичний інститут Національного дослідницького університету «Білгородський державний університет», Росія
 Тригуб Петро Микитович, доктор історичних наук, професор, Україна
 Тунгубаєва Зіна Байбагуєвна, доктор біологічних наук, Казахський Національний Педагогічний Університет імені Абая, Казахстан
 Устенко Сергій Анатолійович, доктор технічних наук, доцент, Миколаївський державний університет ім В О СУХОМЛІНСЬКОГО, Україна
 Фатєєва Надія Михайлівна, доктор біологічних наук, професор, Тюменський державний університет, Росія
 Фатихова Алевтина Леонтіївна, доктор педагогічних наук, доцент, Башкирська державний університет (Стерлитамакський філія), Росія
 Федорин Дмитро Дмитрович, доктор геолого-мінералогічних наук, професор, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна
 Федотова Галина Олександрівна, доктор педагогічних наук, професор, Новгородський державний університет, Росія
 Федяніна Людмила Миколаївна, доктор медичних наук, професор, Далекосхідний федеральний університет, Росія
 Хабібуллін Рифат Габдулхакович, доктор технічних наук, професор, Казанський (Привольський) державний університет, Росія
 Ходалова Ніна Павлівна, доктор педагогічних наук, доцент, Московський міський педагогічний університет, Росія
 Хребіна Світлана Володимирівна, доктор психологічних наук, професор, Пятигорський державний лінгвістичний університет, Росія
 Червоний Іван Федорович, доктор технічних наук, професор, Запорізька державна інженерна академія, Україна
 Чигиринська Наталя Вячеславівна, доктор педагогічних наук, професор, Волгоградський державний технічний університет, Росія
 Чурєкова Тетяна Михайлівна, доктор педагогічних наук, професор, Росія
 Шайко-Шайковський Олександр Геннадійович, доктор технічних наук, професор, Чернівецький національний університет ім Ю Федьковича, Україна
 Шаповалов Валентин Валерійович, доктор фармацевтичних наук, професор, Харківська медична академія післядипломної освіти, Україна
 Шаповалов Валерій Володимирович, доктор фармацевтичних наук, професор, Харківська обласна державна адміністрація, Україна

Шаповалова Вікторія Олексіївна, доктор фармацевтичних наук, професор, Харківська медична академія післядипломної освіти, Україна
 Шарага Василь Андрійович, доктор хімічних наук, доцент, Бельський державний університет "Аліку Руссо", Молдова
 Шевченко Лариса Василівна, доктор ветеринарних наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
 Шепітько Валерій Юрійович, доктор юридичних наук, професор, Національний юридичний університету імені Ярослава Мудрого, Україна
 Шибєв Олександр Григорович, доктор технічних наук, професор, Одеський національний морський університет, Україна
 Шишка Роман Богданович, доктор юридичних наук, професор, Національний авіаційний університет, Україна
 Шербань Ігор Васильович, доктор технічних наук, доцент, Росія
 Елєзовіч М Далібор, доктор історичних наук, доцент, Приштинський університет К Мітровіца, Сербія
 Яровенко Василь Васильович, доктор юридичних наук, професор, Морський державний університет імені адмірала Г І Невельського, Росія
 Яценко Олександр Володимирович, професор, Інститут моргосподарства і підприємництва, Україна
 Євстропов Володимир Михайлович, доктор медичних наук, професор, Російська митна академія, Росія
 Кононова Олександра Євгенівна, кандидат економічних наук, доцент, Придніпровська державна академія будівництва і архітектури, Україна
 Титова Світлана Вікторівна, кандидат географічних наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 Татарчук Тетяна Василівна, кандидат технічних наук, НУ "Запорізька політехніка", Україна
 Чупахіна Світлана Василівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна
 Бойко Руслан Васильович, кандидат економічних наук, доцент, Хмельницький національний університет, Україна
 Воропаєва Тетяна Сергіївна, кандидат психологічних наук, доцент, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна
 Захаренко Наталя Сергіївна, кандидат економічних наук, Приазовський державний технічний університет, Україна
 Кіркін Олександр Павлович, кандидат технічних наук, доцент, Приазовський державний технічний університет, Україна
 Киянівський Олександр Мойсейович, кандидат хімічних наук, доцент, Херсонський державний аграрний університет, Україна
 Тхаркахова Ірина Григорівна, кандидат економічних наук, доцент, Адигейський державний університет, Росія
 Вітровий Андрій Орестович, кандидат технічних наук, доцент, Тернопільський національний економічний університет, Україна
 Ходаловська Ольга Василівна, доктор економічних наук, старший науковий співробітник, Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки", Україна
 Шатковський Андрій Петрович, доктор сільськогосподарських наук, Інститут водних проблем і меліорації Національної академії аграрних наук України, Україна
 Катеринчук Іван Степанович, доктор технічних наук, професор, Національна академія державної ПРИКОРДОННОЇ служби України імені Богдана Хмельницького, Україна
 Гончаренко Ігор Володимирович, доктор сільськогосподарських наук, професор, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
 Горностаєв Оріслава Богданівна, кандидат технічних наук, доцент, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Україна
 Станіславчук Оксана Володимирівна, кандидат технічних наук, доцент, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Україна
 Мірус Олександр-Зеновій Львович, кандидат хімічних наук, доцент, Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Україна
 Напінєць-Наумова Анфіса Юріївна, доктор юридичних наук, доцент, Київський університет імені Бориса Грінченка, Україна
 Кисельов Юрій Олександрович, доктор географічних наук, професор, Уманський національний університет садівництва, Україна
 Смутчак Зінаїда Василівна, доктор економічних наук, доцент, Львівська академія національного авіаційного університету, Україна
 Поленова Галина Тихонівна, доктор філологічних наук, професор, Ростовський-на-Дону державний економічний університет, Росія
 Макеєва Віра Степанівна, доктор педагогічних наук, професор, Російський державний університет фізичної культури, спорту, молоді та туризму, Росія
 Бунчук Оксана Борисівна, доктор юридичних наук, доцент, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Україна
 Гладух Євген Володимирович, доктор фармацевтичних наук, професор, Національний фармацевтичний університет, Україна
 Бенєра Валентина Єфреївна, доктор педагогічних наук, професор, Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія імені Тараса Шевченка, Україна
 Демєнєнко Наталя Миколаївна, доктор педагогічних наук, професор, Національний педагогічний університет ім Драгоманова, Україна
 Макаренко Андрій Вікторович, кандидат педагогічних наук, доцент, Донбаський державний педагогічний університет, Україна
 Харковлюк-Балакіна Наталя Валеріївна, кандидат біологічних наук, доцент, ДУ "Інститут геронтології НАМН України", Україна
 Чушенко Валентина Миколаївна, кандидат фармацевтичних наук, доцент, Національний фармацевтичний університет, Україна
 Малиніна Ніна Львівна, доктор філософських наук, доцент, Далекосхідний федеральний університет, Росія
 Бруханський Руслан Феоктистович, доктор економічних наук, професор, Західноукраїнський національний університет, Україна
 Заставецька Леся Богданівна, доктор географічних наук, професор, Тернопільський національний педагогічний університет ім В Гнатюка, Україна
 Калабська Віра Степанівна, кандидат педагогічних наук, доцент, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна
 Кутішев Станіслав Миколайович, доктор фізико-математичних наук, професор, ВГТУ, Росія
 Пікас Ольга Богданівна, доктор медичних наук, професор, Національний медичний університет імені О О Богомольця, Україна

Editorial board

Averchenkov Vladimir Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Bryansk State Technical University, Russia
 Angelova Polya Georgieva, Doctor of Economic Sciences, Professor, Economic Academy D A Tsenova, Svishov, Bulgaria, Bulgaria
 Animica Evgenij Georgievich, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ural State University of Economics, Russia
 Antonov Valerij Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National Technical University of Ukraine "Kiev Polytechnic Institute", Ukraine
 Antrapeva Nadezhda Mihajlovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Ahmadiev Gabbulhat Malikovich, Doctor of Veterinary Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Bazheva Rima Chamalovna, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Kabardino-Balkarian State University named after H M Berbekov, Russia
 Batyrgareeva Vladislava Stanislavovna, Doctor of Law, Research Institute for the Study of Crime Problems named after academician V V Stashisa NAPRN of Ukraine, Ukraine
 Bezdenezhnyh Tatyana Ivanovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, St Petersburg State University of Economics, Russia
 Blatov Igor Anatolevich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Volga State University of Telecommunications and Informatics, Russia
 Burda Aleksey Grigorevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Buharina Irina Leonidovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Udmurt State University, Russia
 Bushueva Inna Vladimirovna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine
 Bykov Yuriy Aleksandrovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Railway Engineering, Russia
 Velichko Stepan Petrovich, Doctor of Education, Professor, Kirovograd State Pedagogical University named after Vladimir Vinnichenko, Ukraine
 Vizir Vadim Anatolevich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Medical University, Ukraine
 Vozhegova Raisa Anatolevna, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Institute of Irrigated Agriculture of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Volgrieva Galina Pavlovna, Candidate of Historical Sciences, assistant professor, Perm State University, Russia
 Voloh Dmitriy Stepanovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, A A National Medical University Pilgrim, Ukraine
 Vorozhitova Aleksandra Anatolevna, Doctor of Philology, Professor, Sochi State University, Russia
 Gavrilenko Nataliya Nikolaevna, Doctor of Education, assistant professor, Peoples' Friendship University of Russia, Russia
 Georgievskij Gennadiy Viktorovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, senior scientific employee, SE "Ukrainian Scientific Pharmacopoeia Center for the Quality of Medicines", Ukraine
 Getman Anatolij Pavlovich, Doctor of Law, Professor, National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine
 Gilev Gennadiy Andreevich, Doctor of Education, Professor, Moscow State Industrial University, Russia
 Goncharuk Sergej Mironovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Russia
 Granovskaya Lyudmila Nikolaevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Grebneva Nadezhda Nikolaevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Russia
 Grizodub Aleksandr Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, SE "Ukrainian Scientific Center for the Quality of Medicines", Ukraine
 Gricenko Svetlana Anatolevna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Ural State Academy of Veterinary Medicine, Russia
 Gudzenko Aleksandr Pavlovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Lugansk State Medical University, Ukraine
 Demidova V G, candidate of pedagogical sciences, assistant professor, Ukraine
 Denisov Sergej Aleksandrovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia
 Dorofeev Andrej Viktorovich, Doctor of Education, assistant professor, Bashkir State University, Russia
 Dorohina Elena Yurevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, G V Russian University of Economics Plekhanova, Russia
 Ermagambet Bolat Toleuhonovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, Director of the Institute of Coal Chemistry and Technology LLP, Kazakhstan
 Zhovtonog Olga Igorevna, Doctor of Agricultural Sciences, Institute of Water Problems and Land Reclamation NAAS, Ukraine
 Zaharov Oleg Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Saratov State Technical University, Russia
 Zubkov Ruslan Sergeevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Nikolaev Interregional Institute for Human Development of the Higher Educational Institution "University of Ukraine", Ukraine
 Irzhi Hlahula, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, FLKR - T Bati University, Zlin, Czech
 Kalajda Vladimir Timofeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Tomsk State University, Russia
 Kalenik Tatyana Kuzminichna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Far Eastern Federal University, Russia
 Kantarovich Yu L, Ph D in History of Arts, Odessa National Music Academy, Ukraine
 Kapitanov Vasilij Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Karpova Nataliya Konstantinovna, Doctor of Education, Professor, South Federal University, Russia
 Kafarskij Vladimir Ivanovich, Doctor of Law, Professor, Director of Science Center of Ukrainian Constitutionalism, Ukraine
 Kirillova Elena Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Kirichenko Aleksandr Anatolevich, Doctor of Law, Professor, Ukraine
 Klimova Natalya Vladimirovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Knyazeva Olga Aleksandrovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Bashkir State Medical University, Russia
 Kovalenko Elena Mihajlovna, doctor of philosophical science, Professor, South Federal University, Russia
 Kovalenko Petr Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian

Sciences of Ukraine, Ukraine
 Kokebaeva Gulzhauhar Kakenovna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Al-Farabi Kazakh National University, Kazakhstan
 Kondratov Dmitriy Vyacheslavovich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, assistant professor, Russian Academy of National Economy and Public Administration under the President of the Russian Federation, Russia
 Kopej Bogdan Vladimirovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Kosenko Nadezhda Fedorovna, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Ivanovo State University of Chemical Technology, Russia
 Kostenko Vasilij Ivanovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine
 Kotlyarov Vladimir Vladislavovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Kuban State Agrarian University, Russia
 Kochinev Yuriy Yurevich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, St Petersburg State Polytechnic University, Russia
 Kravchuk Anna Viktorovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Academy of the State Prison Service, Ukraine
 Kruglov Valerij Mihajlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Railway Engineering, Russia
 Kuderin Marat Krykbaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, PSU named after S Toraygirova, Kazakhstan
 Kurmaev Petr Yurevich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychyna, Ukraine
 Kuhar Elena Vladimirovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Kazakh Agro Technical University S Seifullina, Kazakhstan
 Lapkina Inna Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Latiyina Natalya Anatolevna, Doctor of Political Science, Professor, Kiev National University of Trade and Economics, Ukraine
 Lebedev Anatolij Timofeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Stavropol State Agrarian University, Russia
 Lebedeva Larisa Aleksandrovna, candidate of psychological sciences, assistant professor, Mordovian State University, Russia
 Lipich Tamara Ivanovna, doctor of philosophical science, assistant professor, Belgorod State University, Russia
 Lomoto Denis Viktorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ukrainian State Academy of Railway Transport, Ukraine
 Lytkina Larisa Vladimirovna, Doctor of Philology, assistant professor, Russian Academy of National Economy and Public Administration under the President of the Russian Federation, Russia
 Lyalkina Galina Borisovna, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Perm National Research Polytechnic University, Russia
 Majdanyuk Irina Zinovievna, doctor of philosophical science, assistant professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Makarova Irina Viktorovna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Maksin Viktor Ivanovich, Doctor of Chemical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Malahov A V, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, Ukraine
 Malceva Anna Vasilevna, Doctor of Sociology, assistant professor, Altai State University, Russia
 Melnik Alyona Alekseevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Kiev National University of Technology and Design, Ukraine
 Milyaeva Larisa Grigorevna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Byisk Technological Institute (branch) "Altai State Technical University named after I I Polzunova", head of the department of business economics, Russia
 Mishenina Tatyana Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Kryvyi Rih State Pedagogical University, Ukraine
 Mogilevskaya I M, candidate of pedagogical sciences, Professor, Ukraine
 Moisejkina Lyudmila Guhaevna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Kalmyk State University, Russia
 Morozov Aleksey Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Morozova Tatyana Yurevna, Doctor of Technical Sciences, Professor, Moscow State University of Instrument Engineering and Computer Science, Russia
 Nefedeva Elena Eduardovna, Doctor of Biological Sciences, assistant professor, Volgograd State Technical University, Russia
 Nikolaeva Alla Dmitrievna, Doctor of Education, Professor, Northeast Federal University named after M K Ammosova, Russia
 Orlov Nikolaj Mihajlovich, Doctor of Science in Public Administration, assistant professor, Academy of Internal Troops of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Department of Operational Conquest of the BB, Ukraine
 Otepova Gulgira Elubayevna, Doctor of Historical Sciences, Professor, Pavlodar State Pedagogical Institute, Kazakhstan
 Pavlenko Anatolij Mihajlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Poltava National Technical University Yuri Kondratyuk, Ukraine
 Parunakyan Vaagn Emilevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Priazov State Technical University, Ukraine
 Patyka Nikolaj Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, National Scientific Center "Institute of Agriculture of NAAS", Ukraine
 Pahomova Elena Anatolevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, International University of Nature, Society, and Man "Dubna", Russia
 Pachurin German Vasilevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Nizhny Novgorod State Technical University R E Alekseeva, Russia
 Pershin Vladimir Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Tambov State Technical University, Russia
 Piganov Mihail Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Samara State Aerospace University named after academician S P Queen, Russia
 Polyakov Andrej Pavlovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Vinnitsa National Technical University, Ukraine
 Popov Viktor Sergeevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Saratov State Technical University, Russia
 Popova Taisiya Georgievna, Doctor of Philology, Professor, Peoples' Friendship University of Russia, Russia
 Rastrygina Alla Nikolaevna, Doctor of Education, Professor, Kirovograd State Pedagogical University named after Vladimir Vinnichenko, I Shevchenko, Kropyvnytskyi, Ukraine
 Rebezov Maksim Borisovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Russia
 Reznikov Andrej Valentinovich, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Moscow State Technological University "Stankin", Russia
 Rokochinskij Anatolij Nikolaevich, Doctor of Technical Sciences, Professor,

National University of Water Resources and Environmental Management, Ukraine
 Romashenko Mihail Ivanovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Institute of Water Problems and Land Reclamation of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Rylov Sergej Ivanovich, PhD in Economics, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Saveleva Nelli Aleksandrovna, Doctor of Economic Sciences, Professor, Sochi State University, Russia
 Safarov Artur Mahmudovich, Doctor of Philology, Senior Lecturer, Russia
 Svetlov Viktor Aleksandrovich, doctor of philosophical science, Professor, Petersburg State University of Railway Engineering, Russia
 Semencov Georgij Nikiforovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Sentyabrev Nikolaj Nikolaevich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Volgograd State Academy of Physical Culture, Russia
 Sidorovich Marina Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Kherson State University, Ukraine
 Sirota Naum Mihajlovich, Doctor of Political Science, Professor, State University of Aerospace Instrumentation, Russia
 Smirnov Evgenij Ivanovich, Doctor of Education, Professor, Yaroslavl State Pedagogical University named after K D Ushinsky, Russia
 Sokolova Nadezhda Gennadevna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, Izhevsk State Technical University, Russia
 Starodubcev Vladimir Mihajlovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Stegnij Vasilij Nikolaevich, Doctor of Sociology, Professor, Perm National Research Polytechnic University, Russia
 Stepenko Valerij Efremovich, Doctor of Law, assistant professor, Pacific State University, Russia
 Stoypec Olesandr Vasilovich, Doctor of Philosophy, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Stoypec Vasil Grigorovich, Candidate of Philology, assistant professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Strelcova Elena Dmitrievna, Doctor of Economic Sciences, assistant professor, South Russian State Technical University (NPI), Russia
 Suhenko Yuriy Grigorevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Suhova Mariya Gennadevna, Doctor of Geographical Sciences, assistant professor, Gorno-Altai State University, Russia
 Tarariko Yuriy Aleksandrovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, Ukraine
 Tarasenko Larisa Viktorovna, Doctor of Sociology, Professor, South Federal University, Russia
 Testov Boris Viktorovich, Doctor of Biological Sciences, Professor, Tobolsk Integrated Scientific Station, Ural Branch of the Russian Academy of Sciences, Tobolsk, Russia
 Tokareva Natalya Gennadevna, Candidate of Medical Sciences, assistant professor, Medical Institute FSBEI HE "Moscow State University named after NP Ogarev, Russia
 Tolbatov Andrej Vladimirovich, candidate of technical sciences, assistant professor, Sumy National Agrarian University, Ukraine
 Tonkov Evgenij Evgenievich, Doctor of Law, Professor, Law Institute of the National Research University Belgorod State University, Russia
 Trigub Petr Nikitovich, Doctor of Historical Sciences, Professor, Ukraine
 Tungushbaeva Zina Bajbagusovna, Doctor of Biological Sciences, Kazakh National Pedagogical University named after Abay, Kazakhstan
 Ustenko Sergej Anatolevich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Nikolaev State University named after V O Sukhomlinsky, Ukraine
 Fateeva Nadezhda Mihajlovna, Doctor of Biological Sciences, Professor, Tyumen State University, Russia
 Fatyhova Alevtina Leontevna, Doctor of Education, assistant professor, Bashkir State University (Sterlitamak branch), Russia
 Fedorishin Dmitro Dmitrovich, Doctor of Geological and Mineralogical Sciences, Professor, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Fedotova Galina Aleksandrovna, Doctor of Education, Professor, Novgorod State University, Russia
 Fedyanina Lyudmila Nikolaevna, Doctor of Medical Sciences, Professor, Far Eastern Federal University, Russia
 Habibullin Rifat Gabdulhakovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Kazan (Volga) Federal University, Russia
 Hodakova Nina Pavlovna, Doctor of Education, assistant professor, Moscow City Pedagogical University, Russia
 Hrebina Svetlana Vladimirovna, Doctor of Psychology, Professor, Pyatigorsk State Linguistic University, Russia
 Chervonyj Ivan Fedorovich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Zaporizhzhya State Engineering Academy, Ukraine
 Chigirinskaya Natalya Vyacheslavovna, Doctor of Education, Professor, Volgograd State Technical University, Russia
 Churekova Tatyana Mihajlovna, Doctor of Education, Professor, Russia
 Shajko-Shajkovskij Aleksandr Gennadevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Chernivtsi National University Y Fedkovich, Ukraine
 Shapovalov Valentin Valerevich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkov Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine
 Shapovalov Valerij Vladimirovich, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkiv Regional State Administration, Ukraine
 Shapovalova Viktoriya Alekseevna, Doctor of Pharmaceutical Sciences, Professor, Kharkov Medical Academy of Postgraduate Education, Ukraine
 Sharagov Vasilij Andreevich, Doctor of Chemical Sciences, assistant professor, Balti State University "Alecu Russo", Moldova
 Shevchenko Larisa Vasilevna, Doctor of Veterinary Sciences, Professor, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Shepitko Valerij Yurevich, Doctor of Law, Professor, National Law University named after Yaroslav the Wise, Ukraine
 Shibaev Aleksandr Grigorevich, Doctor of Technical Sciences, Professor, Odessa National Maritime University, Ukraine
 Shishka Roman Bogdanovich, Doctor of Law, Professor, National Aviation University, Ukraine
 Sherban Igor Vasilevich, Doctor of Technical Sciences, assistant professor, Russia
 Elezovich M Dalibor, Doctor of Historical Sciences, assistant professor, Pristina University K Mitrovica, Serbia
 Yarovenko Vasilij Vasilevich, Doctor of Law, Professor, Admiral G I Maritime State University Nevelsky, Russia
 Yacenko Aleksandr Vladimirovich, Professor, Institute of Maritime Economics and Entrepreneurship, Scientific Research Design Institute of the Marine Fleet of

Ukraine, Ukraine
 Evstropov Vladimir Mikhailovich, Doctor of Medical Sciences, Professor, Russian Customs Academy, Russia
 Kononova Alexandra Evgenievna, PhD in Economics, docent, Pridneprovsk State Academy of Civil Engineering and Architecture, Ukraine
 Svitlana Titova, PhD in Geography, docent, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
 Tatarchuk Tetiana, PhD in technical sciences, NU "Zaporizhzhya Polytechnic", Ukraine
 Chupakhina Svitlana Vasylivna, PhD in pedagogical sciences, docent, Vasil Stefanyk Precarpathian National University, Ukraine
 Boiko Ruslan Vasilovich, PhD in Economics, docent, Khmelnytsky National University, Ukraine
 Voropayeva Tetiana Sergiivna, PhD in Psychology, docent, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine
 Zakharenko Natalia, PhD in Economics, Priazov State Technical University, Ukraine
 Kirkin Olesandr Pavlovich, PhD in technical sciences, docent, Priazov State Technical University, Ukraine
 Kyianovskiy Aleksandr Moiseevich, PhD in Chemistry, docent, Kherson State Agrarian University, Ukraine
 Tharkahova Irma Grigorevna, PhD in Economics, docent, Adyge State University, Russia
 Vitroviy Andriy Orestovych, PhD in technical sciences, docent, Ternopil National Economic University, Ukraine
 Khodakivska Olga, Doctor of Economic Sciences, senior research assistant, National Research Center "Institute of Agrarian Economics", Ukraine
 Shatkovskiy Andrii, Doctor of Agricultural Sciences, Institute of Water Problems and Melioration of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Ukraine
 Katerynchuk Ivan Stepanovych, Doctor of Technical Sciences, Professor, National Academy of the State Border Service of Ukraine named after Bohdan Khmelnytsky, Ukraine
 Goncharenko Igor Vladimirovich, Doctor of Agricultural Sciences, Professor, National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine, Ukraine
 Gornostaj Oryslava Bogdanivna, PhD in technical sciences, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Stanislavchuk Oksana Volodymyrivna, PhD in technical sciences, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Mirus Olesandr-Zenovij Lvovich, PhD in Chemistry, docent, Lviv State University of Life Safety, Ukraine
 Nashynets-Naumova Anfisa, Doctor of Law, docent, Boris Grinchenko Kyiv University, Ukraine
 Kyselov Iurii Olexandrovych, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Uman National University of Horticulture, Ukraine
 Smutchak Zinaida Vasylivna, Doctor of Economic Sciences, docent, Flight Academy of the National Aviation University, Ukraine
 Polenova Galina Tikhonovna, Doctor of Philology, Professor, Rostov-on-Don State University of Economics, Russia
 Makeeva Vera Stepanovna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Russian State University of Physical Culture, Sports, Youth and Tourism, Russia
 Bunchuk Oksana, Doctor of Law, docent, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, Ukraine
 Gladukh Ievgenii, Doctor of Pharmacy, Professor, National University of Pharmacy, Ukraine
 Benera Valentyna, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Taras Shevchenko Regional Humanitarian-Pedagogical Academy of Kremenets, Ukraine
 Demyanenko Natalia, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Taras Shevchenko Regional Humanitarian-Pedagogical Academy of Kremenets, Ukraine
 Makarenko Andriy Viktorovich, PhD in pedagogical sciences, docent, Donbass State Pedagogical University, Ukraine
 Kharkovliuk-Balakina Natalia, PhD in biological sciences, docent, State Institution "Institute of Gerontology of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine", Ukraine
 Chushenko Valentina Mykolayivna, PhD in pharmaceutical sciences, docent, National Pharmaceutical University, Ukraine
 Malinina Nina Lvovna, doctor of philosophical science, docent, Far Eastern Federal University, Russia
 Brukhansky Ruslan Feoktistovich, Doctor of Economic Sciences, Professor, Western Ukrainian National University, Ukraine
 Zastavetska Lesya Bogdanovna, Doctor of Geographical Sciences, Professor, Ternopil National Pedagogical University named after V Gnatyuk, Ukraine
 Kalabska Vira Stepanivna, PhD in pedagogical sciences, docent, Uman State Pedagogical University named after Pavel Tychina, Ukraine
 Kutishchev Stanislav Nikolaevich, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Professor, VSTU, Russia
 Pikas Olha Bohdanivna, Doctor of Medical Sciences, Professor, National Medical University named after A A Bogomolets, Ukraine

О журнале

Международный научный периодический журнал "SWorldJournal" получил большое признание среди отечественных и зарубежных интеллектуалов. Сегодня в журнале публикуются авторы из России, Украины, Молдовы, Казахстана, Беларуси, Чехии, Болгарии, Литвы, Польши и других государств.

Учрежден в 2018 году. Периодичность выхода: два раза в год.

Основными целями журнала являются:

- содействие обмену знаниями в научном сообществе;
- помощь молодым ученым в информировании научной общественности об их научных достижениях;
- создание основы для инноваций и новых научных подходов, а также открытий в неизвестных областях;
- содействие объединению профессиональных научных сил и формирование нового поколения ученых-специалистов в разных сферах.

Журнал целенаправленно знакомит читателя с оригинальными исследованиями авторов в различных областях науки, лучшими образцами научной публицистики.

Публикации журнала предназначены для широкой читательской аудитории – всех тех, кто любит науку. Материалы, публикуемые в журнале, отражают актуальные проблемы и затрагивают интересы всей общественности.

Каждая статья журнала включает обобщающую информацию на английском языке.

Журнал зарегистрирован в INDEXCOPERNICUS.

Про журнал

Міжнародний науковий періодичний журнал "SWorldJournal" отримав велике визнання серед вітчизняних і зарубіжних інтелектуалів. Сьогодні в журналі публікуються автори з Росії, України, Молдови, Казахстану, Білорусі, Чехії, Болгарії, Литви, Польщі та інших держав.

Дата заснування в 2018 році. Періодичність виходу: два рази на рік

Основними цілями журналу є:

- сприяння обміну знаннями в науковому співтоваристві;
- допомога молодим вченим в інформуванні наукової громадськості про їх наукові досягнення;
- створення основи для інновацій і нових наукових підходів, а також відкриттів в невідомих областях;
- сприяння об'єднанню фахових наукових сил і формування нового покоління вчених-фахівців в різних сферах.

Журнал цілеспрямовано знайомить читача з оригінальними дослідженнями авторів в різних областях науки, кращими зразками наукової публіцистики.

Публікації журналу призначені для широкої читачької аудиторії - усіх тих, хто любить науку. Матеріали, що публікуються в журналі, відображають актуальні проблеми і зачіпають інтереси всієї громадськості.

Кожна стаття журналу включає узагальнюючу інформацію англійською мовою.

Журнал зареєстрований в INDEXCOPERNICUS.

About the journal

The International Scientific Periodical Journal "SWorldJournal" has gained considerable recognition among domestic and foreign researchers and scholars. Today, the journal publishes authors from Russia, Ukraine, Moldova, Kazakhstan, Belarus, Czech Republic, Bulgaria, Lithuania, Poland and other countries.

Journal Established in 2018. Periodicity of publication: twice a year

The journal activity is driven by the following objectives:

- Broadcasting young researchers and scholars outcomes to wide scientific audience
- Fostering knowledge exchange in scientific community
- Promotion of the unification in scientific approach
- Creation of basis for innovation and new scientific approaches as well as discoveries in unknown domains

The journal purposefully acquaints the reader with the original research of authors in various fields of science, the best examples of scientific journalism.

Publications of the journal are intended for a wide readership - all those who love science. The materials published in the journal reflect current problems and affect the interests of the entire public.

Each article in the journal includes general information in English.

The journal is registered in the INDEXCOPERNICUS.

Требования к статьям

Статьи должны соответствовать тематическому профилю журнала, отвечать международным стандартам научных публикаций и быть оформленными в соответствии с установленными правилами. Они также должны представлять собой изложение результатов оригинального авторского научного исследования, быть вписанными в контекст отечественных и зарубежных исследований по этой тематике, отражать умение автора свободно ориентироваться в существующем библиографическом контексте по затрагиваемым проблемам и адекватно применять общепринятую методологию постановки и решения научных задач.

Все тексты должны быть написаны литературным языком, отредактированы и соответствовать научному стилю речи. Некорректность подбора и недостоверность приводимых авторами фактов, цитат, статистических и социологических данных, имен собственных, географических названий и прочих сведений может стать причиной отклонения присланного материала (в том числе – на этапе регистрации).

Все таблицы и рисунки в статье должны быть пронумерованы, иметь заголовки и ссылки в тексте. Если данные заимствованы из другого источника, на него должна быть дана библиографическая ссылка в виде примечания.

Название статьи, ФИО авторов, учебные заведения (кроме основного языка текста) должны быть представлены и на английском языке.

Статьи должны сопровождаться аннотацией и ключевыми словами на языке основного текста и обязательно на английском языке. Аннотация должна быть выполнена в форме краткого текста, который раскрывает цель и задачи работы, ее структуру и основные полученные выводы. Аннотация представляет собой самостоятельный аналитический текст и должна давать адекватное представление о проведенном исследовании без необходимости обращения к статье. Аннотация на английском (Abstract) должна быть написана грамотным академическим языком.

Приветствуется наличие УДК, ББК, а также (для статей по Экономике) код JEL (<https://www.acaweb.org/jel/guide/jel.php>)

Принятие материала к рассмотрению не является гарантией его публикации. Зарегистрированные статьи рассматриваются редакцией и при формальном и содержательном соответствии требованиям журнала направляются на экспертное рецензирование, в том числе через открытое обсуждение с помощью веб-ресурса www.sworld.education.

В журнале могут быть размещены только ранее неопубликованные материалы.

Вимоги до статей

Статті повинні відповідати тематичному профілю журналу, відповідати міжнародним стандартам наукових публікацій і бути оформленими відповідно до встановлених правил. Вони також повинні представляти собою виклад результатів оригінального авторського наукового дослідження, бути вписаними в контекст вітчизняних і зарубіжних досліджень з цієї тематики, відображати вміння автора вільно орієнтуватися в існуючому бібліографічному контексті по піднятим проблемам і адекватно застосовувати загальноприйнятну методологію постановки і вирішення наукових завдань.

Всі тексти повинні бути написані літературною мовою, відредаговані і відповідати науковому стилю мовлення.

Некоректність підбору і недостоірність наведених авторами фактів, цитат, статистичних та соціологічних даних, власних імен, географічних назв та інших відомостей може стати причиною відхилення надісланого матеріалу (в тому числі - на етапі реєстрації).

Всі таблиці і рисунки в статті повинні бути пронумеровані, мати заголовки і посилання в тексті. Якщо дані запозичені з іншого джерела, на нього повинні бути бібліографічні посилання у вигляді примітки.

Назва статті, ПІБ авторів, навчальні заклади (крім основної мови тексту) повинні бути представлені і на англійській мові.

Статті повинні супроводжуватися анотацією та ключовими словами на мові основного тексту і обов'язково англійською мовою. Анотація повинна бути виконана у формі короткого тексту, який розкриває мету і завдання роботи, її структуру та основні отримані висновки. Анотація представляє собою самостійний аналітичний текст і повинна давати адекватне уявлення про проведене дослідження без необхідності звернення до статті. Анотація англійською (Abstract) повинна бути написана грамотною академічною мовою.

Заохочується наявність УДК, ББК, а також (для статей по Економіці) код JEL (<https://www.acaweb.org/jel/guide/jel.php>)

Ухвалення матеріалу до розгляду не є гарантією його публікації. Зареєстровані статті розглядаються редакцією і при формальному і змістовному відповідно до вимог журналу направляються на експертне рецензування, в тому числі через відкрите обговорення за допомогою веб-ресурсу www.sworld.education.

У журналі можуть бути розміщені тільки раніше неопубліковані матеріали.

Requirements for articles

Articles should correspond to the thematic profile of the journal, meet international standards of scientific publications and be formalized in accordance with established rules. They should also be a presentation of the results of the original author's scientific research, be inscribed in the context of domestic and foreign research on this topic, reflect the author's ability to freely navigate in the existing bibliographic context on the problems involved and adequately apply the generally accepted methodology of setting and solving scientific problems.

All texts should be written in literary language, edited and conform to the scientific style of speech. Incorrect selection and unreliability of the facts, quotations, statistical and sociological data, names of own, geographical names and other information cited by the authors can cause the rejection of the submitted material (including at the registration stage).

All tables and figures in the article should be numbered, have headings and links in the text. If the data is borrowed from another source, a bibliographic reference should be given to it in the form of a note.

The title of the article, the full names of authors, educational institutions (except the main text language) should be presented in English.

Articles should be accompanied by an annotation and key words in the language of the main text and must be in English. The abstract should be made in the form of a short text that reveals the purpose and objectives of the work, its structure and main findings. The abstract is an independent analytical text and should give an adequate idea of the research conducted without the need to refer to the article. Abstract in English (Abstract) should be written in a competent academic language.

The presence of UDC, BBK

Acceptance of the material for consideration is not a guarantee of its publication. Registered articles are reviewed by the editorial staff and, when formally and in substance, the requirements of the journal are sent to peer review, including through an open discussion using the web resource www.sworld.education

Only previously unpublished materials can be posted in the journal.

Положение об этике публикации научных данных и ее нарушениях

Редакция журнала осознает тот факт, что в академическом сообществе достаточно широко распространены случаи нарушения этики публикации научных исследований. В качестве наиболее заметных и вопиющих можно выделить плагиат, направление в журнал ранее опубликованных материалов, незаконное присвоение результатов чужих научных исследований, а также фальсификацию данных. Мы выступаем против подобных практик.

Редакция убеждена в том, что нарушения авторских прав и моральных норм не только неприемлемы с этической точки зрения, но и служат преградой на пути развития научного знания. Потому мы полагаем, что борьба с этими явлениями должна стать целью и результатом совместных усилий наших авторов, редакторов, рецензентов, читателей и всего академического сообщества. Мы призываем всех заинтересованных лиц сотрудничать и участвовать в обмене информацией в целях борьбы с нарушением этики публикации научных исследований.

Со своей стороны редакция готова приложить все усилия к выявлению и пресечению подобных неприемлемых практик. Мы обещаем принимать соответствующие меры, а также обращать пристальное внимание на любую предоставленную нам информацию, которая будет свидетельствовать о неэтичном поведении того или иного автора.

Обнаружение нарушений этики влечет за собой отказ в публикации. Если будет выявлено, что статья содержит откровенную клевету, нарушает законодательство или нормы авторского права, то редакция считает себя обязанной удалить ее с веб-ресурса и из баз цитирования. Подобные крайние меры могут быть применены исключительно при соблюдении максимальной открытости и публичности.

Положення про етику публікації наукових даних і її порушення

Редакція журналу усвідомлює той факт, що в академічній спільноті досить широко поширені випадки порушення етики публікації наукових досліджень. В якості найбільш помітних можна виділити плагиат, відправлення в журнал раніше опублікованих матеріалів, незаконне привласнення результатів чужих наукових досліджень, а також фальсифікацію даних. Ми виступаємо проти подібних практик.

Редакція переконана в тому, що порушення авторських прав і моральних норм не тільки неприйнятні з етичної точки зору, але і служать перешкодою на шляху розвитку наукового знання. Тому ми вважаємо, що боротьба з цими явищами повинна стати метою і результатом спільних зусиль наших авторів, редакторів, рецензентів, читачів і усієї академічної спільноти. Ми закликаємо всіх зацікавлених осіб співпрацювати і брати участь в обміні інформацією з метою боротьби з порушенням етики публікації наукових досліджень.

Зі свого боку редакція готова докласти всіх зусиль до виявлення та припинення подібних неприйнятних практик. Ми обіцяємо вживати відповідних заходів, а також звертати пильну увагу на будь-яку надану нам інформацію, яка буде свідчити про неетичну поведінку того чи іншого автора.

Виявлення порушень етики тягне за собою відмову в публікації. Якщо буде виявлено, що стаття містить відвертий наклеп, порушує законодавство або норми авторського права, то редакція вважає себе зобов'язаною видалити її з веб-ресурсу і з баз цитування. Подібні крайні заходи можуть бути застосовані виключно при дотриманні максимальної відкритості і публічності.

Regulations on the ethics of publication of scientific data and its violations

The editors of the journal are aware of the fact that in the academic community there are quite widespread cases of violation of the ethics of the publication of scientific research. As the most notable and egregious, one can single out plagiarism, the posting of previously published materials, the misappropriation of the results of foreign scientific research, and falsification of data. We oppose such practices.

The editors are convinced that violations of copyrights and moral norms are not only ethically unacceptable, but also serve as a barrier to the development of scientific knowledge. Therefore, we believe that the fight against these phenomena should become the goal and the result of joint efforts of our authors, editors, reviewers, readers and the entire academic community. We encourage all stakeholders to cooperate and participate in the exchange of information in order to combat the violation of the ethics of publication of scientific research.

For its part, the editors are ready to make every effort to identify and suppress such unacceptable practices. We promise to take appropriate measures, as well as pay close attention to any information provided to us, which will indicate unethical behavior of one or another author.

Detection of ethical violations entails refusal to publish. If it is revealed that the article contains outright slander, violates the law or copyright rules, the editorial board considers itself obliged to remove it from the web resource and from the citation bases. Such extreme measures can be applied only with maximum openness and publicity.

УДК 796.55

DISTANCE LEARNING SYSTEM FOR STUDENTS OF TARRU NAMED AFTER M. H. DULATI IN THE DISCIPLINE " PHYSICAL CULTURE»**ДИСТАНЦИОННАЯ СИСТЕМА ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ТАРРУ ИМ.М.Х.ДУЛАТИ ПО ДИСЦИПЛИНЕ «ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА»****Косырева И.И./ Kosyreva I.I.***an item is a teacher/ см. преподаватель***Рожко Г.Т./ Rojco GT***an item is a teacher/ см. преподаватель**Taraz regional University named after M. Kh. Dulaty Taraz . Толе би 60 080000**Тарзский региональный университет им. М. Х. Дулати Тараз . Толе би 60 080000*

Аннотация: Из-за сложившейся обстановки вузы и сузы республики Казахстан полностью перешли на дистанционное обучение. В статье мы преподаватели кафедры «Физическое воспитание» ТарРУ им. М.Х.Дулати делимся своими наработками.

Ключевые слова: Дистанционное обучение, упражнения и нормативы, домашние условия.

В связи со сложившейся обстановкой из-за пандемии, с прошлого семестра 2019-2020 учебного года по приказу Министерства высшего образования и науки РК, все учебные заведения перешли на дистанционное обучение. Также осенний семестр 2020-21 учебного года они находятся на обучении в этом формате.

В этой статье мы хотим поделиться, как проходит обучение в дистанционном формате Таразского регионального университета им.М.Х.Дулати. плюсы и минусы этой формы обучения.

Для всех преподавателей, система дистанционного обучения стала в новинку. Так как мы преподаватели физического воспитания, наш предмет практический, нужно было искать подходы контактов со студентами, придумать, как донести материал на расстоянии.

Вначале нужно было изменить планирование. Выбрать виды спорта и нормативы, которые можно выполнять в домашних условиях. Была выбрана: легкая атлетика, обще-физическая подготовка и гимнастические упражнения, которые можно выполнять в домашних условиях.

Предлагаем наш план (таб. № 1).

К каждому занятию были подготовлены видеоролики с видеолекциями, которые выкладывались в инстаграм на сайте кафедры (так, как обучение в вузе проходит на казахском и русском языках, видеоролики были на казахском и русском языках). Каждый видеоролик от 6 мин., до 8 мин.

Все преподаватели кафедры проводили тематические ознакомительные лекции в инстаграм по расписанию занятий.

Для закрепления материала студентам предлагались как письменные так и практические задания. Задания выкладывались в LMC Сириус и группы в ватсапе. Задания дублировались в двух местах, так как иногда студент не мог открыть его в LMC Сириус.

Для получения баллов нами были предложены следующие нормативы.

Таб. №1

Содержание курса

Недели	Название практических занятий		Кол-во часов
1	Практическое занятие	Ознакомительная лекция с дисциплиной «Физическая культура» ОФП	1,5ч.
2	Практическое занятие №1	Легкая атлетика. Обучение специально – беговым упражнениям (СБУ) на месте и в движении. ОФП.	1,5ч.
3	Практическое занятие №2	Легкая атлетика. Обще - развивающие упражнения (ОРУ). СБУ. Прыжковая подготовка.	1,5ч
4	Практическое занятие №3	Легкая атлетика. ОРУ. СБУ. Обучение техники бега с низкого старта (низкий старт и стартовый разбег).	1,5ч.
5	Практическое занятие №4	Легкая атлетика. ОРУ. СБУ. Обучение технике прыжка в длину с места. Прыжковая подготовка.	1,5ч
6	Практическое занятие №5	Легкая атлетика. ОРУ. ОФП. Обучение технике планки и ее разновидности.	1,5ч.
7	Практическое занятие №6	Легкая атлетика. ОРУ. ОФП. Обучение технике поднимания и опускания туловища из положения лежа на спине.	1,5ч.
8	Практическое занятие № 7	Рубежный контроль №1. 1 Планка. (из положения лежа в упоре на предплечьях) 2 Поднимание и опускание туловища из положения лежа на спине.	1,5ч.
9	Практическое занятие №8	Гимнастика. ОРУ. Комплекс упражнений в домашних условиях на развитие гибкости .	1,5ч.
10	Практическое занятие №9	Гимнастика. ОРУ Общая силовая подготовка	1,5ч.
11	Практическое занятие №10	Гимнастика. ОРУ. Комплекс упражнений для развития силы рук. Обучение технике сгибания и разгибания рук (юноши из положения упора на руках, девушки из положения упора на руках от стула).	1,5ч.
12	Практическое занятие №11	Гимнастика. ОРУ. Комплекс упражнений на укрепления мышц ног.	1,5ч.
13	Практическое занятие №12	Гимнастика. ОРУ. Обучение упражнению «пистолет». Приседание на одной ноге с опорой рукой о спинку стула (юноши), приседание на одной ноге, вторая согнутая с упором о стул (дев).	1,5ч.

14	Практическое занятие №13	Рубежный контроль №2 1 Приседание на одной ноге с опорой (юноши), приседание на одной ноге, вторая согнутая с упором о стул(девушки). 2. Сгибания и разгибания рук (юноши из положения упора на руках, девушки из положения упора на руках от стула).	1,5ч
15	Практическое занятие №14	Дополнительная неделя для тех кто по каким либо причинам не смог сдать задание в срок (по справке)	1,5ч.

Первый рубежный контроль:

1 Планка (из положения лежа в упоре на предплечьях) – юноши-1 мин., девушки-30 сек.

2 Поднимание и опускание туловища из положения лежа на спине за 1 мин – юноши – 40 раз, девушки – 35 раз.

Второй рубежный контроль:

1 Приседание на одной ноге с опорой (юноши) – 15 раз на каждую ногу, приседание на одной ноге, вторая согнутая с упором о стул (девушки) – 10 раз на каждую ногу.

2. Сгибания и разгибания рук (юноши из положения упора на руках – 30 раз, девушки из положения упора на руках от стула – 20 раз).

Проставление баллов проходило через ЛМС Сириус и систему Платонус. Для того, чтобы не нагружать преподавателей поставление оценок ведется в две недели один раз.

В конце учебного процесса на усмотрение студентов проводятся экзамены по двум формам:

1 Сумативная, по заявлению студента, проставляется экзаменационная оценка по суммарной оценке рубежных контролей;

2 Сдаются экзаменационные нормативы.

Мы хотели поделиться наблюдениями, с которыми я столкнулся при дистанционном обучении:

1. В процессе дистанционного обучения большую часть материала студент осваивает самостоятельно. Что приучает к самостоятельности и дисциплине.

2. Выросло стремление к качественному выполнению задания. А правильное выполнение и есть основа для успешных результатов.

3. Интересным наблюдением стало то, что студенты, которые имели стеснения на уроке, без каких-либо комплексов и психологических неудобств выполняют задания на камеру, уровень стремления к выполнению физических нагрузок у таких студентов повысился.

4. Появление большего количества теории, а именно, для чего нам нужны качества и умения, которые мы приобретаем на занятиях физической культуры, правильность выполнения заданий. При стандартном обучении, занятие физической культуры больше несёт функцию смены деятельности, студенты в первую очередь идут на занятие за физической активностью.

5. Выросла индивидуальная работа с каждым студентом. Конечно, у преподавателя на индивидуальную работу требуется больше времени, но времени, отведённого, на один стандартный урок не хватает, чтобы в полной мере выделить и оценить каждого студента из группы. Сейчас на расстоянии этот подход стал преобладать. Тем не менее, у студентов вырастает понятие, что все его старания оцениваются.

Литература

1. Рессина Т. «Чем грозит сидячий образ жизни» // Аргументы и факты. Выпуск от 11.04.2008
2. Электронный источник. Ja-zdorov.ru. Статья « Польза физкультуры».
3. Прикладная физическая культура
<https://resh.edu.ru/subject/lesson/3420/main/>

Abstract: Due to the current situation, universities and colleges of the Republic of Kazakhstan have completely switched to distance learning. In this article, we are teachers of the Department of "Physical education" of Tarru named after M. H. Dulati share our best practices.

Key words: Distance learning, exercises, and standards, in a home setting.

Статья отправлена: 05.12.2020 г.

© Косырева И.И.

УДК 378 (574)

**FORMATION OF TOLERANCE IN STUDENTS ON THE BASIS OF
NATIONAL GAMES****ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ
НАЦИОНАЛЬНЫХ ИГР****Alimbekova A.U. /Алимбекова А.У.***master /магистр**Taraz Regional University named after M.H.Dulati,**Kazakhstan, Taraz, Tole bi street 60, 080000**Таразский региональный университет им. М.Х.Дулати,**Казахстан, Тараз, ул. Толе би 60*

Аннотация. В данной статье рассматривается о воздействии национальных игр на воспитание молодежи.

Ключевые слова: толерантность, национальные игры, народная педагогика.

Вступление.

Толерантность (от лат. *tolerantia* – «терпение, терпеливость, принятие») – социологический термин, обозначающий терпимость к иному мировоззрению, образу жизни, поведению и обычаям. Толерантность – терпимость к иного рода взглядам, нравам, привычкам.

Основной текст.

Образовательная ценность казахских национальных игр для студентов – огромная и бесценная составляющая физического воспитания. Казахские национальные игры – это не только развлечение, но и спорт, это прекрасная воспитательная составляющая жизни, а также национальные игры формируют отвагу, ловкость, патриотизм, толерантность и другие особенности характера. Сегодня есть возможность воспитывать молодежь на основе огромного опыта воспитания будущего поколения, который наши предки сохранили из глубин древних времен. О необходимости всестороннего образования молодежи на основе передовых педагогических технологий и опыта в государственных документах и в трудах видных ученых, ведущих исследования по данной проблеме, об этой проблеме говорят и пишут в пожеланиях и в литературных наследиях общественные деятели и интеллигенция.

Будущее нации – каждый этнос, с самого начала заботившийся о подрастающем поколении, сумел привит в умах будущих поколений все благородные качества и сохранить уникальные духовные сокровища в культуре цивилизации. Сегодняшние педагогические достижения подтверждают это на высоком уровне. Учитывая, что педагогика нации представляет собой междисциплинарную научную систему, очевидно, что каждая из ее отраслей, включая сферу национального образования, требует большого исследования. Во время игры в национальные игры, развивают духовные стороны, расширяют кругозор, что касается здоровья, это важно для улучшения кровообращения, дыхательной системы, обмена веществ и нервной системы. Под влиянием игр, в которые играют с детства воспитывается статный, здоровый, толерантный к вызовам общества гражданин. Систематическое формирование физических

движений, влияет разносторонне воспитывать будущих граждан страны [1].

Национальные виды спорта, как и другие виды спорта, имеют сходство со всеми видами спорта. Например, дети всех национальностей играют в мяч, прятки, стреляют. Следовательно, игры имеют единую основу и легитимность. Прежде всего, игры существовали во все эпохи и исторические периоды, от древнейших времен человека до высшей ступени культурного развития, и доказали множество достижений в двигательных движениях и в физическом развитии. Любой из дошедших до нас элементов современной культуры и искусства, театральные элементы, которые дошли до нас, проявляются в игре и возникают в результате различных выразительных выступлений этих игроков, то есть в результате повторных упражнений составляют основу современной великой культуры и искусства. М.О.Ауэзов, самый выдающийся писатель нашего времени, сказал: «Ведь у нашего народа есть такое многообразие искусства, которое интересовало его за долгие годы жизни. Как я понимаю, игра – это не только развлечение для людей, радующий глаз, но и у игры есть особенный, своеобразный смысл».

Если мы посмотрим на историю казахского народа, былины старинных песен и лирические былины, то обнаружим в их древности разнообразие национальных игр, обычаев и традиций народа. Через эти игры закаляются, развивают свои естественные способности, формируют толерантность. Народ уделял игре особое внимание. Самое главное – будущий деятель должен быть способным защищать родину, он должен доказать всем свои способности на состезаниях. Мы также видим, что молодые таланты искусстве игры обучаются, тренируются у старшего поколения. По словам аксакалов, особенность в играх «Аксуйек», «Орда» заключается не в том, что они играют только ночью, а в том, что в этой игре воспитываются качества, необходимые будущим воинам, толерантность, бдительность, наблюдательность, умение ориентироваться, находчивость, сообразительность, ловкость, смелость и т.д. Еще одна особенность, когда они играют ночью тренируются различать землю ночью, точно знать направление и находить. Особенно в ранние времена враг неожиданно нападал, поэтому сельская молодежь ночью, находясь под бдительной охраной, пользовались этими играми, как забавой, так и для тренировок. Особенно ценна игра «Орда» как этнографический материал, дающий сведения о ранних вычислительных методах казахов и киргизов [2].

В этнографическом материале родители намерены воспитывать детей без насилия. Чтобы заинтересовать детей игрой – были созданы игрушки. В народной педагогике физического воспитания молодежи уделено большое внимание. Это оказывает огромное влияние на развитие и формирование организма. Также не играют в игры, которые приносят вред нервной системе ребенка. Через народные игры формируется характер ребенка. В казахских народных играх большое педагогическое воспитательное значение. Игры должны проводится во время уроков по физической культуре, а также в основном внеурочное время. Например, в выходные дни. Народная педагогика в физическом воспитании охватывает все стороны воспитания личности, здесь большое внимание уделяется на развитие физических качеств и возможностей.

Ученые-этнографы считают, что история национальных игр, дошедших до нас от наших предков, сформировался на земле Казахстана до нашей эры еще в первом тысячелетии. Среди них игры в асык, тогызкумалак, кукольные игры были широко распространены в странах Азии, племенных союзах и первых государствах. Истоки национальных игр в нашем обществе берет свое начало к кочевым традиционным хозяйственным обычаям нашего народа. По словам Ахмета Жунусова: «Как и у других народов, казахи имеют давнее национальное наследие развлечений, передаваемое от отца к сыну. Следует отметить, что эти развлечения тесно связаны с казахской национальной идентичностью, повседневной жизнью и с малых лет дают человеку физическое воспитание, прививая ему смелость, ловкость, смекалку, силу, выносливость и т.д., был направлен на привитие прекрасных моральных качеств» А в книге «Казахстан. Национальная энциклопедия» написана о важности казахских национальных игр: «Казахский народ всегда уделял внимание заботе о будущих поколениях и уделял особое внимание формированию детей как настоящих граждан. В результате была гармонизирована и развита национальная игра как главный инструмент традиционного воспитания детей». Народная педагогика в физическом воспитании играет важную роль. У народа сформировано любовь к труду, доброте и справедливости. Несомненно, они влияют на молодежь. С народной педагогикой физического воспитания оценивается здоровье населения. У всех народов веками были сформированы свои программы физического воспитания. Это достигается за счет правильного использования в программе различных упражнений и игр. Преподаватели физической культуры на занятиях стали больше применять национальные игры для воспитания физических качеств, для обучения двигательным навыкам [3].

Казахские национальные игры демонстрируют толерантность, отвагу, стойкость, патриотизм, ловкость, смекалку, хладнокровие и другие качества. Наряду с особенностями характера требует много энергии, силы, физической подготовки. В то же время казахские национальные игры, основаны на высших принципах справедливости и нравственности: кокпар, курес, тенге алу, кыз куу и другие игры, наряду с туристическим и спортивным характером они также имеют большое воспитательное значение[4].

Среди них, руководствуясь классификациями, предложенными Е.Сагындыковым и Т.Ж.Бекбатчаевым, дадим свое определение: «национальные игры – это средства имеющее воспитательное значение общественного жизненного опыта сознания каждой нации, поступков, которые дошли до подрастающего поколения от предыдущих старших поколений».

Заключение и выводы.

Главная цель, которую преследуют национальные игры, - это воздействие на человека, дать ему представление об окружающей среде и воздействовать на него. В игре каждой нации заложены дидактические принципы, целостный педагогический процесс, фундаментальная идея, которая пробуждает у молодежи стремление к познанию жизни, стремление к сплоченности коллектива, внимательности к товарищу, уважению, общению, умению

считаться с другими и т.д. Дети играющие в народные игры, обладают большими физическими качествами и возможностями толерантности. Потому что в процессе игры ребенок увлеченным игрой больше двигается и становится выносливым.

Литература:

1. Табылдиев А. Казахская этнопедагогика. - Алматы: Санат- 2001.
2. Тайжанова С. Казахские национальные игры» ФК в школе, №5, 2006.
3. Жунусов А. От науки к вечности, - Алматы: «Кайнар», 1994
4. Танекеев М. Мир народного спорт: Научное издание.-Алматы, «Санат», 1998.

Abstract. *This article examines the impact of national games on the education of young people.*

Key words: *tolerance, national games, folk pedagogy.*

Статья отправлена: 25.12.20 г.

© Алимбекова А.У.

УДК 796.035

**IMPORTANCE OF PHYSICAL CULTURE IN THE SYSTEM OF
EDUCATION OF A HEALTHY LIFESTYLE
ЗНАЧЕНИЕ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В СИСТЕМЕ ВОСПИТАНИЯ ЗДОРОВОГО
ОБРАЗА ЖИЗНИ**

Sharipova G.K./ Шарипова Г.К.*Senior Lecturer/ Ст. Преподаватель***Makarova E.A./ Макарова Е.А.***Senior Lecturer /Ст. преподаватель***Kassymov S.B./ Касымов С.Б.***as.prof. /доц**Taraz State University named after M. Kh. Dulaty**Таразский государственный университет им. М. Х. Дулати*

Abstract: *This article examines the factors of a healthy lifestyle, the concept of a healthy lifestyle, the preconditions for a normal level of physical fitness and a healthy lifestyle of students, the role of physical exercises in the formation of a healthy lifestyle and strengthening the health of schoolchildren. The problem of forming a healthy lifestyle and strengthening the health of students is becoming a priority direction in the development of the educational system of a modern school, the strategic goal of which is the upbringing and development of a free, life-loving personality, enriched with scientific knowledge about nature and man, ready for creative activity and moral behavior. The leading tasks at the present time are: the development of intelligence, the formation of moral feelings, taking care of the health of children. All this is consistent with the main directions of the project for the reform of the general education school, in which the health of schoolchildren is one of the first places.*

Ключевые слова: *physical culture, healthy lifestyle, lifestyle, health promotion*

In the message of the President N.A. Nazarbayev to the people of Kazakhstan "Kazakhstan - 2030" among the main priorities, the issues of improving the population through the establishment of a healthy lifestyle are highlighted. This policy is addressed to all strata of society, but the effectiveness of its implementation depends on how much the choice of the population regarding healthy lifestyle will be changed and, accordingly, those needs will be formed, the satisfaction of which contributes to the preservation and improvement of moral and psychosomatic health. The latter is extremely important if we take into account the fact that according to the WHO, human health in 50% of cases depends on the lifestyle and lifestyle, in another 20% on heredity factors and only 8.5% on the activities of health authorities. At the same time, traditional medicine solves the problem of healing by treating already developed diseases, and not preventing them. Such outstanding minds as Francis Bacon, M.V. Lomonosov, M. Ya. Mudrov and others, in their works have repeatedly emphasized that the priority in relation to health should be given precisely to health and disease prevention. In recent decades, the situation has changed: the growth of human well-being, the development of highly effective industrial technologies, disturbed ecology and other objective factors have led to the fact that the lifestyle of a modern person increasingly began to provoke hypodynamia, overeating, mental overstrain, etc. This has put forward on one of the first places in the causes of mortality of the disease associated precisely with the person's lifestyle. It is the lack

of personal motives in maintaining health that has led to the fact that at the present time all over the world specialists are increasingly concerned about the trend towards its deterioration.

The health of children is especially alarming. During the period of schooling, the number of healthy children decreases 4-5 times, especially in grades 5-6, when the increased academic load coincides with the critical changes in the body of children associated with puberty. Lack of knowledge of the culture of health and neglect of health lead to this that 40% of schoolchildren do not know what a healthy lifestyle is, 85% do not go in for physical culture and sports, about 50% (mainly teenagers of high school students) have already tried drugs. The rate of increase in mortality in adolescence is comparable to that for the 65–70 age group. It is known that an individual lifestyle is actively formed in adolescence. This is due to the development in adolescents of such important mental neoplasms as self-control, an internal plan of action, abstract logical thinking, reflection, self-awareness, and self-esteem. Therefore, it is at this stage of growing up that it is important to encourage adolescents to form useful habits, teach them to manage their behavior and thus actualize subjectivity in saving and strengthening health. The problem of forming a healthy lifestyle and strengthening the health of students is becoming a priority direction in the development of the educational system of a modern school, the strategic goal of which is the upbringing and development of a free, life-loving personality, enriched with scientific knowledge about nature and man, ready for creative activity and moral behavior. The main tasks of the school at the present time are: the development of intelligence, the formation of moral feelings, care for the health of children. All this is consistent with the main directions of the project for the reform of the general education school, in which the health of schoolchildren is at the forefront. At present, various educational and health programs are widely introduced into the practice of the school, contributing to the formation of valeological literacy, the organization of a healthy lifestyle, and the strengthening of the health of students in the field of both general educational activities and physical culture and educational work focused on a healthy lifestyle. A healthy lifestyle is a behavior, a style that contributes to the preservation, strengthening and restoration of human health. Components of a healthy lifestyle: sufficient physical activity; hardening; balanced diet; adherence to the daily routine; personal hygiene; rejection of bad habits. With regard to adolescents, it is necessary to constantly keep in mind that not always the adolescent himself can provide an appropriate way of life. Much depends on parents, educational organizers, teachers. In this sense, a teenager is passive, but his future behavior will largely depend on how his life is organized. A healthy lifestyle is incompatible with bad habits. The use of alcohol, other intoxicants and narcotic substances, smoking tobacco impede the approval of any aspect of a healthy lifestyle. Bad habits are among the most important risk factors for many diseases, significantly affect the health of children and adolescents, the population as a whole.

Pedagogical observation and questioning allowed us to identify ideas about a healthy lifestyle and motivation for its implementation among students. The questionnaire was conducted in an individual form, anonymously, in order to

determine the individual lifestyle of students and their attitude to the formation and acquisition of the foundations of a healthy lifestyle on the basis of secondary school No. 13, Taraz, in the third academic quarter, during the period of teaching practice. The study involved students in grades 9-11. The experiment was carried out in February 2019. It involved 65 practically healthy subjects (38 boys and 27 girls). In a preliminary conversation with the participants in the experiment, their voluntary consent was obtained. An anonymous survey was carried out to identify the individual lifestyle of students and their attitude to their health. Thus, when analyzing the data obtained, we found that 57% of the subjects had an average level of assessment of a healthy lifestyle. This indicates that this group of schoolchildren is familiar with the basics of a healthy lifestyle, but does not always adhere to them in their life. A low level of assessment of a healthy lifestyle was observed in 31% of the subjects, and only 12% of schoolchildren adhere to the basics of a healthy lifestyle in the process. its development. This circumstance may indicate that the subjects have stereotypes of behavior of an unhealthy lifestyle and an insufficiently serious attitude towards their health, to its preservation and strengthening. At the same time, despite the fact that 65% of the surveyed schoolchildren regularly go in for sports and attend sports sections, only 28% are constantly doing exercises. Despite the low percentage of chronic diseases of 7% (about 5 people), 77% of the surveyed students regularly see a doctor. At the same time, 18% of high school students find it difficult to answer the question of whether or not they suffer from chronic diseases. It should be noted that 39% of grade 10 students drink alcohol and 58% smoke tobacco products. These data indicate that among grade 10 students there is a large percentage of schoolchildren lead an unhealthy lifestyle. In addition, it was found that a tendency towards a healthy lifestyle in schoolchildren of older age secondary school No. 13 begins to grow. (28% - do exercises, 63% - sometimes do exercises, 19% go in for sports, sometimes - 47%).

Most likely, this is due to the fact that all the media regularly promote a healthy lifestyle, various fitness clubs and gyms, sports complexes are opening in large numbers. The fashion for health is starting to return again. More than half of the respondents try to use weekends for outdoor activities and sports. At the same time, there is a certain disproportion between an increase in the mental load that a teenager receives as a result of a large flow of information, and insufficient motor activity of schoolchildren. Therefore, the primary task facing physical education teachers and educators is to provide as many children as possible, and ideally all, opportunities for health promotion by means of physical education. As noted by most researchers, the most effective method for assessing and monitoring health, the physical qualities of adolescents, is testing their physical abilities. For this purpose, as noted above, we used certain aspects of the E.N. Weiner on teaching and promoting a healthy lifestyle After determining the level of health, it is imperative to draw the attention of each student to the weakest link, suggest ways to improve and note that health testing should be repeated regularly 2 times a year so that students can check whether they are successful Organize their lifestyle. During the testing, the following facts were revealed: the physiological indicators of high school students (94.3%) are in a normal state, i.e. physiological processes (HR) proceed without deviations. Only 5.7% of

100% of subjects for medical reasons (chronic diseases) have limitations in physical education. Motor qualities (87.6%) remain at the proper level. Particular attention should be paid to the lifestyle of high school students (73.3%). Commenting on the data obtained from 9-11th grade students, we can note a positive trend in the question that most of the children nevertheless attend classes with desire and interest, but some of them work only to get a good grade, try to “get a certificate”, thoughts about the connection between physical culture and health do not arise. The rest of the respondents (30.4%) are those who, due to medical reasons, cannot practice at full capacity, and special correctional groups for such children are not organized within the walls of the school. They feel their failures in ordinary lessons, conflicts with physical education teachers are frequent; 30.4% also included those who suffer from bad habits, mostly children from socially disadvantaged families. Analyzing all the data obtained, we state that the times have passed when adolescents were drawn to sports sections and sports grounds, considering sports as the most preferable form of leisure, but with a skillful, correct, methodically correct organization of physical education lessons, extra-curricular mass sports events, perhaps attract more adolescents, thereby increasing the healthy gene pool of our country. One of the leading places in the formation of a healthy lifestyle of older schoolchildren is played by the need-motivational sphere, which allows them to be involved in the process of cognition and formation of health, for which it is necessary to create certain conditions (qualified specialists in the field of pedagogy and sports, innovative approaches to teaching physical culture with an indispensable consideration of the physiological and mental qualities of each student, with an emphasis on health-saving technologies, cooperation with psychological services, medical workers, equipped gyms, a variety of sports sections, including for children with disabilities). physical exercises have a beneficial effect on the adolescent body, preserve and strengthen not only physical health, but also balance the psycho-emotional background of the adolescent, which can be disturbed due to hormonal changes in the body.

The facts revealed in the course of the research allow us to give the following recommendation for practicing teachers and people working with children in the sports field: in order to successfully solve the problem of involving children in sports, the goal in their work should be not the achievement of maximum sports results by children, but their harmonious development and the formation of their stable interest in classes, since most of our teachers, coaches are focused on maximum success in sports with a general inattention to personal development. In addition, you should diversify the lesson program as much as possible, noting which aspect will most interest each of the children, and in the future try to stimulate their individual interests, more often use in the lessons those forms and means of communication that cause the least number of negative reactions from students, which is valuable to ours. glance remark is as follows: use more speech means of communication, and among them - the verbal method (dialogue), and not just identification signals (whistles). With all the significance of the lesson as the basis of the process of physical education at school, the leading role in familiarizing students with daily physical exercises, of course, belongs to extracurricular health-improving and sports-mass work. The future belongs to her, since even an individually differentiated approach

will not give such a positive result, which is achieved by correctly planned sports and mass work, the main goal of which is to introduce physical culture and sports into the everyday life of a schoolchild.

References:

1. Abaskalova N.P. Theory and practice of the formation of a healthy lifestyle of pupils and students in the "school-university" system: Author's abstract. doct. dis. Barnaul, 2000 .-- 48 p.
2. Aizman R.I. et al. Valeology: curriculum for secondary schools. - Novosibirsk: NGPU, 1996 .-- 19 p.
3. Amosov N.M. Thinking about health. - M.: FiS, 1987 .- 63p.
4. Andreychenko L.A. Philosophy. Stavropol, 2000.
5. Antropova M.V. What you need to know about physical activity and hardening of children. // Physical culture at school. - 1993, No. 3. - 28 - 36s.

Аннотация. В данной статье рассматриваются факторы здорового образа жизни, понятие о здоровом образе жизни, предпосылки к нормальному уровню физической подготовленности и здорового образа жизни учащихся, роль физических упражнений в формировании ЗОЖ и укреплении здоровья школьников. Проблема формирования ЗОЖ и укрепления здоровья учащихся становится приоритетным направлением развития образовательной системы современной школы, стратегическая цель которой - воспитание и развитие свободной жизнелюбивой личности, обогащенной научными знаниями о природе и человеке, готовой к созидательной творческой деятельности и нравственному поведению.

Ключевые слова: физическая культура, здоровый образ жизни, стиль жизни, укрепление здоровья

УДК 792.091

USING THE GAME METHOD IN THE DEVELOPMENT OF STUDENTS' COORDINATION ABILITIES**ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИГРОВОГО МЕТОДА В РАЗВИТИИ КООРДИНАЦИОННЫХ СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ****Baialiev R.J./ Баялиев Р.Ж.***Senior teacher / Старший преподаватель**Таразский государственный университет им. М. Х. Дулати**Taraz State University named after M. Kh. Dulaty*

Аннотация. Развитие детского, юношеского и массового спорта в Казахстане остается делом государственной важности. Повышение спортивного мастерства в детско-юношеском возрасте остается на одном из ведущих мест. Проблема повышения уровня спортивных достижений сводится не только к привлечению детей к занятиям спортом, но и к поиску новых методов тренировки. Разнообразная двигательная деятельность в процессе тренировочной и, особенно, в процессе соревновательной деятельности требует от борца постоянного проявления высоких координационных способностей.

Ключевые слова: для более эффективной тренировочной деятельности у юных борцов греко-римского стиля, необходимо всестороннее и комплексное развитие физических качеств. Особое внимание нужно уделить развитию координационных способностей у юных борцов игровым методом, а так же с учетом возраста и физической подготовленности использовать игру как средство развития координационных способностей борцов.

Спортсменам в процессе борцовского поединка приходится выполнять множество технических действий со сменой направления, усилий и в кратчайшие отрезки времени. Успешность в достижении победы во многом определяется объёмом и стабильностью владения умениями и навыками разнообразных технических действий.

Понятие «координационные способности» выделяется из общего и менее определенного понятия «ловкость», широко распространенного в обиходе и в литературе по физическому воспитанию. Под координационными способностями следует понимать, во-первых, способность целесообразно строить целостные двигательные акты, во-вторых, способность преобразовывать выработанные формы действий или переключаться от одних к другим, соответственно, требованиям меняющихся условий. Эти особенности в значительной мере совпадают, но имеют и свою специфику. Нетрудно представить себе, допустим, ребенка, который успешно справляется с разучиванием новой комбинации движений, но оказывается не в состоянии качественно продемонстрировать ее, как только внезапно меняется условие выполнения.

В младшем школьном возрасте происходит «закладка фундамента» для развития этих способностей, а также приобретение знаний, умений и навыков при выполнении упражнений на координацию. Этот возрастной период называется «золотым возрастом», имея в виду темп развития координационных способностей. Платонов В.Н. утверждает, что основными особенностями упражнений, направленных на совершенствование координационных

способностей, являются их сложность, нетрадиционность, новизна, возможность многообразных и неожиданных решений двигательных задач. При определении состава средств повышения координационных способностей следует помнить, что они связаны с накоплением большого количества разнообразных двигательных навыков и отработкой путей их оперативного объединения в комплексные двигательные действия. Относительно ограниченный и стандартный состав двигательных действий, свойственных видам спорта циклического и скоростно-силового характера, создает трудности для полноценного развития координационных способностей преимущественно за счет выполнения специально-подготовительных и соревновательных упражнений. Поэтому в подготовке спортсменов, специализирующихся в этих видах спорта, широко используются сложные в координационном отношении обще подготовительные упражнения. Это, прежде всего бег и ходьба на лыжах по сильнопересеченной местности, скоростной спуск, слалом, воднолыжный спорт, баскетбол, гандбол и другие спортивные игры, различные гимнастические упражнения, элементы акробатики.

Яковлев Н.Н., Коробков А.В., Янанис С.В. считают, что раздражителем, вызывающим рефлекторные процессы, приводящие к перестройке координации деятельности всех органов и систем, служит само мышечное сокращение, сопровождаемое возбуждением проприорецепторов. В ходе тренировки образуются новые условные рефлексы, которые оказывают влияние на изменение деятельности внутренних органов, а источником имеют возбуждение зрительного, слухового и других анализаторов. Результатом этих рефлекторных влияний является развертывание вегетативных приспособительных реакций, выражающихся в увеличении легочной вентиляции и лучшей утилизации кислорода в тканях и органах, в усилении деятельности сердца и поддержании кровяного давления на нужном уровне, в изменении условий периферического кровообращения и перераспределения тока крови, в мобилизации из депо гликогена и других источников энергии, в изменении интенсивности обменных процессов в мышцах, как в сторону увеличения распада, так и в сторону восстановления химических веществ.

Координация играет огромную роль почти во всех видах спорта. Не меньшую роль она несет и в вольной борьбе. Благодаря ей, все действия борца являются четкими и точными.

Оленик В.Г., Рожков П.А. рассказывают про борцов, выигрывающих за счет ведения соревновательного поединка в высоком темпе. Для спортсменов такого типа характерна высокая двигательная активность, насыщенность поединков технико-тактическими действиями, как в первом, так и во втором периоде схватки. Высокий уровень общей и специальной выносливости позволяет им вести поединки в высоком темпе.

Керимов Ф.А. говорит, что борьба отличается от других видов спорта тем, что деятельность спортсмена проходит в вариативных конфликтных ситуациях. Борец должен быстро оценить складывающиеся ситуации и реагировать на них точными, своевременными действиями, а также уметь своими действиями подготовить благоприятные для атаки моменты. Это предъявляет повышенные

требования к свойствам внимания и мышления борца. Для управления и диагностики развития психических качеств важно исследовать такие параметры нервной активности, которые показывают соотношение времени возбуждательного и тормозного процессов, определяют динамику проявления координационных возможностей при осуществлении как соматических, так и вегетативных функций. К числу таких параметров в первую очередь следует отнести латентное время двигательной реакции.

Целенаправленное развитие координационных способностей у юных борцов способствует прочности и успешности освоения техники борьбы на ранних этапах обучения. Возникает естественная потребность специалистов и тренеров в более тщательном анализе вышеназванных качеств, изучении влияния направленного развития координационных способностей на улучшение технико-тактических показателей борцов.

Практика единоборств показывает, что недостаточная эффективность работы учебно-спортивных подразделений с детьми младшего школьного возраста снижает результативность тренировочной деятельности на следующих этапах становления спортивного мастерства, приводит к высокому отсеву занимающихся из спортивных школ. В этой связи подготовка юных борцов актуализирует поиск новых научных подходов и оперативному внедрению в спортивную практику инновационных методик обучения и спортивной тренировки на начальных этапах тренировочного цикла.

Координационные способности обеспечивают экономное расходование энергетических ресурсов детей, влияют на величину их использования, так как точно дозированное во времени, пространстве и по степени наполнения мышечное усилие и оптимальное использование соответствующих фаз расслабления ведут к рациональному расходованию сил.

Литература:

1. Акопян А.О. Использование влияний внешних условий в процессе тренировки борца // Спортивная борьба: Ежегодник.- М., 1976. - С. 32 – 33
2. Антонова О.А. Возрастная анатомия и физиология / Пособие для сдачи экзамена; Антонова О.А.; Высшее образование; 2006 г.; 2000; 192 стр
3. Аросьев Д.А., Бавина Л.В., Баранчукова Г.А. и др. Методика физического воспитания школьников. - М.: Просвещение, 1989.- 143с.
4. Ашмарин Б.А. Теория и методика физического воспитания. – М.: Просвещение, 1988 . - 214 с.

References:

1. Akopyan A.O. Using the influences of external conditions in the process of training a wrestler // Sports wrestling: Yearbook. - M., 1976. - P. 32 - 33
2. Antonova O.A. Age anatomy and physiology / Exam guide; Antonova OA .; Higher education; 2006; 2000; 192 pages
3. Arosev D.A., Bavina L.V., Baranchukova G.A. and other Methodology of physical education of schoolchildren. - M .: Education, 1989.- 143p.
4. Ashmarin B.A. Theory and methodology of physical education. - M .: Education, 1988. - 214 p.

Abstract. *The development of children, youth and mass sports in Kazakhstan remains a matter of state importance. Improving sports skills in children and youth remains one of the leading places. The problem of increasing the level of sports achievements is reduced not only to attracting children to sports, but also to finding new training methods. Various motor activity in the process of training and, especially, in the process of competitive activity, requires a constant display of high coordination abilities from the wrestler.*

Keywords. *for a more effective training activity among young wrestlers of the Greco-Roman style, a comprehensive and complex development of physical qualities is necessary. Particular attention should be paid to the development of coordination abilities among young wrestlers using the game method, and also, taking into account age and physical fitness, to use the game as a means of developing the coordination abilities of wrestlers.*

Статья отправлена: 2020г

© Баялиев Р.Ж.

УДК 795.012.3

FEATURES OF THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF A WRESTLING COACH - TEACHER

ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТРЕНЕРА – ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ПО СПОРТИВНОЙ БОРЬБЕ

Baialiev R.J./ Баялиев Р.Ж.

Seniorteacher/Старший преподаватель

Taraz State University named after M. Kh. Dulaty

Таразский государственный университет им. М. Х. Дулати

Аннотация. Профессия – это исторически и культурно обусловленное общественное явление, которое объективно определяется достигнутым уровнем разделения труда. Сущность профессии тренера-преподавателя по спортивной борьбе характеризуется приобретенным в процессе обучения и воспитания комплексом систематических знаний, умений и навыков, способностей и убеждений специалиста, являющихся предпосылкой выполнения квалифицированного труда в нематериальном производстве. Профессия тренера-преподавателя значительно отличается от других профессий тем, что является формой профессиональной деятельности человека, ориентированной в первую очередь на процесс работы, а не на достигаемый результат.

Ключевые слова: отношение спортсменов к тренеру связано с ростом их результатов, в целом успешность воспитания и развития спортсменов зависит от умения тренеров общаться со своими воспитанниками.

Особенностями педагогической деятельности тренера-преподавателя являются высокий уровень нормативности, социальной ответственности, морального долга, ярко выраженный творческий характер труда. На разных этапах спортивной подготовки борцов необходимо уделять пристальное внимание безопасности занятий. Работа в сфере детско-юношеского спорта требует постоянного педагогического воздействия на личность занимающихся.

Профессиональная деятельность тренера-преподавателя по спортивной борьбе предусматривает высокую степень ответственности за здоровье воспитанников, предполагает умение общаться с занимающимися различного возраста и их родителями. Профессиональная деятельность обязывает тренеров-преподавателей в процессе всей профессиональной карьеры находиться в хорошей спортивной форме и всегда работать с учетом «профессионального риска», связанного с вероятностью «напрасности» многолетней работы, по обстоятельствам, зависящим, в частности, от спортсменов.

Труд тренеров-преподавателей по спортивной борьбе связан с повышенными нервными и интеллектуальными нагрузками, он также не регламентирован – накануне праздничных дней продолжительность рабочего дня не сокращается, воскресный день общим выходным днем не является, так как в эти дни проводятся соревнования и объемные тренировки, и компенсация за работу в выходные и праздничные дни не производится.

Работа с борцами предполагает разнообразие функций (обязанностей) и требует от тренеров-преподавателей проявления знаний и умений в различных областях: спортивно-педагогической, конструктивной, проектировочной,

исследовательской, организаторской, коммуникативной, информационной. В деятельности тренера-преподавателя по спортивной борьбе одной из сложных функций является секундирование – специально организованное управление состоянием и поведением борца непосредственно перед поединком и в процессе соревнований. Профессиональная деятельность тренеров-преподавателей не ограничивается проведением практических занятий, включает организационную, методическую, хозяйственную и административную работу. Обществом признается высокая сложность работы тренеров-преподавателей. В соответствии с классификацией, принятой в психологии труда, педагогический труд относят к четвертой группе психической напряженности по основным характеристикам деятельности: высокому эмоциональному и интеллектуальному напряжению и мотивационной значимости. Для успешной профессиональной деятельности высококвалифицированному специалисту недостаточно хорошо знать вид борьбы и владеть методикой подготовки борцов. Важно, чтобы свойства индивидуальности тренера-преподавателя совпадали с требованиями профессии. Если совпадения нет, то наступает «естественный» профессиональный отбор, когда специалисты отсеиваются, вытесняются из соответствующей области занятости (преднамеренно или вынужденно). Достаточно сложно противодействовать стрессовым ситуациям в период соревнований.

Особенности деятельности тренера связаны, прежде всего, с целью, стоящей перед ним, – достижение его учениками высокого спортивного мастерства в результате многолетней тренировки. Отсюда первая специфика тренерской деятельности – постоянное общение со своими учениками на тренировочных занятиях, сборах и соревнованиях, позволяющее лучше изучить психологию спортсменов и оказывать на них систематическое воздействие. Эта особенность накладывает на тренера особую ответственность за физическое здоровье и личностное развитие его подопечных. Тренер должен не только обучать спортсменов технике и тактике спортивной деятельности, но и быть воспитателем, формировать у своих учеников нравственные, волевые качества. Воспитательная роль тренера должна базироваться на его авторитете и личности профессионала.

Вторая особенность деятельности тренера заключается в наличии «профессионального риска»: тренер вынужден ждать высокого результата своих учеников долгие годы (при этом без гарантии, что он будет), а это требует не только терпения, но и нравственной ответственности за здоровье и развитие таланта своих учеников. Не секрет, что некоторые тренеры ради быстрее достижения результата форсируют тренировочные нагрузки, являющиеся для юных спортсменов запредельными, и тем самым губят талантливых ребят. Третьей особенностью тренерской деятельности является ее стрессогенность и период соревнований – тренер постоянно испытывает очень высокое нервно-эмоциональное напряжение. На соревнованиях по ручному мячу один тренер при пробитии его игроками семиметровых штрафных бросков (своеобразный пенальти) уходил за кулисы, чтобы не видеть, как это

будет происходить. Бывали случаи, когда тренеров увозили прямо с матчей и больницу с сердечными приступами. Часто на соревнованиях тренер не имеет возможности внести поправки в деятельность спортсмена и должен хранить все переживания в себе. Это усиливает его психическую напряженность.

Преподавателю – тренеру необходимо досконально знать сущность процесса обучения юных спортсменов, его содержание, организацию и методику. Исследуя процесс обучения юных спортсменов, преподаватель – тренер познает его закономерности и принципы, обосновывает условия успешного использования различных форм, методов, приемов и средств в подготовке юных спортсменов. Вместе с тем он должен уметь прогнозировать развитие содержания, организации и методики обучения юных спортсменов и вырабатывать рекомендации для его совершенствования. Обучение юных спортсменов проходит как учебно-тренировочный процесс, включающий в себя следующие основные этапы. Формирование у юных спортсменов мотивов к учебно-тренировочным занятиям. Воспитанники должны ощущать потребность в знаниях, умениях, навыках и тренироваться с интересом. У них необходимо сформировать следующие мотивы, на систему которых важно опираться в учебно-тренировочном процессе и которые в наибольшей степени способствуют развитию личности, пробуждают интерес к спортивному и нравственному росту: непосредственно побуждающие (интересное преподавание, симпатии к наставнику, применение наглядных и технических средств, нежелание быть объектом обсуждения в коллективе и т. д.); перспективно побуждающие, связанные с будущей спортивной деятельностью (продолжение занятий спортом в коллективах более высокой квалификации, поступление в физкультурное учебное заведение и т. д.).

Литература:

1. Рогалева Л.Н. Влияние спорта и установок тренера на личность юного спортсмена: Автореф. канд. дис. М., 1999. - 20 с.
2. Амонашвили Ш.А. Единство цели: Пос. для учителя. - М.: Просвещение, 1987. - 206 с.
3. Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. – М., 1978
4. Бабанский Ю.К. Оптимизация процесса обучения (общедидактический аспект) – М.: 1977

References:

1. Azarov Yu.P. On the skill of education - M.: Knowledge, 1974
2. Amonashvili Sh.A. Unity of purpose: Pos. for the teacher. - M.: Education, 1987. -- 206 p.
3. Ashmarin B.A. Theory and methodology of pedagogical research in physical education. - M., 1978
4. Babansky Yu.K. Optimization of the learning process (general didactic aspect) - M.: 1977
5. Rogaleva L.N. The influence of sports and the coach's attitudes on the personality of a young athlete: Author's abstract. Cand. dis. M., 1999. -- 20 p.

Abstract. *A profession is a historically and culturally determined social phenomenon that is objectively determined by the achieved level of division of labor. The essence of the profession of a wrestling trainer-teacher is characterized by a complex of systematic knowledge, skills and abilities, abilities and beliefs of a specialist acquired in the process of training and education, which are a prerequisite for the performance of qualified labor in non-material production. The profession of a trainer-teacher differs significantly from other professions in that it is a form of a person's professional activity, focused primarily on the process of work, and not on the achieved result.*

Keywords. *the attitude of athletes to the coach is associated with the growth of their results; in general, the success of the upbringing and development of athletes depends on the ability of coaches to communicate with their pupils.*

Статья отправлена: 2020г

© Баялиев Р.Ж.

УДК 797.011.3

CONTENT AND METHODS OF TESTING WRESTLERS**СОДЕРЖАНИЕ И МЕТОДЫ ТЕСТИРОВАНИЯ БОРЦОВ****Baialiev R.J./ Баялиев Р.Ж.***Senior teacher/Старший преподаватель***Конаев Т.А./ Қонаев Т.А.***Seniorteacher/Старший преподаватель**Таразский государственный университет им. М. Х. Дулати**Taraz State University named after M. Kh. Dulaty*

Аннотация. Борьба — один из древнейших и любимых видов спорта, занимает почетное место в системе физического воспитания, являясь средством всестороннего физического развития людей, укрепления их здоровья, подготовки к высокопроизводительному труду. Борьба является одним из популярнейших видов спорта и пользуется заслуженной любовью людей во всем мире. И это вполне закономерно, т.к. в борьбе особенно ярко проявляются и воспитываются такие физические качества, как сила, выносливость, быстрота, решительность, смелость и другие. Спортивная борьба предъявляет высокие требования к уровню развития физических качеств.

Ключевые слова: выполнение должных нормативов на каждом из этапов годичного цикла тренировки обеспечит успешное выступление спортсменов на соревнованиях и выход на планируемый результат.

Греко-римская борьба как вид единоборства является сложным в координационном отношении видом спортивной деятельности, ограниченной рамками существующих международных правил соревнований. Быстрый рост мирового уровня спортивного мастерства в борьбе, ее возрастающая динамичность, требуют пристального внимания к совершенствованию всех сторон подготовки, от которых зависят спортивные достижения. К числу таких факторов бесспорно относится физическая подготовленность борцов, а среди основных слагаемых физической подготовленности, наряду с такими двигательными качествами, как сила, быстрота, выносливость, ловкость, большую роль играет столь существенная характеристика двигательных возможностей спортсмена, как его гибкость, подвижность суставов.

В последние годы наши соперники значительно повысили качество подготовки спортивных резервов. Это, безусловно, привело к еще большему обострению соперничества на большой арене. Вопрос о повышении результатов в соревновании находится в тесной взаимосвязи с оптимизацией средств и методов тренировочного процесса.

В теории и практике спортивной борьбы не все вопросы изучены равнозначно. Исходя из требований соревновательной деятельности и тенденций развития греко-римской борьбы, в тренировочном процессе должны вноситься коррективы в физическую, техническую, тактическую, психологическую и интеллектуальную подготовку будущих мастеров ковра. А это можно сделать только с помощью тестирования.

Тесты помогают: выявить уровень развития отдельных двигательных качеств; оценить степень технической и тактической подготовленности; сравнить подготовленность как отдельных занимающихся, так и целых групп;

провести наиболее оптимальный отбор спортсменов для занятий тем или иным видом спорта и для участия в соревновании; вести в значительной степени объективный контроль за тренировками как отдельных: спортсменов, так и целых групп; выявлять преимущества и недостатки применяемых средств, методов обучения и форм организации занятий; составлять наиболее обоснованные индивидуальные и групповые планы занятий.

Перечисленные возможности могут быть реализованы только при критическом, творческом подходе к существующей методике контрольных испытаний и при тщательном соблюдении некоторых общих требований. Необходимо помнить, что нет стандартной, унифицированной методики. Объясняется это не столько сравнительной "молодостью" научного подхода к разработке методики контрольных испытаний, сколько чрезвычайной сложностью проблемы. На современном уровне знаний трудно себе представить одинаковое для всех случаев содержание контрольных испытаний. И тем не менее этот метод исследований всегда будет требовать от научных работников наибольшей самостоятельности в решении методологических вопросов.

Контрольные испытания проводятся с помощью **контрольных упражнений, или тестов**. Определенная система использования контрольных упражнений называется **тестированием**.

Тесты - это стандартизированные по содержанию, форме и условиям выполнения двигательные действия, применяемые с целью определения физического состояния занимающихся на данный период обучения.

Достоверность любых тестов проверяется таким комплексным показателем подготовленности занимающихся, как оценочные результаты той деятельности, которая являлась предметом специальной подготовки (например, для выступления на соревнованиях).

Приступая к исследованию, следует предварительно разработать **систему контрольных упражнений**. Сложность разработки зависит от характера «основной» деятельности. Несколько проще создавать систему контрольных упражнений для видов спорта, в которых результаты оцениваются метрическими единицами, поскольку при наличии объективных единиц измерения можно использовать математические расчеты для установления избирательности и воспроизводимости контрольных упражнений.

Тесты должны отвечать требованиям, предъявляемым к любым методам исследования: стойкости, избирательности, емкости, воспроизводимости и т.п. Грамотная реализация всех этих требований помогает решать главную проблему любых контрольных испытаний - **проблему стандартизации тестов**, т.е. выбора тех контрольных упражнений, которые с наибольшим эффектом решают задачи исследования.

Из перечисленных требований для контрольных упражнений наибольшее значение имеет **избирательность**. В теории стандартизации тестов она называется **валидностью**. Валидность, как объективная мера связи контрольного упражнения с «основным» двигательным действием, являющимся предметом специальной подготовки, характеризуется всеми

признаками требования избирательности.

В теории тестирования различают два типа валидности: внешнюю и внутреннюю. **Внешняя валидность** присуща тестам, не имеющим сходных компонентов с оцениваемой педагогической системой. **Внутренняя валидность** свойственна тем тестам, которые содержат в себе компоненты оцениваемой педагогической системы. Считается, что тесты с внешней валидностью обладают большей доказательностью. Оба типа валидности разработаны недостаточно, а поэтому сравнительно редко учитываются в практике исследований.

Непременным условием валидности теста является его воспроизводимость. Однако «нет правил без исключений». В данном случае исключения, о которых будет сказано позже, объясняются не сущностью явления, а неточностью регистрации выполнения контрольных упражнений.

Мера валидности тестов определяется тремя способами: сравнением с тестом-эталонном; сопоставлением с более объективными показателями, полученными другими методами; высчитыванием коэффициента валидности.

Сравнение с тестом-эталонном - наиболее заманчивый способ, но и более сложный. Суть его заключается в следующем: результаты (предположим, уровень развития силы), полученные вновь созданным тестом (дублером), сравниваются с показателями, полученными с помощью ранее существовавших тестов-эталонных. Если данные теста-дублера соответствуют по абсолютным значениям (или динамике) тестам-эталонам, то первые считаются валидными.

Литература:

- 1.Алабин В.Г. Комплексный контроль в спорте // Теория и практика физической культуры. – 1995, № 3. – с. 43 – 46.
- 2.Ашмарин Б.А. Теория и методика педагогических исследований в физическом воспитании. – М., 1978. – 228 с.
- 3.Бабасян М.А. Исследование методики скоростно-силовой подготовки на этапе предварительной спортивной тренировки // Теория и практика физической культуры. – 1970, № 6. – с. 8 – 14.
- 4.Благуш Г. К теории тестирования двигательных способностей: Пер. с чешского. – М.: Физкультура и спорт, 1982. – 165 с.

References:

1. Alabin V.G. Complex control in sports // Theory and practice of physical culture. - 1995, No. 3. - p. 43 - 46.
- 2.Ashmarin B.A. Theory and methodology of pedagogical research in physical education. - M., 1978 .-- 228 p.
3. Babasyan M.A. Research of methods of speed-strength training at the stage of preliminary sports training // Theory and practice of physical culture. - 1970, No. 6. - p. 8 - 14.
4. Blagush G. To the theory of testing motor abilities: Per. from Czech. - M .: Physical culture and sport, 1982 .-- 165 p.

Abstract. Wrestling is one of the oldest and most beloved sports, occupies an honorable place in the system of physical education, being a means of all-round physical development of people, strengthening their health, preparing for highly productive work. Wrestling is one of the most

popular sports and is deservedly loved by people around the world. And this is quite natural, since in wrestling, such physical qualities as strength, endurance, speed, decisiveness, courage and others are especially clearly manifested and brought up. Wrestling makes high demands on the level of development of physical qualities.

Keywords. fulfillment of the proper standards at each stage of the annual training cycle will ensure the successful performance of athletes in competitions and the achievement of the planned result.

Статья отправлена: 2020г

© Баялиев Р.Ж.

УДК 616.8

ADAPTIVE SWIMMING AS A MEANS OF CORRECTING MOTOR DISORDERS IN CHILDREN WITH SPASTIC DIPLEGIA

АДАПТИВНОЕ ПЛАВАНИЕ КАК СРЕДСТВО КОРРЕКЦИИ ДВИГАТЕЛЬНЫХ НАРУШЕНИЙ У ДЕТЕЙ СО СПАСТИЧЕСКОЙ ДИПЛЕГИЕЙ

Gilev G.A. / Гилев Г.А.

d.p.s., prof. / д.п.н., проф.

ORCID: 0000-0002-8906-1568

SPIN: 9003-5086

Moscow Pedagogical State University, Russia, Moscow, st. M. Pirogovskaya, Buil. 1, 119991

Московский педагогический государственный университет,

Россия, Москва, М. Пироговская, д. 1, 119991

Moscow Polytechnic University, Russia, Moscow, B. Semenovskaya, 38, 107023,

Московский политехнический университет, Россия, Москва, Б. Семеновская 38, 107023,

Chernov Y. I. / Чернов Ю.И.

Moscow Polytechnic University, Russia, Moscow, B. Semenovskaya, 38, 107023,

Московский политехнический университет, Россия, Москва, Б. Семеновская 38, 107023

Deripasko T.N. / Дерипаско Т.Н.

Moscow Polytechnic University, Russia, Moscow, B. Semenovskaya, 38, 107023,

Московский политехнический университет, Россия, Москва, Б. Семеновская 38, 107023

Klusov E.A. / Клусов Е.А.

Moscow Polytechnic University, Russia, Moscow, B. Semenovskaya, 38, 107023,

Московский политехнический университет, Россия, Москва, Б. Семеновская 38, 107023

Ylovetnko S.V. / Яловенко С.В.

Moscow Pedagogical State University, Russia, Moscow, st. M. Pirogovskaya, Buil. 1, 119991

Московский педагогический государственный университет,

Россия, Москва, М. Пироговская, д. 1, 119991

Аннотация. Раскрыта сравнительная эффективность формирования двигательных способностей у детей со спастической диплегией при их занятиях, в которых сочетаются упражнения, выполняемые на суше и в водной среде (бассейне), и при использовании физических упражнений только на суше.

Ключевые слова: спастическая диплегия, детский церебральный паралич, дети, физические упражнения.

Введение.

За последнее время наблюдается увеличение численности детей, с диагнозом церебральный паралич. В то же время, судя по имеющимся научным публикациям, нет единого мнения и полноценных сведений о наиболее эффективных методах коррекции двигательных нарушений у детей с детским церебральным параличом (ДЦП), включая форму спастической диплегии, при использовании физических упражнений. Одной из причин нарушений, отмечаемых при выполнении двигательных действий детьми со спастической диплегией, является патология функционирования центральной нервной системы [2]. При этом коррекция двигательных нарушений, формирование новых двигательных умений способствуют физические упражнения, выполняемые как на суше, так и в водной среде. Отмечается, что выполнение физических упражнений в водной среде и на суше тренирует вестибулярный аппарат, поддерживает мышечный тонус, повышает устойчивость внимания,

развивает когнитивные способности детей со спастической диплегией [1, с. 44].

Вместе с тем, крайне скудно освещены проблемы эффективности коррекции двигательных нарушений, формирования новых двигательных умений и улучшения координационных и амплитудных характеристик при выполнении физических реабилитационных упражнений, выполняемых в условиях суши и в процессе их сочетания с адаптивным плаванием. Необходимость поиска дальнейших реабилитационных мероприятий для детей, страдающих спастической диплегией, определило тему нашего исследования.

Гипотезой исследования послужило предположение, что построение реабилитационного процесса, направленного на коррекцию двигательных нарушений детей со спастической диплегией, по пути чередования занятий физическими упражнениями на суше (в специализированном зале) с адаптивным плаванием будет способствовать лучшей коррекции этих нарушений по отношению использования методики, предусматривающей (ставшей традиционной) проведение занятий с этими детьми только на суше.

Целью исследования явилось сравнение уровней коррекции двигательных нарушений и степени формирования новых двигательных умений у детей с диагнозом спастическая диплегия при выполнении упражнений на суше и при их сочетании в условиях водной среды и специализированного зала.

Организация исследования.

В исследовании приняли участие 20 детей старшего дошкольного возраста с ДЦП в форме спастической диплегии. Занятия с ними проходили в детском саду инклюзивной направленности в оборудованном физкультурно-оздоровительным инвентарем зале и плавательном бассейне, приспособленном для занятий с детьми. Проведение занятий с детьми экспериментальной группы (ЭГ) по дням чередовались на суше и в водной среде. Дети контрольной группы (КГ) занимались в том же объеме, но только в условиях специализированного зала. Во временном интервале педагогический эксперимент проводился на протяжении девяти месяцев, каждое занятие продолжалось около 30 минут.

Как на суше, так и в бассейне физические упражнения были направлены на овладение новыми двигательными умениями, развитие координационных способностей движений дистальных областей рук и ног, восстановление баланса между сгибателями и разгибателями мышечных групп, осуществляющих движения в суставах. В бассейне дети ЭГ осваивали движения в отдельных способах плавания раздельно рук, ног и в полной координации в сочетании с дыханием. Использовались различные температурные воздействия водной среды.

При выполнении упражнений на суше и в воде использовались движения с повышенной амплитудой, уделялось внимание развитию движений с включением мелких мышечных групп, способствующих, по данным отдельных исследователей, формированию двигательной координации и речи детей с ДЦП [3, с. 76]. Упражнения для каждого ребенка подбирались индивидуально в зависимости от степени заболевания спастической диплегией.

Результаты исследования.

По завершении педагогического эксперимента у детей ЭГ и КГ выявлена

существенная коррекция двигательных нарушений, свидетельствующая об улучшении координационного выполнения движений детьми со спастической диплегией. При этом освоение новых двигательных умений детьми ЭГ, чередовавшими занятия в бассейне и специализированном зале, оказалось достоверно более значимым по сравнению с полученными соответствующими сдвигами у детей КГ, занятия которых проходили исключительно на суше в специализированном зале.

По экспертным оценкам (по 5-ти балльной системе), проведенным до и после эксперимента, уровень двигательных способностей у детей ЭГ достоверно повысился с $2,41 \pm 0,09$ балла до $3,82 \pm 0,11$ при доверительной вероятности 0,85. У детей КГ положительные изменения двигательных способностей при той же доверительной вероятности оказались так же достоверными, но с несколько меньшими сдвигами относительно испытуемых ЭГ (с $2,42 \pm 0,11$ до $3,22 \pm 0,08$).

Заключение.

Результаты проведенного педагогического эксперимента позволили сделать следующие выводы:

1. Проведение занятий по коррекции двигательных нарушений и формированию новых двигательных умений у детей старшего дошкольного возраста со спастической диплегией оказались достоверно эффективней при ежедневном чередовании выполнения физических упражнений в условиях водной среды и специализированного зала по сравнению с занятиями, проводимыми только на суше;

2. Наряду с улучшением двигательных умений и коррекции двигательных нарушений у детей ЭГ и КГ отмечено и увеличение амплитудных и улучшение двигательных координационных характеристик при выполнении ими двигательных действий.

Список литературы

1. Гилев Г.А., Яловенко С.В. и др. Повышение устойчивости внимания при развитии двигательной подготовленности у детей с детским церебральным параличом // НАУКА И СПОРТ: современные тенденции. № 1 (Том 18), 2018. С. 44-49.

2. Мамедова Л.В., Мингазова М.В. Психолого-педагогический аспект развития мелкой моторики у детей с детским церебральным параличом // Международный журнал прикладных и фундаментальных исследований. 2015. № 12-1. С. 76-78.

3. Немкова, С. А. Детский церебральный паралич: диагностика и коррекция когнитивных нарушений: учеб.-метод. пособие. М.: Союз педиатров России, 2012. 60 с.

Annotation. The article reveals the comparative effectiveness of the formation of motor abilities in children with spastic diplegia during their lessons, which combine exercises performed on land and in the water environment (pool), and when using physical exercises only on land.

Key words: spastic diplegia, cerebral palsy, children, physical exercises.

UDC 37.01+159.99

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF ATHLETES IN SHOOTING TO OVERCOMING COMPETITIVE DIFFICULTIES

Dmitriieva N.S.

Master's student

ORCID: 0000-0001-6492-3371

National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, Ukraine

Abstract. The aim of the article is to determine the methodological approaches to the formation of psychological readiness of athletes in shooting to overcome competitive difficulties. Shooting is one of the shooting sports in which athletes compete in shooting with air, small-caliber, large-caliber rifles and pistols. One of the most important conditions in the formation of shooting skills is psychological training. As a result of the study it was found that the methodological guidelines for the development of methods for forming the psychological readiness of athletes to shoot to overcome competitive difficulties are systemic, axiological, acmeological and personal-activity approaches. The study allowed to characterize each approach to the process of forming the psychological readiness of athletes in shooting to overcome competitive difficulties.

Key words: psychological training, shooting, sports, sports pedagogy, sports psychology, psychological readiness for competitions, overcoming competitive difficulties.

Introduction.

Trends in the development of physical culture and sports have actualized the problem of psychological support of sports activities. Particular attention should be paid to maintaining mental health, adaptation to extreme conditions of training and competitive activities of athletes. Competitive activity is the main form that reflects the achievements, skills of athletes. The result of performances in competitions is a fact of success. This is a demonstration of the athlete's capabilities, his potential, reliability. In professional sports, earnings, the cost of the contract, the success of an athlete directly depend on the stability of high sports results. Therefore, mental readiness to overcome unexpected obstacles and difficulties in the competitive struggle is of particular value. Naturally, solving the problem of training athletes, the formation of their psychological readiness - is a necessary condition for the psychological support of modern sports.

Shooting is one of the shooting sports in which athletes compete in shooting with air, small-caliber, large-caliber rifles and pistols. Shooting is an Olympic sport, in particular, the Olympic program includes 5 exercises for shooting from a rifle and the same number from a pistol.

One of the most important conditions in the formation of shooting skills is psychological training. It pays great attention to the education of the ability to intentionally regulate emotional states, including during competitions.

The aim of the article is to determine the methodological approaches to the formation of psychological readiness of athletes in shooting to overcome competitive difficulties.

Main text.

As the readiness of the shooter changes the direction, content and methods of psychological training. Psychological training forms the specific qualities needed to

reach the top of mastery, often becomes an independent, main direction. The human psyche has its own state, the stability of which is ensured by conscious purposefulness and through some unconscious mechanisms. And for the shooter it is extremely important to learn to control your body to monitor your actions in stressful competitive situations and show decent results. It is equally important for the athlete to know the techniques aimed at restoring performance after strenuous exercise.

Methodological guidelines for the development of methods for forming the psychological readiness of athletes in shooting to overcome competitive difficulties are systemic, axiological, acmeological and personal-activity approaches.

A systematic approach defines a systematic view of competitive activity as an integral part of sport. This approach reveals the features of the relationship of sports, competition and extreme conditions in the social and subjective aspects. The system approach allows to allocate a theoretical basis of the investigated phenomenon through integration of philosophical, psychological, physiological and pedagogical ideas. It reveals the essence of preparing athletes to overcome competitive difficulties as a subsystem that has its place in the overall system of sports training and sports in general [5; 6].

The system approach allows to consider interrelation of the theory and practice, the maintenance of processes, the phenomena, states. Therefore, the use of a systems approach in this study is not only the best but also necessary. Construction of a certain scientific program, formation of theoretical, methodical and technological base, organization and implementation of research is impossible without studying the system approach and bringing it into a single system of accumulated knowledge.

The main method of system analysis used in the work is modeling. This method allows you to design the process of training athletes in the unity of all aspects of sports education and improvement, training and competition, taking into account the levels of sports skills and the variety of forms of existence, content and functional features of competitive obstacles and difficulties.

Axiological approach. Of particular importance in any didactic system are the values and the ideal model of proper outcome. Obviously, a certain value for sports is the ability of the athlete to successfully overcome competitive difficulties, which are known to be able to disrupt activities and significantly reduce athletic performance. The scientific fact is that the most important factor in achieving high sports results is the competitive experience of the athlete, the formation of which is naturally associated with the process of socialization, where the central place is occupied by the system of values, personal relationships [5; 6].

In the axiological categories of value, values, evaluation embodies the social potential of professional culture, personality in the activities and activities of the specialist. In relation to the researched problem the most important value components should be considered social and personal experience of competitive activity, a complex of personal sports achievements.

In our work, the main emphasis in the axiological approach belongs to modern scientific ideas about the values of self-sufficient and instrumental types. Self-sufficient values are values-goals that serve as the basis of personal development and reflect the content of activities [126]. Instrumental values as values-means are

characterized by the concepts of "values-relations", "values-quality" and "values-knowledge".

The acmeological approach allows to consider the athlete as the active subject of activity, capable to reach high results. Determining the patterns, mechanisms and methods of development of the subject of activity on the way to the top of sportsmanship is carried out taking into account this approach [5; 6].

Acmeology in the framework of a productive model of content, methods and technology of the educational process contributes to the practical achievement of the goal of quality training of the subject of activity. The psychological and pedagogical base within this approach determines the conditions for the development and formation of the athlete's competence.

The solution to the problem of successfully overcoming competitive difficulties as a mandatory component of competitive activity is based on the conceptual provisions of the acmeological approach. Moreover, sports practice shows a high degree of dependence of the professional status of the athlete on his ability to withstand obstacles that suddenly arise during the competition. Such qualities of athletes are highly valued in modern sports. Thus, purposeful, methodologically and technologically provided preparation of athletes to overcome competitive obstacles and difficulties is a significant component of a holistic system of sports training, which has an acmeological basis.

Personality-activity approach. Modern science determines the personality-activity approach from the standpoint of its central place in the organization of the educational process and the special value of modeling in teaching a given structure of activity [5; 6].

The personal component of the approach considers the student in the educational process as an active subject acting in educational activities. The observed process of personalization of learning requires that the people around him and the subject himself perceived himself as a person and saw it in each of them. The personal approach is connected with the attitude to perceive each subject as an independent value, to recognize for each the right to individuality.

The personal approach also applies to the place of the teacher (coach) in the educational process. Here the position of the head of educational activity of the pupils as a position of the assistant, the organizer, the senior companion is considered.

The activity component of the approach is determined primarily through the understanding of activity as a specific form of active human attitude to the world. Its content is a reasonable change and transformation of the world. The activity, characterized by its structure and content, is considered through the function of mastering and assimilation of the studied material. The athlete must form a system of knowledge and skills, taking active action. In this case, its motivation, interest in the studied information, forms, methods, teaching aids in educational activities acquire a special meaning. The form of the content of educational material, methodical and technological features of its representation and development in the basis should correspond to a problem way of training.

The activity approach aims at athletes to show in the educational process important for them, creative and developmental activity and independence.

Summary and conclusions.

As a result of the research it is established that the methodological guidelines for the development of methods for forming the psychological readiness of athletes in shooting to overcome competitive difficulties are systemic, axiological, acmeological and personal-activity approaches. The study allowed to characterize each approach to the process of forming the psychological readiness of athletes in shooting to overcome competitive difficulties.

References:

1. Biggs, A. T., Cain, M. S., Mitroff, S. R. (2015). Cognitive training can reduce civilian casualties in a simulated shooting environment. *Psychological Science*, 26, 1164–1176.
2. Kochetkova, S. V. (2010). Psychological self-regulation of competitive activity of shooters-athletes. *Information and analytical bulletin No. 9 on topical problems of physical culture and sports*, 9, 79 - 81.
3. Nieuwenhuys, A., & Oudejans, R. R. (2011). Training with anxiety: Short- and long-term effects on police officers shooting behavior under pressure. *Cognitive Processing*, 12, 277-288.
4. Sopov, V.F. (2010). *Theory and methodology of psychological training in modern sports*. Moscow. 120 p.
5. Stamp, E., Crust, L., Swann, C., Perry, J., Clough, P., & Merchant, D. (2015). Relationship between Mental Toughness and Positive Psychological Wellbeing in Undergraduate Students. *Personality and Individual Differences*, 75, 170-174. <http://dx.doi.org/10.1016/j.paid.2014.11.038>
6. Zymniaia, Y.A. (1997). *Educational psychology: textbook, manual*. Rostov on Don: Fenyks, 480 p.

Article sent: 28/12/2020

© Dmitriieva N.S.

УДК: 616.711.5+616.713]-018.3-002-07-08:615.825

EVALUATION OF EFFICIENCY OF THE TRUST TECHNIQUE AND THE MULLIGAN CONCEPT OF ARTICULAR CORRECTION AT OSTEOCHONDROSIS OF THE THORACIC SPINE

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРАСТОВИХ ТЕХНІК ТА СУГЛОБОВОЇ КОРЕКЦІЇ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ МАЛІГАН ПРИ ОСТЕОХОНДРОЗІ ГРУДНОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА

Holunga M.I. / Голунга М.І.

Chernivtsi National University, Chernivtsi, Kotsyubynsky, 2, 58012
 Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
 Чернівці, Коцюбинського, 2, 58012

Dotsyuk L.G. / Доцюк Л.Г.

d.m.s., prof. / д.м.н., проф.

ORCID ID: 0000-0002-1298-4428

Perepelytsya O.O. / Перепелиця О.О.

Bukovinian State Medical University», Chernivtsi, Teatralna, 2, 58001
 Буковинський державний медичний університет,
 м. Чернівці, Театральна площа, 2, 58001

ORCID ID: 0000-0003-4912-3696

RESEARCHER ID L-5086-2016

Nikolaichuk O.P./Ніколайчук О. П.

Chernivtsi National University, Chernivtsi, Kotsyubynsky, 2, 58012
 Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича,
 Чернівці, Коцюбинського, 2, 58012

Анотація. Мануальна терапія визнана фахівцями найефективнішим методом декомпенсаторного впливу на хребцево-рухомий сегмент організму людини. Підбір ефективних методів мануальної терапії з метою покращання якості життя пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта II ст. визначає актуальність цієї роботи. Для проведення оцінки ефективності застосування мануальних технік у роботі були використані суглобова корекція за концепцією Маліган та високошвидкісні низькоамплітудні (трастові) техніки. У дослідженні приймали участь 20 пацієнтів з діагнозом ОХ ГВХ (II ст.), які були розділені на дві однорідні групи. Відновлення пацієнтів першої групи здійснювали із застосуванням трастових технік: тракція грудного відділу, м'яка тканинна мобілізація грудного відділу в тракції з розгинанням; мобілізація грудного відділу тракцією по осі з розгинанням; мобілізація грудного відділу в ротації; мобілізація і маніпуляція грудних сегментів з фіксацією кистями; маніпуляція грудного відділу хрестоподібним захватом; мобілізація верхнього грудного відділу; мобілізація і пряма маніпуляція грудних сегментів за допомогою коліна терапевта при розгинанні; маніпуляція на грудному відділі в положенні лежачи у напрямку згинання. Відновлення пацієнтів другої групи здійснювали із застосуванням техніки суглобової корекції за концепцією Маліган - сегментарної витяжки грудного відділу хребта та підтримки природного апофізарного ковзання. До обох груп застосовували техніку лікування тригерних точок – міофасціальне звільнення з ішемічною компресією, а після проведення лікування тригерних точок - техніку постізометричної релаксації.

Використання технік суглобової корекції та структуральних технік у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта сприяло вірогідному підвищенню психологічного благополуччя пацієнтів. Фізичний та психологічний компоненти здоров'я пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта, відновлення яких здійснювалось із застосуванням

структуральних технік, вірогідно покращилось у напрямку зменшення болю, підвищення загального стану здоров'я, зростання їх життєвої активності та психічного здоров'я. Покращання стану пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта, для яких використовувалася техніка суглобової корекції за Маліган, пов'язане з вірогідним підвищенням психологічного компоненту здоров'я.

Ключові слова: остеохондроз, грудний відділ хребта, трастові техніки, суглобова корекція за концепцією Маліган

Вступ.

Найпоширенішою причиною ускладнень вертеброгенного походження є дистрофічні ураження хребта, серед яких остеохондроз (ОХ) хребта стає причиною непрацездатності в 25 % випадків [1]. Обмежуючи функціональні та фізичні можливості носіїв цього захворювання неврологічні прояви при ОХ хребта порушують якість життя (ЯЖ) 40-80 % населення земної кулі [2]. Такі порушення, безсумнівно, впливають на ЯЖ, яку дослідники у сфері медицини та реабілітології вважають інтегральним показником фізичного, соціального, емоційного та психологічного функціонування людини [3]. Вивчення показників ЯЖ населення з вертебральною патологією з допомогою опитувальника SF-36 є сучасним критерієм в комплексній фізичній реабілітації з функціональною патологією хребта і неврологічними проявами вертебрального остеохондрозу [4].

Серед усіх локалізацій цієї патології найменше вивчений ОХ грудного відділу хребта (ГВХ). Однак саме на рівні ГВХ знаходяться центри соматичної і вегетативної регуляції діяльності життєво важливих органів грудної клітини і верхньої частини брюшної порожнини, а також м'язові масиви, які відіграють важливу роль у руховій активності.

Остеохондроз грудного відділу хребта (ОХ ГВХ) – це захворювання, при якому розвиваються дистрофічні і дегенеративні процеси, які призводять до патологічних змін у хрящових і кісткових тканинах [5]. Патогенетичною основою остеохондрозу є первинний розвиток дистрофічно-дегенеративних змін у міжхребцевих дисках, що веде до формування вторинних реактивних і компенсаторних реакцій у кістково-зв'язковому апараті хребта [1]. До тепер багато питань, які стосуються фізичної реабілітації цього захворювання, незважаючи на наявність чисельних досліджень з цього питання, далекі до повного їх вирішення.

Найефективнішим методом декомпенсаторного впливу на хребцево-руханий сегмент (ХРС) фахівцями визнана мануальна терапія, яка охоплює комплекс спеціальних методів дослідження, попередньої підготовки та лікувальних прийомів, націлених на нормалізацію біомеханіки всього хребта [5, 6, 7, 8, 9]. Методи мануальної терапії націлені на відновлення нормальних співвідношень елементів ХРС, усунення підвивихів суглобів, мобілізацію блокованих сегментів хребта, зменшення м'язового тону, що призводить до нормалізації функції хребта та зменшення больового синдрому [10], а також нормалізацію крово- та лімфообігу, зменшенню набряку та гіпоксії нервових корінців, вирівнюванню вегетативно-рефлекторного дисбалансу [11, 12, 13].

У практиці мануальної терапії використовують різні види тракцій [2, 14, 15]. Результатом тракційної терапії є розвантаження хребта шляхом збільшення

відстані між тілами хребців, зменшення патологічної напруги м'язів, зниження тиску всередині міжхребцевих дисків, через що зменшується протрузія, збільшення вертикального діаметра міжхребцевого отвору, призводячи до декомпресії нервового корінця, зниження набряку, усунення підвивиху в міжхребцевих суглобах із декомпресійним ефектом. [16, 17].

Тому підбір ефективних методів фізичної терапії з метою покращання ЯЖ пацієнтів з ОХ ГВХ й визначає актуальність цієї роботи.

Мета роботи: провести порівняльну оцінку ефективності застосування технік суглобової корекції та структуральних технік для покращання якості життя пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта.

У роботі були використані теоретичні, клінічні (обстеження, збір анамнезу) методи, методи мануальної корекції (суглобова корекція за концепцією Малігана), високошвидкісні низькоамплітудні техніки (трастові техніки), постізометрична релаксація м'язів (ППРМ), лікування тригерних точок, соціологічні та методи математичної статистики. Матеріали роботи отримані при проведенні дослідження на основі приватної практики за період 2019–2020 рр. У дослідженні приймали участь 20 пацієнтів з діагнозом ОХ ГВХ (II ст.). Діагноз пацієнтам виставлений лікарем неврологом. Пацієнтів було поділено на дві однорідні групи. Відновлення пацієнтів групи 1 здійснювалось із застосуванням структуральних (трастових) технік, групи 2 – технік суглобової корекції за концепцією Маліган. Для оцінки функціонального стану пацієнтів та з метою оцінки ефективності обраних методів корекції було застосовано опитувальник Medical Outcomes Study Short Form 36 (MOS SF-36) [4]. Математична обробка одержаних даних проводили методами варіаційної статистики. Для визначення статистичної значущості різниці між вибірковими показниками, розподіл яких не відповідав нормальному закону, використовували критерій Манна-Уїтні (для непов'язаних вибірок). Статистично значущими вважалися відмінності, що не перевищували рівня вірогідності $p < 0,05$.

Результати та їх обговорення.

Серед пацієнтів з ОХ ГРХ частка осіб жіночої статі склала в групі 1 – 70 %, в групі 2 – 50 %, осіб чоловічої статі – 30% та 50%, відповідно. Середній вік пацієнтів з ОХ ГРХ в обох групах серед осіб жіночої статі склав $43,3 \pm 8,89$; осіб чоловічої статі – $52,9 \pm 7,04$ роки. Розподіл пацієнтів за віком по групах наведено в рис. 1.

Відновлення пацієнтів групи 1 здійснювалось із застосуванням технік суглобової корекції за концепцією Малігана, групи 2 – структуральних (трастових) технік (табл. 1). До обох груп застосовувалася техніка лікування тригерних точок – міофасціальне звільнення з ішемічною компресією. Після проведення лікування тригерних точок до обох груп пацієнтів застосовуємо техніку постізометричної релаксації (ПІР).

Відновлення пацієнтів групи 1 здійснювалось із застосуванням трастових технік, які характеризуються високою швидкістю прикладання сили, яка направлена в певній площині в певну точку чи область. Метою траста є усунення обмеження рухомості в суглобі. Тому для ефективного виконання

трастових технік для кожного конкретного клінічного випадку підбирався відповідний тип техніки - сила, амплітуда, швидкість, напрямок, напруга відповідної інтенсивності. Використовували такі техніки: тракція грудного відділу, м'яка тканинна мобілізація грудного відділу в тракції з розгинанням; мобілізація грудного відділу тракцією по осі з розгинанням; мобілізація грудного відділу в ротації; мобілізація і маніпуляція грудних сегментів з фіксацією кистями; маніпуляція грудного відділу хрестоподібним захватом; мобілізація верхнього грудного відділу; мобілізація і пряма маніпуляція грудних сегментів за допомогою коліна терапевта при розгинанні; маніпуляція на грудному відділі в положенні лежачи у напрямку згинання.

Відновлення пацієнтів групи 2 здійснювали із застосуванням технік суглобової корекції за концепцією Малігана - сегментарної витяжки грудного відділу хребта та підтримки природного апофізарного ковзання.

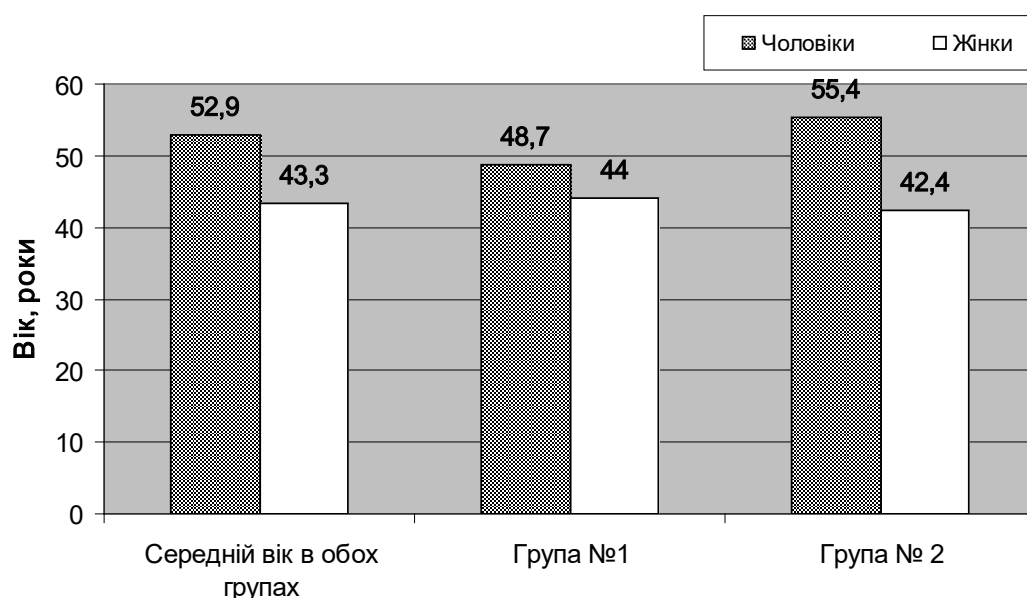

Рис. 1. Розподіл пацієнтів за віком по групах

Таблиця 1

Відмінності в програмі застосування засобів фізичної терапії для пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта

Структурний елемент	Група 1	Група 2
Техніка лікування тригерних точок – техніка міофасціального звільнення з ішемічною компресією	+	+
Постізометрична релаксація	10	10
Структуральні техніки	+	-
Техніка суглобової корекції за концепцією Малігана	-	+
Перевірка ригідності суглоба	+	+

У групі 1 (відновлення здійснювалось із застосуванням структуральних технік) результати терапії призвели до вірогідного зниження інтенсивності болю у 1,89 рази ($p < 0,05$), підвищення загального стану здоров'я – в 1,7 рази

($p < 0,05$). Комплексна характеристика – фізичне благополуччя – зросла у 1,25 рази ($p < 0,001$) (табл. 2). Отже фізичне благополуччя пацієнтів групи 1 після терапії пов'язане зі зменшенням болю та відчуттям покращання пацієнтами стану здоров'я в цілому. Для пацієнтів групи 1 встановлене також вірогідне підвищення показників шкал «Життєва активність» та «Психічне здоров'я» у 1,93 ($p < 0,01$) та 1,67 ($p < 0,05$) рази, відповідно. Варто відзначити, що інтегральна компонента «Психологічне благополуччя» зросла в 1,39 рази ($p < 0,05$), тобто підвищення психологічного здоров'я пацієнтів цієї групи опитаних суттєво залежить від життєвої активності та психічного здоров'я. Отже, можна констатувати що фізичний та психологічний компоненти здоров'я пацієнтів, відновлення яких здійснювалось із застосуванням структуральних технік, покращилось у напрямку зменшення болю, підвищення загального стану здоров'я, зростання їх життєвої активності та психічного здоров'я.

У групі 2 (відновлення здійснювалось із застосуванням технік суглобової корекції за концепцією Маліган) результати терапії призвели до вірогідного підвищення інтегрального показника «Психологічне благополуччя» у 1,39 рази ($p < 0,05$) (табл. 2). Для решти показників відмінності були невірогідні, що, ймовірно, пов'язано зі сприйняттям респондентів свого комфортного стану через гармонійний психологічний стан. Отже можна констатувати, що в пацієнтів, для яких використовувалася суглобова корекція за концепцією Маліган, покращання стану виражається в підвищенні психологічного компоненту здоров'я.

Порівняльний аналіз показників шкал обох груп респондентів після терапії не виявив вірогідні відмінності, що унеможливорює статистичне порівняння показників опитаних. Відзначені пацієнтами показники шкал в групі 1 є чисельнішими у порівнянні з результатами опитуваних групи 2, що відображає відчуття власне самого пацієнта щодо свого стану здоров'я. Функціональний блок, як правило, супроводжується значними больовими відчуттями. При цьому, інтенсивність больового синдрому, який супроводжує функціональний блок, залежить від гостроти процесу і індивідуальної чутливості людини. У результаті застосування трастових технік функціональні блоки усуваються практично миттєво зі зникненням больових відчуттів. З'являються свобода рухів, стає легше дихати, залишається лише відчуття дискомфорту в спині, яке з часом проходить. Тому пацієнт, який тривало терпів біль, пройшовши одну процедуру, яка завершилась полегшенням, сприймає метод, використаний терапевтом, як найкращий, що й довели результати опитування з відзначенням пацієнтами зниження інтенсивності болю, підвищення загального стану здоров'я та життєвої активності.

Спільними для обох груп є вірогідне підвищення інтегральної компоненти здоров'я – «Психологічне благополуччя». При цьому, слід зважити на те, що робота з пацієнтами обох груп проводилась за умов адаптивного карантину із-за всесвітньої пандемії Covid-19. Тому певна обмеженість соціальних контактів та поява тривожних переживань поставила, вочевидь, пріоритетним психологічний стан для обох груп респондентів.

Таблиця 2

**Результати дослідження пацієнтів щодо оцінки якості життя за
опитувальником SF-36 до та після терапії**

Шкали опитувальника	До терапії		Після терапії	
	Група 1 (n=10)	Група 2 (n=10)	Група 1 (n=10)	Група 2 (n=10)
1. Фізичне функціонування (Physical Functioning - PF)	88,0±10,3	96,0±6,15	99,0±3,16	94,2±5,57
2. Рольова діяльність (Role Physical Functioning - RP)	50,0±20,4	87,5±17,7	87,5±13,2	91,7±16,3
3. Інтенсивність болю (Bodily pain - BP)	92,8±9,39	81,4±13,8	49,1±16,6 p=0,034715	80,7±10,6
4. Загальний стан здоров'я (General Health - GH)	53,7±13,3	83,7±15,3	91,6±6,02 p=0,018841	90,5±8,63
5. Життєва активність (Vitality - VT)	47,0±10,3	62,5±17,2	90,5±4,38 p=0,001208	91,7±3,26
6. Соціальне функціонування (Social Functioning - SF)	67,5±17,9	76,25±18,1	80,0±16,8	89,6±11,7
7. Рольове функціонування (Role-Emotional - RE)	50,0±23,6	70,0±18,9	70,0±10,5	94,4±13,0
8. Психічне здоров'я (Mental Health - MH)	53,6±9,83	64,4±15,7	89,6±9,47 p=0,017286	91,0±4,86
Фізичне благополуччя (PH)	45,8±2,18	56,98±3,63	57,3±1,60 p=0,000511	53,5±0,69
Психологічне благополуччя (MN)	38,0±5,64	43,26±6,25	52,8±0,89 p=0,018587	58,6±1,67 p=0,030285

Примітка: вірогідність відносно контролю

Висновки.

1. Використання технік суглобової корекції та структуральних технік у пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта сприяє підвищенню психологічного благополуччя пацієнтів.

2. Фізичний та психологічний компоненти здоров'я пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта, відновлення яких здійснювалось із застосуванням структуральних технік, покращилось у напрямку зменшення болю, підвищення загального стану здоров'я, зростання їх життєвої активності та психічного здоров'я.

3. Покращання стану пацієнтів з остеохондрозом грудного відділу хребта, для яких використовувалася сегментарна витяжка грудного відділу хребта та

підтримка природного апофізарного ковзання, пов'язане з підвищенням психологічного компоненту здоров'я.

Література.

1. Шевчук В.І., Сторожук Л.О., Желіба О.В. Сучасні критерії медико-соціальної експертизи при дегенеративно-дистрофічних захворюваннях хребта (метод. реком.). Вінниця, 2003. – 35 с.
2. Продан И.В., Радченко В.А., Корж И. А. Дегенеративные заболевания позвоночника. Харьков: ИПП «Контраст», 2009. – 272 с.
3. Ягенський А.В., Січкарук І.М. Оцінка якості життя у сучасній медичній практиці // Журн. внутр. мед. 2007, №3 – С. 27–32.
4. Новик А. А., Ионова Т. И. Руководство по исследованию качества жизни в медицине/ под. ред. акад. РАМН Ю. Л. Шевченко. 2-е изд. М.: ЗАО «ОЛМА Медиа Групп», 2007. – 320 с.
5. Попелянский Я. Ю. Ортопедическая неврология (вертеброневрология): руководство для врачей. М.: МЕДпресс-информ, 2008. – 672 с.
6. Веселовский В.И. Практическая вертеброневрология и мануальная терапия. М.: Медлит., 2010. – 344 с.
7. Губенко В.П. Мануальная терапия в вертеброневрологии. К.: Здоров'я, 2003. - 456 с.
8. Ситель А.Б., Тетерина Е.Б. Методы мануальной терапии (специфические и неспецифические техники, показания и противопоказания) // Мануальная терапия. 2008, № 1 (29). – С. 3–21.
9. Малихин М.Ю., Небожин А.И., Рябухин И.А. Структурная организация биомеханических систем // Мануальная терапия. 2009, № 2 (34). – С. 11–17.
10. Pinto D., Cleland J., Palmer J., Eberhart S. Management of low back pain: a case series illustrating the treatment and mechanism based classification systems // J. Manual & Manipulative Therapy. 2007, Vol. 15 (2). – P. 111–112.
11. Мерзенюк О.С., Криворучко В.И., Акопов В.К., Машков И.А. Классификация методов и техник мануальной терапии и показания к их применению с позиций особенностей патобиомеханических нарушений // Мануальная терапия. 2014, № 2 (54). – С. 3–8.
12. Perry J., Grin A., Singh S., Watson P. A preliminary investigation into the magnitude of effects of lumbar extension exercises and a segmental rotatory manipulation on sympathetic nervous system // Manual Therapy. 2011, Vol. 16 (2). – P. 190–195.
13. Ribeiro D.C., Sole G., Abbott J.H., Milosaljevic S. A rationale for the provision of extrinsic feedback towards management of low back pain // Manual Therapy. 2011, Vol. 16 (3). – P. 301–305.
14. Краснаярова Н.А. Мануальная терапия и остеопатическая медицина как эффективные методы устранения болевого синдрома // Вестн. КАЗНМУ. Спец. вып. 2012, октябрь. – С. 152–154.
15. Широков В.А., Потатурко А.В., Кириллова И.Е. К обоснованию механизмов тракционного лечения острых спондилогенных болевых синдромов // Рос. журн. боли. 2012, № 1 (34). – С. 58–59.

16. Еремушкин М.А. Киржнер Б.В., Мочалов А.Ю. Мягкие мануальные техники. Постизометрическая релаксация мышц. М.: Наука и техника, 2010. – 288 с.

17. Чикуров Ю.В. Мягкие техники в мануальной медицине. М.: Триада-Х, 2003. – 144 с.

References

1. vo Shevchuk, V.I., Storozhuk, L.O. and Zheliba, O.V. (2003), *Suchasni kryterii medyko-sotsialnoi ekspertyzy pry dehenerytyvno-dystrofichnykh zakhvoriuvanniakh khrebta (metod. rekom.)* [Modern criteria of medical and social examination in degenerative-dystrophic diseases of the spine]. Vinnytsia, Ukraine.

2. Prodan, I.V., Radchenko, V.A. and Korzh, I. A. (2009), *Degenerativny'e zabolevaniya pozvonochnika* [Degenerative diseases of the spine], Kontrast, Khar'kov, Ukraine.

3. Yahenskyi, A.V. and Sichkaruk, I.M. (2007) "Assessment of quality of life in modern medical practice", *Journal of Internal Medicine*, vol. 3, pp. 27–32.

4. Novik, A. A. and Ionova, T. I. (2007), *Rukovodstvo po issledovaniyu kachestva zhizni v mediczine* [Guidelines for Research on Quality of Life in Medicine], in Yu. L. Shevchenko (ed.), 2nd ed., OLMA Media Grupp, Moscow, Russia.

5. Popelyans'kij, Ya. Yu. (2008), *Ortopedicheskaya nevrologiya (vertebronevrologiya): rukovodstvo dlya vrachej* [Orthopedic neurology (vertebral neurology): a guide for doctors]. MEDpress-inform, Moscow, Russia.

6. Veselovskij, V.I. (2010), *Prakticheskaya vertebronevrologiya i manual'naya terapiya* [Practical vertebroneurology and manual therapy], Medlit, Moscow, Russia.

7. Gubenko, V.P. (2003), *Manual'naya terapiya v vertebronevrologii* [Practical vertebroneurology and manual therapy], Zdorov'ya, Kiev, Ukraine.

8. Siteľ, A.B. and Teterina, E.B. (2008), "Manual therapy methods (specific and non-specific techniques, indications and contraindications)", *Manual Therapy*, vol. 1(29) pp. 3–21.

9. Malikhin, M.Yu., Nebozhin, A.I. and Ryabukhin, I.A. (2009), "Structural organization of biomechanical systems", *Manual Therapy*, vol. 2(34) pp. 11–17.

10. Pinto, D., Cleland, J., Palmer, J. and Eberhart, S. (2007), "Management of low back pain: a case series illustrating the treatment and mechanism based classification systems", *J. Manual & Manipulative Therapy*, vol. 15 (2), pp. 111–112.

11. Merzenyuk, O.S., Krivoruchko, V.I., Akopov, V.K., Mashkov, I.A. (2014), "Classification of methods and techniques of manual therapy and indications for their use from the standpoint of the characteristics of pathobiomechanical disorders", *Manual Therapy*, vol. 2(54) pp. 3–8.

12. Perry, J., Grin, A., Singh, S., Watson, P. (2011), "A preliminary investigation into the magnitude of effects of lumbar extension exercises and a segmental rotatory manipulation on sympathetic nervous system", *Manual Therapy*, vol. 16 (2), pp. 190–195.

13. Ribeiro, D.C., Sole, G., Abbott, J.H. and Milosajjevic, S. (2011), "A rationale for the provision of extrinsic feedback towards management of low back pain", *Manual Therapy*, vol. 16 (3), pp. 301–305.

14. Krasnoyarova, N.A. (2012), "Manual therapy and osteopathic medicine as effective methods for eliminating pain syndrome", *KAZNMU Bulletin*, October, pp.152–154.

15. Shirokov, V.A., Potaturko, A.V. and Kirillova, I.E. (2012), "To substantiate the mechanisms of traction treatment of acute spondylogenic pain syndromes", *Russian Journal of Pain*, vol. 1 (34), pp. 58–59.

16. Eremushkin, M.A. Kirzhner, B.V. and Mochalov, A.Yu. (2010), *Myagkie manual'ny'e tekhniki. Postizometricheskaya relaksaciya my'shc* [Soft manual techniques. Post-isometric muscle relaxation], Nauka i tekhnika, Moscow, Russia.

17. Chikurov, Yu.V. (2003), *Myagkie tekhniki v manual'noj mediczine* [Soft techniques in manual medicine], Triada-Kh, Moscow, Russia.

Abstract. *The manual therapy is recognized among the professionals as the most efficient method of the decompensatory influence on the human spinal motion segment. The relevance of this investigation is based on the selection of the most effective manual therapy methods to ensure an improvement of the life quality of the patients suffering from the 2nd degree of the thoracic spine osteochondrosis. The Mulligan concept of articular correction and the high-rate low amplitude (trust) technique were used in this investigation to evaluate the efficiency of manual therapy. 20 patients with the 2nd degree of the thoracic spine were divided into two groups. The patients of the first group were treated by the trust techniques: thoracic traction, soft tissue mobilization of the thoracic spine in traction combined with the extension, mobilization of the thoracic spine by the traction along the axis combined with the extension; mobilization of the thoracic spine in rotation, mobilization and manipulation of the thoracic segments combined with the fixation by hands, manipulation of the thoracic part by the cruciform grip, mobilization of the upper thoracic segment, mobilization and direct manipulation of the thoracic segments by the therapist's knee at extension, manipulation of the thoracic segment of the lying patient in the direction of flexion. The second group patients were treated by the Mulligan concept of articular correction: segmental traction of the thoracic spine with support of the natural apophyseal slip. Both groups were also treated by the trigger point impact technique – myofascial release with the ischemic compression and after the treatment – the post-isometric relaxation technique.*

It has been found that the articular correction combined with the structural technique ensured a probable improvement of psychological conditions of the patients with the thoracic spine osteochondrosis. The structural techniques applied to the patients have enhanced their physical and psychological conditions due to the pain relief, total health improvement and raise of their vital activity. It is supposed that the Mulligan concept of articular correction ensures probable improvement of the patient's psychological conditions.

Keywords: *osteochondrosis, thoracic spine, trust techniques, articular correction by the Mulligan concept*

THE EFFECT OF STRESS ON THE ORGANISM OF THE LAW ENFORCEMENT DURING TRAINING IN EXTREME AND STRESS SITUATIONS

ВПЛИВ СТРЕСУ НА ОРГАНІЗМ ПРАВООХОРОНЦЯ ПІД ЧАС ТРЕНУВАННЯ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ І СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЯХ

Rogalsky V. I./ Рогальський В. І.

*senior lecturer of the department of social physical training /
старший викладач кафедри спеціальної фізичної підготовки
Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs
Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ*

Анотація. У статті розглянуто поняття стресу та його вплив на організм правоохоронця в екстремальних і стресових ситуаціях. Персональні стратегії подолання професійного стресу, який впливає на співробітників ОВС під час виконання ними своїх професійних обов'язків, можливості впливів, що психокоректують, з метою підвищення ефективності діяльності.

Ключові слова: стрес, екстремальні умови, правоохоронці ОВС, спеціальна фізична підготовка.

Вступ.

Проблема стресу в останні роки стає однією з найактуальніших тем у світовій психологічній науці та практиці. Вона є актуальною тому, що стрес виявляє вплив на організм людини, психологічні процеси, на самопочуття. Це відбивається на життєдіяльності людини та на її зв'язок з навколишнім середовищем. Стрес як соціальне явище є одним із видів емоційного стану. Він є крайньо не стійким, що в несприятливих умовах може виливатись в зниження ефективності функціонування систем організму [5].

Отже, стресом можна назвати явище, яке залишає свій відбиток на людському житті та впливає на його перебіг, далеке або близьке майбутнє.

Більше того це явище неабияк торкається професійної діяльності осіб, які працюють в силових структурах, а особливо тих осіб які постійно перебувають під впливом стресу та підвергають своє життя ризику. Це можна віднести також до актуальності даної теми.

Вивченням даної теми займалось багато вчених зокрема американський учений Кеннон розробив теорію про роль адреналіну, як гормону тривоги в пристосуванні організму до станів, викликаним страхом, боротьбою і небезпекою та ін теорії. Також вивченням стресу займався Годелл, радянський фізіолог Г.М. Кассиль, К.В. Судаков М. Вігаш і Яновські. Екстремальний характер умов службової діяльності працівників правоохоронних органів вивчали у своїх працях :В. Бабенко, Л. Й. Гуменюк, Л. С. Криворучко, В.О. Лефтеров, В. Розов та інші.

На сьогодні кількість досліджень на тему стресу в силових структурах збільшилася, зокрема цим займались Т. Л. Білоус, В. П. Казміренко, І. І. Приходько, Р. Т. Сімко та ін.

Під стресом прийнято розуміти неспецифічну відповідь організму на пропоновані йому зовнішні чи внутрішні вимоги. Дане поняття було

запропоновано канадським фізіологом Гансом Сельє. Будь-яка умова може викликати стрес, але жодне з них не можна виділити і сказати - "ось це і є стрес", тому що цей термін в рівній мірі відноситься до всіх інших.

Чинники, що викликають стрес, мають назву стресори. Вони пускають в хід однакову біологічну реакцію стресу, тобто відповідь організму на питання зовнішнього середовища.

Працівники поліції завжди підвергаються впливу стресових ситуацій. До того як прийти на службу всі поліцейські проходять навчання у ВНЗ зі спеціальними умовами навчання на посадах курсантів.

Майбутня діяльність курсантів буде пов'язана з правоохоронною практикою, що стикається з нестандартними ситуаціями під час несення служби. Такими можуть виступати як стрес, характер діяльності і т.д. Вони безпосередньо пов'язані зі здоров'ям, на те як вони впливають на нього

Робота в правоохоронних органах потребує від працівника великої особистої сміливості, винахідливості, образної пам'яті, високого рівня організованості, наполегливості та емоційної стійкості, уміння швидко та холоднокривно приймати рішення. Вони повинні вміти: логічно мислити і організовувати свою діяльність; проводити невідкладні дії, передбачені спеціальною тактикою оперативних та слідчих підрозділів; ефективно працювати з людьми, встановлювати психологічний контакт; протистояти негативному впливу з боку учасників процесу дізнання; швидко орієнтуватися в умовах, що змінюються; застосовувати різні підходи до оцінки ситуації, що виникла, без шаблонів та стереотипів мислення

У ВНЗ МВС України запроваджена певна програма занять зі спеціальних предметів професійного спрямування для підготовки професійних кадрів.

У діяльності працівників силових структур часто виникає ситуація, у якій працівники опиняються в екстремальних умовах, за яких реалізація професійних обов'язків ускладнюється фізичною небезпекою і залежить від вміння і здатності обрати оптимальну стратегію поведінки і досягти мети в критичних умовах діяльності.

Екстремальні умови, з якими постійно зіштовхується особовий склад силових структур, зокрема, органів внутрішніх справ, характеризуються значним травмуючим впливом на психіку людини. Цей вплив може бути сильним і одиничним (використання зброї, затримка злочинця) або ж інтенсивним і тривалим, який характеризується адаптацією до постійно діючих стресогенних факторів. Однак, не зважаючи на специфіку різних видів правоохоронної діяльності, спільними психологічними факторами, які зумовлюють високу стресогенність роботи працівників силових структур, є тривале виконання обов'язків, емоційні навантаження, стресові ситуації тощо.

Оскільки екстремальні умови діяльності пов'язані з надмірною емоційною напругою, то у працівників силових структур, зокрема, ОВС, часто виникають психоемоційні стреси різного походження. Специфічні умови праці провокують виникнення емоційного стресу у великої частини працівників, які часто переходять у тривалі стресові розлади, корекція яких у працівників силових структур, яким притаманний високий рівень стресових навантажень, є

актуальним завданням психологічної науки [1].

Саме тому вивчення стресу як явища, його вплив на організм людини представляє великий інтерес для вивчення вченими. В сучасних умовах зібрано величезну базу знань та досліджень про різні види стресу:

- стрес життя;
- Посттравматичний стрес;
- професійний стрес тощо [5].

Проте багато вчених відзначають, що проблематика стресу та його зв'язок з людиною, методичні розробки на дану тему ще недостатньо вивчені.

Всі правоохоронці ОВС мають бути готовими до застосування заходів фізичного впливу та застосування зброї в умовах стресу.

Всі негативні умови які впливають на діяльність поліцейських, їх психологічну готовність можна розділити на такі групи:

- 1) Загальні- це ті які впливають на особистий склад;
- 2) Специфічні- ті які обумовлені відмінностями в діяльності особового складу.

Під час затримання особи або при потраплянні в прямий контакт із злочинцями поліцейські відчують низку почуттів, проте основним з них є стрес.

Працівники поліції в таких випадках як і військовослужбовці стикаються з таким поняттям як бойовий стрес.

Він являє собою сукупність станів пережитих службовцем в процесі адаптації до несприятливих факторів. На те як особа (службовець) реагуватиме на той чи інший вид стресу впливають так звані стресори.

Поліцейські часто змушені виконувати службові обов'язки в екстремальних умовах, пов'язаних із ризиком. Це може бути переслідування особливо небезпечних злочинців, їх затримання тощо. Такі умови створюють емоційну, психологічну та фізичну напругу. В цей час у правоохоронців виробляється адреналін, підвищується готовність дій до реагування на ті чи інші ситуації, проте разом із цим знижується продуктивність виконуваних дій, рівень мислення та уваги. Це є причиною більшості необдуманих вчинків під час того як правоохоронець потрапив до стресової ситуації і великого рівня ризику травматизму та загрози його життю та здоров'ю.

Це свідчить про недостатній рівень підготовленості працівників ОВС до адекватних дій в екстремальних умовах.

Виходячи з вище сказаного можна вважати за необхідне розроблення певних методичних рекомендацій, щодо покращення діяльності правоохоронців під час несення ними служби, а також внесення правок для удосконалення та модернізації процесу навчання курсантів як майбутніх працівників структурних підрозділів ОВС. Тобто для покращення рівня фізичної підготовки необхідно застосовувати новітні методи навчання та сучасні технології.

До них можна віднести використання в процесі навчання мультимедійних екранів, проекторів та створення спеціальних комп'ютерних програм, за допомогою яких можна було б моделювати реальні стресові ситуації, в які можуть потрапити майбутні офіцери. Все це буде вимагати від них певних

вмінь, навичок набутих в процесі тренувань. До того ж такого роду тренування здатні покращувати морально-психологічні якості, вміння та навички само оцінювання та здатність не втрачати самоконтроль в екстрених ситуаціях.

В подальшому потрібно подальше вивчення того як підвищити ефективність підготовки та покращити взаємодію навчальних дисциплін: тактико спеціальна підготовка, спеціально фізична підготовка та вогнева підготовка. А також шляхів більш ефективного поєднання цих дисциплін, щоб покращити ефективність дій майбутніх працівників поліції під час їх професійної діяльності та в нестандартних умовах.

Висновки

Стрес – неспецифічна реакція організму у відповідь на дуже сильну дію (подразник) зовні, яка перевищує норму, а також відповідна реакція нервової системи. Деякі вчені говорять, що стресовими станами є:

- дії в умовах ризику;
- необхідність самостійно приймати швидке рішення;
- миттєві реакції при небезпеці;
- поведінка в умовах обставин, що несподівано змінюються;
- гранично велике фізичне навантаження і.т.д. [6].

Введення в навчальний процес факторів, та завдань, які під час навчання ставлять курсантів в ситуацію стресу, або чинників, які можуть змодельовати стрес із дисципліни спеціальна фізична підготовка окрім базових прийомів рукопашного бою та вправ на загальну фізичну підготовку ряду конструктивних та ситуаційних завдань. Це вимагало б від майбутніх правоохоронців застосування своїх навичок на належному рівні.

Серед таких завдань обов'язково повинні бути присутні такі, які б містили в собі обов'язкові фактори стресу.

1) Створення спортивних комплексів із перешкодами, з наявними в них світловими та звуковими ефектами.

2) Створення типових побутових ситуацій з залученням спеціально навчених осіб котрі б допомагали моделювати певні ситуації і виступали в ролі правопорушників. Наприклад, ситуації побутового насилля, коли поліцейські змушені застосовувати грубу фізичну силу до правопорушників. При цьому жоден поліцейський не може знати якого виду опір буде чинити той чи інший опір.

Список літератури

1. Білоус Т. Л. Залежність рівня професійної підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до роботи в екстремальних умовах від їх особистісних особливостей / Т. Л. Білоус // Імідж сучасного педагога. - 2013. - №10. - С. 39-42.

2. Бабенко В. Психологічні основи екстремальних ситуацій у діяльності працівників практичних ОВС / В. Бабенко, Б. Шаповалов // Вісник Академії управління МВС. - 2009. - №1. - С. 69-81.

3. Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної

конференції з міжнародною участю (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 07 лютого 2019 року). – Кривий Ріг, 2019. – 493 с.

4. Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів : матеріали круглого столу (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 10 лютого 2017 року). – Кривий Ріг, 2017. – 259 с.

5. Бандурка О. М. Екстремальна юридична психологія в діяльності персоналу ОВС України: науково-практич. посібник / О. М. Бандурка. – Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2005. – 319 с.

6. Білоус Т. Л. Залежність рівня професійної підготовки майбутніх працівників органів внутрішніх справ до роботи в екстремальних умовах від їх особис-тисних особливостей / Т. Л. Білоус // Імідж сучасного педагога. - 2013. - №10. - С. 39-42.

Abstract. The article considers the concept of stress and its impact on the body of law enforcement in extreme and stressful situations. Personal strategies for overcoming professional stress that affects police officers in the performance of their professional duties, the possibility of psycho-corrective influences in order to increase efficiency.

Keywords: stress, extreme conditions, law enforcement officers, special physical training.

TELEGRAM CHANNELS AS MEDIA TOOLS

ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ МЕДІА ТА ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ

Zhuhay V. / Журай В.Й.

National University "Odessa Law Academy"

Національний університет «Одеська юридична академія»

Анотація. У статті, з врахуванням напрацювань дослідників, описано специфіку використання телеграм-каналів журналістами, політиками, фахівцями інформаційних технологій як конвергентного засобу масової інформації. Дослідження проведено на аналізі прикладів функціонування телеграм-каналів окремих політиків, мас-медіа та кількох анонімних каналів. Встановлено, що політики, журналісти, фахівці інформаційних технологій застосовують канали "Telegram" як інструмент ЗМІ - для поширення інформації, формування громадської думки, а іноді для компрометації політичних опонентів, оприлюднення дискредитуючих матеріалів. На підставі проаналізованих теоретичних джерел, засобів масової інформації спрогнозовано подальшу еволюцію телеграм-каналів як одного з видів конвергентних ЗМІ. Обґрунтовано доцільність диверсифікації шляхів донесення інформації до громадян та продемонстровано впливовість телеграм-каналів на формування громадської думки та їх ефективність у здійсненні інформаційної політики.

Ключові слова: телеграм-канали, конвергентні ЗМІ, анонімні телеграм-канали, медіаграмотність, фейкові новини, інформаційні новини, інформаційна безпека.

Вступ Месенджер "Telegram" був створений у 2013 році Павлом Дуровим та його командою. Цей програмний продукт був задуманий як конкурент WhatsApp. [1]. У Telegram передбачено функції чатів, каналів та ботів. Спочатку користувачі використовували інструмент, здебільшого, для приватного спілкування, розваг, як альтернативу іншим месенджерам. Згодом політики, журналісти, фахівці інформаційних технологій почали застосовувати канали "Telegram" як інструмент ЗМІ - для поширення інформації, формування громадської думки. Кількість користувачів Telegram в Україні у 2019 році складала 4,5 мільйонів осіб. [1] З 2017 року по 2018 рік аудиторія українського Telegram збільшилася у 600 разів.

Про потенціал медійних впливів цього інструменту на масову аудиторію яскраво свідчать приклади білоруських телеграм-каналів «Nexta» і «Nexta Live». [2] У 2020 році користувачами цих каналів стали майже 2 мільйони осіб. Особлива роль телеграм каналу «NEXTA» у висвітленні протестних подій, після виборів президента Білорусі, які відбулися 9 серпня 2020 року, визнана світом. Саме через їх «сторінки» відбувалося та відбувається найповніше інформування білорусів та громадян інших країн про події у Білорусі після президентських виборів, результати яких не визнала чесними значна частина громадян країни, здійснюється координація протестних дій. [3]

У цій статті ми розглядаємо "Telegram" як новітній інструмент ЗМІ, медійний канал інформування громадян, чинник формування громадської думки. Використання окремих особливостей месенджера, таких як оперативність та відсутність публічних коментарів під контентом, анонімність, роблять "Telegram" досить популярним, як серед журналістів, так і серед фахівців інформаційних сервісів, піарників, політиків. У 2018 році, за рішенням суду, на вимогу Роспотребнадзора, у РФ були здійснені спроби блокування

Telegram. Але ці дії виявилися неефективними. [4] Потенціал медійних можливостей нової електронної площадки забезпечив їй роль, альтернативної традиційним медіа, опінієтворчої платформи. Телеграм-канали політиків, журналістів та окремих медіа - відносно нове явище в Україні. Тому вважаємо тему актуальною та вартою спостереження. Об'єктами дослідження є окремі телеграм канали політиків та анонімні телеграм канали, які впливають на формування громадської думки в Україні. Предметом дослідження є феномен використання "Telegram" як засобу масової інформації.

1. ЗМІ України у "Telegram". Прагнучи диверсифікувати шляхи комунікації з аудиторією, зокрема залучити молодих людей, журналісти, фахівці інформаційних технологій створюють паралельні площадки, де поширюють контент основних медіа альтернативними методами. Наприклад тижневик "Дзеркало тижня", який ще до кінця 2019 року виходив у паперовій версії, а з 2020 року тільки у електронному вигляді, має свої Facebook, Twitter, Instagram, Youtube та, звичайно ж, Telegram сторінки. Так само діє і редакція журналу «Новое время». Телеграм сторінки мають чимало теле та радіо каналів, інформаційно-аналітичних порталів тощо. [5]

У таблиці нижче вказано деякі друковані та електронні медіа, України які мають власні «телеграм-версії».

Таблиця 1

№	Газети	Журнали	Сайти	Тб	Радіо
1	«ДТ»	«Новое время»	«Liga net»	«Україна 24»	Радіо «Свобода»
2	«День»	«Фокус»	«Українська правда»	“ICTV”	«Голос Америки»
3	«Україна молода»	«Forbes Україна»	«Цензор нет»	«Суспільне ТБ»	«Німецька хвиля»
4	Урядовий кур'єр»		«Гордон»	«Громадське ТБ»	
5	«Експрес»		«Страна.ua»	Телеканал «Kyiv Live»	
6	«Високий замок»			«112 канал»	
7	«Газета по-українськи»			«News One»	
8	«Вести»			«Наш»	
9	«Вечірній Київ»				
10	“Kyiv Post”				

2. Політики у "Telegram" Офіційні телеграм-канали ведуть прес-служби Президента України, Прем'єр-міністра України, депутатів Верховної Ради України, окремі політики. Телеграм-канали політиків використовуються не як основні, а як допоміжні інструменти поширення інформації. Такими каналами користуються посадовці, політики, лідери громадської думки, експерти тощо. У таблиці № 2 подано назви та інтернет-адреси деяких телеграм-каналів вітчизняних політиків, ознайомлення з якими дає змогу отримати уявлення про

масштабність використання цього інформаційного інструмента.

Таблиця 2

№	Назва каналу	Кількість передплатників
1	Володимир Зеленський	48 628
2	Денис Шмигаль	11 380
3	Петро Порошенко	37 687
4	Олексій Гончарук	6 298
5	Андрій Білецький	15 026
6	Гео Лерос	882
7	Борислав Береза	26520
8	Сергій Лещенко	18529
9	Ірина Верещук	1110
10	Віктор Медведчук	272

До таблиці включено лише відомості про діючого та колишнього президентів, теперішнього та попереднього прем'єр-міністрів, окремих діючих депутатів парламенту від монобільшості або опозиції, екс-депутатів, а також політиків, які, останнім часом, оприлюднювали резонансні дані, що мають суспільно важливе значення. На разі кількість громадян, які переглядають телеграм-канали політиків є досить незначною, у порівнянні з аудиторією телебачення, інтернет сайтів, сторінок у «Фейсбук». Але такий канал спілкування з громадянами динамічно вдосконалюється, тому не брати його до уваги не можна.

3. Анонімні "Telegram"- канали в Україні та їх вплив на загальнодержавні процеси. Анонімні телеграм-канали – явище, яке стало достатньо помітним в українському інформаційному просторі приблизно з 2019 року. Через можливість не розкривати інформацію про кінцевого бенефіціара, такі канали часто використовуються для публікацій компромату. Наприклад: на телеграм-каналі «Д'Єрмак» 27 березня 2019 року було розпочато поширення відеоплівки, на яких, нібито, зафіксовано розмови брата голови офісу українського президента Дениса Єрмака з зацікавленими особами про їх працевлаштування на важливі державні посади. До 9 травня цього ж року на каналі було оприлюднено 49 різних текстів та 44 відеозаписи. Кількість передплатників каналу 2785. На сторінці «Тайни депутата», яка була створена 1 листопада 2019 року регулярно публікуються контактні дані народних депутатів України, включно з номерами їх мобільних телефонів. Аудиторія каналу 164 834 осіб. Канали «Темный рыцарь» (аудиторія 77 299, діє з 16 вересня 2019 року) та «Джокер» (аудиторія 83 845, діє з 31 жовтня 2019 року) також стали скандально популярними завдяки публікаціям інсайдерської інформації та компроматів, контраверсійних оцінок ролі окремих політиків у політичному та економічному житті держави. Публікації названих каналів включають текстову частину, переважно коротку, фотографії, відео, лінки. Лексика неофіційна, часто ненормативна. На каналі «Трубу прорвало», який функціонував з 19 листопада 2019 року до 8 липня 2020 року публікувались плівки (як стверджується на каналі) з розмовами екс-директора ДБР Романа

Труби. Що доводить використання деяких телеграм-каналів як інструментів для здійснення одноразових інформаційних кампаній. Після того як Роман Труба перестав очолювати ДБР, оновлення сторінки каналу припинилося. Через обмежений обсяг статті, не вдаватимемося у детальний аналіз більшої кількості анонімних телеграм-каналів. Зазначимо лише, що вони стали популярним інструментом руйнації репутації окремих осіб, чи установ. Принаймні вони частіше використовуються для підризу авторитету політиків, посадовців, ніж для покращення їх репутації.

Таблиця 3

№	Назва каналу	Лінк
1	«Тайны депутата»	https://t.me/tayni_deputata
2	«Темный рыцарь»	https://t.me/dark_k
3	«Белый рыцарь»	https://t.me/whiteknightua
4	«Легитимный»	https://t.me/legitimniy
5	«Джокер»	https://t.me/joker_ukr
6	«Резидент»	https://t.me/rezident_ua
7	«Женщина с косой»	https://t.me/skosoi
8	«Трубу прорвало»	https://t.me/trubuprorvalo
9	«Фашик донецкий»	https://t.me/gistapa
10	«Черная лампа»	https://t.me/blacklampa

Висновки

Телеграм-канали, в умовах конвергентної журналістики стали одним з інструментів медіа, які дозволяють диверсифікувати донесення інформації до користувачів. Серед позитивів такої платформи – швидкість донесення інформації, лаконічність, можливість подавати мультимедійні матеріали, відносна простота, доступність та дешевизна поширення інформації через Телеграм. В умовах авторитарного суспільства, як наприклад, в Білорусі, анонімність таких каналів і практична неможливість їх повного блокування також є перевагою інструмента. Серед негативів анонімних телеграм-каналів, на нашу думку, часто вживана нецензурна лексика, суб'єктивність публікацій, можливість їх використання в арсеналах інформаційних воєн. Це – черговий аргумент на користь підвищення медіаграмотності споживачів інформаційної продукції незалежно від каналів її передавання.

Що стосується телеграм-каналів політиків, то це – лише одна з форм інтерактивного спілкування з громадянами, яка доповнює інші можливості інформування громадян, формування громадської думки тощо.

Телеграм-канали ЗМІ також сприймаються частіше у позитивній конотації. Адже виступають вони сприяють поширенню контенту медіа і диверсифікують способи донесення інформації та розширюють аудиторію.

Резюмуючи, візьмемо на себе сміливість стверджувати, що найбільш контраверсійною є оцінка анонімних телеграм-каналів, які, з одного боку можуть якісно виконувати роль «сторожових псів демократії», а з іншого – руйнувати кар'єри навіть безвинних людей, ба більше бути ефективним інструментом інформаційних воєн не тільки між політиками, бізнесменами,

окремим громадянами, а й між державами.

Незалежно від того як ми оцінюємо роль телеграм-каналів у медійному просторі України, вони вже стали його помітним явищем, популярним інформаційним інструментом. Світова аудиторія телеграм продовжує зростати. [6]. У глобальному інформаційному світі ця тенденція проявлятиметься і в Україні.

Отже питання доцільності їх функціонування вже підтверджено практиками. Якесь регламентування їх роботи технічно важко здійснимо і недопустиме з точки зору основ демократії, тому у майбутньому можемо сподіватися тільки на еволюцію телеграм-каналів, з точки зору прийняття якихось етичних форм їх роботи. Тенденції свідчать, що кількість користувачів телеграм-каналів зростатиме. Причому серед них домінуючу частку складають представники так званого креативного класу, молоді люди, роль яких у політичному та економічному житті держави стає дедалі вагомішою. У підсумковій таблиці нижче можна побачити переконливі цифри, які підтверджують те, що аудиторія Телеграм в Україні зростає. І це, водночас, відкриває перспективи модернізації медійних каналів і ставить виклики перед суспільством, адже на першому місці у цьому рейтингу відвертий українофоб Анатолій Шарій. Крім його телеграм – каналу, ще як мінім три з дуже суперечливою репутацією. Тому, на нашу думку, вдосконалення технологій варто урівноважити, гармонізувати покращенням інформаційної резистентності громадян та підвищенням їх медіаграмотності.

Таблиця 4

Рейтинги телеграм-каналів за кількістю передплатників

№	Назва каналу	К-ть передплатників
1	Анатолій Шарій	231 077
2	DUBINSKY.PRO	112 500
3	Тайны депутата	111 600
4	Темный рыцарь	103 300
5	Легитимный	97 400
6	Андрей Портнов	93 900
7	Джокер	88 900
8	Резидент	58 400
9	Максим Бужанский	47 200
10	Соня Кошкина	45 300

Література:

1. [Б. а.] Статистика Телеграм в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tlgrm.in.ua/vsjo-o-telegram/stati/statistika-telegram-v-ukraine/> . – Дата доступу: 18.06.19
2. Василюк А. Суд у Мінську визнав Telegram-канал NEXTA Live "екстремістським" / Андрій Василюк / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.unian.ua/world/telegram-kanal-nexta-rezhim-lukashenka-proti-opoziciji-novini-svitu-11187587.html> – Дата доступу: 20.10.20
3. Бега В. На засновника найпопулярнішого опозиційного Telegram-каналу

Білорусі Nexta Live завели справу. / Вікторія Бега / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://hromadske.ua/posts/na-zasnovnika-najpopulyarnishogo-opozicionogo-telegram-kanalu-bilorusi-nexta-live-zaveli-spravu> – Дата доступу: 14.08.20

4. Года М. Telegram: історія створення месенджера, боти та блокування сервісу / Михайло Года / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://techno.24tv.ua/telegram-bot-shho-tse-istoriya-stvorenniya-oglyad-na-telegram-kanali_n1343625 – Дата доступу: 14.05.20

5. Мальченко В. Соцмережі і телеграм-канали – основні джерела інформації дніпровських онлайн-змі / Валерія Мальченко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://imi.org.ua/blogs/sotsmerezhi-i-telegram-kanaly-osnovni-dzherela-informatsiyi-dniprovskyh-onlajn-zmi-i31520> . – Дата доступу: 05.02.20

6. Покровский П. Авдиторія Телеграм – огляд та перспективи / Платон Покровський / [Електронний ресурс]. – Режим доступу <https://tgrm.su/blog/faq/auditoria-telegram/> – Дата доступу: 19.11.20

7. Семенова І. Джокери з Телеграму. Топ-10 українських політичних каналів за кількістю підписників. / Ірина Семенова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/top-ukrajinskih-politichnih-telegram-kanaliv-z-naybilshoyu-kilkistyu-pidpisnikiv-infografika-50092439.html> . – Дата доступу: 06.06.20

8. Величко Л. Телега для слуги / Любов Величко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/32SXp20> . – Дата доступу: 13.07.20

9. Кірілов А. Телеграм-канали як новітня трансформація соціальних медіа в умовах авторитарних режимів / Андрій Кірілов / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.discourseanalysis.org/ada20_1/st150.shtml. – Дата доступу: 18.07.19

10. Саваневський М. Україна стала однією з 5 країн, де Facebook почав моніторити політичну рекламу / Максим Саваневський / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://watcher.com.ua/category/internet-politics/> . – Дата доступу: 15.03.19

11. Гоюк І. Telegram-канал для медіа: чи варто запускати і для яких цілей / Ірина Гоюк / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.thelede.media/lifehacks/2020/02/19/1001/> . – Дата доступу: 19.02.20

12. [Б. а.] Антон Розенберг: Как Павел Дуров придумал Telegram и почему не следует доверять мессенджеру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.gq.ru/heroes/rozenberg-telegram> . – Дата доступу: 18.07.218

13. Гордієнко Т. Чому українські журналісти закохуються в Telegram / Тетяна Гордієнко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.ejo-online.eu/4651/tsyfrovi-media/ukrainian-journalists-telegram> – Дата доступу: 16.08.19

14. Алаєв Ю. Експерт: «Telegram-канали – це не журналістика» / Юрій Алаєв / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://almetievsk.ru.ru/news/goryachie-novosti/ekspert-telegram-kanaly-eto-ne-zhurnalistika> дата доступу: 23.05.20

15. [Б. а.] У Telegram створили фейковий канал української розвідки [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://detector.media/infospace/article/136926/2018-04-24-u-telegram-stvorili-feikovii-kanal-ukrainskoi-rozvidki/> – Дата доступу: 24.04.18
16. Лебідь Н. Кому пліток? Чому так популярні анонімні Телеграм-канали / Наталія Лебідь / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ua.112.ua/statji/komu-plitok-chomu-tak-populiarni-anonimni-telehram-kanaly-522763.html> . – Дата доступу: 21.01.20
17. Присяжнюк А. 22 українських Telegram-канали для щоденного читання / Аліна Присяжнюк / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://nachasi.com/2018/11/05/zadrotity-z-korystyu/> . – Дата доступу: 05.11.18
18. Ляпіна К. Телеграм-канали: недостовірні аноніми чи якісні ЗМІ? / Ксенія Ляпіна / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://grinchenko-inform.kubg.edu.ua/telegram-kanaly-nedostovirni-anonimy-chy-yakisne-zmi/#.X61AkN4zZaQ> . – Дата доступу: 12.11.20
19. [Б. а.] Фігуранти резонансного розслідування про російські телеграм-канали атакують авторку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3pFkizW> . – Дата доступу: 15.07.20
20. [Б. а.] Цифровий надзвичайний стан. <https://bit.ly/32VlCoJ> . – Дата доступу: 12.08.17
21. Бітельова Г. За рік застосування закон Ярової потрапив у патову ситуацію. / Ганна Бітельова / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/32YpB3Q> . – Дата доступу: 19.07.19
22. Беляєва Я. Чим заплатять росіяни у 2020 році за "пакет Ярової" і "суверенний Рунет" / Яна Беляєва / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://bit.ly/3fllK5F> . – Дата доступу: 30.12.19
23. Полицька І. Бот у Telegram UA Baza, що злив 26 мільйонів документів українців, знову працює / Ірина Полицька / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://techno.24tv.ua/po-toy-biy-didzhitalizatsiyi-26-milyoniv-dokumentiv-ukrayintsiv_n1341963 – Дата доступу: 13.05.20

Abstract. In light of the existing research, the articles describe the particular specifics of using Telegram channels for journalists, politicians, and information technology specialists as a convergent media. The study was conducted to analyze Telegram channels of different politicians, the media, and several anonymous channels. It has been established that politicians, journalists, and information technology specialists use Telegram channels as a tool for the media - to disseminate information, form public opinion, and discredit political opponents as well as share discrediting materials. Based on the identified theoretical sources, the media predicted the further evolution of Telegram channels as a convergent media type. The public is well informed about the diverse ways of using Telegram and the Telegram channels' influence on public opinion formation and their effectiveness in creating information policy.

Keywords: telegram channels, convergent media, anonymous telegram channels, media literacy, fake news, information news, information security.

УДК 811.111'373

ZOONYMIC LEXIS. ZOONYMS COW, BULL AND OX, THEIR ETYMOLOGY, SEMANTICS AND FUNCTIONS IN THE ENGLISH LANGUAGE**ЗООНІМНА ЛЕКСИКА. ЗООНІМИ COW, BULL, OX, ЇХ ЕТИМОЛОГІЯ, СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ****Ропомarenko N.M. / Пономаренко Н.М.***Lecturer/Викладач***Smuhliakova M.K. / Смуглякова М.К.***Senior lecturer/ст.викладач**Admiral Makarov National University of Shipbuilding, Mykolaiv**Національний університет кораблебудування ім.адмірала Макарова, Миколаїв*

Анотація. В роботі розглянуто роль зоонімів в свідомості “мовної особистості” та їх використання в повсякденному житті. А саме роль деяких фразеологізмів із зоонімами, які широко вживаються в англійській мові, їх особливості вживання в переносному значенні. Мета написання полягає у комплексному аналізі етимологічних, семантичних та функціональних характеристик зоонімів в англійській мові.

Ключові слова: зооніми, лексема, семантичний аналіз

Вступ.

У світлі проблеми культурної конотації фразеології фразеологічні одиниці із зоонімним компонентом представляють особливий інтерес. Це обумовлено тією роллю, яку традиційно відіграють зооніми в свідомості «мовної особистості», що підтверджується їхнім досить частим і продуктивним використанням у художніх творах, публіцистиці, в різного роду афоризмах і в повсякденному спілкуванні.

Проте не всі зооніми мають розгорнуті семантичні мікросистеми, переносні значення, спрямовані на інші, крім тварин, об'єкти. Існують своєрідні семантичні лакуни, тому деякі фразеологізми із зоонімами широко вживаються в англійській мові, а інші з'являються тільки окказіонально, не входять до складу мови і не закріплюються в мовному вживанні.

Основний текст.

Зооніми отримують не тільки прямі, але і деякі переносні значення, символи і способи алегоричного позначення людини. Зоонімна лексика в свідомості носія певної мови супроводжується специфічними емоційно-естетичними асоціаціями.

Лексема “cow” походить від давньоанглійського слова *cu* в значенні “cow” (корова), від прото-германського *kwon* (яке стало джерелом також для давньофризького *ku*, середньо-голандського *sou*, голандського *koe*, давньоверхньонімецького *kuo*, німецького *Kuh*, давньоісландського *kur*, датського та шведського *ko*) [2].

Лексема “bull” у значенні “male of a bovine animal” (самець великої рогатої тварини) з'явилась у 1200 р., від лексеми *bule*, від давньонорвезького слова *boli* “bull, male of the domestic bovine” (бик, савець великої рогатої худоби), можливо, також з давньоанглійського слова *bula*, від прото-германського

bullon- (яке стало джерелом також для середньоголандського *bulle*, голандського *bul*, німецького *Bulle*), можливо, від німецької дієслівної основи зі значенням “to roar”, що збереглась у деяких німецьких діалектах [2].

Лексема “ox” походить від давньоанглійського *oxa* “ox” (бик) (мн. *oxan*), яка у свою чергу сходиться до прото-германського *ukhson* (яке стало джерелом також для давньонорвезького *oxi*, давньофризського *oxa*, середньоголандського *osse*, давньосаксонського та давньо верхньонімецького *ohso*, німецького *Ochse*, готського *auhsa*). Прото-германська лексема сходиться до індоєвропейського **uks-en-* “male animal” (самець) (джерело також для уельського *uch* “ox”, середньоірландського *oss* “stag”, санскритського *uksa*, авестанського *uxshan-* “ox, bull”) [2].

Семантичний аналіз лексеми “cow” показує, що вона вживається у низці значень, серед яких:

□ *The mature female of cattle of the genus Bos* (Зріла самка великої рогатої худоби роду *Bos*).

□ *The mature female of certain other large animals, such as elephants, moose, or whales* (Зріла самка деяких інших великих тварин, таких як слони, лосі або кити).

□ *A domesticated bovine of either sex or any age* (Одомашнена жуйна тварина будь-якої статі або будь-якого віку) [3].

Словниковий аналіз лексеми “bull” дозволив нам виявити такі семантичні характеристики досліджуваного зооніма:

□ *An adult male bovine mammal* (Дорослий самець великої рогатої худоби).

The uncastrated adult male of domestic cattle (Некастрований дорослий самець домашньої худоби).

□ *The adult male of certain other large animals, such as alligators, elephants, moose, or whales* (Дорослий самець деяких інших великих тварин, такі як алігатори, слони, лосі, або кити).

□ *An exceptionally large, strong, and aggressive person* (Винятково велика, сильна та агресивна людина).

□ *An optimist, especially regarding business conditions* (Оптиміст, особливо щодо умов для ведення бізнесу).

□ *A person who buys commodities or securities in anticipation of a rise in prices or who tries by speculative purchases to effect such a rise* (Людина, яка купує товари чи цінні папери в очікуванні зростання цін, або хто намагається шляхом спекулятивних покупок зробити такий підйом).

□ Slang *A police officer or detective* (сленг. Поліцейський або детектив).

□ Slang *Foolish, deceitful, or boastful language* (сленг. Нерозумна, обманна або хвальковита мова).

□ *Insolent talk or behavior* (Нахабна розмова або поведінка) [3].

Семантичний аналіз лексеми “ox” показує, що вона вживається у низці значень, серед яких:

□ *An adult castrated bull of the genus Bos, especially B. taurus, used chiefly as a draft animal* (Дорослий кастрований бик роду *Bos*, особливо *B. taurus*, що використовувався переважно як тягова тварина).

A bovine mammal, especially one that has been domesticated (Жуйний ссавець, особливо одомашнений) [3].

Лексеми “cow”, “bull”, “ox” функціонують у низці англійських фразеологізмів.

Корова була і залишається для людини перш за все джерелом молока, молочних і м'ясних продуктів. Велике значення корови в житті людини підкреслює ФО *a cash cow* [3], що означає “a business or a part of a business that always makes a lot of profit” (надійне джерело грошей, дійна корова), порівняймо з українським: *дійна корова – про того або те, що є джерелом прибутку* [1]. Еквівалентною одиницею в англійській мові є ідіома *milk cow*, що називає постійне джерело матеріальних благ, яким можна користуватися довгий час.

В англійській мові існує ФО *a sacred cow* – “a belief or system that is treated with much respect” [3] («священна корова», святиня, недоторкана особа, традиція).

Бики, будучи витривалими і міцними тваринами, використовувалися в сільськогосподарських роботах, тому про сильну, з міцним здоров'ям людину почали говорити, що вона здоровий, як бик. А оскільки сила часто асоціюється з великим розміром і неповороткістю, то незграбну, неповоротку людину англійці порівнюють з биком у магазині порцеляни: *a bull in a china shop – “behaving recklessly and clumsily in a place or situation where you are likely to cause damage or injury”* [3]. В цьому випадку в українській мові використовується зоонім «ведмідь»: «клишоногий ведмідь» [1].

В англійській мові також існує ФО *bull-headed* – “someone who is determined to do exactly what they want to do” [3], що означає «безрозсудний, відчайдушний, головатий, свавільний, широколобий».

Образ корови також використовується для опису емоційного стану людини. Наприклад, можна вести себе або діяти шалено, несамовито, люто, як кажуть англійці, як бик, що накидається на ворота: *like a bull at a gate – “hastily and without thought”* [3] (як бик біля воріт).

Висновки.

Отже, семантичний аналіз досліджуваних лексем “cow”, “bull” та “ox” показав, що окрім своїх прямих значень, вони вживаються для позначення людини чи природних явищ.

В уявленнях носіїв англійської та української мови про яку-небудь домашню тваринку простежується як загальне ставлення, так і різний підхід до неї. Проте навіть у загальному сприйнятті укладені елементи національно-культурної специфіки, що проявляється в різному семантичному оформленні фразеологізмів із компонентом-зоонімом.

Література

1. Академічний тлумачний словник української мови [Електронний ресурс].
2. Etymology Online [Electronic Resource]. – Available from: <https://www.etymonline.com>

3. FreeDictionary [Electronic Resource]. – Available from:
<https://www.thefreedictionary.com/>

Abstract. *The article focuses on the semantic and functional peculiarities of the English zoonyms. The comprehensive etymology, semantic and functional analysis of the English zoonyms with the help of different methods was carried out.*

In-depth knowledge of phraseology with zoonymic component and their national cultural specifics will enrich language practice as speakers of one and those who study it. In addition, the material of the article contributes to the development of the mutual understanding not only within one culture, but can also promote intercultural communication.

Key words: *zoonyms, tokens, semantic analysis*

Стаття відправлена :29.12.2020р.

УДК 81'37(045)

NAMING OF GENERATIONS AS AN INDICATOR OF AXIOLOGICAL PRIORITIES IN LANGUACULTURES OF BELARUS, RUSSIA, AND THE NETHERLANDS**НОМИНАЦИЯ ПОКОЛЕНИЙ КАК ИНДИКАТОР АКСИОЛОГИЧЕСКИХ ПРИОРИТЕТОВ В ЛИНГВОКУЛЬТУРАХ БЕЛАРУСИ, РОССИИ И НИДЕРЛАНДОВ****Sadovskaya Je. Yu. / Садовская Е.Ю.***s. philol.s., as. prof. / канд. филол. н., доц.**Minsk State Linguistic University, Minsk, Zakharova 21, 220034**Минский государственный лингвистический университет,**Минск, ул. Захарова 21, 220034*

Аннотация: данная статья обращается к проблематике манифестирования аксиологических приоритетов через анализ номинации поколений, в частности, в Беларуси, России и Нидерландах, демонстрирующих как сходства, так и отличия от общепризнанной американской классификации поколений, и непосредственно связанных с межпоколенческим взаимодействием.

Ключевые слова: поколение, номинация, межпоколенческий, дискурс, взаимодействие поколений, лингвистические инструменты, аксиологические приоритеты.

Востребованность поиска решений проблемы взаимодействия поколений становится все более и более очевидной с связи с достаточно кардинальным изменением демографической ситуации в мире, сдвигами в количественном составе групп молодых людей и людей старшего возраста, адаптацией государственных программ поддержки молодежи из-за коррекции категоризации возрастных групп, развитием геронтологии, актуальностью университетов третьего возраста, а также очевидными изменениями в тезаурусе и манере вербального взаимодействия представителей разных поколений. Существуют страновые и кудьтурные различия и сходства, которые демонстрируют палитру подходов к номинации поколений, иллюстрируют аксиологические ценности общества, зафиксированные в названиях поколений, и отражающиеся на формировании отношения к поколению в обществе.

Наиболее распространенная в мире классификация поколений XX-XXI веков, предложенная американскими психологами Н. Хоувом и У. Штраусом, перечисляет следующие поколения: «победители» (также именуемые «строителями» или героическим/великим поколением), «молчаливое» (или забытое/потерянное поколение), далее поколение бэби-бумеров (поколение демографического взрыва), поколение X, за которым следуют миллениалы (или поколение Y, оно же поколение Next) и, наконец, поколение Z (также цифровое поколение, поколение MeMeMe). Самое молодое поколение уже получило название поколения альфа.

Как правило, данная классификация берется за основу в большинстве стран мира, которые вместе с тем демонстрируют либо конформность, либо, наоборот, национальные особенности при назывании своих поколений.

В России в целом следуют схеме идентификации и номинации поколений, аналогичной американской. Начало XX века ассоциируется с поколением

победителей, основными формирующими событиями в жизни которых были революции и первая мировая война, а также процессы разрушения Российской империи и создания СССР, включавших электрификацию и коллективизацию. Неудивительно, что их можно считать победителями, которым пришлось справиться с такими радикальными трансформациями. Название поколения немедленно сигнализирует о его характеристиках, подчеркивая как черты мужественности, бесстрашия, упорства, так и преданность определенной идеологии и высокую степень ответственности. Далее следует поколение молчунов, становление которых пришлось на период сталинских репрессий, подразумевавших не только терпение и жертвенность, но и подчинение, следование правилам. Вместе с тем именно это поколение восстанавливало страну после Великой Отечественной войны, демонстрируя не только преданность, но также экономность, способность приспосабливаться к самым сложным и страшным ситуациям.

Номинации следующих четырех поколений совпадают с американскими названиями (поколения бэби-бумеров, поколения X, Y и Z). Пик рождаемости был характерен для многих стран после окончания Второй мировой войны, поэтому название поколения бумеров стало популярным повсеместно. Именно в период становления этого поколения были совершены первые полеты в космос, началась холодная война, а затем и жизнь по талонам. Однако ключевым фактором идентификации поколения стала именно высокая рождаемость.

Поколение X (иногда называемое неизвестным поколением) в России взрослело в годы перестройки, войны в Афганистане, условиях продолжающейся холодной войны. Соответственно, этому поколению пришлось учиться выживать в меняющейся политической обстановке, справляться с начинающим кардинально увеличиваться потоком информации, искать баланс между работой и личной жизнью.

Поколение Y мгновенно включилось в пользование Интернетом, успело забыть про холодную войну, но уже в молодые годы увидело, что представляет собой экономический кризис. Вместе с тем это поколение стало более общительным, позитивным и уверенным в себе.

Наконец, поколение Z начало расти в комфортных условиях, имея доступ к технологиям и гаджетам, но при сокращении живого общения и перемещении коммуникаций в социальные сети.

В то время как названия первых поколений имеют несколько более национально маркированную специфику, поколения бэби-бумеров, X, Y и Z такой особенностью не обладают.

Влияние особенных политических, экономических и культурных событий заставило некоторых специалистов в России говорить об иных названиях поколений, в частности, о военном поколении (Великая Отечественная война объединяла представителей различных возрастов и, соответственно, разных поколений, при одновременном проживании одного из самых драматических событий в истории СССР), отражая, таким образом, специфику поколения, участвовавшего в ВОВ, а также поколения шестидесятников, проявившихся в

результате политических изменений и Хрущевской оттепели и состоявших преимущественно из представителей интеллигенции (именно конец 50-х – начало 60-х пришлось на оттепель, относительную свободу слова и возможность (само)выражаться, в особенности, в искусстве и литературе).

Несмотря на схожую историю в XX веке и общее советское наследие, а также территориальную близость, в близлежащей Республике Беларусь специалисты предлагают некоторые иные названия для обозначения поколений XX-XXI веков: «Выносливое поколение (1900-1930 гг. р.); Реабилитационное поколение (1931-1945 гг. р.); Возрождающее поколение (1946-1960 гг. р.); Перестроечное поколение (1961-1978 гг. р.); Переходное поколение (1979-1990 гг. р.); Поколение новых белорусов (1991-2012 гг. р.)» [1, с.69] Распространенные номинации (бэби-бумеры, X, Y и Z) менее популярны в Беларуси.

Номинация поколений, предложенная в Беларуси, позволяет более четко представить аксиологические приоритеты белорусов и поведение поколений, ассоциированных с тем или иным историческим промежутком. Соответственно, поколение, на период становления которого выпали несколько революций, Первая мировая война, а также трансформация социального устройства общества, неоднократное деление территории Беларуси, превращение Беларуси из Российской колонии в самостоятельное государство, перемещение жителей, среди которых были поляки, евреи и т.д., можно в полной мере считать выносливым.

Реабилитационному поколению пришлось пройти через репрессии, тяготы Великой Отечественной войны, и начало отстраивания страны после ее окончания. Это поколение стало свидетелем развенчания культа личности Сталина и реабилитации родных и близких.

Самые значительные усилия по восстановлению пришлось, соответственно, на долю возраждающего поколения, которое также активно строило социализм согласно идеям коммунистической партии.

Наконец, перестроечное поколение стало свидетелем развала СССР и провозглашения перестройки (отсюда и понятное четко маркирующее название поколения).

Пожалуй, следующим поколением, которому было чрезвычайно сложно выживать (после выносливого поколения) оказалось переходное поколение, которому пришлось столкнуться с денежными реформами, исчезновением созданных в советское время промышленных связей, отсутствием продуктов питания в магазинах, высоким уровнем преступности, прежде чем в стране наступила стабильность и возобновился промышленный рост.

С точки зрения стабильности, комфортной жизни, определенного финансового благосостояния и спокойствия в обществе поколение новых белорусов оказалось в наиболее выгодном положении. В России также были новые русские, но данное название относилось к группе людей, достигших благосостояния не всегда законными методами, выделявшихся на фоне общества благодаря определенным атрибутам богатства, что позволяет говорить о различии между новыми белорусами и новыми русскими. Не застав

никаких радикальных политических и исторических перепитий, последнее обозначенное поколение действительно можно назвать новыми белорусами, которые стали жить в новой реальности. Таким образом, названия поколений в Беларуси не только четко отражают хронологическую историю страны, но и (в отличие от США и России) подчеркивают специфические черты действительности каждого поколения.

В Нидерландах также присутствует ярко выраженная национальная специфика в номинации поколений. Автором является нидерландский социолог Г. Беккер, выделяющий следующие поколения: молчаливое или безмолвное, протестное, поколение X, прагматичное поколение, поколение Y, поколение Z, а также поколение альфа (или поколение Гугл). Очевидно, что характеристики поколений X (практичное и уверенное в себе), Y (амбициозные, часто выросшие в условиях роскоши, готовые много путешествовать и работать за границей), Z (поколение так называемых цифровых аборигенов, которые уже не могут представить себе жизнь без Интернета), а также альфа могут быть интерпретированы с достаточной степенью схожести (в сравнении с американскими поколениями и частично российскими и в некоторой степени с белорусскими), особый интерес вызывают дополнительные названия ряда поколений: молчаливое поколение называют поколением герани, так как (пра)прадедушки и (пра)прабабушки нынешней молодежи держали и держат в доме герань; прагматичное поколение получило огромную свободу выбора и возможность саморазвития, но вместо с тем его вторым названием стало название «поколение чипсов» или «поколение жареной картошки» из-за его пассивности и отсутствия мотивации, что отражается на восприятии поколения в любом используемом дискурсе.

Таким образом, в номинации поколений в Беларуси, России и Нидерландах, использовавших в качестве основы базовую американскую модель, выявляется страновая и культурная специфичность, отражающая ценности того или иного поколения (функция возрождения страны (Беларусь), молчание как характеристика поведения в связи с определенным политическим мотивом (Россия и Нидерланды), отсутствия интереса к достижению чего-либо в жизни (Нидерланды) и т.д.). Использование подобных специфичных названий поколений выступают в качестве лингвистических инструментов, которые позволяют немедленно составить определенную картину-характеристику того или иного поколения и проследить аксиологические приоритеты общества на определенном этапе его развития.

Литература

Романюк К.А. Теоретико-методологические проблемы изучения изменений ценностных ориентаций поколений в трансформирующихся условиях белорусского общества // Труд. Профсоюзы. Обществом – Федерация профсоюзов Беларуси, Международный университет «МИТСО». – Минск : МИТСО, 2003 – 2011, №3 (33). – С. 67-70

Abstract: *the abstract deals with the problematics of axiological priorities through the analysis of the naming of generations in such countries as Belarus, Russia, and the Netherlands that demonstrate differences in comparison with the widely accepted American generational classification that accordingly has an impact on how the generation is looked at in society. Linguistic choices form a specific portrait of a generation.*

Key words: *generation, naming, intergenerational, discourse, linguistic instruments, generational interaction, axiological priorities*

Статья отправлена 30.12.2020 г.

© Садовская Е.Ю.

УДК 811.111 + 534.41

**UNSTRESSED VOCALISM ALLOPHONIC VARIABILITY IN
POLYSYLLABIC WORDS IN THE ENGLISH SPEECH OF UKRAINIANS
АЛОФОНІЧНЕ ВАРІЮВАННЯ НЕНАГОЛОШЕНОГО ВОКАЛІЗМУ В
БАГАТОСКЛАДОВИХ СЛОВАХ В АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ**

Varlakova A. V. / Варлакова А. В.

PhD Student/aspirant

orcid.org/0000-0001-9781-9001

Київський національний лінгвістичний університет,

Київ, Велика Васильківська 73, 03680

Анотація. У роботі розглядаються результати дослідження варіювання формантних показників ненаголошеного англійського вокалізму у мовленні українців. Описані особливості реалізації алофонів ненаголошених голосних вивчалися у різних позиціях відносно наголосу у багатоскладових словах. У результаті дослідження було виявлено характерні для англійського мовлення українців ознаки алофонів та встановлено їх співвідношення з теоретичною підготовкою та практичним досвідом мовця.

Ключові слова: ненаголошений вокалізм, формантні показники, модифікації алофонів, інтерференція.

Вступ.

Постійно зростаючий науковий інтерес до вивчення взаємодії мовних систем, встановлення їх взаємовпливу та особливостей, зумовлює необхідність встановлення характерних ознак та порівняльного аналізу фонетичних систем взаємодіючих мов для забезпечення ефективної міжмовної комунікації. Тенденція до дотримання міжнародних стандартів навчальної та професійної сфери зумовлює зростання попиту на вивчення англійської мови, як мови міжнародного спілкування. Таким чином, виникає необхідність у нових поглядах на взаємодію мовних систем, зокрема фонетичних, та виявлення вимовних порушень, що впливають на зрозумілість та сприйняття англійського мовлення. Саме в умовах міжкультурної комунікації відбувається взаємодія мов та культур, що безпосередньо відображається у мовленні білінгвів і відіграє важливу роль у процесі їхнього спілкування іноземною мовою, тому фонетичні аспекти міжкультурної комунікації стали невід'ємною складовою досягнення її успішності [2]. У зв'язку з цим, особливого значення набуває дослідження явища фонетичної інтерференції та її проявів у мовленні іноземців. Фонетична система будь-якої мови має свій характерний інвентар, артикуляційну базу, притаманні їй процеси, що впливають на специфіку функціонування системи. При взаємодії двох мовних систем, їм властиво впливати одна на одну, як спричиняючи відхилення, так і полегшуючи реалізацію певних сегментів або явищ.

Мовна інтерференція визначається науковцями як складне комплексне соціально-психологічне адаптивне явище, яке відбувається під час оволодіння іноземною мовою і здійснюється під впливом свідомого/неусвідомленого втручання мовця у природну структуру первинної або вторинної мов [1; 2]. Аналіз робіт, присвячених вивченню інтерферованого мовлення, свідчить про те, що проблема вимовних відхилень в англійському мовленні досліджувалася

ґрунтовно українськими та зарубіжними вченими У. Вайнрайхом, О. Р. Валігурою, Б. К. Гавранеком, Ю. О. Жлуктенко, D. Crystal, J. Cummins, J. E. Flege, M. Hammond, R. C. Major [1; 2; 3; 4; 7; 8; 9; 10; 12], які зробили значний внесок у розробку проблеми міжмовної взаємодії фонетичних систем. Зважаючи на те, що на сьогоднішній день кількість носіїв англійської мови значно менша ніж тих, хто спілкується англійською як іноземною [7], було створено цілу серію варіацій англійської мови, відомих як New Englishes або World Englishes [7; 11]. Функціонування фонетичної системи англійської мови як основного засобу міжмовного спілкування та своєрідної *lingua franca*, значення якої не можна недооцінювати, пояснює підвищення інтересу сучасних дослідників до вивчення особливостей її фонемного складу. Так, у роботі Я. Ю. Лавринчука досліджено орфофонічні особливості англійських голосних у наголошених позиціях і здійснено порівняльний аналіз британського, американського та канадського варіанта вимови [6]. Прояви вимовних відхилень у реалізації фонем в англійському мовленні вивчала В. Ю. Кочубей, розробивши систему прогнозованих вимовних відхилень, характерних саме для українців [5]. У дослідженнях Дж. Дженкінс та Дж. Сеттер [11; 13] застосовано комплексний підхід до вивчення інтерференції на сегментному та суперсегментному рівнях. Зі свого боку О. Р. Валігура, підтримуючи в цілому методологію своїх іноземних колег, розкриває проблему інтерференції в мовленні українських білінгвів [2]. Таким чином, проведений аналіз підтверджує спрямованість сучасних лінгвістичних студій на розробку проблем функціонування інтерферованого англійського мовлення загалом, та його звукової системи зокрема. Можна стверджувати, що проблема модифікацій саме ненаголошеного вокалізму у мовленні українців з різним рівнем мовленнєвої компетенції не розкрита достатньо та потребує подальших досліджень.

При вивченні алофонічного варіювання ненаголошених голосних, значну увагу було приділено аналізу реалізації їх алофонів в різних позиціях відносно наголосу у багатоскладових словах. Перший переднаголошений і перший післянаголошений склади в англійській мові вважаються для голосних слабкими позиціями. Більш віддалені від наголосу склади сильніші і триваліші [10]. Для аналізу варіативності алофонів ненаголошених голосних, з підготованого інтерферованого зв'язного мовлення українців (а саме з озвучених 24 дикторами художніх текстів), професійними фонетистами було обрано 11 багатоскладових слів без другорядного та емпатичного наголосів і 27 реалізацій фонем (які взято у подальшому за 100%), і затранскрибовано їх згідно до реальної вимови з усіма відтінками звучання та вимовними модифікаціями. Отримані зразки було проаналізовано, вираховано середні значення формант та зведено їх у таблицю для порівняння з еталонним звучанням мовлення носія мови. Зауважимо також, що дикторів було розділено на 4 групи: група 1 (Г1) – викладачі філологічних дисциплін у ВНЗ Києва, з досвідом роботи більше 10 років та досвідом стажування за кордоном; група 2 (Г2) – випускники філологічних факультетів з найвищими балами без досвіду роботи та стажування; група 3 (Г3) – студенти 1 курсу філологічних

факультетів з найвищими балами без досвіду роботи та стажування; та група 4 (Г4) – студенти технічних спеціальностей з найвищими балами з англійської мови без досвіду роботи та стажування. Зазначений розподіл, серед іншого, дав змогу встановити вплив теоретичної підготовки та досвіду спілкування іноземною мовою на кількість та ступінь вимовних відхилень. Отримані зразки інтерферованого мовлення піддавалися осцилографічному та формантному аналізу у програмі *Praat, version 6.1.12*. Результати дослідження наведені нижче (табл.1):

Таблиця 1

Формантні модифікації ненаголошених голосних в багатоскладових словах

	Група дикторів	НМ	Г1	Г2	Г3	Г4	НМ	Г1	Г2	Г3	Г4
	Форманта	F1					F2				
	Слово										
1.	[ɪn'dɪfərənt]	604	584	426	408	391	2178	2201	2580	2596	2620
2.	[ɪn'dɪfərənt]	512	527	561	568	572	2016	2041	1841	1788	1769
3.	[ɪn'dɪfərənt]	526	531	592	596	606	1602	1559	1548	1545	1511
4.	[ˈretəsənt]	520	549	598	604	601	1720	1853	1886	1898	1894
5.	[ˈretəsənt]	704	679	673	662	666	1695	1746	1759	1770	1765
6.	[ʌn'ʌtərəbəl]	416	486	480	489	485	1110	1105	1156	1163	1183
7.	[ʌn'ʌtərəbəl]	412	426	503	541	555	2007	2137	1781	1712	1705
8.	[ʌn'ʌtərəbəl]	508	525	604	654	658	1809	1788	1754	1758	1739
9.	[ʌn'ʌtərəbəl]	552	564	582	598	607	2102	2180	1841	1920	1916
10.	[desə'leɪʃən]	570	585	642	645	653	1874	1863	926	884	854
11.	[desə'leɪʃən]	474	497	508	563	578	1814	1804	1586	1593	1596
12.	[kə'θi:drəl]	604	592	586	579	583	1806	1893	1984	1996	2074
13.	[kə'θi:drəl]	582	599	684	708	713	2014	2003	863	878	814
14.	[ɪn'tensətɪ]	408	414	456	472	474	1452	1463	2020	2063	2041
15.	[ɪn'tensətɪ]	521	537	608	632	628	2503	2586	2652	2680	2689
16.	[ɪnə'bɪlətɪ]	512	525	574	580	582	2510	2548	2814	2872	2886
17.	[ɪnə'bɪlətɪ]	532	547	596	608	631	2550	2573	2896	2974	2983
18.	[ɪljʊ:mɪ'neɪʃn]	499	493	435	416	429	2102	2111	2816	2863	2882
19.	[ɪljʊ:mɪ'neɪʃn]	536	529	482	448	439	1998	1992	1614	1593	1583
20.	[ˈpenɪtreɪt]	552	540	492	479	468	1804	1841	1574	1500	1476
21.	[ˈpenɪtreɪt]	549	545	531	525	521	1808	1845	2248	2304	2347
22.	[ˈsepərəɪt]	545	542	596	616	608	1615	1630	1694	1708	1745
23.	[ˈsepərəɪt]	572	566	532	545	548	1702	1764	2088	2198	2200
24.	[ə'pɒlədʒaɪz]	493	502	548	561	557	1523	1516	1389	1352	1341
25.	[ə'pɒlədʒaɪz]	642	633	614	618	602	1506	1520	1609	1667	1659
26.	[ˈkɒmənwelθ]	547	558	582	604	608	1894	1885	1776	1554	1574
27.	[ˈkɒmənwelθ]	527	546	682	698	694	2316	2305	2504	2576	2583

В процесі вивчення реалізації ненаголошеного вокалізму в багатоскладових словах, було встановлено, що в мовленні українців тембральні, динамічні та формантні характеристики не залежать від позиції в слові, на відміну від носія англійської мови. Так, в словах *indifferent* [ɪn'dɪfərənt], *reticent* [ˈretəsənt], *unutterable* [ʌn'ʌtərəbəl], звук [ə] знаходиться у першій, другій та третій післянаголошених позиціях. Проаналізувавши його акустичні показники у мовленні носія англійської мови, можна стверджувати, що у першому післянаголошеному складі динамічні та тембральні ознаки найменш виражені. З найбільшою інтенсивністю серед ненаголошених звуків був вмовлений [ə] другій післянаголошеній позиції слів *indifferent* та *reticent*, що підтверджують також дані осцилографічного аналізу (рис. 1, рис. 2) Голосні переднаголошених складів, що також повинні мати меншу інтенсивність, вимовляються українцями як сильні та повнозвучні, наближаючись за характеристиками до наголошених. Так, диктори Г2, Г3 та Г4 наділяють звуки [ɪ] та [ʌ] у переднаголошеній та наголошеній позиціях в словах *indifferent* та *unutterable* схожою інтенсивністю та тембром, хоча в мовленні носія мови звуки суттєво відрізняються за цими показниками.

У мовленні українців позиція голосного не впливає значним чином на його тембр та інтенсивність, позаяк характеристики звука не мають суттєвих відмінностей. В словах *indifferent* та *reticent*, у другій післянаголошеній позиції, його звучання наближається за показниками до [e] переднього ряду високого підйому. В третій післянаголошеній позиції в слові *unutterable*, голосний [ə] взагалі відсутній у вимові дикторів Г2, Г3 і Г4. Для порівняння наведемо осцилограми слова *indifferent* у вимові носія англійської мови (рис. 1) та українського диктора з Г4 (рис. 2), де різниця найсуттєвіша.

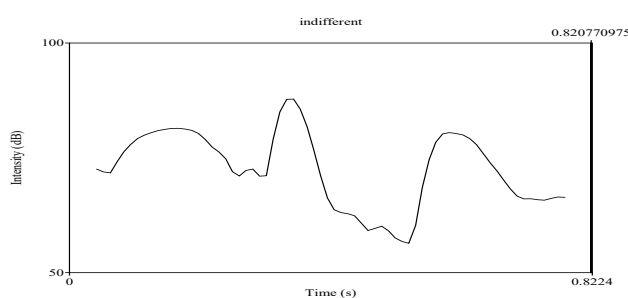

Рис.1. «Показники інтенсивності слова *indifferent* у мовленні НМ»

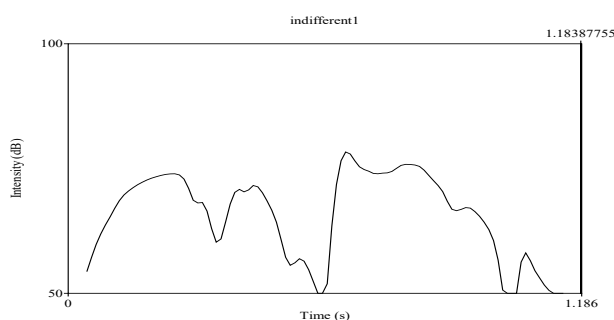

Рис.2. «Показники інтенсивності слова *indifferent* у мовленні Г4»

Порівнюючи динамічні та формантні значення звуків в перед та після наголошеній позиції між собою, слід зазначити, що голосний [ə] в словах *desolation* [desə'leɪʃən], *cathedral* [kə'θi:drəl] та [ɪ] в словах *intensity* [ɪn'tensəti], *inability* [ɪnə'bɪləti], *illumination* [ɪljʊ:mi'neɪʃn] різні за своїми ознаками, що підтверджують показники носія мови. Для переднаголошеного складу характерне більш інтенсивне звучання та менший ступінь редукції, а в післянаголошеній позиції голосна зазнає і кількісних, і якісних змін, що призводить до менш тривалого та менш інтенсивного звучання. У мовленні українських дикторів Г2, Г3 та Г4 переднаголошена [ə] в слові *desolation* за формантними показниками тяжіє до низу та заднього ряду, а за інтенсивністю не значним чином відрізняється від голосної попереднього складу. Післянаголошена [ə], маючи формантні показники близькі до української /e/, відрізняється меншою інтенсивністю. Для мовлення дикторів Г1 характерне розрізнення звуків за інтенсивністю та тембром, в залежності від позиції в слові.

Визначаючи характерні особливості голосної [ɪ] у словах *intensity* та *inability* у перед та післянаголошеному складі, було підтверджено, що в останньому вона звучить інтенсивніше та сильніше. Післянаголошена позиція в наведених словах не перша, чим можна пояснити такі характеристики звуку. Переднаголошені голосні також мають схожі формантні та динамічні показники. Перша післянаголошена голосна в слові має меншу інтенсивність ніж друга, а за значенням формант менш просунута наперед та має нижче підняття.

Зміну інтенсивності голосних в залежності від складу можна спостерігати при вивченні їх акустичних характеристик в словах *penetrate* ['penɪtreɪt], *separate* ['sepəreɪt] v., *apologize* [ə'pɒlədʒaɪz]. В наведених прикладах ядром першого післянаголошеного складу є звук [ə], а другий містить ненаголошені дифтонги, які за своїми характеристиками більш інтенсивні, триваліші та виразніші. Таким чином, голосний у більш віддаленому від наголошеного складі звучить у мовленні носія англійської мови більш повнозвучно, а голосні в наближених до наголошеного складу значною мірою піддаються редукції. Досліджуючи наведені лексичні одиниці у мовленні українців, було виявлено, що у слові *penetrate* ненаголошена [ə] хоча і є найменш інтенсивною, але за формантними характеристиками наближається до української ненаголошеної /e/ та лише на 10 Гц відрізняється від наголошеної [e] в цьому ж слові. Про відсунення назад ненаголошеного [ə] у слові *separate* також свідчить зменшення другої форманти, а за інтенсивністю звук близький до дифтонга другого післянаголошеного складу. Підвищення показників першої та зменшення значень другої форманти ненаголошеного [ə] в слові *apologize* доводить його наближення до більш заднього та низького звуку, інтенсивність якого є найменшою з ненаголошених складів. У свою чергу, дифтонг другого післянаголошеного складу, найінтенсивніший та най триваліший з ненаголошених складів цього слова, у мовленні українців Г3 та Г4 має змінені

формантні характеристики у порівнянні з носієм мови.

Схожим випадком є вимова ненаголошених голосних у слові *commonwealth* ['kɒmənwelθ], де перший післянаголошений склад, в якому реалізується звук [ə], менш інтенсивний за другий зі звуком [e]. У мовленні українців показники інтенсивності та тривалості ненаголошених звуків відрізняються не значно, а у дикторів Г3 та Г4 другий післянаголошений склад вимовляється навіть слабше ніж перший. Важливу роль також відіграє і те, що формантні характеристики ненаголошеного [ə] наближаються до заднього низького звуку, схожого на український ненаголошений /o/, а показники англійського [e] навпаки тяжіють до центральних значень.

Отримані під час дослідження дані свідчать, що певні порушення артикуляційних характеристик ненаголошеного вокалізму в багатоскладових словах, призводять до відхилень, типових для мовлення українців, серед яких: 1) зміни у тембральних показниках ненаголошених голосних, не залежно від їхньої позиції у слові; 2) порушення динамічних характеристик голосних у віддаленому передуданні та слідуванні за наголошеним складом; 3) модифікації темпоральних ознак ненаголошених звуків. Також, порівняння формантних характеристик ненаголошених голосних у відібраних словах довів, що вони залежать від його позиції відносно наголосу у мовленні носія англійської мови, на відміну від українців, які не завжди дотримуються позиційних особливостей вимови звуків. Також, було підтверджено залежність ступеня модифікації формантних та динамічних показників у системі ненаголошеного англійського вокалізму від рівня володіння та досвіду спілкування англійською мовою. Так, 12% ненаголошених голосних у відібраних словах у дикторів з Г1 були відзначені під час транскрибування як модифіковані, в той час як у Г2 частка становила 28%, у Г3 - 78%, а Г4 - 83%. Підсумовуючи дані, отримані під час аналізу реалізації ненаголошених голосних в різних позиціях багатоскладових слів, можна стверджувати, що українці часто не дотримуються правил алофонічного варіювання звуків та порушують тембральні, темпоральні і динамічні характеристики вимови голосних у слабких позиціях. Таким чином, дослідження варіювання ненаголошених голосних в мовленні українців у слабких формах службових слів, у словах іншомовного походження з повнозвучними голосними у ненаголошених складах, в редукованих префіксальних і суфіксальних морфемах також вбачається перспективним напрямом дослідження інтерферованого англійського мовлення.

Література:

1. Вайнрайх, У. (1972). Одноязычие и многоязычие. *Новое в лингвистике*, 6, Москва: Языковые контакты, 25–60.
2. Валігура, О. Р. (2008а). *Фонетична інтерференція в англійському мовленні українських білінгвів*. (Монографія). Тернопіль: Підручники і посібники.
3. Гавранек, Б. К. (1972) О проблеме смешения языков. *Новое в лингвистике: Языковые контакты*, 4, Москва: Прогресс, 94–107.

4. Жлуктенко, Ю. О. (1966). *Мовні контакти. Проблеми інтерлінгвістики*. Київ: Вид-во Київського університету.
5. Кочубей, В. Ю. (2005). Фонологічні та фонетичні особливості залишкового вимовного акценту в англійському мовленні українців. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Серія: Філологічні науки, 59, 278–287.
6. Лавринчук, Я. Ю. (2017). Орфофонія англійських голосних у мовленні британців, американців та канадійців. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія"*. Серія "Філологія", 67, 182–186.
7. Crystal, D. (1967). English Accents. *English teaching*, 1, Rio de Janeiro: The British Council, 3–9.
8. Cummins, J. (1976). The Influence of Bilingualism on Cognitive Growth: Synthesis of Research Findings and Explanatory Hypotheses. *Working Papers on Bilingualism*, 9, Ontario Institute for Studies in Education, Toronto, 1–43.
9. Flege, J. E. (1988). Factors Affecting Degree of Perceived Foreign Accent in English Sentences. *Journal of the Acoustical Society of America*, 84, Cambridge University Press, 70–79.
10. Hammond, M. (1997). Vowel Quantity and Syllabification in English. Language. *Linguistic Society of America*, 73 (1), The University of Arizona, the USA, 1–17.
11. Jenkins, J. (2013). *English as a Lingua Franca in the international university: the politics of academic English language policy*. Abingdon.
12. Major, R. C. (2008). Transfer in second language phonology. *Phonology and Second Language Acquisition*, Amsterdam & Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 63–94.
13. Setter, J. (2009). L2 Prosody Research: Rhythm and Intonation. *Ta(l)king English Phonetics Across Frontiers*, Cambridge Scholars Publishing, 91–102.

Abstract. The research considers the results of auditory and acoustic analysis of unstressed English vocalism formant variability in the interfered speech of Ukrainian speakers. The relevance of the study is predetermined by the necessity of intercultural communication, which causes the rise interest of the scientists to the interaction of phonetic systems of the contacting languages. Among others, the modifications of the unstressed vowels' allophones can give the English speech foreign accent, characteristic for a group of certain native language speakers. The analysis of allophones' variations in the polysyllabic words, depending on the place of a word stress, made up a basis for describing peculiar features, typical for Ukrainian speakers of English. The methods of phonetic transcription, oscillographic analysis and stating formants' value helped to mark and interpret dynamic and pitch characteristics of the sounds, presenting the examples. As a result of the research, specific features of allophonic variations in the English speech of Ukrainians were described, the dependence of the degree of variability on the educational background and practical experience was proved, and perspectives for the further research were given.

Key words: unstressed vocalism, формантні показники, модифікації алофонів, інтерференція.

УДК 371.124:33:378

STRUCTURAL AND SEMANTICAL PECULIARITIES OF VOCABULARY FOR THE HUMAN APPEARANCE DESCRIPTION (A CASE STUDY OF ENGLISH LANGUAGE)

СТРУКТУРНЫЕ И СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СЛОВАРЯ ПРИ ОПИСАНИИ ВНЕШНОСТИ ЧЕЛОВЕКА (СОЦИОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА)

Pabat M.A. / Пабат М.А.

as.prof. / доцент кафедры иностранных языков

Academician Stepan Demianchuk International University of Economics and Humanities,
Rovno, S.Demianchuka, 4, 33027

Международный экономико-гуманитарный университет
имени академика Степана Демьянчука, Ровно, С.Демьянчука, 4, 33027

Finchuk G.V. / Финчук Г.В.

PhD, as.prof. / к.п.н., доц.

Municipal Institution of Higher Education "Rivne Medical Academy",
Rovno, Karnaukhova 53, 33011

Ровенская медицинская академия, Ровно, ул.Карнаухова 53, 33011

Abstract. This article investigates the specificity of using and the features of estimated lexicon, particularly adjectives. The following categories of assessment, as a sign of femininity/masculinity in the human characteristics, specificity of zoomorphism and zoonyms, as the means to evaluate the subject, significance and factors of colloquial slang with its negative/positive assessment of certain human features, the ability of the adjective to combine with other parts of speech are considered in the article. The special attention is paid to the role of Adjectives in formation and expression of opinions about the human appearance peculiarities.

Key words: adjectives for the human appearance description, signs of femininity/masculinity, zoonyms and zoomorphisms, colloquial slang.

Introduction.

As is known, researchers were interested in the problem of human during all times. Even in the V century Protagoras declared that man is "the measure of all things." Over the centuries many physiologists, psychologists, sociologists, philosophers and linguists have been studying the human. Nowadays it is generally accepted that every language divides the world in its own way and has its particular way of conceptualizing.

Linguistic view of the world is an image of all things as the holistic universe, which was made by the centuries-old experience of the people. It is carried out by means of speech nominations. Lexical system represents the world that surrounds us with the aid of its own features. The study of external features and characteristic of the person has an important place in this issue. Due to these facts, it is seems relevant and appropriate to study the lexical-semantic microsystems of the adjectives which describe a person's appearance.

The problem of language study and systematization of a person's appearance evaluation was investigated by Amosova N. N., Vynogradova V. V., Bochyn T. H., Meschriakova U. V., Kravtsova N. M.

The main **purpose** of the research is to determine the semasiological characteristics of the assessment vocabulary, including adjectives, which denote the

human appearance in modern English.

The adjective is the most frequency discharge of the lexical linguistic means. The adjectives include emotional and estimates property and combines in its structure semantic and pragmatic aspects of the language. They have a high ability to be combined with other words, making deeper and specifying characteristics of a particular subject more possible. Mostly the adjectives have a high degree of compatibility with the nouns.

The adjectives are lexical-semantic class of predicative words, which denote non-procedural features (properties) of the object, event or other features that indicated with the help of the name. The adjective denotes both, qualitative indication of the subject, in his relationship to other objects, events or characteristics, the relative sign that denotes a property of the object through its relation to another object, features, events.

The adjective as a part of speech is not only a universal category, but also a class of words, which are the least compared to other specific morphological and syntactic classes. In many languages, the adjective does not stand out as a separate part of speech, which has its morphological and/or syntactic characteristics [2, p. 112].

Generally, when is necessary to give assessment of a person's appearance, the logical question is - what should be described? Will it be only face features or build? The concepts of the appearance are not only external physiological traits or personal appearance, but also the character and behavior. These three criteria make up the portrait of the person's appearance.

It is very valuable correctly and fully to describe the person's appearance (physical appearance or less formal looks).

An assessment is the result of the evaluation. The interaction of human and reality is reflected in the language in different aspects, one of which is aspect of evaluating. When the human assesses the phenomenon, he/she establishes its significance (compliance or non-compliance to own interests, tastes, preferences, etc). The assessment can be expressed in different forms, depending on the degree of the compliance (non-compliance): approval or condemnation, criticism or consent, likes and dislikes, love or hate and others. An evaluative meaning formed by a structure which includes the estimative scale, evaluative stereotype, the object and the basis of assessment, subject of the assessment, evaluative modes, axiological predicates, motivation of the evaluation. [1, p. 93]

The evaluation is regarded as a component in the pragmatic meaning of the word, expressing the relation of the subject's assessment to the object of the extralinguistic reality, by using the ratio of some its features with the system of values adopted in a given language community. The evaluation identifies certain characteristics of the subject, facts, phenomena; it is anthropocentric phenomenon and helps to orient a human in historical time and space. The assessment is implemented as a separate dichotomy: it can be positive or negative, general and private, external and internal, absolute and comparative. The assessment in the language is connected with the notion of norm which applies only to a positive evaluation. The positive assessment means that the process occurs normal; a negative evaluation appears in the case of deviation from the norm, or when the nature of the

process does not satisfy all regulatory requirements. The assessment's mechanism includes the subject, the object, the reason, and the regulator of estimate.

Boguslavskiy V. M. identifies six aspects of a person's appearance evaluation:

- The existential aspect (the perception of person as a certain natural givens).
- The emotional aspect (the expression of emotional relation to the person which is perceived).
- Aesthetic aspect (the evaluation of appearance in terms of its beauty and harmony).
- Psychological aspect (the attribution of a human personality traits based on observed signs of the appearance).
- The social aspect (the social attribution of human characteristics).
- The age aspect (associations are perceived on grounds of appearance with a certain age).

Most researchers distinguish the following properties of evaluation: anthropocentrism, cognition, pragmatism, subjectivity, intuitiveness, its value of the character, binary.

The study of the adjectives that describe the person's appearance lets to evade various errors. It helps to express own views and also to appreciate the person. The adjectives combine with other parts of speech and their semantic value, its stylistic qualities and values, which is formed with word-formation suffixes and its categorical essence at a certain stage of historical development of language (the objectivity, signs and so on). Antonymic pairs are the most basic relations between the adjectives. Most adjectives that describe the appearance and quality have words with opposite meaning. According to Lytvyn F. A.: «Antonyms are words with opposite, but comparable meaning (good - evil, fat - thin)». Antonyms of adjectives vary by the structure and content of the word [7, p. 180].

In content antonyms of adjectives can carry the following character: 1. The adjectives which express opposite qualities may gradually increase and decrease, *ugly* - *nice* - *beautiful*; 2. The adjectives which express qualities that are mutually exclusive and contradictory one to another *blind* - *sighted*.

More complex relations between the adjectives create synonymous ranks, thematic groups. The adjectives are characterized by acting as a lexical unit and they always called a phenomenon reality: (*thin man*) - it is meant that a person has a slender body that has excess weight. The lexical meaning of the word - is its content, the correlation between sound and complex object or phenomenon of reality that is historically fixed in the minds of speakers. It is executed by the grammatical laws of the language, also it is the part of general vocabulary semantic system.

The adjective is a significant part in assessing the human. It is inherent to complete other parts of speech in order to provide coloration and accuracy for the word. The seriousness of nouns during the evaluation of a human is that they are an important part of the vocabulary through which you can characterize the human [9, p. 194].

In the descriptive group of the meanings of nouns incorporated a variety of signs: the intellect, the intellectual activity; such nouns form a group with the meaning of "person associated with intellectual activity", *an expert an analyst, a*

philosopher, a theorist, a scholar and etc.; the outlook; groupware meaning "man on the views, manifested in behavior, the way of life": *an ascetic, a dreamer, a tradesman, an optimist, an snob an esthete*; and etc.; emotions; groupware meaning "man for the emotional state": *a humorist, a misanthrope, an altruist, a coward* and etc.; the appearance; groupware meaning "man for the specifics of appearance, clothing": *a slob, a dandy, a scarecrow* and etc.; the profession; groupware meaning "man by profession, specialty": *a designer, a teacher, an editor, an electrician* and etc.

Signs of femininity/masculinity in linguistic semantics may be defined as modus features that set what should be a man or a woman in one society or another, and how they are manifested mainly in the context of the axiological and deontic modality. Existing human values and national-specific regulations, standards and benchmarks recorded in the lexical meanings of words and get additional interpretation in the usage of words.

Estimates vocabulary indicates about the axiological dominant of the culture. This knowledge is usually included in a pragmatic encyclopedic information. Possession of this information provides the status of the member of relevant nation. Since the language is also one way of structuring and substantial representation of knowledge, It is necessary to recognize that the information about "womanly" and "manfully" are competences of linguistics [8, p. 436].

The moral and aesthetic standards and social-role playing stereotypes, which are reflected in language, are very flexible and sometimes very controversial. For example, a number of synonymous in English «man who pays attention to his appearance»: *gallant, dandy, exquisite, beau, buck, coxcomb, fop, blade, peacock, rake, popinjay, ponce, wide boy*. Differential features of these words subtly detailed and considered in the explanatory dictionary, and it is essential to pay attention only to estimated differences of synonyms. On the one hand, there is a requirement of society to pay attention to the appearance. In this regard, the words of the given range must be positively labeled. But this meaning is right only for lexeme *gallant* - *a fashionable young man, espone who gives polite attention to women*. Anyway, other lexemes contain a negative component of estimation. So, there are words that negatively characterize the man as excessively concerned about their wardrobe, clothing, appearance: *dandy, exquisite beau, buck, coxcomb, fop*. Words *blade, peacock* used in relation to the attractive, dressed in the latest fashion young people, but really, self-righteous, arrogant and pompous. The word *rake* denotes well and fashionably dressed, wealthy, unprincipled man who is dissolute and has a riotous lifestyle. *Popinjay* - is a fashionable, self-satisfied and overly talkative young man, while *ponce* indicates effeminate man, who is overly captured of clothing and appearance. The phrase *wide boy* is used for negative description of richly dressed man who earns money by dishonest way.

The evaluation structure of the concept *woman* is determined by a number of parameters in English and Ukrainian languages. Among these parameters allocated dominant field for *man* signs *external man* and *inner man*. The first group includes such universal features as *appearance, manner, behavior* and others, and the second group *-personal characteristics*, such as *mind, soul*, etc. [6]. Next, it is possible to

allocate more personal characteristics, if they play any role for native speakers of considered cultures and particularly represented in language, thus revealing the specific characteristics of a particular language.

The dominant areas in the assessment of women's appearance in the English language are: face, figure, gait, clothing, emotional impact. Color of hair, eyes and skin are important in assessing a person in Ukrainian and English language. In the Ukrainian language was revealed a sufficient number of lexemes which called the woman with the details. For example, eyes: *blue-eyed*, *black-eyed*; eyebrows: *black-browed*; shape of the face: *chubby-faced*; skin color and hair: *brune*, *Gipsy* - (figurative sense), *goldilocks*. While in English is necessary to express the semantic hair color: *blonde*, *goldilocks*, *brunette*, *redhead*.

Such parameters, as *height*, *volume*, *proportionality*, *features of a figure* are relevant to assessment figures. In the English linguistic consciousness is allocated the aspect *female form*, namely *attractive roundness forms*: *curvaceous* - (of a woman) *having a pleasingly well developed figure, with attractive curves*; *voluptuous* - (of a woman) *having a beautiful soft rounded body that excites sexual feeling*.

English canons of the person's appearance clearly contrasted the beauty of women and men. It is normative to use the word *beautiful* to describe appearance of woman and child because we do not need clarification of aesthetic evaluation. If we talk about the beauty of men, the presence adverbial specification is indicative, for example, *frigidly beautiful*.

The concept of masculinity and femininity contain many components in its structure, which are opposed by many lines - different standards of ideal appearance, the character, the range of interests, the type of mind, logic.

Variant of the expressive vocabulary assessment identifies the unit formed by metaphorical transfer from animal names - zoonyms, and those that serve for imagery characteristics of human.

The names of animals form a special semantic field in the system of language, which are called zoonyms. Zoonyms can function as independent lexical units and may also be a member of various phraseological fusions, idioms, proverbs, sayings. They can operate as a metaphor which denotes a person or object.

Zoomorphism - representation of gods in images of animals, and animals as sacred animals that embody the essence of the gods; zoomorphisms were essential elements of many ancient pagan religions (eg, Egyptian).

Zoomorphisms promote the expression of feelings, reactions, emotional human life like the rest of estimative vocabulary of any language. They form and indicate the axiological view of the world, the estimation of objects on ethical and aesthetic standards of the linguistic community (*good* - *bad*, *pretty* - *ugly* and etc.). They also describe predicative semantic variant that includes nominative option as a base. This variant also add significance (sema) characteristic, which complicates the structure of option and makes qualitative changes.

Zoomorphism may occur in the form of separate lexemes - Ukrainian: *crow* (ворона), *donkey* (осел), *bear* (ведмідь), *eagle* (орел); English: *bear*, *bull*, *pig*, *fox*, and as the components of zoomorphic units, such as - Ukrainian: *cat in the bag* (кіт в мішку), *rats desert a sinking ship* (як щури з корабля), *dog in the manger* (собака

на сіні), lovey-dovey behaviour (телячі ніжності), poor as a church mouse (бідний як церковна миша), a wolf in sheep's clothing (вовк в овечій шкурі); English: *as blind as a bat, like a bear with a sore head, play cat and mouse, white elephant, a big frog in a little pond.*

Comparisons and metaphors that are based on the similarity between animal and man are often used. Comparison may be divided into logical (non-figurative) and figurative, which include comparison-phrase of formal elements: like, as, as if, for example: *like a bull in a china shop, crazy like a fox, quiet as a mouse*, and comparison with difficult words with elements such as: *-like, -shaped, -looking*, which are used as epithets, for example, *monkey-looking*.

«Figurative comparisons» (metaphor) have a particular interest. Most of them are not the same in different languages. The fact that members of one culture allocate and emphasize some of the properties of animals, and representatives of other cultures - the other properties, often is known as «the mythological context». The mythological context has properties that animals are endowed in fairy tales, myths, legends of one culture and also are fixed in the minds of the carriers of culture. In addition, there are also parallel variants of the idioms of comparison with the same content, but without zoonyms: *as cold as a frog, as cold as charity, as cold as stone; as dumb as fish, as dumb as statue.*

Zoonyms may provide for the idiom of comparison some emotional coloration through its imagery: *as fat as a pig, as sly as a fox, as poor as a church mouse, as greedy as a dog (pig), as happy as a lark, as harmless as a dove (kitten), as quiet as a lamb, as silly as a sheep, as brave as a lion, as free as a bird, as blind as a bat.*

Zoomorphism describe the appearance, character and style of behavior, the professional activities of person, attitude to the opposite sex, family and children in different languages. English shows a person as individuality, personality, accentuating the positive qualities such as competitiveness, independence, conviction of fraud and bad faith, for example, *a tiger - dangerous opponent, a strong player; a lone wolf - person, who acts alone; barracuda - selfish, dishonest predator; shark - sharpie, cheater, extortionist; custom official; pickpocket; weasel - wriggler, slick opportunist, sycophant; stalking horse - dummy, screen.*

In British culture, human is often characterized by own professional activities. Therefore, there are many zoomorphism of jargon describing the political and business activities of person in English: *bull - gambler who plays for promotion; bear - stock-jobber who plays for reduction; stag - stock-jobber, who buys shares in a company that sells them, he intends to resell them later; lame duck - politician, whose term of fasting comes to the end; a fat cat - rich and privileged people.* Professional activity of women is submitted by the following zoomorphism: *canary - canary; bunny girl - waitress in a nightclub, dressed in a special costume of rabbit: ears and furry short tail* [5, p. 29-37].

There are zoometaphors models that show the relationship between a men and a women. English language emphasizes direct sexual aspect, considering the man as producer and consumer: *horse - active male; wolf - womanizer, lady-killer, jolly dog - womanizer, humorist.* The woman mainly represented, as a mother, wife: *tigress - furious woman* (especially woman who protects their children). Thus, this fact

confirms the assumption about the impact of industrial, democratic order, urban lifestyles in England on the specific ideas about men and women.

The particular view of the world is manifested in the English language in the form of marking historical figures by using the zoomorphism: *the Hog - Richard III, the Lion Heart - Richard the Lionheart, the Swan of Avon - Shakespeare*.

There are some names of animals that are associated in the English society with the qualities that have extremely negative assessment and presented for British, as a serious drawback or deviation from the norms of human social behavior, so they can be used to hurt people. This group of animal names considered as invective vocabulary.

Invective vocabulary usually has culturally-based character. Therefore the correlation of codified - uncoded (authorized - unauthorized) is always nationally specific. Invectives are inherent to emotionally expressive semantics. They express opinions about a person in an extreme form, and clearly illustrate the system of values of a cultural community.

All invective expressions with the names of the animals are divided into the following groups: 1) biological human nature (*bald as a coot, cock-eyed, grizzly chicken*, etc.); 2) intellectual and volitional personality (*act the goat, as silly as a goose, a queer duck*, etc.); 3) the moral and ethical side of human (*behave like a hog, dirty dog, pigs in clover*, etc.); 4) the emotional and psychological sphere of personality (*like a hen with one chicken, like a singed/scalded cat*, etc.); 5) the social sphere of human (*like a drowned mouse, as poor as a church mouse*, etc.); 6) gender invective (*old cat, chicken, cock of the school*, etc.).

Investigation of various layers of the vocabulary is an urgent problem for lexicology and stylistics. In this sense, the vocabulary of spoken language and slang are the most interesting. The end of XX and the beginning of XXI century was characterized by increasingly activity of usage of colloquial slang units and even vulgar lexicon in the language.

Partridge, E. and his followers (Greenock J. and Kittredge K. I.) were the most famous researchers of slang. They determine that slang is «existing in the field of spoken spere, very fragile, unstable, not codified, and often quite chaotic and random set of lexemes that reflect the social consciousness of people, who belong to a certain social or professional environment» [11, p. 94].

Thus, the slang is seen as a conscious, deliberate usage of elements of the literary standard in the spoken language in a purely stylistic purposes: to create the effect of novelty, unusual, different from the universally samples for a particular mood of the speaker, to give expression of concreteness, vitality, expressiveness, conciseness, imagery. There are means which help to achieve these goalsas: metaphor, metonymy, synecdoche, euphemism litotes.

The stylization under conversational style takes a serious place in the British and American literature and in movies that literally flooded with slang and vulgarisms. Thus, there is a problem of adequate translation. Most frequency lexical units and colloquialism form the core of such thematic group that belongs to a common slang. Integrated features that combine lexical units of the thematic group are: 1) belonging of lexical unit to the colloquial slang sphere; 2) objective and logical meaning

"positive or negative evaluation of human" or the presence of assessment element of human qualities in the connotative sense. The formation of vocabulary of slang is due to the same sources and means that are inherent to all language, including English.

The main types of word formation, conversion, affixation, compounding, cutting and others are represented in the youth slang. According to Vilyuman V. H. the rethinking plays a major role in recruiting this group of words in relation to their portable usage, constriction and expansion of meaning. Many slang words appear by reducing the words compounding. The role of affixation is insignificant in the formation of slang words. Borrowings which are phonetically adapted and reinterpreted is also productive way of word formation [3, p. 137-138]. We consider only some features of slang word formation units used to describe a person who clearly reflect the general trends of development of English slang: 1. Back word-formation: *to crack wise* - *wisecrack*; 2. Borrowing from other languages: *swami guy* - *a divine husband* (from *swami* - *Hindu god*); 3. Affixation (from the Latin *affixus* - attached) - a way of creating words using affixes. In other words, affixation is the adherence affixes to the root or base of the word. Affixes cannot exist in the language beyond words, they accompany root serving for inflection and word formation. For example: *hacker* - *programmer-fanatic*, *crocky* - *gentle person, who afraid of change*. It is appropriate to consider the following suffixes: suffix *-loo* has not an independent significance but is only as suffix that increases the value of slang and gives the word a fetch out meaning (*fakeloo artist*); suffix *-ly* is diminutive-caressing and also emphasizes the semantics of slang (*pally*); suffix *-ola* (by analogy with Italian word) provides a playful slang connotation and has not special meaning, often serves to form nouns *payola*, *mayola*. *Umpchay* - *chump* (this is an example of so-called encrypted languages when he first letter transferred to the end of word. To the base attached meaningless suffix *-ay*); *Keeno* (suffix *-o* has a similar function with suffixes *-loo* *-ola*). 4. Composition, telescopic formation - is a way of word formation by which part of a word merges with another word to form part of a single word or the whole word. Young people really like such way of word formation. These words cannot be found in any dictionary, but you can find out the word, when there are two primary words: *Cyberbuddy* - interlocutor on the Internet.

Emotional estimative vocabulary is always a more complex phenomenon. It expresses emotional assessment of human, unlike a rational assessment. When we talk about the man *Casanova* (colloquialism) *Casanova*, *ladies' man*, our assessment has a complex character: a) *a womanizer*; b) *as Casanova* (Giovanni Giacomo Casanova (1725-1798), Italian writer, author of «Memoirs» in 12 volumes, which refers to the customs of his contemporaries and many adventurous adventures of the author) [10, p. 264]. This «layering» makes evaluation more intense and expressive. It also expresses emotional attitude of the speaker to the subject of evaluation: it is unpleasant to me whether it attracts me, is associative and imaginative understanding of the behavior of the prototype.

In this lexic traced the relationship of emotionality, expressiveness and evaluation, their opposition to each other and logical objective component of each token. The presence of these lexical units indicates about the type of emotional communication, emotional characters and means through which they show human

individuality most clearly.

Thematic group «*evaluation of human*» can be divided into such semantic groups: 1) moral assessment of man, for example, *awful shit* (vulgarism) *evil spirits*, *villain*; *snot-nose* (slang) *young upstart*, *self-confident young man*; 2) evaluation of intellect, for example, *ass-head* (vulgarism) *stupid*, *idiot*; *daffy dame* (slang) *physically attractive woman with foreseeable mind*; *look an absolute tit* (stylistically reduced verbal phraseological unit) *give the impression of a girl with low intelligence*.

It should be emphasized that the distinction between the moral and the intellectual assessment is not clear. [4, p. 164].

Phraseological units (preferably with a model Adj + N) often clearly express some «*evaluation of human*» such as, *idiot*, *blockhead*. Herewith, noun is a metaphorical surrogate of words man, person, for example: *cold fish - cold man*», *queer fish - eccentric*, *strange customer*, *old trout - old woman*», *pain in the ass - bore*, *black sheep - freak (in the family)*, *old bag - nasty old woman*, *pee-head* (student slang) a) *idiot*, *fool*; b) *sophomore*, *stuffed shirt - windbag*, *arrogant man*, *big shot/wig gun - padishah*, *big head*, *deadheat loafer*, *parasite*, *jackanapes - upstart*. Phraseological locution *dark horse - candidate in the election campaign*, *which appears at the time and whose purpose is not clear* has political overtones. Multiplicity is typical for lexical units of the areas, although it is not in such amounts, as we can commonly believe.

Such lexeme as *powder puff* (slang) has meaning: a) *effeminate man*; b) *silly woman*. Both meaning refer to the content of *evaluation of human*, but second meaning has some *evaluation of intellectual abilities*. Synonymy phenomenon is widespread in this thematic group.

Slang in the language have considerable importance and eventually flow into the vocabulary not only English, but other languages.

Conclusions.

It was discovered the significance of assessment vocabulary, its importance in the society to express own opinions, positive and negative aspects of such assessment, peculiarities of usage with various ethnological aspects and the role of adjectives in the formation of expression, which describe the person, their types and possibilities of adaptation in the speech. It is essential to conclude that such measurement category as a denotation of femininity/masculinity in characterizing of human, specificity of zoomorphism and zoonyms, as a means to assess the subject and value of the properties of slang spoken language with its negative/positive assessment of certain qualities which are inherited for person have a prominent role in forming and expressing their own opinions about the human appearance.

Particularly, the adjective has a special place in the characteristics of person's appearance. It has a specific property to combine with other parts of speech, provide a more vivid meaning of word and it serves as an integral component in the assessment.

Literature:

1. Amosova N.N. Basics of English Phraseology: [monograph] / Amosova N.N.

- L., 1963. – 250p.

2. Babich G.N. Lexicology of the English Language. - Ekaterinburg-Moscow. Ural publishing «Bolshaya Medveditsa», 2006. - 112-131p.

3. Vilyuman V.G About Methods of Word Formation of Slang Words in Modern English Language // Questions of Linguistics, 1960, №6. - 137-140p.

4. Volf E.M. Functional Semantics of Assessment: [monograph] / Volf E.M. - M., 2002. – 280p.

5. Klushyn N.A. Zoo- and Phytomorphisms in Spoken English Language / Klushyn N.A. // Theory and practice of linguistic description of spoken language. - Gorkiy, 1989. - 29-37p.

6. Kravtsova N.M. Estimated Categorization of Intellectual Abilities of Human in Modern English Language [electronic resource] / Kravtsova N.M. // Bulletin of the University of Tambov. Series: The Humanities. - 2007. - №10. - P.60-63. - Access mode: <http://elibrary.ru/item>.

7. Litvin F.A. A Polysemantic of Word in Language and Speech: [monograph] / Litvin F. A. - M., 1984. – 180p.

8. Maruzo Zh. Dictionary of Linguistic Terms. - M.: Publishing House of Foreign. l-ry, 1960. – 436p.

9. Mostoviy M.I. Lexicology of the English Language. Textbook for students of department of foreign languages. - Kharkiv: "Osnova". 1993. – 194p.

10. Tomahin G.D. Linguistic Aspects of Country Studies Through Language // Questions of linguistics. - 1986. – 176 p.

11. Partridge, E., Slang Today and Yesterday. - N.Y.: Routledge & Kegan Paul. - 1973. – 94c.

Аннотация. У статті досліджено специфіку використання, та властивості оцінювальної лексики, зокрема прикметників. Розглянуто такі категорії оцінки, як позначення жіночності/мужності при характеристиці людини, специфіка зооморфізмів та зоонімів, як засобів для оцінки суб'єкта, значення та ознаки розмовної сленгової мови з її негативною/позитивною оцінкою певним якостям які притаманні людині, а також вміння прикметника при цьому поєднуватись з іншими частинами мови. Особлива увага звернена на роль прикметників у формуванні та вираженні суджень про зовнішні особливості людини.

Ключевые слова: прикметники опису зовнішності людини, позначення жіночності / мужності, зооніми та зооморфізми, розмовний сленг.

© Пабат М.А., Финчук Г.В.

УДК 811.11

**STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF TERMS
IN THE FIELD OF INTERNATIONAL TOURISM
СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНІВ
У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ**

Bushkova V.V. / Бушкова В.В.*c.p.s., as.prof. / к.ф.н., доц.***Syborova O.L. / Сиборова О.Л.***assis. prof. / ст. викладач**East European University of Economics and Management,**Cherkasy, Nechuy-Levitski, 16, 18036**Східноєвропейський університет економіки і менеджменту,**Черкаси, Нечуя-Левицького, 16, 18036*

Анотація. В роботі розглядаються окремі аспекти вивчення термінів міжнародного туризму на матеріалі англійської мови. Потреба в осмисленні та дослідженні термінів туристичної сфери обумовлена важливістю туризму для розвитку економіки багатьох країн і зростанням обсягу комунікації в цій галузі.

В роботі досліджено структурно-семантичні характеристики термінів туризму і шляхи їх адекватного відтворення в мові перекладу. Розглянуто такі продуктивні способи творення простих термінів як афіксація і телескопія. Окреслено формально-структурні особливості багатокомпонентних термінів словосполучень. Висвітлено закономірності перекладу термінів у галузі міжнародного туризму українською мовою.

Ключові слова: туризм, термін, туристична термінологія, термінотворення, телескопія, переклад

Вступ.

Сучасний туризм є масовою формою організації подорожей, яка сприяє реалізації потреб особистості, пов'язаних з розширенням її можливостей і компетенцій. У сучасному світі туризм впливає як на саму людину, так і на багато сфер її життя і на життя суспільства в цілому. Зокрема, розвиток туризму підвищує освітній і культурний рівень населення, сприяє розвитку творчого потенціалу особистості, відновленню її внутрішніх ресурсів.

Система туризму вирішує такі завдання соціальної та економічної сфер, як збільшення доходів населення, поліпшення рівня життя людей і добробуту нації, адже створюються галузі, які обслуговують індустрію туризму, що безпосередньо веде до диверсифікації економіки, залучення різного роду інвестицій, до збільшення дохідної частини бюджету за рахунок податків і притоку іноземної валюти.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень та публікацій.

Бурхливий і стрімкий розвиток туристичної галузі зумовив необхідність відокремлення певного шару лексичних одиниць в самостійну терміносистему, дослідження і вивчення якої є однією з найважливіших умов успішної професійної діяльності в галузі туристичного обслуговування.

Питання вивчення термінології в різних аспектах було і є об'єктом зацікавлення багатьох зарубіжних й українських науковців. Зокрема, праці російських дослідників Д. С. Лотте, Г. О. Винокура, О. О. Реформатського,

О. В. Суперанської, В. М. Лейчика пропонують визначення найважливіших понять сучасного термінознавства. Основні ознаки терміну та його відмінність від загальноживаних слів висвітлені в наукових розвідках українських дослідників Т. Р. Кияка, Т. І. Панько, І. М. Кочан та інших. Праці українських науковців Л. О. Симоненко, М. П. Годованої, Л. В. Туровської, Г. В. Чорновол, О. Г. Чумак присвячено дослідженню окремих галузевих терміносистем.

У роботах вітчизняних авторів розглянуто деякі питання розвитку туристичної термінології: семантичні і функціональні особливості туристичних термінів в англійських путівниках по Україні (В. В. Прима), формування та функціонування лексики туризму в українській мові (Л. В. Півнюва), особливості англійської та української терміносистем у галузі міжнародного туризму (В. В. Ліпінська), формування термінології спортивного туризму (О. Колотуха), лексико-семантичні відповідності перекладу поняттєвого апарату у сфері туристичної діяльності (М. М. Чикалова). Але до сьогодні недостатньо вивченою залишається проблема сприйняття термінів в залежності від їхньої семантики та структури.

Мова як засіб спілкування має яскраво виражений соціальний характер, де суспільні функції активно впливають на її структуру і багато в чому визначають її розвиток. Будь які зміни у нашому суспільстві впливають на словниковий склад мови. Розвиток будь якої галузі неминує супроводжуватися виникненням нових спеціальних слів на позначення досліджуваних об'єктів.

Розуміння семантики і структурних особливостей термінів, а також способів і моделей їх утворення, значно полегшує процес декодування термінологічних одиниць і, відповідно, дозволяє передати їх засобами мови перекладу максимально адекватно.

Мета статті – дослідження структурно-граматичних і лексико-семантичних характеристик термінів туризму і виявлення основних принципів перекладу туристичної термінології

Виклад основного матеріалу дослідження.

Перш ніж почати досліджувати мову галузі туризму, необхідно в загальних рисах зупинитися на сутності даної галузі людської діяльності. Визначити термін «туризм» коротко і в той же час сповна досить складно, через різноманіття виконуваних ним функцій і форм прояву.

Визначення, прийняте Всесвітньою туристичною організацією, використовується в усіх країнах-членах UNWTO, в тому числі й в Україні. Закон України «Про туризм» містить таке тлумачення: «Туризм – тимчасовий виїзд людини з місця постійного проживання з оздоровчою, пізнавальною або професійно-діловою метою без заняття оплачуваною діяльністю» [1].

В англійських академічних словниках туризм визначається як: business of providing services for people who are traveling for their holiday [2, с. 1585]; business of providing services such as transport, places to stay or entertainment for people who are on holiday [3, с. 1540]; practice of traveling for recreation; guidance or management of tourists; promotion or encouragement of touring; the accommodation of tourists [4].

Однією з особливостей понятійної системи туризму є інтеграція термінів із

суміжних наукових і професійних областей, зокрема географічних, економічних, комерційних, соціологічних, психологічних, культурологічних, та інших понять, що ускладнює визначення меж системи наукових і професійних понять, які формують понятійну основу фундаментальних і прикладних наук про туризм та туристичну діяльності. Частина термінів, які називають ці поняття, в силу своєї нової системності отримали «туристичну» детермінованість і увійшли до складу «власної» термінології туризму.

Аналіз вибірки туристичних термінів, які формують власну термінологію туризму, був проведений з використанням класифікації, запропонованої Л. Б. Ткачовою, що включає прості і складні терміни та термінологічні сполучення, які поділяються на зв'язні термінологічні сполучення, тобто «стійкі багатокомпонентні термінологічні сполучення, де неможлива заміна складових його елементів без порушення семантичної цілісності всього сполучення», і вільні термінологічні сполучення, тобто такі, де «можлива синонімічна заміна одного або двох складових його елементів зі збереженням семантичної цілісності всього сполучення» [5, с. 67]. Крім того, класифікація включає фразові терміни із сполучниковим або прийменниковим синтаксичним зв'язком.

Прості і складні терміни сфери туризму утворюються морфологічним способом і представлені переважно іменниками, прикметниками та дієсловами. Приклади простих однослівних термінів: *acquisition, animation, apartment, bed, booking, breathtaking, buffet, bungalow, camera, coach, commission, deluxe, demand, demographic, destination, duplex, embassy, familiarization, guide, hostel, hosteller, hotelier, lobby, luxury, operator, public, reception, receptionist* тощо.

Аналіз простих термінів дозволив з'ясувати, що серед морфемних способів термінотворення найбільшою активністю характеризуються афіксація, суфіксація зокрема, і телескопія. В результаті морфологічного аналізу, ми дійшли висновку, що часто вживаними афіксами є суфікси *-ation, -er, -ing, -ess, -or, -ion, -ist, -ism, -ness*, та префікс *non-*. Найпродуктивнішими елементами в досліджуваній вибірці є суфікси *-ing, -ent, -(t)ion*.

Ще одним активним способом словотворення в сучасній сфері туризму є телескопія, яку в широкому сенсі розуміють, як самостійний спосіб словотворення в англійській мові, що представляє собою злиття двох або більше усічених основ або слів, або злиття повного слова/основи з усіченим, з можливим накладенням букв/звуків в місці злиття, в результаті якого утворюється нова телескопічна одиниця, яка повністю або частково поєднує значення всіх компонентів, що входять до її структури. Наприклад, отримана у результаті усічення початкової частини лексеми *vacation* коренева морфема *-cation*, виступає в ролі словотвірного суфікса в туристичних неологізмах і вказує на вид діяльності, певним чином пов'язаний із відпочинком; *staycation* – відпустка, відпочинок у рідній країні, а не за кордоном, або відпочинок вдома та одноденні поїздки до місцевих визначних пам'яток; *flocation* – альтернатива *staycation* – неспішний, спокійний, розслаблюючий відпочинок на свіжому повітрі, що дозволяє насолодитися мінливим ландшафтом, дослідити водні канали та річки без зайвих турбот та речей; *mumcation* – відпочинок від материнських обов'язків, коли мами їдуть у тривалу відпустку і залишають

дітей на чоловіків.

Варто зазначити, що найбільша кількість телескопічних одиниць у нашій вибірці представляють такий тип семантичної кореляції між компонентами, при якому значення кінцевої одиниці складається не тільки з суми значень компонентів, а й включає додаткові смисли, зрозуміти які дозволяє лише контекст, наприклад: *buddymoon* – медовий місяць, коли друзі і родина наречених також іде з молодятами на їх запрошення у весільну подорож; *babymoon* – проміжок часу після народження дитини, протягом якого новоспечені батьки можуть зосередитись на встановленні зв'язку зі своєю дитиною; *rainmoon* – коротка відпустка, яку пари беруть до народження дитини.

Часто, неологізми, створені телескопічним способом, позначають реалії англomовної туристичної галузі, яких не існує в українській туристичній сфері. Для перекладу такої безеквівалентної лексики використовують транскрипцію, транслітерацію, описовий переклад та калькування.

Описовий переклад полягає в розлогодному тлумаченні перекладної лексичної одиниці. Можна сказати, що даний прийом не є перекладом, а радше розгорнутим поясненням, яке хоч і є досить об'ємним, максимально повністю розкриває початкове значення терміна. Наприклад, англійський термін *housekeeper* перекладається українською мовою як *завідувач готельним господарством*; *American plan* – *готельний тариф, що включає в себе вартість розміщення та триразового харчування*.

Транскрипція – це фонемне відтворення звукової форми вихідного слова. При цьому відтворена лексична одиниця трансформується, підлаштовуючись під індивідуальні характеристики вимови мови перекладу. Наприклад, англійський термін *camping* (літній табір, призначений для зупинки туристів, які подорожують автобусами, легковими автомобілями, мотоциклами, велосипедами) при відтворенні українською набуває певної фонемної імітації – *кемпінг*. Термін *кемпінг* є близьким, але не тотожним, за значенням українському терміну *табір*, і, оскільки, він не відображає повною мірою значення поняття, термін *табір* не може вважатися еквівалентом терміну *camping*. Часто спостерігаємо поєднання застосування транскрипції та описового перекладу: *bipatriide* – *бінатрид* – *особа, яка має одночасно громадянства двох (а іноді і більше) держав*; *backracker* – *бекпекер* – *особа, що подорожує за невеликі гроші, найчастіше принципово відмовляючись від послуг туроператорів*; *flashracker* – *флешпекер* – *бекпекер, який подорожує у комфортних умовах і користується під час мандрівки різноманітною відео- та фототехнікою*.

Термінологічні сполучення утворюються синтаксичним способом і за кількісним і формально-граматичним змістом компонентів, що входять до їх складу, діляться на двох-, трьох-, багатокомпонентні і фразові.

Структурний аналіз досліджуваної вибірки термінологічних сполучень показав, що найбільш поширеним типом є двокомпонентні термінологічні сполучення, наприклад: *agency agreement*, *air terminal*, *arrival time*, *air carrier*, *bulk fare*, *booking confirmation*, *banquet room*, *business class*, *beach view*, *city view*, *connected rooms*, *continental breakfast*, *economy hotel*, *excess baggage*, *extra bed*,

familiarization trip, family room, garden view, grand hotel, guest house, holiday village, inbound tourism, junior suite, leisure center, military tour, national park, park view, presidential room, receiving country, rack rate, renovated room, restricted goods, snack bar, space tourism, seasonal demand, tourism infrastructure тощо.

У досліджуванні вибірці найбільш поширеними є двокомпонентні термінологічні сполучення організовані за наступними структурним типам: **N+N**: *rack rate* – повний тариф вартості номера (без знижок); *service charge* – додаткова платня за обслуговування; **N+N(pl)**: *ancillary revenues* – додаткові доходи: гроші, зароблені на несуттєвих компонентах перевезення, включаючи гарнітури, ковдри та харчування; *accommodation terms* – умови розміщення; *day visitors* – денні відвідувачі (відвідувачі, які прибувають і виїжджають того самого дня, незалежно мети подорожі); **Adj+N**: *high season* – сезон високого попиту; *free admission* – вільний вхід (наприклад, на виставки, картинні галереї, музеї тощо); *special offer* – спеціальна пропозиція; *continental breakfast* – континентальний сніданок; **PI+N**: *customized tour* – індивідуальний тур (тур, розроблений з урахуванням конкретних потреб певного цільового ринку); *confirmed reservation* – підтверджене бронювання; *guided tour* – екскурсія з гідом (місцева екскурсійна поїздка, яку проводить гід).

Серед трикомпонентних термінологічних сполучень англійської туристичної термінології найбільш поширеними є такі моделі: **N+N+N**: *sales promotion devices* – способи стимулювання збуту; *visitor reception program* – програма прийому відвідувачів; *visa acquisition rules* – правила одержання візи; **Adj+N+N**: *annual occupancy rate* – рівень середньорічного завантаження (курорту, готелю тощо); *medical resources permit* – дозвіл на користування лікувальними ресурсами; **Adj+Adj+N**: *unfavourable biological factors* – несприятливі біологічні чинники.

Структурний аналіз термінів дозволив виявити термінологічні сполучення, в яких синтаксичні відносини виражені за допомогою прийменників або сполучників, наприклад: *front of house* – зони в готелі або ресторані і персонал, з якими клієнт буде мати справу під час свого перебування, наприклад, лобі і обідня зона; *back of house* – допоміжні приміщення за лаптушками в готелі або мотелі; *end on end* – дві або більше поїздки в обидва боки, що сліднують одна за одною; *application for passport* – заява на отримання паспорту; клопотання про отримання паспорту; *trip of long duration* – довгострокове відрядження; *dine and dash* – гість в ресторані, який іде, не заплативши за послуги; *meet and greet* – служба зустрічі, супроводу і вітання гостей.

Зважаючи на структурно-типологічні особливості української та англійської мов, можна виділити певні закономірності перекладу термінів-словосполучень українською мовою, а саме за допомогою: прикметника/дієприкметника + іменник: *customer service* – клієнтська служба, *discounted fare* – пільговий тариф; *tourist industry* – туристична галузь; *agency agreement* – агентська угода; *seasonal demand* – сезонний попит; іменника в родовому відмінку: *waiting list* – лист очікування (список на підтвердження бронювання); *first class hotel* – готель першого класу; *arrival time* – час прибуття; *excess baggage* – надлишок багажу; іменника та прийменникового

звороту: *press trips* – поїздки для представників преси, *bed tax* – податок на номер, *parking facilities* – місця для стоянки, *last-minute booking* – бронювання в останній момент; *beach view* – вид на пляж.

Висновки.

Проведений формально-структурний аналіз виявив, що терміни аналізованої сфери представлені простими і складними термінами та термінами-словосполученнями (двох-, трьох- і багатокомпонентними). Значна кількість полілексемних термінів може свідчити про незавершеність процесу формування терміносистеми міжнародного туризму сучасного періоду.

Аналіз простих термінів дозволив з'ясувати, що серед морфемних способів термінотворення найбільшою активністю характеризуються афіксація, суфіксація зокрема, і телескопія.

Серед телескопічних одиниць переважають часткові, створені злиттям повної і усіченої основ. Було виявлено, що за допомогою усічених елементів часто створюється низка слів за аналогією з вихідною лексичною одиницею, а не одиничні терміни.

Серед багатокомпонентних термінологічних сполучень в сфері туризму домінують двокомпонентні одиниці, побудовані за такими моделями N+N, Adj+N.

З метою адекватного відтворення термінів туристичної галузі застосовують такі методи: пошук в мові перекладу лексичного еквівалента терміна вихідної мови, переклад за допомогою описової конструкції, запозичення за допомогою калькування, транскрипції та транслітерації.

Література:

1. Закон України «Про туризм» від 15.09.95 № 325/95 – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80/ed20010703>
2. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. International Student Edition. Oxford: Bloomsbury. Publishing Plc, 2006. –1694 p.
3. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. Cambridge: CUP, 2012. – 1814 p.
4. Merriam-webster Dictionary [Electronic source]. – Access mode : <http://www.merriam-webster.com/dictionary>
5. Ткачева, Л. Б. Основные закономерности английской терминологии / Л. Б. Ткачева. – Томск : Изд-во Томского ун-та, 1987. – 200 с.

References:

1. Law of Ukraine on tourism 15.09.95 № 325/95. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80/ed20010703>
2. Macmillan English Dictionary for Advanced Learners. 2006. International Student Edition. Oxford: Bloomsbury. Publishing Plc, 1694.
3. Cambridge Advanced Learner's Dictionary. 2012 Cambridge: CUP, 1814.
4. Merriam-webster Dictionary Available at: <http://www.merriam-webster.com/dictionary>
5. Tkacheva, L. B. 1987 *Osnovnye zakonomernosti anglijskoj terminologii* [Basic patterns of English terminology]. Tomsk

Abstract. *The paper covers some aspects of the study of the terms of international tourism on the material of the English language. The need for a more detailed study of the structural and semantic characteristics of tourism terms as well as peculiarities of their translation is relevant because the tourism industry, as one of the most important modern economic and social industries, is developing dynamically and gives impetus to the terminological system.*

Understanding the semantics and structural features of terms, as well as methods and models of their formation, greatly facilitates the process of decoding terminological units and, accordingly, their translation as adequately as possible.

The work investigates such productive ways of creating simple terms as affixation and blending. Formal and structural features of multicomponent terms are outlined. The peculiarities of translation of terms in the field of international tourism into Ukrainian are highlighted.

Key words: *tourism, term, tourist terminology, term formation, blending, translation*

УДК 811.11

LINGUISTIC AND PRAGMATIC CHARACTERISTICS OF INSTRUCTION MANUALS TEXTS ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ІНСТРУКЦІЙ

Mikriukov O.O. / Мікрюков О.О.

assis. prof. / ст. викладач

East European University of Economics and Management,

Cherkasy, Nechuy-Levitski, 16, 18036

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту,

Черкаси, Нечуя-Левицького, 16, 18036

Анотація. Наука і техніка постійно та інтенсивно розвиваються та охоплюють всі сторони людської життєдіяльності, що знаходить відображення в ускладненні технічних приладів, в тому числі побутових електроінструментів. Відповідно, зростає потреба створення необхідних засобів передачі експертного знання користувачеві, зокрема інструкцій.

В роботі досліджено засоби реалізації комунікативно-прагматичної мети текстів інструкцій, а саме спонукання до виконання певного алгоритму дій, на структурно-композиційному та лексико-граматичному рівнях. Окреслено функції паралінгвістичних засобів в текстах інструкцій з експлуатації побутових електроінструментів.

Ключові слова: інструкція, інструкція з експлуатації побутових електроінструментів, прагмалінгвістика, адресант, адресат, текст, дискурс, композиційна структура, паралінгвістичні засоби

Вступ.

Впродовж останнього десятиріччя в Україні спостерігається постійне зростання імпорту побутової техніки та устаткування для різних виробництв. У зв'язку з розширенням міжнародної торгівлі, ввезенням імпортової продукції, створенням нових технологій та постійним ускладненням технічних приладів, виникла гостра потреба в ефективних засобах передачі експертного знання користувачеві.

Постановка проблеми. Дослідження текстів інструкцій користувача має високу практичну цінність, так як від правильного розуміння і виконання інструкцій залежить робота електроінструментів, техніка безпеки, а також, можливо, і благополуччя користувача.

Мета роботи – дослідити комунікативно-прагматичні, структурно-композиційні та лексико-граматичні особливості текстів інструкцій з експлуатації.

Виклад основного матеріалу дослідження.

За визначенням Словника іншомовних слів «інструкція – це зібрання вказівок, настанов, норм і правил, які регулюють порядок і умови здійснення певної діяльності» [1, с. 254].

Collins Dictionary визначає поняття «інструкція» (“manual”) як «a book which tells you how to do something or how a piece of machinery works» [2].

Відповідно до Business Dictionary «інструкція» (“manual”) – це «comprehensive and step-by-step guide ... [which] details what is given and what is required, explains how to put the presented information into practice, and instructs

how to solve problems as they occur» [3].

Спільним в наведених словникових визначеннях є комунікативна ціль або функція інструкцій – дати вказівки відносно здійснення певної діяльності.

Оскільки текст інструкції має комунікативно-прагматичний характер, є головним інструментом впливу та актуалізації основної комунікативної мети, а саме мети надання вказівки, певного алгоритму дій для досягнення комунікативної мети відправника, вважаємо за доцільне розглянути тексти інструкцій з експлуатації з точки зору прагмалінгвістики.

Лінгвістична прагматика або прагмалінгвістика зосереджує увагу на ставленні людини до знаків, зафіксованих в мові, а також на виборі найбільш доречних одиниць (при орієнтації на ситуацію в цілому, на адресата) для створення висловлювань / текстів, за допомогою яких мовець в мовленнєвих діях досягає поставлених цілей [4, с. 38].

Врахування фактору адресанта і адресата є важливим завданням прагматики. Адресант і адресат текстів інструкцій користувача виступають в ролях виробника і споживача, носія експертного та буденного знання.

Адресантом тексту інструкції з експлуатації, як правило, є не окрема особа, а установа, фірма, організація тощо, якась узагальнена група експертів-виробників в певній галузі, тобто особа колективна, яке піклується про те, щоб споживач правильно використовував придбаний товар і, тому прагне в максимально доступній, докладній стандартизованій загальноприйнятій формі інформувати адресата про порядок виконання дій.

Адресат інструкцій користувача, як правило, масовий, середньостатистичний споживач, який не володіє спеціальними знаннями з предмета, крім тих настанов, які призначені для певного вузького кола фахівців. Адресат зацікавлений у виконанні запропонованих дій, оскільки їх порушення може призвести до негативних наслідків.

Формою фіксації процесу інструктування, тобто передачі інформації від адресанта-виробника до адресата-споживача, є текст.

Науковці розуміють текст як «цілісну семіотичну форму лінгвопсихоментальної діяльності мовця, концептуально та структурно інтегровану, що служить прагматичним посередником комунікації й діалогічно вбудована до семіотичного універсалу культури» [5, с.495]; «усне, писемне або друковане структурно й концептуально організоване словесне ціле, що є водночас і посередником, і кінцевою реалізацією (результатом) комунікації, феноменом використання мови; як форму живого дискурсу після його завершення» [6, с. 34].

Вивчення інструкції, лише як тексту із певним набором граматичних форм, лексичними і стилістичними особливостями, не відображає всієї сукупності комунікативно-прагматичних чинників, що впливають на формування інструкції. Це можливо лише при дискурсивному підході до дослідження текстів інструкцій.

Дослідник Н. Д. Арутюнова розуміє дискурс як зв'язний текст в сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психологічними та іншими факторами [7, с. 136].

Дискурс передбачає існування відправника повідомлення і адресата, предмет повідомлення, взаємини комунікантів, їх комунікативні ролі, завдання, цілі, інтенції, передбачуваний комунікативний фон, сприйняття тексту [8, с. 8].

Розуміння очікувань і поведінки адресата тексту інструкції багато в чому визначає мовленнєву поведінку його автора, і обумовлює композиційну структуру текстів інструкції, їх лексико-граматичних особливості, а також вибір паралінгвістичних засобів.

Для максимального полегшення розуміння науково-технічної інформації реципієнтами-нефахівцями в тексті інструкції присутні візуально маркована композиційна структура, а також велика кількість таких паралінгвістичних засобів як схеми, малюнки, таблиці, символи.

Композиційна побудова інструкції базується на принципі поєднання дескриптивних (описових) і прескриптивних (інструктивних) частин. В дескриптивній частині (наприклад, *Features and Benefits, Functional Description and Specifications, Symbols, Warranty*) подається опис виробу (короткий або докладний): його комплектація, технічні характеристики, функції, призначення тощо. В інструктивній частині (*Safety Instructions, Assembly and Adjustments, Operating Instructions, Care and Maintenance, Storage*) – інформація про допустимі і недопустимі дії щодо даного виробу.

Чітко структуровані розгорнуті вказівки на послідовність дій при експлуатації певного технічного приладу обумовлені їх поліфункціональністю. Такі вказівки дозволяють скористуватися тією чи іншою функцією прибору, не зіпсувавши його. Великого значення має опис етапу підготовки, установки і зборки, перемикавання режимів, кріплення додаткового устаткування тощо.

Зауважимо, що в сучасних інструкціях з експлуатації приладів спостерігається відсутність однаковості в оформленні та розташуванні розділів, проте користування інструкцією значно полегшує такий структурний компонент, як зміст.

Розглянемо особливості лексики, морфології та синтаксису, характерні для текстів інструкцій з експлуатації, що може стати в нагоді для подальшого їх адекватного перекладу. Загальна функція інструкцій в значній мірі визначає характерні риси мови текстів даного жанру:

- 1) відсутність образних засобів: метафор, метонімії тощо;
- 2) наявність термінів і термінологічних словосполучень, наприклад: *sound pressure level, voltage, ampere, alternating current, direct current, watts* тощо;
- 3) наявність складних іменників та прикметників які, як правило, описують різні деталі, функції та можливості застосування приладів: *battery-operated, dust-related, thumbwheel, workpiece, kickback, sawdust, double-insulated, single-phase, tri-axial, hand-held, plywood, workbench*;
- 4) наявність скорочень і аббревіатур, в тому числі звукових (акронімів), буквених та спеціальних аббревіатур, поєднаних з цифрами, які переважно є назвами серійних моделей різноманітних апаратів і приладів: *BPM – beats per minute, RPM – revolutions per minute, RCD – residual current device, "SDS" drill bits – "Steck-Dreh-Sitz" (Insert-Twist-Stay) bits, NIOSH/OSHA/MSHA respiratory*

protection, ANSI Z87.1 eye protection, ANSI S12.6 (S3.19) hearing protection;

5) використання слів, написанах через скісну риску (слеш) для скорочення та передачі слів “and” та “or” та зображення можливих функцій приладу: *right/left rotation, On/Off switch, Noise/Vibration Information, Dust/Chip Extraction, dust mask/respirator, gear housing/motor housing, Chipping/Scaling/Demolition, harmful/toxic dust or air, Sheet/pad recommended use.*

6) наявність стійких зворотів і кліше: *Keep your work area clean and well lit. Keep by-standers, children, and visitors away while operating a power tool. Always wear eye protection. Failure to follow the warnings and instructions may result in....;*

Оскільки інструкція є юридичним документом, своєрідним договором між споживачем і виробником для захисту прав споживача, спостерігаємо наявність термінів, стійких зворотів та кліше юридичної тематики: *At the end of the warranty period, Master Appliance shall be under no further obligation, expressed or implied. Any different guarantee made by others is not authorized by us;*

7) наявність засобів реалізації імперативності, рекомендації, спонукання – різноманітних дієслівних форм:

а) дієслів у формі наказового способу: *Maintain good balance and safe footing...; Keep children and bystanders away while operating a power tool;*

б) модальних дієслів *must, should*: *Power tool plugs must match the outlet; The tool should be connected only to a power supply of the same voltage;*

8) за допомогою прислівників *immediately, only, specifically, never, always*, які часто реалізують модальне значення категоричності припису: *Never place your hands, fingers or other body parts near the tool's moving parts. Always wear eye and ear protection. If the tool appears to be operating unusually, making strange noises, or otherwise appears defective, stop using it immediately;*

9) якісні характеристики виконання дії відображаються за допомогою прислівників способу дій (*carefully, tightly, properly*); сполучників та прислівників та прийменникових конструкцій, що вказують на орієнтацію дії в часі (*before, after, before each use, always, at all times, immediately, regularly*); в конструкціях, що вказують на умови здійснення дії (*under the influence of alcohol, unless otherwise indicated, when working outdoors*);

10) наявність простих речень: *Distractions can cause you to lose control. Ambient temperature range for battery during use is between 0°C and 40°C. Unmodified plugs and matching outlets will reduce risk of electric shock.*

11) складнопідрядні речення з використанням сполучників: *If saw blade is binding, it may walk up or kickback from the workpiece as the saw is restarted. Hold the power tool by insulated gripping surfaces only, when performing an operation where the cutting accessory may contact hidden wiring or its own cord.*

Паралінгвістичні засоби комунікації такі як малюнки, схеми, фотографії є не просто ілюстративними, а виступають в якості самостійного носія інформації, а також роз'яснюють і доповнюють матеріал представлений вербальними засобами. Наприклад, малюнок в інструкції до лобзика від компанії Makita дозволяє користувачеві зрозуміти яка відмітка на інструменті відповідає за потрібний режим роботи і який режим потрібно використовувати з певним матеріалом (рис.1):

Position	Cutting action	Applications
0	Straight line cutting action	For cutting mild steel, stainless steel and plastics. For clean cuts in wood and plywood.
I	Small orbit cutting action	For cutting mild steel, aluminum and hard wood.
II	Medium orbit cutting action	For cutting wood and plywood. For fast cutting in aluminum and mild steel.
III	Large orbit cutting action	For fast cutting in wood and plywood.

Рис.1. – Зображення позначок та опис режимів різання

Джерело: [9, с.6]

Допоміжні невербальні засоби, такі як капіталізація, виділення жирним шрифтом, привертають увагу читача до важливих моментів.

Функціональне навантаження лаконічних схематичних паралінгвістичних засобів в текстах інструкції досить велике і націлене на швидке та адекватне розуміння тексту споживачем і досягнення прагматичної мети відправника тексту.

Висновки.

Під час нашого дослідження ми проаналізували комунікативно-прагматичні, структурно-композиційні та лексико-граматичні особливості текстів інструкцій з експлуатації різних побутових електроінструментів і з'ясували низку закономірностей, що характеризують ці тексти.

З'ясовано, що інструкція з експлуатації є не лише документом, в якому зібрані воедино повний опис технічного продукту та необхідні вказівки, які допоможуть в правильному практичному застосування приладу. Це, в першу чергу, комунікативне явище, що полягає у взаємодії авторів інструкції (носіїв експертного знання) і споживачів, зацікавлених у виконанні прописаних дій.

Урахування потреб комунікантів обумовлює композиційну структуру текстів інструкції, їх лексико-граматичних особливості, а також вибір паралінгвістичних засобів.

Для максимального полегшення розуміння науково-технічної інформації реципієнтами-нефахівцями, в тексті інструкції широко застосовується загальноповживана лексика, присутні візуально маркована композиційна структура та паралінгвістичні засоби.

Головним комунікативним завданням тексту інструкції є спонукання до виконання певного алгоритму дій або заборона виконання певних дій, що на лексичному рівні реалізується за допомогою дієслів у формі наказового способу, модальних дієслів та низки прислівників.

Література:

1. Бибик С. П., Сюта Г. М. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання / За ред. С. Я. Єрмоленко. – Харків: Фоліо, 2006. – 623 с.
2. Collins Online English Dictionary [Electronic source]. – Access mode : <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/manual>
3. BusinessDictionary.com [Electronic source]. – Access mode : <http://www.businessdictionary.com/definition/manual.html>
4. Остин Дж.Л. Слово как действие // Новое в зарубежной лингвистике: Вып. 17. Теория речевых актов: Сб. научн. трудов. – М.: Прогресс, 1986. С. 22–129
5. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми: підручник. – Полтава: Довкілля-К, 2008. – 711 с.
6. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту : навч. посіб. / Т. А. Єщенко – Київ: Академія, 2009. – 264 с.
7. Арутюнова Н.Д. Дискурс // Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В.Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с., С 136-137
8. Макаров М. Л. Основы теории дискурса. – М.: Гнозис, 2003. –280 с.
9. Makita Jig Saw 4350T / 4350CT / 4350FCT Instruction Manual – 12 p.

References:

1. Bybyk, S.P., Siuta H.M., 2006. *Slovnýk inšomovnykh sliv: tлумachennia slovotvorennia ta slovovzhivannia* [Dictionary of foreign words: interpretation, word formation and word usage]. Kharkiv: Folio
2. Collins Online English Dictionary Available at: <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/manual>
3. BusinessDictionary.com Available at: <http://www.businessdictionary.com/definition/manual.html>
4. Austin J.L. 1986. Slovo kak dejstvie [Word as action]. *Novoe v zarubezhnoj lingvistike*: issue 17, pp. 22–129
5. Selivanova, O. O., 2008. *Suchasna linhvistyka: napriamy ta problemy* [Modern linguistics: directions and issues]. Poltava: Dovkillia-K
6. Yeshchenko, T. A, 2009. *Linhvistychnyi Analiz Tekstu* [Linguistic analysis of the text]. Kyiv: Akademiia
7. Arutiunova, N.D., 1990. Discourse. In: V.N. Yartseva. ed. *Lingvisticheskij e`ncziklopedicheskij slovar`* [Linguistic Encyclopedic Dictionary]. Moscow Moskva, pp. 136-137
8. Makarov, M.L., 2003. *Osnovy` teorii diskursa* [Foundations of Discourse Theory]. Moscow: Hnozys
9. Makita Jig Saw 4350T / 4350CT / 4350FCT Instruction Manual – 12 p.

Abstract. Science and technology are developing constantly and intensively and cover all aspects of human life, which is reflected in the complexity of technical devices, including household power tools.

Accordingly, there is a growing need to provide the necessary means of transferring expert knowledge to the user, in particular in the form of instruction manuals.

The paper investigates the means used to realize communicative and pragmatic goals of instructional texts at the structural, lexical and grammatical levels.

The main communicative task of the text of instruction manuals is to motivate a user to perform a certain algorithm of actions or to prohibit the performance of any actions.

The functions of paralinguistic means in the texts of household power tools instruction manuals are determined. It was revealed that visually marked compositional structure, paralinguistic means and common vocabulary make it as easy as possible for non-specialist recipients to understand the scientific and technical information of the instruction manuals texts.

At the lexical level, the main communicative task of the text of the instruction manuals is realized with help of verbs in imperative mood, modal verbs and adverbs.

Key words: *instructions, household power tools instruction manuals, pragmatics, addressant, addressee, text, discourse, compositional structure, paralinguistic means*

УДК 354

THE RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE PERSONNEL POTENTIAL OF THE DIPLOMATIC SERVICE FOR THE PERIOD 2017-2020**РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗА ПЕРІОД 2017-2020 РОКІВ****R.Palahusynets, / Палагусинець Р.В.**<https://orcid.org/0000-0003-1399-7164>*Ph.D./к.е.н., заступник керівника відділу**Deputy Head of Division Inter-Parliamentary Relations Directorate**Verkhovna Rada (Parliament) of Ukraine**Управління забезпечення міжпарламентських зв'язків**Апарату Верховної ради України*

Анотація. У статті досліджується дипломатична служба України як один із важливих структурних елементів в системі органів державного управління України у сучасних міжнародних відносинах. Оцінено систему дипломатичної служби України на сучасному етапі, яка проходить складний процес її вдосконалення, задля інтеграції в міжнародне суспільство. У дослідженні наведені достовірні службові дані фактичних показників наявності, розподілу, співвідношення кадрового складу та потенціалу дипломатичної служби України за період з 2017-2020 рр. Проведено поглиблений ретроспективний аналіз кадрового складу дипломатичної служби України у зазначений період. Проаналізовано кількісні показники щодо мовної підготовки та професійного навчання штатних працівників дипломатичної служби. Проведено оцінку звітних даних, щодо кількості опрацьованих звернень громадян, нот, листів закордонних дипломатичних установ України, інших доручень та звернень народних депутатів України штатними працівниками дипломатичної служби. Оцінено результативні показники діяльності працівників закордонних дипломатичних установ за 2017-2020 рр. та рівень вчасно виконаних доручень та частки прийнятих нормативно-правових актів у загальній кількості розроблених.

Ключові слова: державна служба, дипломатична служба, дипломатичний корпус, дипломатія, закордонна дипломатична установа, кадровий склад.

Постановка проблеми.

Оскільки дипломатична служба є невідокремленим структурним елементом державної служби України, яка має досить безпрецедентну галузеву специфіку, бо формує та реалізує зовнішню політику України на міжнародній арені. Зміни які відбулись у дипломатичних відносинах України та держав світу після збройної агресії Російської Федерації проти України пояснюють актуальність проведення дослідження кадрового складу та потенціалу дипломатичної служби України. У дослідженні поставлено завдання на основі фактичних показників, довести дане ствердження на аналізі параметричних та якісних показників розвитку кадрового складу та потенціалу штатних працівників дипломатичної служби України за період 2017-2020 рр. Вивчення нинішнього досвіду, дозволить у подальшому сучасному підході визначитися у положеннях належної побудови дипломатичних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Тематику дипломатичної служби та дипломатії досліджує значна кількість науковців. Зокрема, наукові праці А. Камінський, А. О. Гончарова,

Б. І. Гуменюк, В. І. Попов, О. В. Щерба, О. Столяр, О. С. Чмельова, О. В. Щерба присвячені аналізу деяких аспектів становлення сучасної дипломатичної служби України в рамках інтеграції в ЄС та глобалізаційних процесів, які вплинули на розвиток та становлення державної служби та її зовнішньополітичної діяльності. Значну роботу з аналітичної оцінки дипломатичної служби здійснюють експерти Міністерства закордонних справ України.

Постановка завдання.

Метою роботи є проведення ретроспективного аналізу кадрового складу та потенціалу сучасної дипломатичної служби України зазначеного періоду. Для досягнення мети визначено наступні завдання:

1. в загальних рисах проаналізувати дипломатичну службу України;
2. визначити основні засади функціонування дипломатичної служби України;
3. провести ретроспективний аналіз кадрового складу та потенціалу дипломатичної служби України.

При проведенні дослідження були використані загальнонаукові й спеціальні методи дослідження, зокрема аналіз і синтез, порівняння, узагальнення, системно-структурний аналіз, статистичний аналіз, графічний, політологічний та геополітичний методи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

З історичним та культурним процесом становлення та розвитку суспільства, у рамках політико-правового, соціально-економічного та духовно-морального процесів формується апарат державної служби який являється фундаментальним механізмом системи державного управління [1, с. 420]. Головним призначенням даної системи є забезпечення професійних вирішень державних доручень щодо імплементації основних положень Конституції України та головних законодавчих та організаційних заходів стосовно забезпечення національної безпеки країни й державного суверенітету, захисту прав та свобод громадян країни та асекурація економічної самостійності народу. Наявність кваліфікованого та стабільного державного апарату, а також авторитетної та високоефективної державної служби, яка зможе забезпечити процес ефективної імплементації даних та стратегічних завдань держави [2, с. 17].

Набутий світовий епохальний досвід демонструє, що могутність держави проявляється не тільки за науково-технічним, народногосподарським та військовим потенціалом, проте і взаємопов'язаний з зовнішньополітичною діяльністю, розсудливою, тактовною та маневреною дипломатичною службою, етичним та професійним потенціалом кадрової служби дипломатичного корпусу. Результативна резолюція зовнішньополітичних питань та завдань, що постали на порядку денному певних країн, залежить від ефективної стратегії й тактики дипломатичних служб держав [3, с.137].

У сучасному світі зовнішньополітична діяльність дипломатичної служби є невід'ємним компонентом державного службового апарату, та має безпрецедентну галузеву специфіку, котра взаємопов'язана з ротацією

особового кадрового складу дипломатичних службовців, оскільки в рамках системи Міністерства закордонних справ України кадровий склад дипломатичного корпусу підпорядковується під періодичне переміщення, відрядження на роботу з центрального апарату до дипломатичних установ розташованих за межами країни. Специфічною особливістю дипломатичної служби являється експансія законодавчих норм не тільки національного законодавства, крім того і міжнародного законодавства на дипломатичного службовця [4, с. 97].

Згідно з правовою доктриною трактування поняття «дипломатичної служби» тлумачать як спеціальний вид професійної службової діяльності [1, с. 421]. У Законі України «Про дипломатичну службу» в статті 1 інтерпретується поняття «дипломатичної служби» яка визначається як професійна діяльність громадян України, яка скерована на практичну реалізацію зовнішньополітичної діяльності України, захист національних інтересів країни у сфері міжнародних відносин, а також прав та інтересів громадян та фізичних та юридичних осіб України за кордоном [5].

Згідно з наданими повноваженнями спеціального органу державної влади, а саме Міністерства закордонних справ України, діяльність дипломатичного апарату України здійснюється виключно на державному рівні [6]. У зв'язку з проходженням дипломатичної служби формуються дипломатичні зносини, які регулюються Конституцією України, та наступними законами: «Про дипломатичну службу України» [5], «Про державну службу» [7], Кодексом законів про працю України, Консульським статутом України, а також іншими нормативно-правовими актами та чинними міжнародними договорами, де дозвіл на обов'язковість яких надана Верховною Радою України [1, с. 420].

Закон України “Про дипломатичну службу України” встановлює специфічні права та гарантії, особливі обов'язки, вимоги та обмеження, які являються визначальними ознаками дипломатичної служби та поширюються на кадровий склад дипломатичного апарату. Даний Закон установлює порядок організації дипломатичної служби, визначає фахові вимоги щодо штатних працівників дипломатичного апарату, надає розбірливу класифікацію посад штатних працівників дипломатичної служби, встановлює основи правових засад що стосуються дипломатичного службовця та обмеження які стосуються штатних працівників дипломатичного апарату, а також визначає основні поняття, завдання та функції дипломатичної служби. Дипломатична служба являється сферою міжнародних відносин, яка істотно вирізняється у всій сукупності від решти сфер громадського життя [5].

Однією з найскладніших, відповідальніших та найцікавіших видів діяльності, що забезпечує вирішення та імплементацію державних стратегічних завдань, які акцептують у всебічному масштабі розкрити багатосторонню людську індивідуальність являється дипломатична служба у структурах зовнішньополітичного відомства країни [1, с. 421].

У процесі європейської інтеграції України важливим є адаптація дипломатичної служби до єдиних європейських принципів, компетентнісний підхід у підготовці дипломатів, який відповідав би загальноприйнятим

стандартам Європейського Союзу, що відповідно б сприяло активізації двостороннього співробітництва між Україною та країнами ЄС у різних сферах. Однією з основних складових реформи дипломатичної служби повинна відбутись трансформація від наявної лінійної до більш функціональної системи адміністрування з передачею повноважень середнім та нижнім ланкам дипломатичної служби [4, с. 97].

Якщо оцінювати систему дипломатичної служби України яка на сучасному етапі є сформованою, але на даному етапі проходить важкий, суперечливий процес її вдосконалення, якому характерні структурні елементи та ознаки тодішньої системи дипломатичної служби, які несумісні з новими міжнародними відносинами, які сформувалися в Україні. Задля імплементації новітніх підходів та пошуку раціональної моделі організації дипломатичної служби зобов'язують здійснення наукового припущення та прогнозування. Оскільки дані питання об'єктивно вимагають всестороннього дослідження та аналізу історичної ретроспективи, досвіду, традицій української дипломатичної служби. Особливо слід звернути увагу на сучасну теорію служби у структурі зовнішньополітичного відомства може базуватися та удосконалюватися, насамперед на основі українського історичного досвіду.

Одним з головних структурних елементів державної влади та державного управління являється дипломатична служба, де надзвичайний професіоналізм являється найважливішою взірцевою особливістю. Завжди працівників дипломатичної служби та дипломатів індивідуалізували всебічна ерудованість, дисциплінованість, освіченість, вправність результативно застосовувати новітні інформаційні технології, пронизливе усвідомлення історичної самотності свого народу, оскільки дані моменти являються фундаментальними критеріями, які мають відношення до служби в апараті зовнішньополітичного відомства.

Функціональне вирішення політичних завдань, а також значної кількості завдань адміністративно-управлінського характеру щодо професійної асекурації вискоєфективної діяльності зовнішньополітичного відомства України здійснюється дипломатичною службою, де основною діяльністю являється документаційне, протокольне, адміністративно-технічне, правове, фінансово-економічне забезпечення зовнішньополітичних структур, а також в основі містить інформаційно-аналітичну, організаційно-управлінську та кадрову роботу [1, с. 421].

Важливо зазначити, що дипломатія та дипломатична служба досить відрізняються за трактування даних поняття та їхніми характерними ознаками [8]. Науковці трактують поняття «дипломатія» як організаційно-політичний інструмент з імплементації зовнішньополітичного курсу держави, яка містить комплекс прийомів та методів задля успішної реалізації зовнішньополітичних цілей, тобто являється певним механізмом побудови міжнародних відносин між суверенними державами, яка побудована та базується на взаємному обміні дипломатичними представниками, котрі втілюють національну самотність своєї держави [9, с. 16].

Штатний працівник дипломатичної служби являється не просто громадянином України, котрий свідомо приєднався до закордонних

дипломатичних установ на державну службу, а також високопрофесійний фахівець, який сумлінно здійснює державні службові обов'язки у встановленому порядку до чинного державного законодавства за коштами державного бюджету. Адже працівник даної структури являється індивідом, що репрезентує та відстоює державні інтереси, виступаючи від імені та за дорученням держави у вирішенні нагальних міжнародних питань, які стосуються його компетенції. Сучасний дипломат повинен уособлювати наступні головні кваліфікаційні якості як сумлінність та професіоналізм на службі державі та українському суспільству.

Оскільки служба в дипломатичних установах являється досить специфічною сферою професійної діяльності, де основною своєрідністю даної роботи є:

- 1) націленість на захист інтересів, гарантування безпеки суспільства та держави на міжнародній арені;
- 2) не порушувати та захищати законні права та свободи громадян країни за кордоном;
- 3) забезпечення невимушеної участі громадян у державних справах;
- 4) стратегічний курс на імплементацію владних повноважень, а також політичних і соціальних державних завдань, а саме: інформаційно-аналітичних, організаційно-управлінських, фінансово-господарських завдань;
- 5) імплементація управлінських функцій державно-політичного адміністрування;
- 6) формування відповідних умов для безпечного та гідного життя кожної людини [1, с. 421].

Україна націлена на формування відповідної системи державної служби, яка тримає свій дипломатичний курс на приєднання, заохочення та утримання найкращих штатних працівників дипломатичного корпусу та санкціонує своєчасне позбавлення від професійно непридатних службовців. У прямо-пропорційній залежності знаходиться кар'єрний ріст дипломатичного службовця, а також його звання, класи та ранги від індивідуальних професійних досягнень, набутих професійно-ділових якостей та результативних показників роботи, які не залежать від статі, раси, національності, фінансового положення, релігійних і політичних орієнтації, місця проживання, походження. Головними професійними рисами дипломатичного службовця є наявність спеціальних знань, умінь та навичок; професійна підготовленість до виконання посадових обов'язків; відповідальне відношення до дипломатичної справи та високий рівень духовно-моральної культури, а також обов'язковою необхідністю для службовця є наявність широкого політичного кругозору, знання іноземних мов, спостережливість та вміння розпізнати істину [2, с. 67].

На новому етапі становлення зовнішньої політики та міжнародних відносин Україна інтегрується у європейське співтовариство та бере участь у міжнародних організаціях за наступними напрямками співробітництва з ЄС у галузях юстиції, свободи та безпеки, безвізового діалогу з ЄС, регіонального співробітництва з ЄС, допомога у сфері інституційної розбудови зі сторони ЄС,

консультативна місія ЄС з реформування сектору цивільної безпеки України, співробітництва в енергетичній сфері та інвестиційного співробітництва, торговельного та економічного співробітництва, особливого партнерства з НАТО. Менеджмент сучасних відносин України з ЄС та з іншими державами та міжнародними організаціями забезпечує сучасна дипломатична служба України [10, с. 269].

В Україні у 2017 році було акредитовано одне Представництво Європейського Союзу, ГУАМ, яка являється однією міжнародною регіональною організацією, одна міжурядова організація, дві моніторингові місії та одна консультативна місія, а також 77 посольств іноземних держав та 18 представництв міжнародних організацій, де загальна кількість даних установ становить 101 штуку. Станом на грудень 2018 року в Україні було акредитовано на 1 посольство менше у порівнянні з 2017 роком, проте на 1 представництво міжнародних організацій більше у порівнянні з 2017 роком, інші показники залишилися незмінними. Консульські установи іноземних держав станом на грудень 2018 року представлені в Україні 21 генеральним консульством та 6 консульствами, і 102 почесними консульствами. Станом на березень 2019 року в Україні було акредитовано та сама кількість установ що і у 2018 році, проте було збільшено на 1 почесне консульство у порівнянні з попереднім роком.

Станом на 1 січня 2017 р. згідно з бюджетною програмою КПКВК 1401030 за рахунок державних коштів було забезпечено функціонування 124 закордонних дипломатичних установ (ЗДУ) України, де середньорічна чисельність працівників ЗДУ склала 1117 осіб, а загальна чисельність штатних працівників, які здійснюють консульські функції, склала 288 осіб. Станом на 1 січня 2018 р. згідно з бюджетною програмою КПКВК 1401030 за рахунок державних коштів було забезпечено функціонування 125 ЗДУ України, де середньорічна чисельність працівників ЗДУ склала 1142, а загальна чисельність штатних працівників, які здійснюють консульські функції, склала 263 осіб.

Станом на 1 січня 2019 р. згідно з бюджетною програмою КПКВК 1401030 за рахунок державних коштів було забезпечено функціонування 126 ЗДУ України (у тому числі започатковано роботу двох штатних консульських установ: Генерального консульства України в Едмонтоні та Консульства України в Анталії). Середньорічна чисельність працівників ЗДУ склала 1247 осіб, а загальна чисельність штатних працівників, які здійснюють консульські функції, склала 295 осіб.

Станом на 1 січня 2020 р. згідно з бюджетною програмою КПКВК 1401030 за рахунок державних коштів було забезпечено функціонування 126 ЗДУ України. Середньорічна чисельність працівників ЗДУ склала 1261 особа, а загальна чисельність штатних працівників, які здійснюють консульські функції, склала 299 осіб. Враховуючи суттєве збільшення обсягів консульських дій у країнах Східної Європи, було збільшено чисельність консульських працівників, за рахунок перерозподілу обов'язків серед працівників ЗДУ та забезпечено організацію виконання поставлених завдань на належному рівні (див. табл. 1) [11].

Таблиця 1.

Кадровий склад закордонних дипломатичних установ за 2017-2020 рр.

Показники	Затверджено у паспорті бюджетної програми (ЗУБП)				Фактичні результативні показники (ФРЗ)			
	2017	2018	2019	2020	2017	2018	2019	2020
Кількість діючих закордонних дипломатичних установ (ЗДУ) України	124 од.	125 од.	126 од.	126 од.	124 од.	125 од.	126 од.	126 од.
Гранична штатна чисельність працівників ЗДУ	1399 чол.	1394 чол.	1394 чол.	1394 чол.	1399 чол.	1394 чол.	1394 чол.	1394 чол.
Середньорічна чисельність працівників ЗДУ (на штатних посадах)	1270 чол.	1315 чол.	1273 чол.	1273 чол.	1117 чол.	1142 чол.	1247 чол.	1261 чол.
у тому числі дипломатичні працівники	—	894 чол.	856 чол.	—	—	776 чол.	839 чол.	—
адміністративно-технічні працівники	—	298 чол.	392 чол.	—	—	259 чол.	384 чол.	—
обслуговуючий персонал	—	123 чол.	25 чол.	—	—	107 чол.	24 чол.	—
Чисельність працівників ЗДУ, які виконують консульські функції	275 чол.	288 чол.	307 чол.	297 чол.	288 чол.	263 чол.	295 чол.	299 чол.

Примітка: сформовано на основі джерела: [11].

Розбіжності між фактичними показниками чисельності та затвердженими результативними показниками обумовлені, зокрема часовими факторами проведення конкурсів на заміщення вакантних посад та оформлення переможців конкурсів для направлення у закордонне відрядження [11].

Як представлено в табл. 2, у числових-кількісних показниках забезпеченість кадрами закордонних дипломатичних установ та їх пропорційним розподілом відносних порівняльних даних видно, що за період 2017-2020 рр. фактичні результативні показники співвідношення працівників ЗДУ, які здійснюють консульські функції до працівників ЗДУ (на штатних посадах) коливалися в межах 0,23-0,27, а показники співвідношень даних працівників згідно із затвердженою у паспорті бюджетної програми за період 2017-2020 рр. коливалися в межах 0,22-0,24. Показники цих даних стверджують певну контрольовану систему раціонального й збалансованого кількісного співвідношень між парними взаємоузгодженими пропорціями 1:4 працівників закордонних дипломатичних установ, які виконують консульські функції до працівників закордонних дипломатичних установ (на штатних посадах) (див. табл. 2) [12, с. 15].

Середньорічна чисельність працівників закордонних дипломатичних установ (на штатних посадах) згідно із фактичними результативними показниками за період 2017-2020 рр. має тенденцію до збільшення кількості штатних працівників. Згідно із затвердженою у паспорті бюджетної програми за період 2017-2020 рр. середньорічна чисельність працівників закордонних дипломатичних установ (на штатних посадах) з 2017 року по 2018 рік збільшилася на 45 штатних працівників, а з 2018 року по 2019 рік зменшилася

на 42 штатних працівників, протягом 2019-2020 рр. показник кількості працівників був незмінним. Загальна кількість працівників закордонних дипломатичних установ, які виконують консульські функції згідно із фактичними результативними показниками за період 2017-2018 рр. зменшилася на 25 штатних працівників, а за період 2018-2020 рр. має тенденцію до збільшення кількості штатних працівників (див. рис. 1).

Таблиця 2.

Ретроспективний аналіз кадрового складу закордонних дипломатичних установ за 2017-2020 рр.

Роки	Загальна к-сть працівників	Середньорічна чисельність працівників ЗДУ (на штатних посадах)	Чисельність працівників ЗДУ, які здійснюють консульські функції	Співвідношення працівників ЗДУ, які здійснюють консульські функції / працівників ЗДУ (на штатних посадах)
Фактичні результативні показники				
2017	1405 чол.	1117 чол.	288 чол.	0,26
2018	1405 чол.	1142 чол.	263 чол.	0,23
2019	1542 чол.	1247 чол.	295 чол.	0,24
2020	1560 чол.	1261 чол.	299 чол.	0,24
Затверджено у паспорті бюджетної програми				
2017	1545 чол.	1270 чол.	275 чол.	0,22
2018	1603 чол.	1315 чол.	288 чол.	0,22
2019	1580 чол.	1273 чол.	307 чол.	0,24
2020	1570 чол.	1273 чол.	297 чол.	0,23

Примітка: сформовано автором на основі джерела: [11].

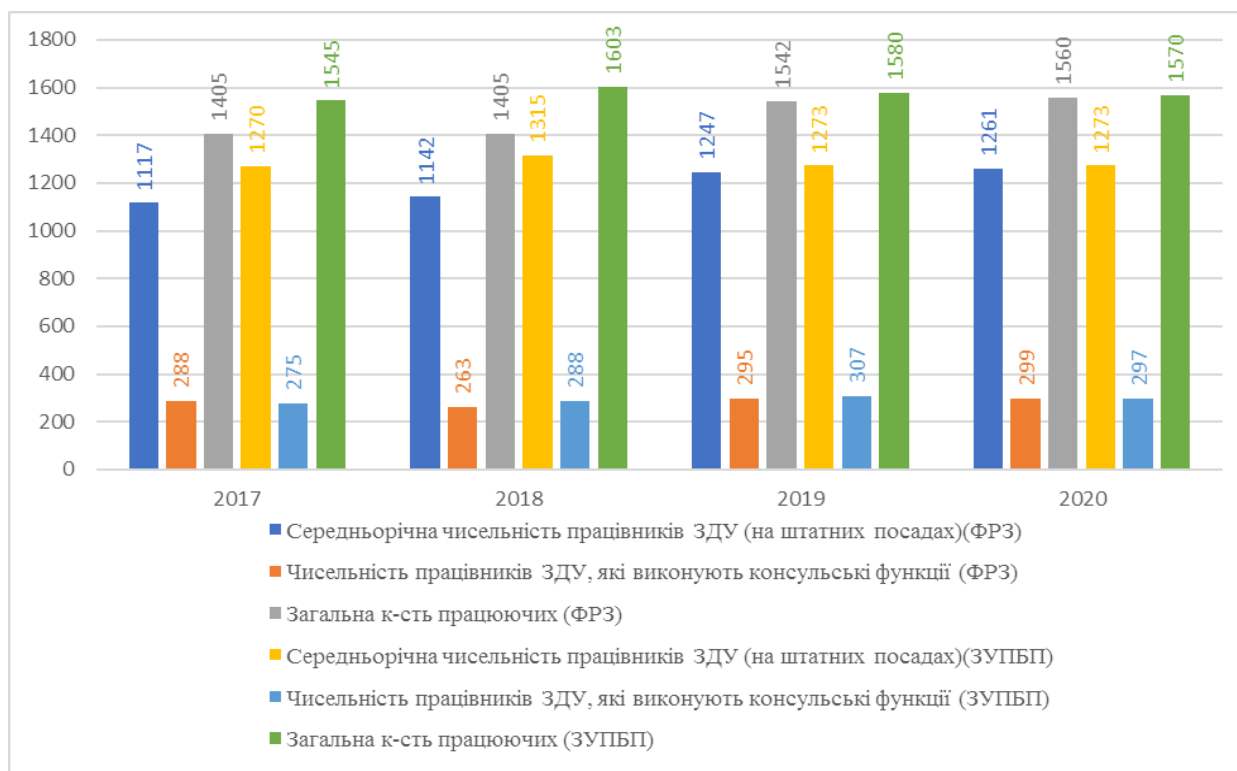

Рис. 1. Аналітична схема ретроспективного аналізу кадрового складу закордонних дипломатичних установ за 2017-2020 рр.

Примітка: побудовано на основі джерела: [11].

Згідно із затвердженою у паспорті бюджетної програми за період 2017-2020 рр. кількість працівників закордонних дипломатичних установ, які виконують консульські функції за період 2017-2019 рр. має тенденцію до збільшення кількості штатних працівників, а за період 2019-2020 рр. зменшилася на 10 штатних працівників (див. рис. 1).

Як видно з табл. 2 та рис. 1, як загальна кількість працівників дипломатичних установ, які здійснюють консульські функції, так і працівників даних дипломатичних установ (на штатних посадах) динамічно і практично рівномірно зростає з 2017 по 2020 рр. Зокрема, загальна кількість працівників згідно з фактичними результативними показниками у 2017 році становила 1545 осіб, а в 2020 році – 1570 осіб, відповідно працівників закордонних дипломатичних установ, які виконують консульські функції у 2017 році становила 288 осіб, а в 2020 році – 299 осіб та працівників закордонних дипломатичних установ (на штатних посадах) у 2017 році становила 1117 осіб, а в 2020 році – 1261 осіб.

Впродовж періоду 2017-2020 рр. в Державному навчально-науковому закладі післядипломної освіти "Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ", а також в Українській школі урядування Національного агентства України з питань державної служби та в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України здійснюється підготовка, для роботи у сфері міжнародних відносин, забезпечується ефективне навчання та професійно орієнтовне удосконалення знань іноземних мов на основі сучасної педагогічної науки з активним застосуванням технічних засобів навчання, забезпечується професійним навчанням працівників дипломатичної служби. За період 2017-2020 рр. згідно із фактичними результативними показниками та за затвердженою у паспорті бюджетною програмою 400 працівників дипломатичної служби підвищили кваліфікацію з іноземних мов та 600 працівників дипломатичної служби отримали професійне навчання (див. табл 3)

Таблиця 3

**Показники підвищення кваліфікації кадрів дипломатичної служби
за 2017-2020 рр.**

		2017	2018	2019	2020
Фактичні результативні показники, досягнуті за рахунок касових видатків					
Кількість працівників дипслужби, які здобули професійне навчання та відсоткове значення від загальної кількості працівників МЗС України		600 чол. (93,8%)			
Кількість працівників дипслужби, які здобули мовну підготовку та відсоткове значення від загальної кількості працівників МЗС України		400 чол. (62,5%)			
Затверджено у паспорті бюджетної програми					
Кількість працівників дипслужби, які здобули професійне навчання та відсоткове значення від загальної кількості працівників МЗС України		600 чол. (93,8%)			
Кількість працівників дипслужби, які здобули мовну підготовку та відсоткове значення від загальної кількості працівників МЗС України		400 чол. (62,5%)			

Примітка: сформовано на основі джерела: [11].

Згідно з наданими статистичними даними на початок 2020 року здійснено заходи щодо мовної підготовки та професійного навчання штатних працівників дипломатичної служби, на базі Дипломатичної академії України, та крім того у прикладних навчальних закладах в Україні та за кордоном, а саме: 551 — в Дипломатичній академії України; 58 — в Українській школі урядування Національного агентства України з питань державної служби; 20 — в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України; 56 — за кордоном.

Відповідно до звітних даних, кількість опрацьованих звернень громадян, нот листів закордонних дипломатичних установ України, інших доручень та листів станом на 01.01.2017 р. склала більше планового показника та становила 117,08 тис. од. (затверджено паспортом 112,65 тис. од.), станом на 01.01.2018 р. склала менше планового показника та становила 104,02 тис. од. (затверджено паспортом 113,56 тис. од.), станом на 01.01.2019 р. склала менше планового показника та становила 98,6 тис. од. (затверджено паспортом 108,8 тис. од.), 01.01.2020 р. склала менше планового показника та становила 90,9 тис. од. (затверджено паспортом 107,7 тис. одиниць) (див. табл. 4).

Викривлення статистичних даних поточних результативних показників станом на 01.01.2017 р. пояснюється таким: зростанням реальної кількості фактичних звернень громадян протягом 2016 року, збільшення протягом року звернень народних депутатів України, проведення проактивної зовнішньополітичної діяльності України призвів до збільшень документообігу між закордонними дипломатичними установами та МЗС та загальна тенденція до збільшення кількості інших доручень та листів, що надходять до МЗС. Викривлення статистичних даних поточних результативних показників станом на 01.01.2018 р. пояснюється таким: незначним зниженням поточної частки нотних звернень протягом 2017 року, зменшенням реальної чисельності звернень народних депутатів України протягом 2017 року, спрощення поточної процедури документообігу в системі МЗС та зниженням кількості офіційних листів від дипломатичних установ, та спрямуванням діяльності до нарощення загальної кількості інших доручень та листів, що надходять до МЗС. Викривлення статистичних даних поточних результативних показників станом на 01.01.2019 р. пояснюється таким: несуттєвим зростанням поточної кількості нотних звернень у 2018 році, зменшенням реальної чисельності звернень народних депутатів України, спрямуванням діяльності до нарощення загальної кількості інших доручень та листів, що надходять до МЗС, спрощення поточної процедури документообігу в системі МЗС та зниженням кількості офіційних листів від дипломатичних установ. Викривлення статистичних даних поточних результативних показників станом на 01.01.2020 р. пояснюється таким: несуттєвим зростанням поточної кількості нотних звернень у 2018 році, збільшенням реальної чисельності звернень народних депутатів України, скерованістю діяльності до зменшення загальної кількості інших доручень та листів, що надходять до МЗС, спрощення поточної процедури документообігу в системі МЗС та зниженням кількості офіційних листів від дипломатичних установ.

Таблиця 4

Показники опрацьованих звернень, нот та листів за 2017-2020 рр.

Показники	К-сть	2017		2018		2019		2020	
		ЗУПБП	ФРЗ	ЗУПБП	ФРЗ	ЗУПБП	ФРЗ	ЗУПБП	ФРЗ
Кількість опрацьованих звернень громадян	тис. од.	2,4	4,7	2,6	3,9	3	3	3,4	3,1
Кількість опрацьованих нот	тис. од.	9,9	9,9	10	9,5	10	10,5	10,4	10,1
Кількість опрацьованих листів закордонних дипломатичних установ України	тис. од.	55	56	55,4	43,7	50	33,6	45,4	29,8
Кількість опрацьованих інших доручень та листів	тис. од.	45	46,1	45,2	46,7	45,5	51,3	48,2	47,9
Кількість опрацьованих звернень народних депутатів України	од.	350	368	360	226	320	242	289	348
Кількість опрацьованих звернень громадян на 1 працівника	од.	4	8	4	6	4,7	4,7	5,3	4,8
Кількість опрацьованих нот на 1 працівника	од.	16	17	16	15	16	16,4	16,1	15,8
Кількість опрацьованих листів закордонних дипломатичних установ України на 1 працівника	од.	92	92	87	68	78	53	70,9	46,6
Кількість опрацьованих інших доручень та листів на 1 працівника	од.	75	77	71	73	71	80,2	75,4	74,8

Примітки: ФРЗ – фактичні результативні показники; ЗУПББ – затверджено у паспорті бюджетної програмисформовано на основі джерела: [11].

Оцінюючи результативні показники діяльності працівників ЗДУ за 2017-2018 рр. рівень вчасно виконаних доручень у їх загальній кількості за аналізований період становить 100%, що вказує на позитивну тенденцію діяльності працівників закордонних дипломатичних установ, а частка прийнятих нормативно-правових актів у загальній кількості розроблених у 2017 році за фактичними показниками була у 2 рази нижчою порівняно до затвердженої у паспорті бюджетної програми, у 2018 році фактичні показники були вищими на 10%, порівняно до затвердженої у паспорті бюджетної програми, а у період 2019-2020 рр. фактичні показники були нижчими

порівняно до затвердженої у паспорті бюджетної програми (див. табл. 5).

Таблиця 5

**Результативні показники ефективної діяльності працівників ЗДУ
за 2017-2020 рр.**

Показники	2017		2018		2019		2020	
	ЗУПБП	ФРЗ	ЗУПБП	ФРЗ	ЗУПБП	ФРЗ	ЗУПБП	ФРЗ
Рівень вчасно виконаних доручень у їх загальній кількості	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%
Частка прийнятих нормативно-правових актів у загальній кількості розроблених	100%	50%	50%	60%	60%	51%	65%	61%

Примітка: сформовано на основі джерела: [11].

Відхилення результативного показника у 2018 році пояснюється оперативним погодженням розроблених нормативно-правових актів в інших органах державної влади. Відхилення результативного показника в інших досліджуваних роках пояснюється тим, що певна частка розроблених нормативно-правових актів проходить процедуру погодження в інших органах державної влади.

В межах реформування дипломатичної служби було здійснено ґрунтовну та кропітку роботу з модернізації нормативно-правової бази, в результаті було розроблено 16 нормативно-правових актів, які регулюють питання проходження дипломатичної служби. Вперше на практиці відбулося втілення соціальних гарантій іншому з подружжя працівників закордонних дипломатичних установ, закріплені Законом України "Про дипломатичну службу". Практичне застосування оновлених та видозмінених нормативно-правових актів, а саме, Порядку ротації посадових осіб дипломатичної служби санкціонувало відповідним чином систематизувати проходження дипломатичної служби працівниками МЗС, забезпечити плановість службової кар'єри та наявність конкуренції на кожному етапі експансії по службі, збільшити ефективність користування людських ресурсів, забезпечити здійснення управлінської політики персоналу системною та прозорою. Законодавчо-правовим підґрунтям для приєднання місцевого персоналу для роботи в закордонних дипломатичних установах України стало затвердження Положення про працівників, які здійснюють функції з обслуговування в органах дипломатичної служби. Було вдосконалено конкурсну процедуру та додано зміни до Порядку проведення конкурсу на зайняття посад державної служби в частині врахування спеціальних вимог щодо осіб, які претендують на зайняття посад категорій "Б" і "В" в органах дипломатичної служби, з метою підвищення ефективності добору персоналу, а також затверджено Порядок визначення рівня володіння іноземною мовою кандидатами. У контексті реалізації комплексної реформи державного управління затверджено нову структуру апарату Міністерства відповідно до вимог Концепції оптимізації системи центральних органів виконавчої влади та Концепції запровадження

посад фахівців з питань реформ. Враховуючи наведене, у 2019 році МЗС забезпечено реалізацію державної політики у сфері зовнішніх відносин з урахуванням цілей державної політики, мети та завдань, на досягнення яких спрямовано реалізацію бюджетної програми 1401010 [11].

Таким чином, кадровий потенціал дипломатичної служби досліджуваного періоду продемонстрував високі результативні показники, котрі спрямовані на забезпечення ефективної діяльності закордонних дипломатичних установ.

Висновки з проведеного дослідження.

Сучасні дипломатичні відносини нині є важливою галуззю міжнародних відносин, оскільки високопрофесійна та вдало організована дипломатична служба являється нерозривним структурним елементом державної служби України, позаяк успішне функціонування державного апарату базується на дотриманні та виконанні базових функцій і вирішенні політичних та міжнародних завдань стратегічної важливості для України на міжнародній арені.

Проведений поглиблений ретроспективний аналіз кадрового складу та потенціалу дипломатичної служби України за період 2017-2020 рр. представив результативні дані, які необхідно застосувати при розробці стратегії для ефективної реалізації міжнародних відносин України. Необхідно пришвидшити процедуру погодження в інших органах державної влади, з метою мінімізації відхилень результативних показників частки розроблених нормативно-правових актів. В загальному рівень вчасно виконаних доручень у їх загальній кількості за аналізований період становить 100%, що вказує на позитивну тенденцію діяльності працівників закордонних дипломатичних установ.

Бібліографічний список:

1. Гончарова А. О. Дипломатична служба як складова частина державної служби України. Актуальні проблеми державного управління. 2011. № 1. С. 420-424. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_1_51 (дата звернення 11.08.2020).
2. Гуменюк Б. І., Щерба О. В. Сучасна дипломатична служба : [навч. посіб.]. Київ : Либідь, 2001. 255 с.
3. Камінський А. Вступ до міжнародних відносин : [курс лекцій]. Львів : Світ, 1995. 287 с.
4. Столяр О. Розвиток дипломатичної служби в контексті європейського вибору України. Внутрішні й зовнішні аспекти євроінтеграційної політики України : матеріали конгресу за міжнар. участю (Київ, 17-18 жовт. 2013 р.) / за заг. ред. Ю. В. Ковбасюка, К. О. Ващенко, І. А. Грицяка, С. В. Загороднюка. Київ : НАДУ, 2013. С. 97-98.
5. Про дипломатичну службу України : Закон України від 20.09.2001 № 2728-III // Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2728-14> (дата звернення 12.08.2020).
6. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України: Указ Президента України від 06.04.2011 № 381/2011 // Відомості Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/381/2011>

(дата звернення 13.08.2020).

7. Про державну службу : Закон України від 16.12.1993 № 3723- XII : із зм. і доп. станом на 16.07.2020 // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (дата звернення 14.08.2020).

8. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 12 липня 2006 р. № 960. // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення 14.08.2020).

9. Попов В. І. Сучасна дипломатія: теорія і практика : [курс лекцій, прочитаних у 1991 – 1998 рр. в Дипломатичній академії МЗС РФ]. Москва : Наукова книга, 2000. Ч. 1. 678 с.

10. Чмельова О. С., Чуйко Ю. В. Сучасна дипломатична служба України як гарант ефективних міжнародних відносин. Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність "Форвард–2016" : тр. 7-ї Міжнар. наук.-практ. Internet-конф. студ. та молодих вчених, 27 грудня 2016 р. / ред. П. Г. Перерва, Є. М. Строков, О. М. Гуцан. Харків : НТУ "ХПІ", 2016. С. 269-270.

11. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/> (дата звернення 14.08.2020).

12. Пономаренко М. С. Ретроспективний аналіз кадрового складу аптечних закладів України за 1913-1940 та 1950-1980 рр. Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. 2015. № 3-4. С. 14-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kff_2015_3-4_4 (дата звернення 13.08.2020).

References:

1. Honcharova, A.O. (2011), "Diplomatic service as an integral part of the civil service of Ukraine", *Aktual'ni problemy derzhavnoho upravlinnia*, [Online], vol. 1. pp. 420-424, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apdy_2011_1_51 (Accessed 11 August 2020).

2. Humeniuk, B.I. and Scherba, O.V. (2001), *Suchasna dyplomatychna sluzhba* [Modern diplomatic service], Lybid', Kyiv, Ukraine.

3. Kaminsky, A. (1995), *Vstup do mizhnarodnykh vidnosyn* [Introduction to international relations], Svit, Lviv, Ukraine.

4. Stolyar, O. (2013), "Development of diplomatic service in the context of Ukraine's European choice", *Vnutrishni j zovnishni aspekty ievrointehratsijnoi polityky Ukrainy* [Internal and external aspects of Ukraine's European integration policy], Materialy konhresu za mizhnarodnoiu uchastiu [Proceedings of the congress with international participation], National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine, pp. 97–98.

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On the diplomatic service of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2728-14> (Accessed 12 August 2020).

6. The Decree of the President of Ukraine (2011), "On approval of the Regulation on the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/381/2011> (Accessed 13 August 2020).

7. The Verkhovna Rada of Ukraine (1993), The Law of Ukraine "On civil service", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/889-19#Text> (Accessed 14 August 2020).

8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2006), The Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On approval of the Regulation on the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine", available

at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text> (Accessed 14 August 2020).

9. Popov, V.I. (2000), *Suchasna dyplomatiia: teoriia i praktyka*. [Modern diplomacy: theory and practice], Naukova knyha, Moscow, Russian Federation.

10. Chmelyova, O.S. and Chuyko Yu.V. (2016), "Modern diplomatic service of Ukraine as a guarantor of effective international relations", *Stratehii innovatsijnoho rozvytku ekonomiky Ukrainy: problemy, perspektyvy, efektyvnist' "Forvard-2016"* [Strategies of innovative development of the economy of Ukraine: problems, prospects, efficiency "Forward-2016"], International scientific-practical Internet-conference of students and young scientists [Mizhnarodna naukovo-praktychna Internet-konferentsiia studentiv ta molodykh vchenykh], National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Kharkiv, Ukraine, pp. 269–270.

11. The official site of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine. available at: <https://mfa.gov.ua/> (Accessed 14 August 2020).

12. Ponomarenko, M.S. (2015), "Retrospective analysis of the staff of pharmacies in Ukraine for 1913-1940 and 1950-1980", *Klinichna farmatsiia, farmakoterapiia ta medychna standartyzatsiia*, [Online], vol. 3-4. pp. 14-18, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kff_2015_3-4_4 (Accessed 13 August 2020).

Abstract. *The paper studies the diplomatic service of Ukraine as one of the important structural elements in the system of public administration of Ukraine in the modern international relations. The system of the diplomatic service of Ukraine at the present stage is assessed, which is undergoing a complex process of its improvement for the integration into the international community. Some aspects of the administration of diplomatic relations have been studied which regulated by the Constitution of Ukraine and the Laws "On Diplomatic Service of Ukraine", "On Civil Service", Labor Code of Ukraine, Consular Statute of Ukraine, as well as other regulations and existing international treaties. The main elements of activity of the diplomatic missions are determined, where the main aspects of work are based on protection of interests and legal rights and freedoms of citizens of the country abroad and implementation of the security of society and state. The study provides reliable official data on the actual indicators of availability, distribution, interrelation of staff and potential of the diplomatic service of Ukraine for the period from 2017 to 2020. An in-depth retrospective analysis was conducted of the staff of the diplomatic service of Ukraine in this period. The total number of foreign diplomatic missions of Ukraine, the average annual number of employees of these institutions and the total number of full-time employees who perform consular functions for the analyzed period are determined. Quantitative indicators are analyzed with respect to the language training and professional training of full-time employees of the diplomatic service. The reporting data were evaluated regarding to the number of processed appeals of citizens, notes, letters of foreign diplomatic missions of Ukraine, other assignments and appeals of people's deputies of Ukraine by the staff of the diplomatic service. The effective practice indicators are estimated of epy employees of foreign diplomatic missions for the period 2017-2020 and the level of timely execution of orders and the share of adopted regulations in the total number of developed ones.*

Keywords: *civil service, diplomatic service, diplomatic corps, diplomacy, foreign diplomatic mission, staff.*

УДК 347.124

LEGAL REGIME OF OBJECTS OF STATE PROPERTY RIGHTS WHICH ARE NOT SUBJECT TO PRIVATIZATION AND NATIONAL SECURITY OF THE STATE: PRIVATE LEGAL LAW AND PUB**ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЮТЬ ПРИВАТИЗАЦІЇ ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПРИВАТНО-ПРАВОВІ ТА ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ****Moskalyuk N.B. / Москалюк Н.Б.***candidate of law, associate professor / кандидат юридичних наук, доцент**ORCID ID: 0000-0003-2972-3352**Western Ukrainian National University Ternopil, Lvivska Street 11, 46000 /**Західноукраїнський національний університет**м.Тернопіль, вул Львівська 11, 46000*

Анотація. Стаття присвячена питанню визначення переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, в різні історичні періоди розвитку України. Досліджуються передумови не лише до прийняття та оновлення такого переліку після здобуття незалежності Україною, а й відміни його на сучасному етапі.

Автор дослідження стверджує, що прийняття рішення про віднесення того чи іншого об'єкта до таких, що не підлягають приватизації, має важливе стратегічне значення для національної безпеки держави і здійснює вплив одночасно на приватно-правові та публічно-правові відносини. Так, з позиції приватного права вказане рішення впливає на питання збереження чи втрати прав державної власності на визначений об'єкт. У публічно-правовому відношенні прийняття такого рішення впливає на можливість забезпечення національної безпеки України. Приватизація об'єкту, що має стратегічне значення для нашої країни, підриває основні засади забезпечення такої безпеки і чинить згубний вплив на державні інтереси в цілому.

У статті автор досліджує не лише норми чинних законодавчих актів, які стосуються предмету дослідження, а й норми законопроектів, що вносились на розгляд Верховної Ради України з досліджуваних питань. Важливу практичну цінність дане дослідження має й тому, що автор аналізує питання визначення статусу об'єктів державної власності у співвідношенні з корпоратизаційною реформою та створенням Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України.

В якості загального висновку стверджується, що перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, має існувати на законодавчому рівні. Вказаний закон має відповідати усім нормам спеціального приватизаційного законодавства і саме у відношенні нього має бути проведено ґрунтовну експертизу на предмет виявлення корупційних ризиків.

Ключові слова: державна власність, приватизація, національна безпека, корпоратизація, перелік об'єктів.

Вступ.

Аналізуючи об'єкти, права власності на які належать державі, можемо зауважити наявність двох категорій таких об'єктів: ті, які можуть бути приватизовані й ті, що не підлягають приватизації. Існування визначених категорій об'єктів зумовлено питаннями національної безпеки держави. Приватизація об'єкта зумовлює перехід права власності на нього до приватного чи колективного власника, а відтак впливає на сукупність державного майна в цілому.

В Україні існує Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна» від 18 січня 2018 року № 2269-VIII, в якому врегульовано правові, економічні та організаційні основи приватизації державного і комунального майна та майна, що належить Автономній Республіці Крим. Стаття 4 вказаного закону визначає об'єкти приватизації, вказуючи, що «до об'єктів державної і комунальної власності, що підлягають приватизації, належать усі об'єкти права державної і комунальної власності, крім тих, приватизація яких прямо заборонена цим Законом та іншими законами України» [1]. Відповідно далі у п. 2 цієї статті вказується, що приватизації не підлягають казенні підприємства та об'єкти, необхідні для виконання державою своїх основних функцій, для забезпечення обороноздатності держави, та об'єкти права власності Українського народу, майно, що становить матеріальну основу суверенітету України. І перераховується 45 позицій таких об'єктів.

До 2019 року в системі законодавства України існував окремий Закон України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» від 07.07.1999 № 847-XIV, проте із зміною влади і оголошенням курсу на подальшу значну приватизацію об'єктів, що належать державі, він втратив чинність. Попри реєстрацію та обговорення у Верховній раді України кількох законопроектів щодо визначеного переліку, жоден із них так і не набув статусу закону.

У відношенні необхідності існування окремого закону, що затверджуватиме перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації, також існують доволі полярні думки вчених і практиків. Окрім прихильників його існування є й такі, які вважають, що визначеного у ст. 4 Закону України «Про приватизацію державного і комунального майна» цілком достатньо. То ж для формування власної позиції із зазначеного питання необхідно проаналізувати усі його аспекти.

Отож, основною метою даного дослідження є проведення ґрунтовного аналізу передумов віднесення об'єктів державної власності до таких, що не підлягають приватизації, нормативно-правового регулювання цього процесу, впливу такого статусу на суспільні відносини, що в цілому стосуються охорони та захисту права державної власності.

Серед національних та зарубіжних вчених, чиї дослідження стосувались права державної слід назвати таких, як: М. К. Галянич, О. В. Дзера, Ю. О. Заїка, Р. А. Майданик, Є. О. Мічурін, І. В. Спасибо-Фатєєва, Є. О. Харитонов, Р. Б. Шишка, В. А. Комаров, Г. Л. Крушельницька, А. О. Романюк, О. А. Устименко, В.Л. Пількевич, В.В. Джарти, О.О. Кравчук, А.В. Вінницький, С.І. Файнгерш, О.К. Дзибик, І.В. Спасибо-Фатєєва, Ю.М. Дзера та інших. Попри значну кількість публікацій щодо права державної власності в цілому, питання правового режиму об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, залишається малодослідженим.

Основний текст.

Приватизаційні процеси в Україні розпочались із проголошенням незалежності й побудовою ринкової економіки. Вже наприкінці 1991 року Верховною Радою України була затверджена Концепція роздержавлення і

приватизації майна державних підприємств, житлового фонду і землі. На початку 1992 року відповідно до вказаної Концепції було прийнято низку законів: «Про приватизацію невеликих державних підприємств (малу приватизацію)», «Про приватизацію майна державних підприємств», «Про приватизаційні папери». У червні 1992 року Парламент затвердив першу Державну програму приватизації. Саме з нею асоціюється початок глобальних приватизаційних перетворень в Україні.

Варто відзначити, що Закон України «Про приватизацію державного майна» від 04.03.1992 № 2163-ХІІ також містив статтю щодо об'єктів приватизації (ст. 5), визначено було й коло об'єктів, що не підлягали приватизації. Ґрунтовний порівняльний аналіз норм законів про приватизацію дозволив нам виділити такі їх відмінності у питанні визначення об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації:

- норми ч. 1 ст. 5 Закону 1992 року встановлювали чітко об'єкти, що підлягають приватизації, тоді як норми ч. 1 ст. 4 Закону 2018 року вказують: «До об'єктів державної і комунальної власності, що підлягають приватизації, належать усі об'єкти права державної і комунальної власності, крім тих, приватизація яких прямо заборонена цим Законом та іншими законами України» [1]. Нам побудова новіших норм більше імпонує, оскільки при чіткій вказівці об'єктів, що підлягали приватизації, деякі з них могли потрапити в пробіл між визначеними і забороненими. Відтак їх статус був недосконалим. Побудова ж новітніх норм цілком відповідає принципу «Дозволено все, що не заборонено законом»;

- суттєво різниться й побудова норм щодо переліку об'єктів, які не підлягають приватизації. Закон 1992 року забороняв приватизацію казенних підприємств та підприємств, що мають загальнодержавне значення, при тому останній перелік ще був деталізований сферою використання майна. Зокрема, виділялись об'єкти та майно, які забезпечують виконання державою своїх функцій, забезпечують обороноздатність держави, її економічну незалежність, та об'єкти права власності Українського народу, майно, що становить матеріальну основу суверенітету України; об'єкти, діяльність яких забезпечує соціальний розвиток, збереження та підвищення культурного, наукового потенціалу, духовних цінностей; об'єкти, контроль за діяльністю яких з боку держави гарантує захист громадян від наслідків впливу неконтрольованого виготовлення, використання або розповсюдження небезпечних речовин; об'єкти, які забезпечують життєдіяльність держави в цілому [3]. Закон 2018 року надає загальний перелік, не розділяючи його будь-яким чином. По відношенні до вказаної відмінності ми переконані в доцільності класифікацій, адже таким чином при правозастосуванні легше користуватись деталізованим списком;

- є відмінність у питанні приватизації підприємств Збройних Сил України. Так, Закон 1992 року передбачав, що «З метою технічного переозброєння та відновлення виробництва, поліпшення фінансово-економічного стану підприємств Збройних Сил України майно таких підприємств, яке є єдиним майновим комплексом, може корпоратизуватись. Приватизація таких

підприємств здійснюється із збереженням у державній власності 51 відсотка акцій» [3]. Закон 2018 року встановлює: «Єдині майнові комплекси державних підприємств, що належать до сфери управління Міністерства оборони України, за винятком тих, що не підлягають приватизації, приватизуються відповідно до вимог цього Закону» [1]. Тобто корпоратизація як проміжний механізм переходу права власності чинним законом не передбачається. У своїх попередніх публікаціях [4] ми досліджували питання корпоратизації і її ролі в збереженні прав державної власності на майно, відтак вважаємо передчасною відмову від неї;

- встановлена відмінність у питанні безальтернативності заборони до приватизації. Зокрема, якщо закон 1992 року визначав лише об'єкти, які можна приватизувати і які заборонено приватизувати, то вже закон 2018 року містить третю категорію – ті, які перебувають на балансах державних підприємств, установ, організацій, що не підлягають приватизації, та яке не входить до складу єдиних майнових комплексів, що забезпечують основні види діяльності таких підприємств або більше трьох років не використовуються у виробничій діяльності і подальше їх використання не планується. Самі вони належать вже до об'єктів, що підлягають приватизації;

- в обох законах передбачено, що Верховна Рада України за поданням Кабінету Міністрів України затверджує перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, проте ознаки віднесення різняться. Зокрема, закон 1992 року містив 4 ознаки, такі як: - забезпечуваність національної безпеки України або приватизація яких створює істотні ризики для безпеки держави; - забезпечуваність задоволення соціальних потреб суспільства, які не можуть бути повністю задоволені підприємствами, що перебувають у приватній власності; - високотехнологічність експортоорієнтованість підприємствами, що формують конкурентні переваги України на міжнародному ринку та створюють мультиплікативний ефект для розвитку суміжних галузей, - здійснювання виробництва об'єктів космічної діяльності; - віднесення до інфраструктурних підприємств-монополістів, збереження яких у державній власності необхідне для забезпечення рівного доступу до споживачів послуг на загальнодержавному ринку. У законі 2018 року таких ознак залишилось лише дві – віднесення до об'єктів, що забезпечують національну безпеку України або приватизація яких створює істотні ризики для безпеки держави та віднесення до об'єктів соціально-культурного призначення, що забезпечують задоволення відповідних потреб суспільства, які не можуть бути повністю задоволені підприємствами, що перебувають у приватній власності, зокрема національні заклади культури. Вказана відмінність у формулюваннях ознак привела до вже проведеної приватизації ДП «Укртелеком» та обговорюваної на сучасному етапі приватизації Укрпошти. Високотехнологічність українських підприємств звісно у багатьох випадках є сумнівною, а тому збереження такої позиції в переліку заборон до приватизації ще значно усугубила б ситуацію за умови постійного недофінансування науки в нашій державі. Відміну вказаної позиції вважаємо доцільною, та, на жаль, доволі запізнілою.

Такий детальний пошук відмінностей у початковому і сучасному

законодавстві щодо переліку об'єктів, заборонених до приватизації, був необхідним щоб показати наскільки «живим» є досліджуване питання й наскільки «рухомими» є межі заборон. Ми усвідомлюємо звісно, що перегляд та оновлення законодавчих вимог у досліджуваному об'єкті є вкрай необхідними, та наполягаємо на потребі комплексності правових змін. Детальніше до пояснення такої позиції повернемося згодом.

Нами уже згадувалась вище норма приватизаційних законів, що «Верховна Рада України за поданням Кабінету Міністрів України затверджує перелік об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації» [1,3]. Про реалізацію вказаної норми й піде мова далі. Отож, після прийняття Закону України «Про приватизацію державного майна» від 1992 року, яка вперше заклала норму подібного змісту в українське законодавство, 31 грудня 1992 року Декретом Кабінету Міністрів України від № 26-92 був затверджений додаток № 1 "Про перелік майнових комплексів державних підприємств, організацій, їх структурних підрозділів основного виробництва, приватизація або передача в оренду яких не допускається". В подальшому була прийнята Постанова Верховної Ради України "Про перелік об'єктів, які не підлягають приватизації у зв'язку з їх загальнодержавним значенням" від 3 березня 1995 року і лише 07.07.1999 року був прийнятий Закон України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» № 847-XIV.

В останньому названому переліку Верховною Радою України було визначено 1632 об'єкти, що не підлягають приватизації [2]. Мало це чи багато визначити доволі складно, адже кожна держава визначає долю державної власності, яка присутня в її економіці самостійно. У попередніх своїх публікаціях [6] ми намагались встановити, яка ж доля державної власності в ринковій економіці України. Аналізуючи дані Фонду держайна України, ми виявили, що держава володіє основним капіталом, вартість якого перевищує 10% від загальної вартості основних засобів в економіці України [7]. У порівнянні з країнами Європейського Союзу, Україна у цьому питанні займає середнє місце. Так, максимально частка держсектора у ВВП Греції - 23,2%; мінімальна - в Нідерландах - 8,3 % [8]. То ж Україна дотримується тих же принципів, що й присутні в країнах ЄС.

Прихід до влади нового Президента в Україні ознаменував початок нового етапу приватизації в нашій країні. Бачачи невисоку рентабельність значної кількості державних підприємств, а у багатьох випадках і їх збитковість, командою Президента було прийнято рішення про приватизацію усіх нестратегічних об'єктів. Перші успіхи вказаного курсу вже помітні: мала приватизація лише за 2019 рік принесла державному бюджету вдвічі більше коштів, ніж планувалось. Середня та велика приватизація станом на сьогодні призупинена через ситуацію із світовою пандемією COVID-19, але обов'язково буде продовжена після стабілізації ситуації в постпандемійній економіці. Цілком підтримуючи рішення про необхідність передачі в приватні руки багатьох державних об'єктів, ми все ж вважаємо доцільним обережно поставитись саме до визначення об'єктів стратегічними. Є великі побоювання втрати тих підприємств, які здатні приносити хороші прибутки державі, але

через неефективне управління не можуть цього зробити зараз. Досвід наявності в українських приватизаційних процесах значних корупційних ризиків вказує на небезпідставність таких побоювань.

Що стосується переліку об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, то на сьогоднішній день він завдяки Закону від 02.10.2019 № 145-IX [9] втратив чинність, а новий так і не прийнятий. Виходить, що норма п. 5 ст. 4 Закону [1] не виконується. Вказана ситуація може привести до того, що прийняття рішення про приватизацію прийматиметься під впливом суб'єктивних факторів. Кожне підприємство-претендент розглядатиметься, за відсутності офіційно встановленого переліку, під призвою чи відповідає воно ознакам підприємств, які не можна приватизовувати. Саме при прийнятті вказаного рішення присутня найбільша кількість ризиків для інтересів держави. З позиції цивільно-правових відносин саме вказаний момент прийняття рішення стане передумовою до втрати права власності. Звісно така втрата буде не безумовною, адже приватизація передбачає продаж об'єктів і поступлення відповідних коштів до державного бюджету. Проте це разове явище із отриманням прибутку, тоді як ефективне функціонування державного підприємства окрім наявності права власності передбачає й отримання прибутку. Тому для економічної безпеки держави це значно краща ситуація.

Реєстрація вже не одного законопроекту в Верховній Раді України і їх обговорення вселяє надію, що теперішня влада таки не відмовляється від ідеї прийняття оновленого переліку. Головне тепер – прийняти такий закон, що не суперечитиме нормам спеціального приватизаційного закону і виключатиме будь-які корупційні ризики.

Проаналізуємо детальніше що ж пропонували зареєстровані законопроекти. Отож, першим у Верховній Раді України був зареєстрований проект Закону України № 2831 "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації". Зараз він має статус законопроекту № 2831-1. Вказаний законопроект містить три переліки об'єктів: перший - містить об'єкти, які зараз є державними більше, ніж на половину, та фактично можуть бути приватизовані частково у розмірі не більше 50% мінус 1 акція з обов'язковим залишенням у держвласності контрольного пакету акцій у розмірі 50% плюс 1 акція, який у подальшому не підлягатиме приватизації. До цього переліку включено 9 об'єктів, у тому числі НАК "Нафтогаз України", АТ "Укрзалізниця", АТ "Укрпошта" та інші; другий - об'єкти, які зараз є повністю державними і не підлягають приватизації, та у майбутньому повинні залишатись повністю державними. До нього включено 101 об'єкт, серед яких підприємства із забезпечення національної безпеки в оборонній та енергетичній сферах, космічної діяльності, з контролю за критичними природними монополіями чи ресурсами, атомної енергетики та поводження з радіоактивними відходами, що забезпечують виконання державою своїх функцій та завдань публічної політики, пробірного контролю та об'єкти спецв'язку; третій - об'єкти культури та спорту, що не підлягають приватизації, до якого включено 109 об'єктів, у тому числі Національний цирк України, Кіностудія ім. О. Довженка, Національний спортивний комплекс

"Олімпійський" та багато інших [10]. Аналіз змісту законопроекту дозволяє стверджувати експертам, що безумовно забороненою вважається лише приватизація третьої групи об'єктів, що не цілком логічне з позиції захисту національних інтересів та забезпечення національної безпеки України. Друга група за нормами законопроекту є динамічною, оскільки стаття 2 фактично допускає можливість проведення часткової приватизації (у розмірі не більше 50% мінус 1 акція) будь-якого зі стратегічно важливих для держави об'єктів через механізм корпоратизації. Така ж можливість передбачалась і для об'єктів, які зараз повністю належать державі. В останній ситуації необхідне прийняття лише рішення про зменшення розміру частки держави в зазначених державних акціонерних товариствах. Ми цілком підтримуємо думки тих вчених, які критикують сам принцип відношення авторів законопроекту до об'єктів приватизації. Не логічним видається безумовна заборона приватизації об'єктів третього списку, тоді як дійсно стратегічні об'єкти першої та другої груп частково приватизовувати стало б можливим. Пропонуємо дещо змінити вектори руху приватизаційних процесів, при цьому дозволити часткову приватизацію об'єктів третьої групи, залишаючи контрольний пакет акцій за державою, проте до об'єктів першої та другої груп поставитись з особливою увагою. Перший перелік ми б пропонували затвердити з тих об'єктів, які заборонені до приватизації абсолютно, де у власності держави залишатиметься 100 відсотків акцій. Другий перелік мав би містити об'єкти, які дозволені для часткової приватизації (не більше 50% мінус одна акція). І третій перелік мав би такі ж умови як і другий, але стосувався би лише об'єктів культури та спорту. Пропонований розподіл дозволив би не лише виділити стратегічну та соціально важливу сфери для держави, але й стратегічну поділив би на чітких дві категорії.

Другим законопроектом №2831-2 від 19 лютого 2019 року передбачалось відновлення дії Закону України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації" у редакції, яка була чинною станом на 19 жовтня 2019 року. Автори законопроекту вважають, що поданий Урядом проект реєстр. № 2831-1 містить у 10 разів менше підприємств, які не можуть бути приватизованими. Тобто фактично більше 1,5 тис. підприємств, які не включені у цей проект закону, вміть стали для держави не стратегічно важливими [11].

Висновки.

Отож, вказаними законопроектами відстоювались дві абсолютно полярні позиції – один передбачав багатократне зменшення попереднього переліку, а інший – повернення попереднього у останній редакції. Відповідно ні перший, ні другий не добрали потрібної кількості голосів, а тому жодний із них не набув статусу закону. То ж необхідним вважаємо створення компромісного варіанту законопроекту, який все ж існував би, був в оновленій редакції, але мінімізовано було б усі корупційні ризики. Лише такий має шанс на існування в демократичній правовій державі.

Важливо і щоб означений законопроект, що набуде статусу закону, узгоджувався із тими реформами, які вже розпочались, наприклад із

корпоратизаційними процесами в оборонпрому. В світлі створення нового Міністерства з питань стратегічних галузей промисловості України питання визначення об'єктів державної власності, що не підлягають приватизації, набуває нового значення. Адже, саме вказане Міністерство має обґрунтовано довести які галузі промисловості і які конкретні суб'єкти господарювання є стратегічними для національної безпеки України. Відтак, саме завдяки свідомій позиції міністерства мають бути сформовані переліки об'єктів, які варто залишати у власності держави й шукати можливості до їх модернізації та ефективного функціонування.

Література:

1. Закон України «Про приватизацію державного і комунального майна» від 18 січня 2018 року № 2269-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2018, № 12, ст.68.
2. Закон України «Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації» від 07.07.1999 № 847-XIV (Втратив чинність). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, № 37, ст.332.
3. Закон України «Про приватизацію державного майна» від 04.03.1992 № 2163-XII. (Втратив чинність). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1992, № 24, ст. 348.
4. Москалюк Н.Б. Припинення права державної власності через механізм корпоратизації: історичні аспекти, сучасний стан та перспективи розвитку. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 1. С. 47-52.
5. Постанова Кабінету Міністрів України «Про перелік об'єктів, які не підлягають приватизації у зв'язку з їх загальнодержавним значенням» від 07.07.99, *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 1999, N 37, ст.332.
6. Москалюк Н.Б. Правовий режим об'єктів права державної власності: законодавчі та правозастосовчі аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 118-121. http://www.lsej.org.ua/3_2020/29.pdf.
7. Офіційний сайт Фонду державного майна України. <http://www.spfu.gov.ua/>
8. Груба Г.І. Форми і функції державної власності. *Інвестиції: практика та досвід*. 2011. № 14. С. 80-82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ipd_2011_14_20
9. Закон України «Про визнання таким, що втратив чинність, Закону України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації"» від 02.10.2019 № 145-IX. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*, 2019, № 46, ст.302.
10. Заборону приватизації згідно з законопроектом "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації", не можна вважати однозначною – думка. <https://ua.interfax.com.ua/news/press-release/646662.html>
11. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА до проекту Закону України "Про відновлення дії Закону України "Про перелік об'єктів права державної власності, що не підлягають приватизації". https://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=68179

Abstract. *The article is devoted to the issue of determining the list of state-owned objects that are not subject to privatization in different historical periods of Ukraine's development. There were investigated the preconditions in the period before the adoption and updating of such a list after the independence of Ukraine, as well as its abolition.*

The author argues that the decision to classify an object as non-privatized is of strategic importance for the national security of the state and affects both private and public relations. Thus, from the standpoint of private law, this decision affects the preservation or loss of state property rights to a particular object. In public law, the adoption of such a decision affects the possibility of ensuring the national security of Ukraine. The privatization of object of strategic importance for Ukraine undermines the basic principles of such security and has a detrimental effect on state interests as a whole.

In the article, the author examines the norms of current legislative acts relating to the subject of the study, as well as the norms of draft laws submitted to the Verkhovna Rada of Ukraine on the researched issues. This study has important practical value also because the author analyzes the issue of determining the status of state-owned objects in relation to corporate reform and the creation of the Ministry of Strategic Industries of Ukraine.

As a general conclusion, it is stated that the list of state-owned objects that are not subject to privatization should exist at the legislative level. This law must comply with all the rules of special privatization legislation. According to this law, it is necessary to conduct a thorough examination to identify corruption risks.

Keywords: *state property, privatization, national security, corporatization, list of objects.*

УДК 94 (477) «1920–1970» : 72.01

THE TRANSFORMATION OF ARCHITECTURAL EDUCATION IN UKRAINE 1920-1970s THROUGH THE PRISM OF LOCAL HISTORY (CASE STUDY OF HPIKB)**ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 1920-1970 РР. КРІЗЬ ПРИЗМУ ЛОКАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ ХПКБ)****Fesenko G.H. / Фесенко Г.Г.***d.ph.s., as.prof. / д.філос.н., доц.*

ORCID: 0000-0001-7133-484X

*O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv,**Kharkiv, Marshala Bazhanova 2, 61002**Харківський національний університет міського господарства ім. О.М.Бекетова,**Харків, Маршала Бажанова, 17, 61002***Fesenko T.H. / Фесенко Т.Г.***d.t.s., as.prof. / д.т.н., доц.*

ORCID: 0000-0001-9636-9598

*Kharkiv Petro Vasylenko National Technical University of Agriculture,**Kharkiv, Alchevskykh 44, 61002**Харківський національний технічний університет**сільського господарства імені Петра Василенка, м. Харків, Алчевських 44, 61002***Kravchenko O.V. / Кравченко О.В.***d.h.s., as.prof. / д.і.н., доц.*

ORCID: 0000-0001-6524-1997

*Ukrainian State University of Railway Transport,**Kharkiv, Feuerbach sq., 7, 61050**Український державний університет залізничного транспорту,**Харків, майд. Фейєрбаха 7, 61050*

Анотація. У статті розглядається особливе місце архітектурного знання в освітньому середовищі підготовки фахівців містобудівельного напрямку у «радянський період» історії України. Архітектурна освітня реальність проаналізована на ґрунті локальної історії, а саме закладу вищої освіти Харкова (Україна). Застосовано інтерпретативну дослідницьку практику, що включає контексти архітектурного модернізму, історії містобудування. Підкреслено вплив на трансформацію архітектурної освіти 1920–1970-х років як подій загальнонаціональної історії, так і локальної, на рівні навчального закладу. З'ясовано, що архітектура, як синтезоване знання про творення матеріально-просторового середовища, була науково-практичним фундаментом освітніх програм у Харківському інституті інженерів комунального будівництва (ХПКБ).

Ключові слова: архітектура, містобудування, модернізм, інженерна освіта, Харків.

Вступ.

Загальновідомо, що архітектурна освіта є інтегральною системою знань, у якій відбивається, як специфіка буття суспільства на певному історичному етапі, так і синтезується знання соціальне, технічне, мистецьке тощо. Через це існує бачення історії архітектурного знання крізь призму її основного призначення – охопити життя у його цілісності. Тривалий час історія архітектурної освіти розглядалася крізь призму передачі символічного капіталу через «ланцюжки передавання досвіду» від майстрів до учнів [7]. З XIX ст. підготовка архітекторів почала поступово вбудовуватись у національні системи

вищої освіти, й у XX ст. архітектурне знання переважно відтворювалося через формальну систему вищої освіти університетів по усьому світу. З кінця XX ст. склалося критичне ставлення до університетських практик архітектурної освіти, їх віддаленості від «реального світу практики». Це, зі свого боку, спонукало дослідників до осмислення історичних особливостей становлення та розвитку архітектурних шкіл та наслідків їх інституалізації у вищій школі.

Освітній простір архітектури в історичних дискурсах представлений у низці європейських досліджень. Зокрема, американський практик та дослідник архітектурної освіти Жан Лабутат представив історію європейської архітектурної освіти XX ст. у контексті «нерозривного зв'язку між передовими технологіями, прогресивним суспільством та авангардистським мистецтвом» [3]. Історію архітектурної освіти в Україні представлено в окремих публікаціях, присвячених аналізу діяльності інститутів і кафедр архітектури й проектування [6, 8].

Втім в Україні проблематика архітектурної освіти залишається недостатньо артикульованою та потребує історичного аналізу відповідних вітчизняних архітектурно-освітніх практик. Необхідність осмислення тенденцій розвитку архітектурної освіти України в локальних параметрах (зокрема, на прикладі Харківського інституту інженерів комунального будівництва, ХІКБ) обумовлена загальними методологічними зрушеннями в гуманітаристиці. З погляду локальної історії, ХІКБ постає важливою «ареною», де формувалася і розкривалася «політика часу», де відбувалися значимі освітньо-наукові процеси, що змінювали характер інженерної науки містобудівельного напрямку.

З огляду на актуальність і недостатню наукову розробку окреслених питань, **метою дослідження** є репрезентація історичних трансформацій в українській архітектурній освіті у 1920-1970-х роках із застосуванням методологічного підходу локальної історії (на прикладі Харківського інституту інженерів комунального будівництва).

Основний текст.

Наукове буття ХІКБ, маючи свій ритм, тривалий час було нерозривно пов'язане із загальнонаціональним часопростором. Адже Харків у 1920-1930 рр. був столицею радянської України. У 1920-1970 рр. ХІКБ являвся своєрідним «концентратором» комунальної активності, можливостей для розвитку архітектурного знання в Україні. З часу свого виникнення ХІКБ мав місію стати авангардом архітектурної освіти та науки. Адже це були часи не тільки соціальних революцій, а й революції професійного архітектурного мислення. Архітекторів закликали шукати рішення, спираючись не на «чисте мистецтво», а на нагальні потреби суспільства. Через це змінювалися акценти в архітектурній діяльності – з художніх на архітектурно-будівельні.

Тоді на архітекторів покладалося соціально важливе завдання – засобами архітектури змінити соціальні умови «життя трудящих». Передусім важливо було спроектувати зручне економічне житло, інші будівлі соціального призначення, а також започаткувати нові просторові форми для робітничих поселень. Саме такі тенденції розвитку архітектури у 1920-х років впливали на характер розвитку архітектурної освіти в «інституційному попереднику»

ХІКБ – Всеукраїнському технікумі комунального господарства (ВТКГ). У технікумі, з якого і почалася історія ХІКБ, архітектурні дисципліни викладалися студентам житлово-будівельного факультету. Цікавим історичним фактом видається відрядження першого директора технікуму Олександра Маркова до Академії комунального управління в Дюссельдорфі [4, с. 32]. Адже саме у Німеччині 1920-х років тема «дешевого» житла стала об'єктом спеціальної уваги. Житлове будівництво велося переважно на землях, що були власністю муніципалітетів (наприклад, у Франкфурті-на-Майні). Велика увага приділялася пошукам найбільш раціональної системи планування житлових районів: зокрема такими, як так звана «Китайська стіна» в міському районі Берліна.

Німецький досвід архітектурної освіти використовувався у ВТКБ при створенні навчальних програм та був взірцем для діяльності викладачів-архітекторів. У Німеччині з 1920 р. було започатковано нову систему викладання архітектурних дисциплін, що поєднала художню й прикладну школи. Кожну майстерню вели два фахівці: технолог і художник. Варто зазначити, що й сам Харків, на той час столиця радянської України, був цікавим майданчиком для архітектурної освіти. Тут створювалися нові архітектурно-планувальні рішення, відбувалося знайомство з практиками європейських архітекторів. Передусім німецькі архітектори були учасниками виставок, що проводилися в СРСР у 1920-х – на початку 1930-х рр. Перша німецька художня виставка в Радянському Союзі відбулася у 1924–1925 рр. й була показана в Москві, Ленінграді, а також у Харкові.

У 1930-ті роки у ХІКБ архітектурна підготовка була обов'язковою для всіх студентів, і майбутніх проектувальників населених пунктів, і планувальників садово-паркового господарства. У цей час формувалися міцні підвалини академічного вишколення, що забезпечувалися відомими архітекторами Харкова. У 1939 р. академік архітектури Олексій Бекетов зазначив, що ХІКБ є «всеукраїнським центром архітектурно-художньої і будівельно-технічної освіти молоді» [1]. Важливо, що ХІКБ також здійснював активну науково-практичну діяльність, виконуючи проектні роботи з планування селищ, споруд комунального призначення, важливих громадських будівель у Харкові та інших містах України.

У 1940-1950-х роках ХІКБ архітектурну підготовку мали студенти, які здобували освіту у галузі міського будівництва та господарства, а також економіки та організації міського господарства. Архітектурне проектування було частиною дипломних робіт цих спеціальностей. Це дозволяло випускникам спеціальності «Міське будівництво і господарство» працювати архітекторами, про що стало відомо зі спогадів випускників ХІКБ 1950-х років [2, с. 174]. Цей історичний факт пояснюється тим, що у 1950-1960-ті роки від архітекторів вимагалися переважно інженерні рішення у проектах типового будівництва.

Відомо, що наприкінці 1950-х років радянська архітектура впевнено взяла курс на так званий «післявоєнний модернізм» [9, с. 238–240]. Європейський і американський післявоєнний модернізм задавав іншу систему координат, інші

критерії оцінки архітектури та став моделлю для нової радянської архітектури. В архітектурному модернізмі своєрідно поєднано естетичне та технічне, втім у «радянському варіанті» модерністська архітектура вийшла за межі мистецтва й стала частиною будівництва та інженерії (більшість будівель були зведені за типовими проектами). Типове будівництво перетворило більшість архітекторів в оформлювачів інженерних рішень. Зміна статусу архітектури символічно виразилася і в реорганізації «Академії архітектури УРСР» у 1963 р. на «Академію будівництва та архітектури УРСР».

У 1960-1970-х рр. активно розвивалась нова галузь – багатоквартирне житлове будівництво, що зводилося індустріальними методами. Розбудовувалися існуючі міста й формувалися нові. Їх кількість у цей період значно збільшилася: якщо у 1959 р. в Україні було 331 міст, то у 1965 р. – 370, 1970 р. – 385. Українські міста зростали особливо динамічно (упродовж 1960-х років – на півмільйона містян щороку). Вже у 1965 р. рівень урбанізації в УРСР досяг стану, коли чисельність містян перевищила 50% від усього населення. Розміщення промислових територій, рішення виробничо-трудових функцій міст, проектування нових типів будинків і комплексів складають специфічну область діяльності архітектора.

В архітектурних проектах масового будівництва майже не використовувався синтез архітектури з живописом і скульптурою. З огляду на це, можна зрозуміти й специфіку архітектурної освіти в ХІКБ. Студентський контингент розширювався, переважно за рахунок молоді, яка мала виробничий стаж. У 1965 р. було встановлено пропорційну систему зарахування абітурієнтів до вишів: 80% «виробничників» з дворічним стажем роботи та 20 % випускників середніх навчальних закладів. На той час були поширені ідеї, що виробничий досвід є вельми корисним для опанування студентством фахових знань. Для молоді, яка після школи розпочала свій трудовий шлях або мала службу в Радянській Армії, було створено підготовче відділення – «робітфак» (у 1970 р.). Слухачі підготовчого відділення користувалися усіма правами студентів, а по його завершенню – зараховувалися на 1-й курс поза конкурсом. Примітно, що на тлі розгортання в УРСР політики масового житлового будівництва, в ХІКБ, було відновлено підготовку архітекторів (у 1974 р.) [10, с. 13].

У дипломних проектах з містобудування та ландшафтної архітектури акцент робився на інженерній частині. При цьому дипломна робота виконувалася студентом за одночасного кураторства декількох кафедр (будівельних конструкцій, організації, планування та економіки будівництва, охорони праці, фахівці з інженерного обладнання території і транспорту та ін.). У дипломній роботі оцінювалася не скільки оригінальність конструктивного задуму автора, скільки пропозиції розв'язання різноманітних технічних проблем, що супроводжують втілення архітектурного проекту життя [5].

Висновки.

Таким чином, у статті розглянуто важливі тенденції розвитку архітектурної освіти у ХІКБ у 1920–1970-х роках із застосуванням методологічних підходів локальної історії. У підсумку було отримано такі

результати:

- визначено специфіку архітектурного знання в освітньому середовищі підготовки фахівців містобудівельного напрямку у «радянський період» історії України як інженернотехнічно орієнтований;
- з'ясовано, що архітектура, як синтезоване знання про творення матеріально-просторового середовища, була науково-практичним фундаментом освітніх програм у ХПКБ, з цільовою орієнтацією на технологічні завдання комунального господарства.

Література:

1. Бекетов Олексій Миколайович (1862-1941) / Харьковский областной совет молодых ученых и специалистов: [сайт]. URL: <http://scientists.kharkov.ua/our-projects/virtual-museum/682-beketov-oleksij-mikolajovich-1862-1941>.
2. Краєв О.І. 2012. Спогади студента п'ятдесятих // Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова: монографія / за ред. В.М. Бабаєва. - Харків: Золоті сторінки, 2012. - С. 174-175.
3. Labutut J. History of Architectural Education through People // JAE. - 1979. - Vol. 33. - № 2. - P. 22-24. doi:10.2307/1424349.
4. Марков Олександр Прокопович [Трипутіна Н. П.] // Харківський національний університет міського господарства ім. О.М. Бекетова: монографія / за ред. В.М. Бабаєва. - Харків: Золоті сторінки, 2012. - С. 32-36.
5. Методические указания для выполнения дипломных проектов по градостроительству и ландшафтному проектированию (для специальности 1201 «Архитектура») / сост. : Белогуб В. Д., Святченко Е. А.; Харьковский институт инженеров коммунального строительства. - Харьков, 1979. - 32 с.
6. Слепцов О.С., Горбик О.О., Ладан Т.М., Кумейко М.К. Історія, сьогодення та перспективи кафедри основ архітектури і архітектурного проектування // Архітектурний вісник КНУБА. - 2015. - Вип. 5. - С. 3-25.
7. Stevens G. A History of Architectural Education in the West / A History of Architectural Education in the West Architectural Blatherations home. 2014. URL: <https://www.archsoc.com/kcas/Historyed.html>.
8. Уренев В.П. Архитектурно-художественный институт на современном этапе // Регіональні проблеми архітектури та містобудування. - 2019. - Вип. 13. - С. 9-10.
9. Фесенко Г.Г. Морфологія міських ландшафтів: культурфілософські інтерпретації : монографія. - Харків, 2018. - 282 с.
10. Шутенко Л.М. Розвиток спеціальності «Міське будівництво та господарство» // Градостроительные аспекты устойчивого развития крупных городов: материалы VII междунар. науч.-практ. конф., 10-11 дек. 2009 г. / Междунар. ассамблея столиц и крупных городов редкол.: В. Т. Семенов [и др.]. - Харьков, 2009. - С. 9-15.

References.

1. Beketov Oleksiy Mykolayovych (1862–1941) [Beketov Olexiy Mykolajovich (1862-1941)]

/ Khar'kovskiy oblastnoy sovet molodykh uchenykh i spetsialistov. Available at: <<http://scientists.kharkov.ua/our-projects/virtual-museum/682-beketov-oleksij-mikolajovich-1862-1941>>.

2. Krayev, O.I., 2012. Memories student of 1950s. In: Babayev, V.M. ed., 2012. *Kharkivs'kyi natsional'nyy universytet mis'koho hospodarstva im. O.M. Beketova* [O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv]. Kharkiv, pp.174-175.

3. Labutut, J., 1979. History of Architectural Education through People. *JAE*, vol. 33, issue 2, pp.22-24. doi:10.2307/1424349.

4. Markov Oleksandr Prokopovych [Markov Olexander Prokopovich]: [Tryputina N.P.], 2012. In: Babayev, V.M. ed. *Kharkivs'kyi natsional'nyy universytet mis'koho hospodarstva im. O.M. Beketova* [O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv]. Kharkiv, pp. 32-36.

5. Belohub, V.D., Svyatchenko, E.A., 1979. *Metodicheskiye ukazaniya dlya vypolneniya diplomnykh proyektov po gradostroitel'stvu i landshaftnomu projektirovaniyu (dlya spetsial'nosti 1201 «Arkhitektura»)* [Methodical instructions for the implementation of graduation projects in urban planning and landscape design (for the specialty 1201 "Architecture")]. Kharkiv: Khar'kovskiy institut inzhenerov kommunal'nogo stroitel'stva.

6. Slyeptsov, O.S., Horbyk, O.O., Ladan, T.M., and Kumeiko, M.K., 2015. Istoriya, s'ohodennya ta perspektyvy kafedry osnov arkhitektury i arkhitekturnoho proektuvannya [History, present and prospects of the Department of Fundamentals of Architecture and Architectural Design]. *Arkhitekturnyy visnyk KNUBA*, issue 5, pp. 3-25.

7. Stevens, G., 2014. A History of Architectural Education in the West. *A History of Architectural Education in the West Architectural Blatherations home*. Available at: <<https://www.archsoc.com/kcas/Historyed.html>>.

8. Urenev, V.P., 2019. Arkhitekturno-khudozhestvennyy institut na sovremennom etape [The Institute of Architecture and Arts at the present stage]. *Rehional'ni problemy arkhitektury ta mistobuduvannya*, issue 13, pp. 9-10.

9. Fesenko, G.G., 2018. *Morfolohiya mis'kykh landshaftiv: kul'turfilosofs'ki interpretatsiyi* [Morphology of urban landscapes: cultural and philosophical interpretations]. Kharkiv.

10. Shutenko, L.M., 2009. Rozvytok spetsial'nosti «Mis'ke budivnytstvo ta hospodarstvo» [Development of the specialty "Urban Construction and Economy"]. In: International Assembly of Capitals and Major Cities, *Urban planning aspects of sustainable development of large cities*, Precedence of the International Conference, Kharkiv, December 10-11 2009/ Kharkiv, pp. 9-15.

Abstract. The paper considers a special place of architectural knowledge in the educational environment for the training of specialists in urban planning in the "Soviet period" of the history of Ukraine. "Architectural educational reality" analyzed through the local history, namely institutions of higher education in Kharkiv (Ukraine). Interpretive research practice, including contexts of architectural modernism, urban planning history is applied. The general change of accents in architectural activity from art-aesthetic to technical and engineering emphasized. In contrast to foreign architectural schools, the Kharkiv Institute of Municipal Construction Engineers (XIIB) rejected the principle of synthesis of architecture with painting and sculpture. The trajectory of development of architectural education against the background of urbanization processes in Ukraine highlighted. It was found that in the XIIB (1920-1970's) architecture, as a synthesized knowledge about the creation of the material and spatial environment, played the role of scientific and practical basis in the training of specialists in the field of industrial and civil construction.

Key words: architecture, urban planning, modernism, engineering education, Kharkiv.

Статья отправлена: 10.01.2021 г.

© Фесенко Г.Г., Фесенко Т.Г., Кравченко О.В.

УДК 747.012

**APPLICATION OF UKRAINIAN TRADITIONAL MOTIVES OF
DECORATIVE AND APPLIED ART IN THE INTERIOR OF CATERING
ESTABLISHMENTS IN UKRAINE****ЗАСТОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТРАДИЦІЙНИХ МОТИВІВ ДЕКОРАТИВНО-
УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА В ІНТЕР'ЄРІ ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО
ХАРЧУВАННЯ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ****Konopatska D.S. / Конопатська Д.С.***student of a baccalaureate / студент-бакалавр групи ДЗ-43***Petrovska Yu.R. / Петровська Ю.Р.***Phd / к.арх.,ст..вкл.*

ORCID: 0000-0001-8519-7065

*Lviv Polytechnic National University, Stepan Bandera street 12, 79013**Національний університет «Львівська політехніка», Львів, вул. Ст. Бандери, 12, 79013*

Анотація. У статті висвітлено вітчизняний досвід використання традиційних мотивів декоративно-ужиткового мистецтва в інтер'єрі закладів громадського харчування. Проілюстровано реалізовані проекти дизайну інтер'єрів на теренах України. Розкрито принципи формування сучасних інтер'єрів закладів громадського харчування та особливості використання в них предметів декоративно-ужиткового мистецтва.

Ключові слова: дизайн інтер'єру, декоративно-ужиткове мистецтво, заклади громадського харчування.

Актуальність теми. З часів здобуття незалежності України та, особливо після Революції Гідності, спостерігається етнічне відродження, що виражається особливим зацікавленням та прагненням людей у пізнанні власної національної ідентичності, історії, культури, побуту та традицій. Досить актуальними на сьогоднішній день є твори та мотиви декоративно-ужиткового мистецтва, які беруть участь в оформленні інтер'єрів закладів громадського харчування. Саме елементи декоративно-ужиткового мистецтва формують одні з головних художніх акцентів, генерують основну стилістичну ідею та збільшують виразність інтер'єру закладу. Перед дизайнерами постає важливе завдання – створення своєрідного взаємозв'язку між поколіннями, завдяки застосуванням українських мотивів та творів декоративно-ужиткового мистецтва в інтер'єрах закладів громадського харчування; організація гармонійного, психологічного та комфортного середовища; передача в інтер'єрі основні етнічних, національних традицій та особливостей народу, використовуючи природні матеріали, колір, пластичність та орнаменти.

Вітчизняний досвід використання традиційних мотивів декоративно-ужиткового мистецтва в інтер'єрі закладів громадського харчування. В інтер'єрі ресторану «MED» у Києві (Рис.1), автори дизайн-проекту Sergey Makhno Architects втілили естетичний принцип японської простоти, гармонії з природою «Вабі-Сабі», що в перекладі означає «скромна простота». В одному інтер'єрі дизайнери поєднали лаконічні та скромні японські форми та українську імпульсивність. Уособленням української естетики в інтер'єрі ресторану виступають яскраві та самобутні етноформи. У використанні

кераміки, різьби та автентичних орнаментів відчувається символізм, а саме «міст» між поколіннями. Основним джерелом натхнення у формування інтер'єру стала культура Трипілля. Авторами проекту використані меблі, стилізовані під традиційні, такі як світильники, барна стійка та піч. Виготовлені з кераміки елементи декоративно-ужиткового мистецтва – використані в оздобленні інтер'єру закладу. Основним акцентом ресторану став світильник «Бубонці», авторська розробка Сергія Махно.

Рис.1. Ресторан «MED» (автор-Sergey Makhno Architects), м.Київ, Україна [1].

Декоративним елементом, що відтворений на окремих стінах закладу, виступає традиційний український орнамент. У підсумку, авторський колектив створив вишуканий інтер'єр ресторану «MED», з недосконалими формами, приглушеними кольорами, відкритими текстурами та із традиційними етно-мотивами, які милують око відвідувачів закладу, випромінюючи спокій та формують свою власну історію [1].

Ресторан «100 років тому вперед» розташований в історичному центрі Києва, на вулиці Володимирській. В його назву вкладений основний задум авторів проекту Valbek Bureau – переосмислити традиційні українські страви та інтегрувати своє бачення у сучасному інтер'єрі, створивши умовний зв'язок між історичним минулим та швидко прогресуючим сьогоденням України. Окрім сформованих інтер'єрів двох залів, що розташовані на двох поверхах, у ресторані запроектували кухню, в якій побудовано спеціальну за автентичними принципами і простором для ферментацій.

Стіни, підлога та меблеві групи оздоблені світло-охристими відтінками із вкрапленнями червоного кольору, оскільки саме така кольорова гамма притаманна традиційним українським орнаментам. Основними акцентами в інтер'єрі стали великий обідній стіл та лавки білого кольору, котрі традиційно використовувалися нашими предками в давні часи. Для створення особливої атмосфери у закладі, в інтер'єрах використали живі рослини, сезонні овочі та сухоцвіти, притаманні українським регіонам, зокрема папороть, цибулю та колосся пшениці. В інтер'єрі здебільшого застосовані натуральні матеріали: масив дубу на підлозі, справжні бруси дерева та метал [2].

Рис. 2. Ресторан «Сто Років Тому Вперед» (автори – студія Balbek Bureau), м. Київ, Україна [2].

Інтер'єр ресторану «Salo Bar» у місті Києві, вдало поєднав у собі елементи декоративно-ужиткового мистецтва, «хату-мазанку» та сучасний лофт з гармонійними кольірними рішеннями, адаптованими під сучасного споживача.

Основними елементами, що формують дизайн в інтер'єрі ресторану є м'які дивани, подушки і стільці, доповнені текстилем з традиційним гуцульським орнаментом, керамічні та плетені з лози світильники, а також дерев'яні меблі з ефектом старіння. Доповненням служать ткані килими розташовані на стінах. В оздобленні стін використано очищену від штукатурки цегляну кладку, яка у деяких місцях є пофарбована білою фарбою [3].

Рис. 3. Ресторан «Salo Bar». м. Київ, Україна [3].

В інтер'єрі закладу ресторану «Родичі», розташованого у місті Жашків (автори - студія Loft Vuro), відчувається зв'язок з місцевістю та історією центральної частини України. Кожен із використаних матеріалів в інтер'єрі, а саме вітраж, вишивка, орнамент підкреслюють автентичність українських традицій. Стеля закладу прикрашена традиційним орнаментом – вишивкою хрестиком.

Меблі в інтер'єрі закладу, а саме обідні столи виконані з натурального дерева, стільці-крісла та м'які дивани оббиті тканиною з етнічним орнаментом, який використовували у тканих килимах. Основним акцентом виступає камін,

розписаний народним символом та оберегом – деревом життя. Кожен елемент декору доповнює та підкреслює атмосферу ресторану з традиційними українськими мотивами [4].

Рис. 4. Ресторан «Родичі» м. Жашків (автори-студія Loft Buro), Україна [4].

Характерні особливості та елементи декоративно-ужиткового мистецтва в інтер'єрі закладів громадського харчування. Українське декоративно-ужиткове мистецтво є різнобічним, багатогранним та складним художнім явищем, яке має свій сенс та свою декоративну образність. Це створення та оформлення художнього образу, що є складовим оточуючого середовища людини і має безпосередній зв'язок з побутовими потребами. Виготовляють їх з різноманітних натуральних матеріалів таких як, дерево, скло, глина, метал, тканина та шкіра, тому класифікація творів декоративно-ужиткового мистецтва проходить в основному за матеріалом і технологією виготовлення.

Основними напрямками декоративно-ужиткового мистецтва є – художня обробка каменю, дерева і металу, ткацтво, килимарство, гончарство, декоративний розпис та художня вишивка. Саме ці твори декоративно-ужиткового мистецтва виступають основними засобами декорування сучасного інтер'єру, що містить елементи етностилу.

Висновки. Прикладом оформлення інтер'єрів закладів громадського харчування традиційними та стилізованими елементами декоративно-ужиткового мистецтва в Україні є ресторани «MED», «100 років тому вперед», «Salo Bar» та ресторан «Родичі». Усі ці проекти об'єднує використання в свої інтер'єрах екологічних, натуральних матеріалів, традиційних керамічних виробів, народних орнаментів та кольорова гамма яка притаманна традиційним українським мотивам. У деяких інтер'єрах використовуються тканини з етнічним орнаментом які використовували у традиційних українських тканих килимах.

Література:

1. MED. Sergey Makhno Architects [Електронний ресурс] // Behance.net. - Режим доступу: <https://www.behance.net/gallery/33828852/MED>

2. 100 ROKIV TOMU VPERED [Електронний ресурс] // Balbek Bureau. - Режим доступу: <https://www.balbek.com/100-rokiv-tomu-vpered>

3. Не только о сале: чем влюбляет в себя новый Salo Bar? [Електронний ресурс] // Maincream.com. – Foodstyle. – Режим доступу: <https://maincream.com/ru/category/contentcategoryfoodstylehtml/1988/ne-tolko-o-sale-cem-vlublaet-v-seba-novyj-salo-bar>

4. Rodychi [Електронний ресурс] // loft buro. - Режим доступу: <https://loftburo.com/projects/rodychi/>

References:

1. MED. Sergey Makhno Architects [Electronic resource] // Behance.net. – Access mode: <https://www.behance.net/gallery/33828852/MED>

2. 100 ROKIV TOMU VPERED [Electronic resource] // Balbek Bureau. – Access mode: <https://www.balbek.com/100-rokiv-tomu-vpered>

3. Not just about fat: what does the new Salo Bar fall in love with? [Electronic resource] // Maincream.com. – Foodstyle. – Access mode: <https://maincream.com/ru/category/contentcategoryfoodstylehtml/1988/ne-tolko-o-sale-cem-vlublaet-v-seba-novyj-salo-bar>

4. Rodychi [Electronic resource] // loft buro. – Access mode: <https://loftburo.com/projects/rodychi/>

Abstract. *The article shows the domestic experience of using traditional motifs of decorative and applied arts in the interior of catering establishments. Illustrated the realized projects of interior design on the territory of Ukraine. The principles of formation of modern interiors of public catering establishments and features of their use of decorative and applied art are revealed.*

Key words: *interior design, decorative and applied arts, catering establishments.*

Статья отправлена: 15.12.2020 р.
© Конопатська Д.С., Петровська Ю.Р.

UDC 930.2

RETHINKING UKRAINE THROUGH MODERN AMERICAN CINEMATOGRAPH

Nakashydz I.S.

PhD

ORCID: 0000-0002-7816-2339

Radkevich T.O.

PhD, assistant professor

ORCID: 0000-0002-8507-7087

*Dnipro National University of railway transport named after academician V. Lazaryan,
Dnipro, Lazaryana, 2, 49010*

Abstract. 20th and beginning of 21st century are very hard and tragic for Ukrainian people. Until obtaining independence Ukraine was known as part of Soviet Union and many other countries there had been no distinction between Ukraine and Russia. Events in contemporary history (e.g. Orange revolution and Revolution of Dignity) are so large-scale that attracted attention from abroad and made the major part of the world learn about Ukraine and Ukrainians. One of the methods of visualization of these events is films made in cooperation between Ukrainian and American film-makers. North American films try to give foreigners an analysis of Ukrainians' national regeneration through violence in its contemporary history. The aim of this paper is to examine how the image of Ukraine was redefined by American (US and Canadian) cinematographers after the last historical events (Revolution of Dignity and Russian occupation). Majority of these films are documentary, but there are also many artistic works, that help to understand Ukrainian mentality, soul and history.

Key words: films, Ukraine, national regeneration, contemporary history.

Introduction. Ukraine is rather young country with interesting and tragic history. Until 1991 it was known as part of Soviet Union and for the majority of the world there had been no distinction between Ukraine or other Soviet republics and Russia. Ivan Katchanovski upon analysis of 100 American films (mainly of 20th century) concluded, that in them "Russia" and "Russians" often refer not only to the actual Russia and Russians, but also to other post-Soviet countries, including Ukraine" (Katchanovski 2007). So, if to speak about Ukraine and Ukrainians in American films, they had been shown rarely and as Russians. For example, in Hollywood movie "Taras Bulba" (1962) Ukrainian Cossacks are represented as defenders of the Ukrainian lands and Europe from the Muslim Ottoman Empire, but with Russian traditions.

After obtaining independence in 1991 Ukraine attracted attention of the world political and society, including film-makers. For instance, in "Police Story 4: First Strike" (1996) Jackie Chan follows the Ukrainian Natasha Rushinsky in Ukraine; in "Transporter 3" (2008) one of the heroines is Ukrainian girl Valentina. "Chernobyl Diaries" (2012) is a horror film about six tourists in the abandoned city Pripyat (the former home to the workers of the Chernobyl nuclear reactor) discovers that they are not alone.

Oksana Melnyk depicted main topics of Ukraine in Hollywood films:

- end of the world begins in Ukraine ("Transformers: Dark of the Moon", "War of the Worlds");
- mafia nest ("Lord of War", "Transporter 3");

- emigrant life (“Eastern Promises”);
- good place for good people (“Eastern Promises”, “House of Flying Daggers”) (Melnik 2015).

At the beginning of the 21st century different TV-shows has become very popular. And in many of them appear Ukraine or Ukrainian people. For instance, in 8 season of “House M.D.” (2011) appears Dominika Petrova – Ukrainian emigrant who became fictitious wife of the main hero to obtain US citizenship. In one of the episodes even a portrait of Taras Shevchenko hangs in House’s apartment. In “Sex and the City” (2000) Miranda’s housemaid is also from Ukraine. She has an image of a religious, caring and excessive woman. In 3 season of “Mr. Robot” (2017) Tyrell Wellick wants himself and his family sent to safety in Ukraine after Stage 2.

Ukrainian enthusiasts in 2014 made a video “56 years, 89 films and one story about Ukraine”. It is a research film that consists entirely of US movies scenes where Ukraine or anything Ukrainian is mentioned since 1961. The main purpose of this video is to show what Ukrainian image was made answer the question: “Maybe it is just the right time to rethink Ukraine?” (Vimeo 2014).

The aim of this paper is to examine how the image of Ukraine was redefined by American (US and Canadian) cinematographers after the last historical events (Revolution of Dignity and Russian occupation).

Main text. Events in Ukrainian contemporary history are so large-scale that attracted attention from abroad. First attempt to rethink Ukraine was after so called Orange Revolution in 2004 that was a massive demonstration of Ukrainians for democracy and against electoral fraud. This event lies in the plot of documentary film “The Orange Chronicles” (2017) by Damian Kolodiy and Peter Zielyk. The film explored what motivated the people to activate, as well as the emotional conflicts among a bitterly divided populace. Directors wanted to show how Ukrainians have changed the perception during and after revolution. Though it was not traditional revolution, it is regarded as one of the most important chapter in Ukraine's modern history.

Ukraine became known worldwide during the Euromaidan Revolution (or Revolution of Dignity). In winter 2013-2014 Ukraine was in the main world news, because there were events that were of international importance. These events were followed by Russia’s annexation of Crimea and a Russia-instigated war in Donbas. World community continues to open or reopen Ukraine.

One of the methods of visualization of these events and tell about them is films, often made in cooperation between Ukrainian and American moviemakers. For example, film by American director Ben Moses “I am a Ukrainian: personal stories of a revolution” (2014) tells about the Revolution of Dignity and subsequent events in Ukraine through the fate of two characters: Yulia Marushevska – an idealistic graduate student and Andriy Shevchenko – a former TV journalist and opposition member of parliament. On the one hand, the Ben Moses' film is very personal; on the other it forms the idea of the Maidan as a historical phenomenon, provides a powerful back and explanation of the course of events, and therefore is an example of media product, which promotes the proper understanding of the processes inside Ukraine to a foreign viewer. During the Revolution, Ben also made famous clip “I am a

Ukrainian”, which brought the idea of Maidan to a foreign audience.

“Maidan Massacre” (2014) by John Beck Hofmann is an investigative documentary into the shootings which occurred on February 20th, 2014, when nearly 50 people were gunned down on the streets of Kiev's Independence square. Film investigates the scene of the crime, interviewing those who were there when the shootings occurred. This film has received a grand prix of audience sympathy at the 18th International Film Festival 18 Terra di Siena Film Festival in Siena, Italy.

“Winter on Fire: Ukraine's Fight for Freedom” (2015) by American director of Russian decent – Evgeny Afineevsky – is a documentary film about the Euromaidan protests in Ukraine, a co-production of Ukraine, the United States, and the United Kingdom. It tells how peaceful student demonstrations became a violent revolution and full-fledged civil rights movement in Ukraine. Ken Guidry compares this film with “The Square” (2013) which centred on the ongoing crisis happening in Egypt. He says, that to watch “Winter on Fire” is to watch a revolution in progress. “This is a documentary that reminds you of the resiliency of the human spirit” (Guidry 2015).

“Breaking point: the war for democracy in Ukraine” (2016) by Mark Jonathan Harris and Oles Sanin is a view of the war and revolution in Ukraine through the eyes of the simple participants in these events. The main characters are a children's theater director, a doctor, a rabbi, a TV journalist, an investigative reporter, and a lawyer turned medic. Their lives were transformed by the revolution on the Maidan, which ended in the death of 123 protestors and the flight of Viktor Yanukovych. Film shows a struggle that has taken away more than 10 thousand Ukrainians, and millions have ruined their homes. The outcome affects not only the future of Ukraine, but the future of democracy throughout the world.

“Recovery room” (2017) by Adriana Luhovy is a documentary story of hope, resilience and compassion in a time of war in Ukraine. This film tells the story of humanitarian Canadian Medical Mission to Ukraine. 25 Canadian health professionals arrive at the Main Military Clinical Hospital in Kyiv during 2014-2015. There along with Ukrainian volunteers they try to make a difference in the lives of wounded Ukrainian soldiers, first of all by performing complex surgical procedures.

“Julia Blue” (2018) by Roxy Toporowych depicts Ukraine and her people in the post-Maidan era. It is the first American Independent narrative feature film that entirely shot in Ukraine with all Ukrainian cast and crew. Film is about a young woman who comes into her own in a war-torn Ukraine, she finds her path towards independence and a brighter future challenged by an unexpected love. Though “Julia Blue” is only being prepared to world premiere, it is a winner of a prestigious Gotham Award for female film-makers.

It is worth mentioning, that last mentioned events in Ukraine attracted attention not only of American's. Thus, Danish film-maker Simon Lereng produced documentary film “A Distant Barking of Dogs” (2018). It focuses on Donbas region – the front line of Russia's war in Ukraine. The movie follows a 10-year-old Ukrainian boy Oleg for one year to show what it is like to grow up during war. Film received an award for the Best First Appearance at the world's largest documentary film festival International Documentary Film Festival in Amsterdam in November 2017.

Drama “Frost” (2017) directed by Lithuanian film-maker Šarunas Bartas mixes real events of Russia’s war on Ukraine and an artistic plot. It unfolds around a Lithuanian man who travels to the front line in Donbas. There he gets to know war correspondents, falls in love and discovers that the real war is nothing like his romanticized perception of it. The film was premiered at the Cannes Film Festival in May 2017.

Another discovered and reconsidered topic for film-makers is one of the most tragic pages in Ukrainian (and also world) history – Holodomor (1932-1933) – time of forced famine by the Stalin regime. One of the documentary films is “Holodomor: Voices of Survivors” (2015). It is Canadian short documentary film by Ariadna Ochrymovych. The film documents oral history from Ukrainian Canadian survivors of the Holodomor. Rare archival footage, a historical overview and original illustrations complement the interviews. “Ochrymovych said the film is an important piece of world history, one that is relatively unknown and not studied in schools” (Will 2016). Thus this film is essential not only for Ukraine, but for the whole world.

One of the last featured film is Canadian “Bitter Harvest” (2017) by George Mendeluk. Based on one of the biggest tragedies of the 20th century, it is a powerful story of honor, rebellion and survival through the eyes of two young lovers caught in the ravages of Stalin’s genocidal policies against Ukraine in the 1930s. Film’s subtle message – the Ukrainians will revive their national life, damaged by long history of Russian oppression.

Summary and conclusions. It has been considered that modern North American films try to reopen and rethink Ukraine after two revolutions of the beginning of the 21st century. They are attempts to give foreigners an analysis of Ukrainians’ mentality and national regeneration through violence in its contemporary history. Received results can be deepen in future.

References:

1. Katchanovski, Ivan. 2007. “Politically Correct Incorrectness: Kazakhstan, Russia, and Ukraine In Hollywood Films.” Paper prepared for presentation at the Annual Meeting of the American Political Science Association in Chicago, August 30-September, 2, 2007
2. Melnyk, Oksana. 2015. про нас у зарубіжному кіно [About us in foreign cinema]. *UaModna* September 11 <http://www.uamodna.com/articles/about-us-in-foreign-films/>
3. Vimeo. 2014. “56 years, 89 titles and a single story about Ukraine”. Accessed January 30, 2020 <https://vimeo.com/100879777>
4. Guidry, Ken. 2015. “Documentary ‘Winter on Fire: Ukraine's Fight For Freedom’ Is Essential Viewing” Review: of *Winter on Fire: Ukraine's Fight For Freedom*, October, 7. *Indiewire* <http://www.indiewire.com/2015/10/review-documentary-winter-on-fire-ukraines-fight-for-freedom-is-essential-viewing-113438/>
5. Will, Jennifer. 2016. “Holodomor: Voices of Survivors” documentary teaches Regina high school students about genocide. *Global News*. May 30. Accessed January 29, 2020 <https://globalnews.ca/news/2730736/documentary-holodomor-voices-of-survivors-teaches-regina-high-school-students-about-genocide/>

Article sent: 25/12/2020

© Nakashydzė I.S., Radkevich T.O.

УДК 140.8(=512.157)"312"

**ABOUT THE PHENOMENA OF TRADITIONALISM IN THE MODERN
WORLDVIEW OF THE YAKUTS****О ЯВЛЕНИЯХ ТРАДИЦИОНАЛИЗМА В СОВРЕМЕННОМ МИРОВОЗЗРЕНИИ
ЯКУТОВ****Bragina Daria Grigorievna / Брагина Дария Григорьевна***Doctor of Historical Sciences / д. ист. наук,**Chief Researcher of Academy of Sciences of the Republic of Sakha (Yakutia)**главный научный сотрудник**Академии наук Республики Саха (Якутия)*

Аннотация: В настоящее время актуальность исследования традиционного мировоззрения народов Сибири и Севера, в том числе и якутов несомненна, потому и вызывает интерес исследователей. В данной статье на основе литературных источников, полевых наблюдений обращается внимание на явления традиционализма в современном мировоззрении якутов. В постсоветский период в связи с ростом национального самосознания среди населения стали активизироваться явления традиционного мировоззрения в системе современного мироздания якутов. Не последнюю роль в обращении людей к иррациональным, сверхъестественным явлениям имеют передачи и публикации СМИ о различных паранормальных явлениях, сверхъестественных существах и способностях и т.д. Автор обращает внимание на роль олонхо, занимающего центральное место в жанровой системе якутского фольклора, символ традиционной культуры якутского народа. К началу XXI века, несмотря на радикальные изменения, в духовной сфере якутов идеологический вакуум стал заполняться духовными религиозными ценностями: происходит восстановление связей между культурой и религией. В статье обращается внимание на воспитательные функции и нравственные ориентиры традиционной культуры, что очень важно не только для процесса воспитания молодёжи.

Ключевые слова: традиционное мировоззрение, национальное самосознание, сверхъестественные явления, философия, религия, Мировое дерево, Олонхо, духи, шаманизм.

Вступление.

Исследование традиционного мировоззрения якутов, как и у других народов Сибири и Севера вызывало и вызывает внимание исследователей [Алексеев, 1975; Гурвич, 1977; Токарев, 1964; Якуты (Саха), 2013 и др]. В советский период в результате распространения образования разных уровней, атеизма, марксистско-ленинской философии и идеологии в мировоззрении якутов, казалось, закрепились материалистическая составляющая. В постсоветский период стали возрождаться явления традиционного мировоззрения, основанные на религиозных воззрениях. Современная философская мысль, как известно, считает, что научная картина мироздания не противоречит религии и не ослабляет религиозного восприятия мира, мало того научное знание цивилизованного человека и традиционные верования взаимно дополняют друг друга. В рамках философии предполагается, что сначала магия сменяется религией, а затем религия – наукой. В настоящее время и СМИ играют не последнюю роль в обращении внимания людей к иррациональным, сверхъестественным явлениям. Среди читателей и телезрителей весьма популярны передачи и публикации СМИ о различных

паранормальных явлениях, сверхъестественных существах и способностях и т.д.

Основная часть.

Согласно традиционному мировоззрению якутов, человек является частью природы, а мир Вселенной может «познаваться в тех измерениях(категориях), в которых живёт сам человек – время, пространство, движение, смерть, добро, зло и т.д. Все эти измерения, выделившись как отдельные понятия, складываются в единую систему, образующую картину мира и основу всей культуры....» [Колодезников, 1991, с.7]. С.К.Колодезников, ссылаясь на философские взгляды первого из числа якутов доктора философских наук А.Е.Мординова, утверждает, что «по воззрениям якутов мир Вселенной из некой субстанции разворачивается без какого-либо внешнего воздействия. ... получивший отражение в олонхо сюжет о начале мира Вселенной, как о саморазвёртывании, о саморождении есть не противоречащий всем остальным вариант общей сюжетной линии мифов о начале мира. ... мир Вселенной для сознания якутов – это результат взаимодействия прапространственно-временного континуума и априорного, существующего вне материального мира, абстрактного движения...согласно воззрениям якутов, из первичного хаоса – воды образовался структурно-организованный мир Вселенной... Весь мир в мировоззрении якутов, видимо, выступает как результат взаимодействия изначальных противоположностей: добра и зла. ... Так, по воззрениям якутов с упорядочения мира начинается отсчёт времени, начинается всеобщее движение. После организации Вселенной, на определённом этапе, из праха земного возникли люди» [Колодезников,1991, с.10]. С такими вполне логичными рассуждениями автора можно согласиться.

Одной из универсальных концепций встречаемый в традиционных культурах является образ Мирового дерева, как мифологической модели космоса, наделённой сакральными образами. В мифах разных народов до появления космического дерева над миром царил хаос. В мировоззрении якутов также особое место занимает Улуу Аар Кудук мас или Аал Кудук мас– Мировое дерево. По представлениям якутов оно растёт в центре Вселенной снизу вверх и связывает все три её мира воедино. В настоящее время Аал Кудук мас как структурный элемент системы традиционной культуры довольно устойчиво входит в систему мироздания якутов. Например, он занимает центральное место на национальном празднике Ысыах. При этом как показывает практика, в каждом якутском улусе этот символ при его установке имеет свои особенности.

В жанровой системе якутского фольклора центральное место занимает героический эпос олонхо, провозглашённый в 2005 году шедевром устного и нематериального наследия человечества. Современная этнокультурная ситуация позволяет утверждать, что в основе возрождения элементов традиционного мировоззрения якутов во многом лежит олонхо, символ традиционной культуры народа саха. Олонхо, как интегрирующий жанр, вмещает в себя массу сведений, как из области этнографических реалий, так и из области духовной культуры. В настоящее время в республике

разрабатывается нормативная база, действует государственная программа по сохранению, изучению и популяризации олонхо, как в республике, так и на российском и мировом уровнях. Это общественное явление находит воплощение в деятельности театра Олонхо, республиканской общественной организации «Ассоциация олонхо», НИИ «Олонхо» при СВФУ им.М.К.Аммосова. Под знаком Олонхо проводятся Национальный День Олонхо, Десятилетия, Декады, фестивали, конкурсы Ысыахи, строятся Дома Олонхо, культурно-этнографические комплексы и многое другое. Можно утверждать, что ныне Олонхо как форма народного творчества трансформируется в символ традиционной культуры якутов, формирующий имидж республики в целом. Немаловажным фактором является не только государственная поддержка Олонхо как уникального культурного достояния Якутии, но и широкое бытование данного жанра, о чём свидетельствуют итоги социологического исследования связанные с проблемой сохранения и распространения героического эпоса Олонхо в современном якутском социуме. [Олонхо и общество, 2013, с.252].

Известно, что основным признаком мифов является то, что они исходят из признания сверхъестественных миров или иррационального объяснения явлений природы и жизни человека. В настоящее время знание мифологии якутами приходит в основном через печатные издания и современные аудиовизуальные средства. Можно утверждать, что мифологические персонажи олонхо через печатные издания, СМИ, ИНТЕРНЕТ и другие современные источники, становясь брендом Якутии, влияя на её имидж, стали входить в мировоззрение якутов. Это является очень важным моментом в сохранении воспитательной функции традиционной культуры.

Мифы имеют назидательный характер, их назначение: «воспитание уважительного отношения к неизвестным людям, утверждение необходимости строгого соблюдения табу, запрещающего трогать огонь чужого рода», а также «требуется неуклонного соблюдения норм обычного права, вместе с тем высмеиваются нескромность и чванство. Народ всегда считал, что нельзя быть заносчивым и хвастливым. В частности, грешно считать себя самой красивой в мире, как это делала героиня мифа.» [Якутские мифы, с.20-21]. Как представляется, такие нравственные ориентиры традиционной культуры являются очень важными, и не только в процессе воспитания молодёжи.

И в настоящее время среди якутского населения можно найти тех, кто продолжает верить, что на земле помимо людей, животных, рыб, пресмыкающихся и других обитают разные виды сверхъестественных существ. Так « большая часть духов Среднего мира признавались локальной, связанной с каким-либо конкретным географическим объектом или покровительствующей определённому роду. Анимистические воззрения якутов о духах-хозяевах озёр, рек, гор и т.п. сформировались ещё у их южных предках. От них же унаследованы представления о божествах-владыках всей тайги, земли и духах-хозяевах территории, принадлежащей роду, племени, этнической или локальной группе людей. Одним из наиболее почитаемых божеств Среднего мира являлся дух-хозяин тайги Баай Байанай» [Якутские мифы. С.22.-23]. Так

как охотничий промысел и вообще охота среди якутского населения широко распространены, то дух - хозяин тайги Баай Баянай является очень популярным божеством. Также ныне широко продолжает сохраняться мнение, что люди, умершие неестественной смертью, превращаются в злых духов юёр, блуждая по земле, насылая на живых болезни и разные несчастья. Люди могут найти защиту у духов - хозяев, таких как дух хозяйка родовой территории, сверхъестественные хозяева горы, озера, около которых живёт человек, дух-хозяин огня и т.п. [Якутские мифы, с.18, 24]. И по сей день население верит, что сверхъестественными свойствами обладают лучины дерева, чаще лиственницы, поражённой молнией. О таком явлении автору нередко приходилось слышать от информантов. Сегодня в обрядах жизненного цикла в повседневной жизни якуты стараются придерживаться традиций, ритуалов умиловления духов - иччи, обитающих согласно традиционному мировоззрению в окружающей их среде. А такие как алгыс – благопожелание, благословение, кут-сюр – душа, айыы – доброе божество и другие традиционные базисные символы продолжают занимать важное место в менталитете якутов.

По мифам, от сюллюкюнов, богатых существ обитающих под водой и появляющихся на земле под Новый год, можно было получить не только богатство, но и предсказание судьбы. Сегодня среди якутов возрождается интерес к различному виду традиционных новогодних гаданий, а периодические издания обычно публикуют информацию о сюллюкюнах, представления о которых, как известно, были заимствованы от русских.

Заключение и выводы.

Советская власть сама претендовала на роль носителя «единственно верного и всеохватывающего» учения. Якутская молодёжь в первые десятилетия XX века активно боролась с проявлениями традиционного формами сознания, поэтому в постсоветский период именно представители интеллигенции старшего поколения выступают против неоязычества и мифологизации элементов традиционного религиозного мировоззрения.

К началу XXI века, несмотря на радикальные изменения, в духовной сфере якутов многие центральные понятия традиционного мировоззрения, которые определяют видение мироздания, удивительным образом сохранились. В постсоветский период идеологический вакуум стал заполняться духовными религиозными ценностями: происходит восстановление связей между культурой и религией.

Литература

1. Алексеев Н.А. Традиционные религиозные верования якутов в XIX – начале XX вв. – Новосибирск: Наука, 1975. - 200 с.
2. Гурвич И.С. Культура северных якутов-оленьеводов. - М.: Наука, 1977. - 247 с.
3. Колодезников С.К. Категории традиционной культуры якутов: пространство, время, движение (По материалам фольклора) В сб. научных трудов. - Духовная культура в жизни этноса. - Якутск: ЯНЦ СО АН

СССР,1991.- 108 с.

4. Олонхо и общество; тезаурус современных представлений о героическом эпосе народа саха -Якутск,2013.-272 с.

5. Токарев С.А. Ранние формы религии и их развитие. – М.: Наука, 1964. - 399с.

6. Якуты (Саха). - М.: Наука, 2013.-599 с.

7. Энциклопедия Якутии. Т.1 /гл.ред.: Ф.Г.Сафронов; Якут.науч.центр Сиб.отд-ния Рос.Акад.наук Респ.Саха(Якутия), ООО «Якут.эн циклопедия».- Якутск,2000- 539 с.

Literature

1. Alekseev N.A. Traditional religious beliefs of the Yakuts in the 19th - early 20th centuries - Novosibirsk: Nauka, 1975 .-- 200 p.

2. Gurvich I.S. The culture of the northern Yakut reindeer herders. - Moscow: Nauka, 1977 .-- 247 p.

3. Kolodeznikov S.K. Categories of traditional culture of the Yakuts: space, time, movement (Based on folklore materials) In Sat. scientific papers. -Spiritual culture in the life of an ethnic group. - Yakutsk: YANTS SO AN SSSR, 1991. - 108 p.

4. Olonkho and society; thesaurus of modern ideas about the heroic epos of the Sakha people - Yakutsk, 2013.-272 p.

5. Tokarev S.A. Early forms of religion and their development. - М .: Nauka, 1964 .-- 399s.

6. Yakuts (Sakha). - М .: Nauka, 2013.-599 p.

7. Encyclopedia of Yakutia. Vol.1 / editor-in-chief: F.G. Safronov; Yakut Science Center of the Siberian Branch of the Russian Academy of Sciences of the Republic of Sakha (Yakutia), LLC "Yakut Encyclopedia" .- Yakutsk, 2000 - 539 p.

Abstract. At present, the relevance of the study of the traditional worldview of the peoples of Siberia and the North, including the Yakuts, is undoubted, and therefore arouses the interest of researchers. In this article, based on literary sources, field observations, attention is drawn to the phenomena of traditionalism in the modern worldview of the Yakuts. In the post-Soviet period, in connection with the growth of national self-awareness among the population, the phenomena of the traditional worldview began to intensify in the system of the modern universe of the Yakuts. Not the least role in the appeal of people to irrational, supernatural phenomena is played by the programs and publications of the media about various paranormal phenomena, supernatural beings and abilities, etc. The author draws attention to the role of olonkho, which occupies a central place in the genre system of Yakut folklore, a symbol of the traditional culture of the Yakut people. By the beginning of the twenty-first century, despite the radical changes, in the spiritual sphere of the Yakuts, the ideological vacuum began to be filled with spiritual religious values: the ties between culture and religion are being restored. The article draws attention to the educational functions and moral guidelines of traditional culture, which is very important not only for the process of educating young people.

Key words: traditional worldview, national identity, supernatural phenomena, philosophy, religion, World tree, Olonkho, spirits, shamanism.

УДК 747.012

**HARMONIZATION OF ARTISTIC-FIGURATIVE
COMPOSITION IN COLOR****ГАРМОНІЗАЦІЯ ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОЇ КОМПОЗИЦІЇ В КОЛЬОРІ****Romanenko T.G./Романенко Н.Г.***d.t.s., prif/ д.т.н., проф..*

ORCID: 0000-0003-2161-5736

Krivosos V.A. / Кривосос В.О.*студент спеціальності Дизайн**Cherkassy state technological university, Cherkasy, 460 Shevchenko Boulevard, 18006.**Черкаський державний технологічний університет, м. Черкаси, бульвар Шевченка 460*

Анотація В роботі розглядалася методика гармонізації композицій дизайн-об'єктів в кольорі шляхом застосування правил вписування правильних геометричних фігур в колірне коло Іоханнеса Іттена. Використовуючи методи аналізу інформації з Інтернету та літературних джерел, синтезу теоретичних та практичних знань, розроблено алгоритм гармонізації композицій в кольорі дизайн-об'єктів.

Робота присвячена удосконаленню освітнього процесу підготовки дизайнерів щодо гармонізації композицій у кольорі.

Ключові слова: композиція, колірна гармонія, дизайн

Вступ. Дизайн предметно-просторового середовища тісно пов'язаний з вибором кольорових сполучень. Створений І.Іттенем ще в 20-х роках минулого століття колірний конструктор - колірне коло, став своєрідним ключем до творчого оволодіння таємницями кольору. Прагнучи подолати ремісничий підхід в навчанні дизайнерів, І. Іттен розробив свій форкурс «Мистецтво кольору» [1] і «Мистецтво форми» [2], який повинен був розвинути у студентів майстерність вільного володіння формою і кольором як основними універсальними категоріями творчості. Для дизайну, в його експериментах з новими матеріалами, технологіями, цей форкурс безсумнівно став безцінним, вплинувши на колірну культуру сучасної комп'ютерної графіки і поліграфії. І хоча багато рішень щодо вибору того чи іншого кольору відбуваються під дією емоцій, що виникають в результаті зорового сприйняття композиції, все частіше стали вдаватися до використання продуманих кольорових гам, методика створення яких була запропонована Іоханнесом Іттенем ще на початку 20 століття. Ця методика колірного аналізу та конструювання відкрила можливість створення багато-чисельних гармонійних колірних поєднань і контролю за правильністю того чи іншого колірного вибору.

Незважаючи на те, що в мережі Інтернет достатньо пропозицій щодо гармонізації проектних композицій в кольорі за допомогою колірного кола (генератори on-line по підбору «Цветовой круг: инструкция для дизайнера» тощо [3-6], конкретний алгоритм застосування методики правил вписування правильних геометричних фігур в колірне коло Іттена, відсутній.

Мета роботи полягає в розробці доступної для студентів методики гармонізації колірних композицій шляхом застосування правил вписування правильних геометричних фігур в колірне коло Іттена. Використовуючи методи аналізу інформації Інтернет- та літературних джерел, синтезу теоретичних та

практичних напрацювань розробити алгоритм гармонізації композиції в кольорі при проектуванні дизайн-об'єктів.

Основний текст. В Черкаському державному технологічному університеті (ЧДТУ) при викладанні навчальної дисципліни Колір в просторово-предметному середовищі студентам спеціальності Дизайн освітніх програмами: «Графічний дизайн», «Промисловий дизайн», «Дизайн середовища», «Дизайн одягу» пропонується виконати практичне творче завдання, суть якого полягає у створенні гармонійної композиції, колірне вирішення якої треба вибрати і обґрунтувати, користуючись правилами вписування правильних геометричних фігур в колірне коло Іттена [7].

Основне гармонійне звучання колірного кола забезпечують три основних кольори: жовтий, червоний і синій. В цьому тризвучні кожний колір представлений за своєю граничною силою й інтенсивністю, кожен з них виступає тут у своїх типово родових якостях, тобто жовтий діє на глядача як жовтий, червоний — як червоний і синій — як синій. Око не вимагає додаткових кольорів, а їх суміш дає чорний колір (рис. 1, а) [8].

Шляхом попарного змішування кольорів першого порядку утворюються кольори другого порядку: фіолетовий, зелений і помаранчевий, які при подальшому з'єднанні дають шість кольорів третього порядку, узагальнюючи зовнішнє коло.

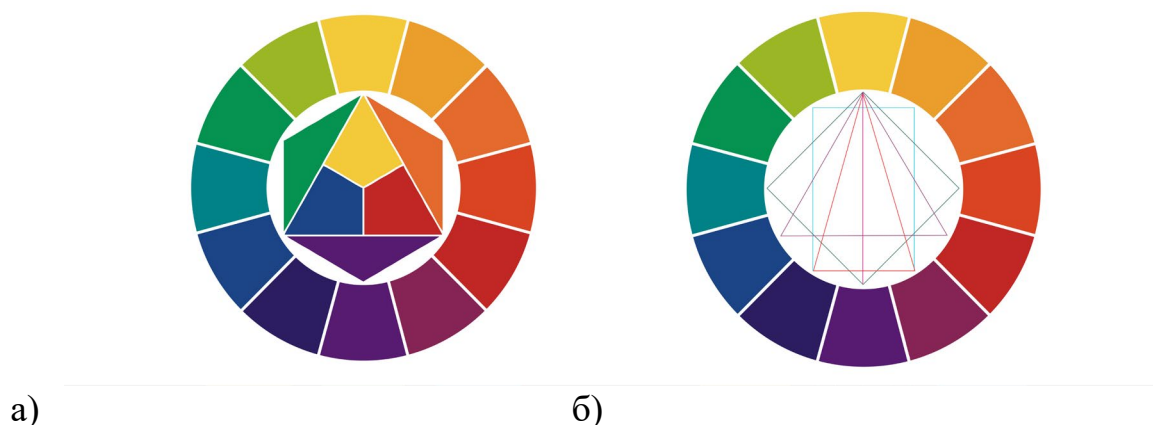

Рис. 1. Три основних кольори та їх похідні – кольори другого і третього порядку (а), вписування правильних геометричних фігур в колірне коло (б)

Колірна гармонія при пігментному змішуванні визначається за допомогою вписування правильних геометричних фігур в колірне коло (рис. 1,б) [8].

Першим етапом роботи є створення композиції за формою і обумовлення її теми. Працюючи на ескізах студенти уточнюють тему композиції, або її девіз, що і повинно лягти в основу єдиної палітри: за кількістю кольорів, тональністю, наявністю акцентів.

Визначивши кількість основних кольорів композиції, а також їх ієрархію студент вибирає правильну геометричну фігуру для вписування в колірне коло. Якщо таких кольорів три і їх вплив однаковий – це буде рівносторонній трикутник, чотири – квадрат. При вписуванні вищезазначених фігур варіантів

може бути не більше чотирьох і трьох – відповідно. Якщо з трьох кольорів композиції один колір акцентний і повинен привертати увагу глядача, використовують правилами вписування рівнобедреного трикутника. При визначенні максимальної кількості кольірних гармоній, утворених шляхом вписування рівнобедреного трикутника в колірне коло Іттена, однаковість сторін такого трикутника відслідковується від пари кольорів, що знаходяться поруч з діаметрально-протилежним. Наприклад, вершині трикутника відповідає жовтий колір, два останні кути направлені на синьо-фіолетовий і червоно-фіолетовий кольори. Максимальна кількість кольірних гармоній, утворених шляхом вписування рівнобедреного трикутника в колірне коло Іттена, відповідає дванадцяти варіантам.

Наступні чотирьохколірні співзвуччя легко визначити, вписуючи фігуру прямокутника, здатного об'єднувати дві пари додаткових кольорів за діагоналлю прямокутника. Таких варіантів може бути шість.

В якості прикладу розглянемо графічну композицію студента, який навчається в ЧДТУ за освітньою програмою «Дизайн середовища», Кривоноса Володимира. Студент поставив перед собою задачу створити гармонійну композицію під девізом «Цілеспрямованість», де передбачалося три кольори за рівнозначним впливом. Для гармонізації своєї майбутньої композиції в кольорі студент вибирає рівносторонній трикутник. Згідно правил вписування в колірне коло рівностороннього трикутника і переміщення його по колу таких композицій повинно бути не більше чотирьох:

- Жовтий – червоний – синій;
- Жовто-помаранчевий – червоно-фіолетовий – синьо-зелений;
- Помаранчевий – фіолетовий – зелений;
- Червоно-помаранчевий – синьо-фіолетовий – жовто-зелений.

При наступному переміщенні рівностороннього трикутника по колу кольорове сполучення повторюється (рис. 1, б) [8].

Композиція була створена із забезпеченням композиційної цілісності за масою форм, ритмом і тональністю. Крім трьох кольорів, що беруть активний учать у формотворенні, для забезпечення тональності композиції використані відтінки одного з основних кольорів (рис. 2).

Поставленому завданню, на наш погляд, відповідає верхня ліва композиція, де використані чисті кольори: жовтий як символ думки, червоний як важкість матерії і синій, як рухома духовність. Розглянута методика була використана при створенні наступної композиції, девіз якої «Тільки вперед!». Для надання більш яскравішого звучання чистим кольорам було використане сіро-нейтральне тло (рис. 3).

Висновки.

Алгоритм використання правил вписування правильних геометричних фігур в колірне коло Іттена наступний:

- Обумовити тему (девіз) композиції або дизайн-об'єкту;
- Створити композицію за формою;
- Вибрати кількість кольорів і геометричну фігуру для вписування в коло;

- Визначати кольори за кутами геометричної фігури при її переміщенні по колу і узагальнити кількість кольорових сполучень;
- Написати композицію за відповідною кількістю кольорових сполучень;
- Вибрати кольорове сполучення, естетика якого відповідає обумовленій темі.

Рис. 2. Можливі кольорові вирішення композиції під девізом «Цілеспрямованість» (авторська розробка)

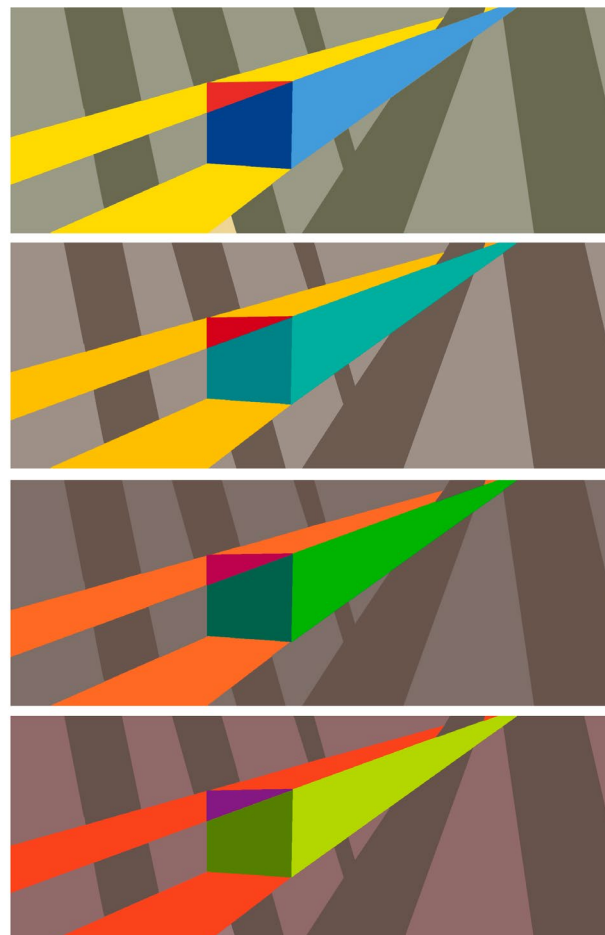

Рис. 3. Можливі кольорові вирішення композиції під девізом «Тільки вперед!» (авторська розробка)

Література

1. Іттен Іоханнес Искусство цвета // Перевод с немецкого; 2-е издание; Предисловие Л. Монаховой. – М.: Изд. Д.Аронов, 2001. – 96 с.;
2. Іттен Іоханнес Искусство формы // Перевод с немецкого предисловие Л. Монаховой. – М.: Изд. Д.Аронов, 2004. – 136 с.;
3. Записки преподавателя. Как пользоваться цветовым кругом. URL: <https://waksoft.susu.ru/2017/11/11/kak-polzovatsya-tsvetovym-krugom/> (дата звернення 21.11.2020);
4. Почтар Олег. Начала цвета. / URL: <http://composition.in.ua/blog/nachla-tsveta-3.html> (дата звернення 21.11.2020);
5. Лумис Э. Искусство иллюстрации. – М.: КоЛИБри, 2016. – 314с.;
6. Тина Саттон Т, Брайд Вилен. Гармония цвета: Полное руководство по

созданию цветовых комбинаций, 2004. – М.: Аст. Астрель. –2015 с.;

7. Колір в просторово-предметному середовищі: Конспект лекцій для студентів спеціальності 022 Дизайн освітнього рівня бакалавра освітньо-професійних програм: Графічний дизайн, Дизайн середовища, Промисловий дизайн, Дизайн одягу [Електронний ресурс] / [упоряд. Романенко Н. Г.] ; М-во освіти і науки України, Черкаський державний технологічний університет. – Черкаси : ЧДТУ, 2020. – 120 с. URL: <http://elib.chdtu.edu.ua/e-books/3304>;

8. Цветовой круг. Теория на практике [Електронний ресурс] // Lookcolor. Електрон. дані. – 2015-2020. – URL: <https://www.google.com.ua/search?q=построение+цветового+шара&client=opera&hs> (дата звернення : 06.01.2020);

References

1. Itten Iokhannes Yskusstvo tsveta // Perevod s nemetskoho; 2-e yzdaneye; Predyslovye L. Monakhovoi. – М.: Yzd. D.Aronov, 2001. – 96 s.;
2. Itten Iokhannes Yskusstvo formy // Perevod s nemetskoho predyslovye L. Monakhovoi. – М.: Yzd. D.Aronov, 2004. – 136 s.;
3. Zapysky prepodavatelja. Kak polzovatsia tsvetovym kruhom. URL: <https://waksoft.susu.ru/2017/11/11/kak-polzovatsya-tsvetovym-krugom/> (data zvernennia 21.11.2020);
4. Pochtar Oleh. Nachala tsveta. / URL: <http://composition.in.ua/blog/nachla-tsveta-3.html> (data zvernennia 21.11.2020);
5. Lumys Э. Yskusstvo ylliustratsyy. – М.: KoLYbry, 2016. – 314s.;
6. Tyna Satton T, Braid Vylen. Harmoniya tsveta: Polnoe rukovodstvo po sozdaniyu tsvetovykh kombynatsiy, 2004. – М.: Аст. Astrel. –2015 s.;
7. Kolir v prostорово-predmetnomu seredovyshchi: Konspekt lektsii dlia studentiv spetsialnosti 022 Dyzaйн osvithnoho rivnia bakalavra osvithnoprofesiinykh proham: Hrafichnyi dyzaйн, Dyzaйн seredovyshcha, Promyslovyi dyzaйн, Dyzaйн odiahu [Elektronnyi resurs] / [uporiad. Romanenko N. H.] ; M-vo osvity i nauky Ukrainy, Cherkaskyi derzhavnyi tekhnolohichniy universytet. – Cherkasy : ChDTU, 2020. – 120 s. URL: <http://elib.chdtu.edu.ua/e-books/3304>;
8. Tsvetovoi kruh. Teoryia na praktyke [Elektronnyi resurs] // Lookcolor. Elektron. dani. – 2015-2020. – URL: <https://www.google.com.ua/search?q=postroenye+tsvetovoho+shara&client=opera&hs> (data zvernennia : 06.01.2020);

Abstract

Introduction

The design of the subject-spatial environment is closely related to the choice of color combinations. Created by I. Itten in the 20s of the last century, the color constructor - the color wheel became a kind of key to the creative mastery of the secrets of color. And although many decisions about the choice of color occur under the influence of emotions arising from the visual perception of the composition, increasingly began to resort to the use of well-thought-out colors in, the method of which was proposed by Johannes Itten in the early 20th century. This technique of color analysis and design has opened up the possibility of creating many harmonious color combinations and control over the correctness of a color choice.

The aim of the work is to develop a method available to students for harmonization of color compositions by applying the rules for inscribing regular geometric shapes in the color circle of Itten.

The main text. *At Cherkassy State Technological University, teaching discipline Color in a spatial-subject environment provides for students majoring in design complete of a practical creative task , the essence of which is to create a harmonious composition, the color scheme of*

which must be chosen and justified using of rules for inscribing regular geometric shapes in the color circle of Itten.

The first stage of work is to create forms of the composition on the intended subject. Working on sketches, students clarify the theme of the composition, or its motto, what should be the basis of a single palette: the number of colors, tone, the presence of accents.

Having determined the number of basic colors of the composition, as well as their hierarchy, the student chooses the correct geometric shape to fit into the color circle. If there are three such colors and their effect is the same - it will be an equilateral triangle, four - a square. When entering the above figures, the options can be no more than four and three - respectively. If one of the three colors of the composition is an accent and should attract the viewer's attention, use the rules of inscribing an isosceles triangle. In determining the maximum number of color harmonies formed by inscribing an isosceles triangle in the color circle of Itten, the unambiguity of the sides of such a triangle is traced from a pair of colors adjacent to the diametrically opposite.

Conclusions

The algorithm for using the rules for inscribing correct geometric shapes in Itten's color circle is as follows:

- to define the theme (motto) of the composition or design object;
- create a composition according to the form;
- choose the number of colors and geometric figure to fit into the circle;
- install colors on the corners of a geometric figure when moving in a circle and generalize the number of colored compositions;
- to write the appropriate number of color combinations of composition;
- choose a color combination, the aesthetics of which corresponds to the specified topic.

Key words: design, composition, color harmony, Itten's color circle

ESSAYS ON THE THEORY OF DIRECTING. NEW METHODOLOGICAL AND SOCIO-CULTURAL ASPECTS OF THE UKRAINIAN SIXTIES

ОЧЕРКИ ТЕОРИИ РЕЖИССУРЫ. НОВЫЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ УКРАИНСКОГО ШЕСТИДЕСЯТНИЧЕСТВА.

Kovalenko (Khursina) O. M. / Коваленко (Хурсіна) О.М.

PhD in Art History / кандидат искусствоведения

National Center for Performing Arts named after Les Kurbas

Національний центр театрального мистецтва імені Леся Курбаса

Аннотация. Целью работы является привлечение внимания исследователей к развитию редкой для отечественного научного пространства области - теории режиссуры, отслеживание научными средствами динамики внутренних изменений индивидуального стиля режиссера, к поиску точных инструментов театроведческого, искусствоведческого, культурологического анализа. Объектом исследования является создание режиссерской методологии, которая ложится в основу целой художественной школы, или направления. В работе применены эвристический подход, методы феноменологического, социально-исторического, историко-искусствоведческого анализа. Актуальность работы заключается в том, что теория режиссуры - отрасль культурного знания, которая находится в стадии становления. Причем не только в отечественном искусствоведческом и культурологическом пространстве. Одной из важных составляющих понимания стилистики режиссерского видения является систематизация методологических приемов, принципов отбора художественных средств, формирование собственной картины мира режиссера как художника и креатора и отдельной представления и художественного направления и художественной школы.

Ключевые слова: Теория режиссуры, теория театра, методология, шестидесятники, режиссура

Введение

Объект нашего интереса - направления и школы в такой редкой области гуманитарного исследования как индивидуальный стиль режиссера театра. Заявленная в работе тема важна как для культурологических, так и для искусствоведческих исследований и находится на пересечении нескольких смежных дисциплин, приоткрывает новые подходы к раскрытию темы украинского шестидесятничества.

Попытки структурировать понятие индивидуальный художественный стиль хорошо известны как в эстетике, так и в истории искусствоведения. Ответы на вопросы о формировании и развитии индивидуального стиля художника (творца), постоянно возникают в новой, и тем более, новейшей истории, начиная от рубежей модерна и до нашего времени, когда ведущие культурологи мира начинают говорить о наступлении эры постпост (мета-) модерна, для которого характерна очевидная «усталость» от идей конструктивного хаоса и который все отчетливее тяготеет к созданию новой этики, нового гуманизма, постсентиментализма etc. Индивидуальный стиль режиссера, в частности режиссера театра (как идеолога, творца, автора методик), явление, безусловно, полинаучное. С одной стороны оно регламентировано историей и практикой сцены, с другой - рассвечено

бесконечно тонкими энергиями (некоторые ученые предлагают пользоваться термином «квантовый театр»¹) и, пожалуй, именно поэтому до сих пор более основательные разведки проведены в лингвистике, теории музыки, но не в искусствоведческой дисциплине о театре, где существует «теория драмы», но до сих пор не существует полновесной, всеобъемлющей «теории театра» и уж тем более – «теории режиссуры».

Школы и направления, действенные методологические подходы и открытия, мировоззренческие искания и взаимовлияния, переплавка заимствований, создание, наконец, собственного индивидуального стиля режиссера (а с ним и стиля спектакля, театра, страны, исторического отрезка времени) – наименее изученные и размытые, нечетко артикулированные сферы в теории культуры.

Способы изучения индивидуального.

Существуют ли специальные «инструменты» изучения такого вида искусства как театр в целом или отдельных его структурных и системных элементов? Насколько в принципе возможно создание стройной «теории театра»? Дискуссионность (прежде всего в результате столкновения теории и практики) такой постановки вопроса имеет давнюю историю. Впрочем, это не снимает, а лишь подчеркивает актуальность темы. Автору приходилось писать об этом на протяжении нескольких лет, в частности в таких исследованиях: «Індивідуальний стиль. Спроба каталогізації методологічних підходів»², «Декомерціалізація режисури як повернення до класичного ідіостилі»³, «Між «великим стилем» і постмодерним «театром художника»⁴, «Індивідуальний стиль режисури Л.Курбаса в європейському ландшафті першої третини ХХ-го століття»⁵, «Окремі сучасні стратегії розвитку постмодерного театру»⁶ etc.

Краткий исторический экскурс на первый, довольно обобщенный взгляд, создает впечатление, что картина стилистических направлений в режиссуре совпадает с общехудожественными «стратегическими». В начале XX века в 10-х - 20-х годах развитие искусства театра и его важная фундаментная составляющая - режиссерское искусство, как известно, двигались «вдоль» нескольких достаточно разнообразных, но четко обозначенных векторов. В своей работе «Індивідуальний стиль режисури Л.Курбаса в європейському

¹ Корнієнко Неллі. Нелінійне театро (мистецтво) знавство: постнекласичний ландшафт. Від Фауста до Протея. – Київ, 2013. – 264с.

² Коваленко О.М. Індивідуальний стиль. Спроба каталогізації методологічних підходів. // Український театр ХХ століття / Редкол.: Н.Корнієнко та ін. / – Київ: ЛДЛ, 2003. – С. 364–392.
фахове видання

³ Коваленко О.М. ХХІ століття. Декомерціалізація режисури як повернення до класичного ідіостилі? // Курбасівські читання: наук.вісник / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. – 2010. – С. 53–77.

⁴ Коваленко О.М. Між «великим стилем» і постмодерним «театром художника». // Курбасівські читання: Курбасівські читання: наук.вісн./ Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса; редкол. Н. Корнієнко (голова) та ін.. – 2011. – №6 (ч.1). – С. 54–66.

⁵ Коваленко О.М. Індивідуальний стиль режисури Л.Курбаса в європейському ландшафті першої третини ХХ-го століття. // Курбасівські читання: Курбасівські читання: наук.вісн./ Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса; редкол. Н. Корнієнко (голова) та ін... – 2014. – №9. – С. 114–133.

⁶ Коваленко О.М. Окремі сучасні стратегії розвитку постмодерного театру. // Современная наука: тенденции развития: Материалы XII Международной научно-практической конференции. 30 марта 2016 г. Сборник научных трудов / – Краснодар: НИЦ Априори, 2016. – С. 14–24.

ландшафті...» автор уже делал попытку структурировать стилистические режиссерские искания этого периода: «Хай і умовно але спробуємо розвести відомі режисерські імена за цим принципом концептів художньої мови. Отже?

I. Натуралізм: Антуан, Арто, почасти Марджанішвілі,

II. Символізм(імпресіонізм): Крег, Аппія, Таїров,

III. Театральність, гра: Вахтангов, Евреїнов, почасти Марджанішвілі

IV. Психологічний («одухотворений») реалізм: Копо, Станіславський

V. Експресіонізм, філософський (політичний): Рейнхардт, Мейрхольд, Курбас, Йеснер, Піскатор»⁷. В развитие цитируемого исследования автор предлагает ввести в научный оборот термин «тимелизм» (для более корректного обозначения акцентировано игрового направления театрального модерна).

Украинский модерн явил миру уникальный талант режисера, создателя и руководителя театра – Леся Курбаса. Его творчество изучают многие украинские, европейские, американские исследователи и практики сцены, среди которых Вирляна Ткач, Валери Пикон-Вален, Нелли Корниенко, Ирина Волицкая, Наталья Ермакова etc. Но индивидуальный художественный стиль режисера еще предстоит изучить с позиций методологических и социокультурных.

Для сферы изучения индивидуального художественного стиля важны разные подходы, одним из главнейших остается понятие «индивидуализма». Архетип Самости (по Юнгу) как известно имеет имманентную сверхзадачу создания целостной неповторимой личности. «Индивидуализм показывает степень свободы и полноты самовыражения». Автору чрезвычайно интересно исследовать составляющие методологических поисков отечественных, в частности украинских режиссеров, в том числе и в европейском контексте воздействий и заимствований.

Период второй половины XX века принято считать периодом доминирования реалистического искусства прежде всего на территории советского «идеологического» творческого пространства. Этот период в нашем случае украинского театра, в большей степени применяя хронологические, феноменологические подходы, исследователи активно анализируют до сих пор. В частности, такую попытку делают авторы «Очерков по истории театрального искусства Украины XX века»⁸ Института проблем современного искусства Академии искусств Украины. Их занимают и проблемы «большого стиля». В нашей же работе нас интересует, прежде всего, короткая вспышка десятилетия «шестидесятничества», которое, впрочем существенно повлияло на дальнейшую судьбу украинской, а возможно и не только режиссерской мысли.

Шестидесятничество как латентный стимул современного искусства.

Есть возможность еще раз утверждать, что этот период и его влияние мало

⁷ Коваленко О. Індивідуальний стиль режисури Л.Курбаса в європейському ландшафті першої третини XX-го століття. // Курбасівські читання: Курбасівські читання: наук.вісн./ Нац. центр театр. мистец. ім.Леся Курбаса; редкол. Н. Корнієнко (голова) та ін... – 2014. – №9. – С. 114–133 – С. 120..

⁸ Нариси з історії театрального мистецтва України XX століття. Київ, 2006 – 1054 с.

исследован и эту лакуну стоит доисследовать более тщательно. Скажем на примере ситуации с судьбоносным значением киевского спектакля «Сказка о Монике» (1978). В профессиональной жизни тогда начинающего, а сегодня именитого украинского режисера, художественного руководителя Академического Театра на Подоле Виталия Малахова недооцененным является творческий жест главного тогда режиссера киевского театра русской драмы, шестидесятника Ирины Молоствовой, как и ее действия по отстаиванию идей тогда начинающего и сегодня известного театрального художника, главного художника Национальной оперы Украины - Марии Левитской etc.

Современный круг проблем, возникающий при изучении данной темы формируется вокруг усиления вызовов общества в отношении индивидуальных подходов к новейшей культуре в контексте демократизации общемирового сообщества, активного развития постсоветских, следовательно посттоталитарных ее форм. Исследователю, заинтересовавшемуся таким поворотом темы, вероятнее всего придется иметь дело как минимум с двумя ее базовыми составляющими. С одной стороны будет интересно выявить индивидуально-стилевые доминанты в различных сферах деятельности современного творческого человека, в частности режиссера - индивидуальный стиль деятельности, влияние и взаимовлияние индивидуального стиля деятельности на коллектив, социум etc. С другой – придется проанализировать новые макротенденции индивидуализации подходов к позиционированию каждого члена общества. Развитие новейших методов работы с каждым путем привлечения возможностей, например, искусственного интеллекта (введение биометрических паспортов, развитие интернета вещей, фиксации информации с персональных страниц социальных сетей, развития индивидуальных форм работы с клиентами в бизнесе, создание эмоциональных роботов и т.д.) указывает на усиление феномена индивидуального в жизни современного человеческого сообщества. Отдельным локомотивом фундаментальных сдвигов в 2020 году стала всемирная пандемия, которая спровоцировала множество тектонических процессов, в частности - стремительное развитие диджитализации, в том числе - и особенно чутко - в сфере культуры. Не случайно всемирный шоу-бизнес, ориентированный на использование эффекта массовости, как и часть его - молодежные социальные сети сегодня вывел в мировые тренды стиль «персоналити», который предполагает скорее отсутствие компьютерных эффектов, чем их избыток в создании визуального образа исполнителя(блогера) (хотя с другой стороны – поющие голограммы японского шоу-биза - «другая сторона медали» и альтернатива ли?). «В тренде» натуральность звучания голоса, открытость содержания песен (в блогинге – импровизационность), и главное - наличие незаурядной (пусть и не общечеловеческих масштабов) личности самого исполнителя.

Актуальность рассмотрения индивидуального видится также в контексте ясной перспективы так называемой «травмы постмодерна», когда вал информации, удваивающийся в мире ежегодно, выйдет, наконец, из-под контроля человека образованного и приведет к его глубинному и системному психологическому травмированию. Возможно феномен индивидуального и

станет тем спасительным мостиком двигаясь по котрому человечество пересечет наконец культурную «пропасть» и войдет в свой очередной «золотой век».

Украинское как часть европейского.

«Украинское, как часть европейского» уже не первое десятилетие официальный тренд государственного уровня. Впрочем историческая подоплека украинской европейскости проступает своеобразно в режиссерских работах над отечественной классикой. Прочтения известных хрестоматийных произведений современным художественным языком (Дмитрий Богомазов, Иван Урывский) - результат не только, государственной культурной политики, сколько глубокого ментального видения паттернов театральными режисерами как в свое время шестидесятниками, так и современными молодыми и ощущение ими необходимости нового взгляда на давно известное, и внимательного вглядывания в вечные проблемы, которые иногда не меняются с течением времени.

Шестидесятничество. «Тихие манифесты».

Первую часть исследования о шестидесятниках в украинской культуре можно найти в работе автора «Українські режисери-шістдесятники. Досвід незалежної індивідуальної національно-гуманітарної та морально-етичної опозиції», тему продолжено в этой части исследования. Если первая часть в известной степени высвечивала манифестные способы отражения действительности в среде творческой интеллигенции Украины, тесно сопряженные с политической деятельностью, репрессиями и диссидентством, то здесь объектом рассмотрения становятся «тихие манифесты», то есть более опосредованные, художественные методы противостояния. В качестве примера можно указать использование Сергеем Данченко идеи «выхода за пределы образа» с помощью открытого вокального обращения актера к публике («зонгов») Б.Брехта в спектакле «Знаменосцы», в то время как сам Брехт и его творчество были под строгим запретом советского руководства⁹.

Шестидесятничество как социокультурный феномен формировалось в течение времени, почти в течение десятилетия. По сути, пусть формально, но в соответствии с объективной хронологией его возникновение и формирование в среде интеллигенции продолжалось от XX-го съезда Коммунистической партии Советского Союза 1956-го года до начала брежневских репрессий вскоре после его прихода к власти в середине 1960-х. Ясно, что это формально-исторические рамки процессов, но они во многом определили условия, при которых должны были существовать шестидесятники всех направлений и течений¹⁰.

Этот период исследуется в отдельных социально-психологических, историко-диагностических работах, нам же чрезвычайно важно принять во внимание особое обстоятельство действия. Поколение советских людей, которое хронологически можно отнести к поколению «детей войны», которое

⁹ Данченко Сергей. «Беседы о театре». К. 1999. – 270с.

¹⁰ Коваленко О. Українські режисери-шістдесятники. Досвід незалежної індивідуальної національно-гуманітарної та морально-етичної опозиції. // Курбасівські читання: Курбасівські читання: наук.вісн./ Нац. центр театр. мистец. ім.Леся Курбаса; редкол.: Н. Корнієнко (голова) та ін. – 2018. – №13. – С.68-87.

застало Великую Отечественную, Вторую мировую войну в детском и подростковом возрасте, а к шестидесятым – вошло в пору активной социальной деятельности, стало отчасти примером первых результатов завершения многолетнего социального эксперимента под названием «формирование советского человека». С другой стороны, поколение, которое почувствовав на себе реалии репрессий их родителей, реалии войны, так или иначе не обошедшие практически ни одной семьи, получило достаточную прочность и достаточный запал в противостоянии насилию. Это и есть поколение шестидесятников, со всеми его победами и поражениями. Историческое напряжение, откорректированное планами партийной верхушки создать человека новой формации уже смогло повлиять на комплекс ценностей, сформировать морально-этический код этого поколения. Как показывают исследования шестидесятничество – это прежде всего явление из жизни интеллигенции, в том числе и творческой, но, несмотря на сильное внутреннее сопротивление, воспитанной уже в советских реалиях.

Выводы

В представленной работе положено начало исследования «тихого шестидесятничества», которое проявилось не столько в социальных активностях, сколько в последовательном противостоянии гуманитарному идеологическому насилию через утверждение в художественной практике украинских театральных режиссеров Ирины Молостовой, Владимира Оглоблина, Сергея Данченко, Эдуарда Митницкого, etc. норм морали и нравственности во многом сформированных потерями Второй мировой войны но и органически впитанными с идеалами социалистической доктрины.

Литература:

1. Корнієнко Неллі. Нелінійне театро (мистецтво) знавство: постнекласичний ландшафт. Від Фауста до Протея. – Київ, 2013. – 264с.
2. Коваленко О.М . Індивідуальний стиль. Спроба каталогізації методологічних підходів. // Український театр ХХ століття / – Київ: ЛДЛ, 2003. – С. 364–392
3. Коваленко О.М . ХХІ століття. Декомерціалізація режисури як повернення до класичного ідіостилу?. // Курбасівські читання: наук.вісник / Нац. центр театр. мистец. ім. Леся Курбаса. – 2010. – С. 53–77.
4. Коваленко О.М . Між «великим стилем» і постмодерним «театром художника». // Курбасівські читання: Курбасівські читання: наук.вісн./ Нац. центр театр. мистец. ім.Леся Курбаса – 2011. – №6 (ч.1). – С. 54–66.
5. Коваленко О.М. Індивідуальний стиль режисури Л.Курбаса в європейському ландшафті першої третини ХХ-го століття. // Курбасівські читання: Курбасівські читання: наук.вісн./ Нац. центр театр. мистец. ім.Леся Курбаса – 2014. – №9. – С. 114–133.
6. Коваленко О.М. Окремі сучасні стратегії розвитку постмодерного театру. // Современная наука: тенденции развития: Материалы XII Международной научно-практической конференции. 30 марта 2016 г. Сборник научных трудов / – Краснодар: НИЦ Априори, 2016. – С. 14–24.

7. Коваленко О. Індивідуальний стиль режисури Л.Курбаса в європейському ландшафті першої третини ХХ-го століття. // Курбасівські читання: Курбасівські читання: наук.вісн./ Нац. центр театр. мистец. ім.Леся Курбаса – 2014. – №9. – С. 114–133 – С. 120.
8. Нариси з історії театрального мистецтва України ХХ століття. Київ, 2006 – 1054 с.
9. Данченко Сергій. «Бесіди про театр». К. 1999. – 270с.
10. Коваленко О. Українські режисери-шістдесятники. Досвід незалежної індивідуальної національно-гуманітарної та морально-етичної опозиції. // Курбасівські читання: Курбасівські читання: наук.вісн./ Нац. центр театр. мистец. ім.Леся Курбаса. – 2018. – №13.. – С.68-87.

Abstract. *The aim of the work is to develop a branch rare for the domestic scientific space - the theory of directing, tracking by scientific means the dynamics of internal changes in the individual style of the director, finding the most accurate tools of theater, art, cultural analysis. The object of research is the creation of a director's methodology, which sometimes forms the basis of an entire art school or direction. The heuristic approach and methods are used in the workphenomenological, socio-historical, historical and art analysis. The relevance of the work is that the theory of directing - a branch of cultural knowledge that is in its infancy. And not only in the domestic art and cultural space. One of the important components of understanding the stylistics of the director's vision is the systematization of methodological techniques, principles of selection of artistic means, formation of the director's own picture of the world as an artist and creator and a separate performance and art direction and art school.*

Key words: *Directing theory, theater theory, methodology, sixties, directing*

Экспертно-рецензионный Совет журнала

Абдулвелеева Рауза Рашитовна, Оренбургский государственный университет, Россия
Антошкина Елизавета Григорьевна, Южно-Уральский государственный университет, Россия
Артюхина Марина Владимировна, Славянский государственный педагогический университет, Украина
Афинская Зоя Николаевна, Московский государственный университет имени М.В. Ломоносова, Россия
Башлай Сергей Викторович, Украинская академия банковского дела, Украина
Белоус Татьяна Михайловна, Буковинская государственная медицинская академия, Украина
Бондаренко Юлия Сергеевна, ПГУ им. Т.Г. Шевченко кафедра психологии, Украина
Бутырский Александр Геннадьевич, Медицинская академия имени С.И. Георгиевского, Россия
Василишин Виталий Ярославович, Ивано-Франковский национальный технический университет нефти и газа, Украина
Войцеховский Владимир Иванович, Национальный университет биоресурсов и природопользования Украины, Украина
Гаврилова Ирина Викторовна, Магнитогорский государственный технический университет имени Г.И.Носова, Россия
Гинис Лариса Александровна, Южный федеральный университет, Россия
Гутова Светлана Георгиевна, Нижневартовский государственный университет, Россия
Иванова Светлана Юрьевна, Кемеровский государственный университет, Россия
Ивлев Антон Васильевич, Магнитогорский государственный технический университет имени Г.И.Носова, Россия
Идрисова Земфира Назиповна, Уфимский государственный авиационный технический университет, Россия
Илиев Веселин, Болгария
Кириллова Татьяна Климентьевна, Иркутский государственный университет путей сообщения, Россия
Коваленко Татьяна Антольевна, Поволжский государственный университет телекоммуникаций и информатики, Россия
Котова Светлана Сергеевна, Российский государственный профессионально-педагогический университет, Россия
Крестьянполь Любовь Юрьевна, Луцкий государственный технический университет, Украина
Кухтенко Галина Павловна, Национальный фармацевтический университет Украины, Украина
Лобачева Ольга Леонидовна, Горный университет, Россия
Ляшенко Дмитрий Алексеевич, Национальный транспортный университет, Украина
Макаренко Андрей Викторович, Донбасский государственный педагогический университет, Украина
Мельников Александр Юрьевич, Донбасская государственная машиностроительная академия, Украина
Мороз Людмила Ивановна, Национальный университет "Львовская политехника", Украина
Музыльев Дмитрий Александрович, Харьковский национальный технический университет сельского хозяйства имени Петра Василенко, Украина
Надопта Татьяна Анатолиевна, Хмельницкий национальный университет, Украина
Напалков Сергей Васильевич, Нижегородский государственный университет имени Н.И. Лобачевского, Россия
Никулина Евгения Викторовна, Белгородский государственный национальный исследовательский университет, Россия
Орлова Анна Викторовна, Белгородский государственный национальный исследовательский университет, Россия
Осипов Виктор Авенирович, Тюменский государственный университет, Россия
Привалов Евгений Евгграфович, Ставропольский государственный аграрный университет, Россия
Пыжьянова Наталия Владимировна, Украина
Сегин Любомир Васильевич, Славянский государственный педагогический университет, Украина
Сергиенко Александр Алексеевич, Львовский национальный медицинский университет им. Данила Галицкого, Украина
Сочинская-Сибирцева Ирина Николаевна, Кировоградский государственный технический университет, Украина
Сысоева Вера Александровна, Белорусский национальный технический университет, Беларусь
Тлеуов Асхат Халилович, Казахский агротехнический университет, Казахстан
Толбатов Володимир Аронович, Сумской государственный университет, Украина
Толбатов Сергей Владимирович, Сумской национальный аграрный университет, Украина
Ходжаева Гюльназ Казым кызы, Россия
Чигиринский Юлий Львович, Волгоградский государственный технический университет, Россия
Шехмирзова Анджела Мухарбиевна, Адыгейский государственный университет, Россия
Шпинковский Александр Анатольевич, Одесский национальный политехнический университет, Украина

Експертно-рецензійна Рада журналу

Абдулвелеева Рауза Рашитовна, Оренбурзький державний університет, Росія
Антошкіна Єлизавета Григорівна, Південно-Уральський державний університет, Росія
Артюхіна Марина Володимирівна, Слов'янський державний педагогічний університет, Україна
Афінська Зоя Миколаївна, Московський державний університет імені М.В. Ломоносова, Росія
Башлай Сергій Вікторович, Українська академія банківської справи, Україна
Білоус Тетяна Михайлівна, Буковинська державна медична академія, Україна
Бондаренко Юлія Сергіївна, ПГУ ім. Т.Г. Шевченка кафедра психології, Україна
Бутирський Олександр Геннадійович, Медична академія імені С.І. Георгіївського, Росія
Василишин Віталій Ярославович, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу, Україна
Войцеховський Володимир Іванович, Національний університет біоресурсів і природокористування України, Україна
Гаврилова Ірина Вікторівна, Магнітогорський державний технічний університет імені Г.І.Носова, Росія
Гініс Лариса Олександрівна, Південний федеральний університет, Росія
Гутова Світлана Георгіївна, Нижневартівський державний університет, Росія
Іванова Світлана Юріївна, Кемеровський державний університет, Росія
Івлєв Антон Васильович, Магнітогорський державний технічний університет імені Г.І.Носова, Росія
Идрисова Земфіра Назіповна, Уфимський державний авіаційний технічний університет, Росія
Ілієв Веселін, Болгарія
Кирилова Тетяна Климентіївна, Іркутський державний університет шляхів сполучення, Росія
Коваленко Тетяна Антольєвна, Поволзький державний університет телекомунікацій та інформатики, Росія
Котова Світлана Сергіївна, Російський державний професійно-педагогічний університет, Росія
Крест'яньполь Любов Юріївна, Луцький державний технічний університет, Україна
Кухтенко Галина Павлівна, Національний фармацевтичний університет України, Україна
Лобачова Ольга Леонідівна, гірничий університет, Росія
Ляшенко Дмитро Олексійович, Національний транспортний університет, Україна
Макаренко Андрій Вікторович, Донбаський державний педагогічний університет, Україна
Мельников Олександр Юрійович, Донбаська державна машинобудівна академія, Україна
Мороз Людмила Іванівна, "Національний університет" "Львівська політехніка" "", Україна
Музилєв Дмитро Олександрович, Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, Україна
Надопта Тетяна Анатоліївна, Хмельницький національний університет, Україна
Напалков Сергій Васильович, Нижегородський державний університет імені Н.І. Лобачевського, Росія
Нікуліна Євгенія Вікторівна, Белгородський державний національний дослідницький університет, Росія
Орлова Анна Вікторівна, Белгородський державний національний дослідницький університет, Росія
Осипов Віктор Авенірович, Тюменський державний університет, Росія
Привалов Євген Євграфович, Ставропольський державний аграрний університет, Росія
Пижьянова Наталія Володимирівна, Україна
Сегін Любомир Васильович, Слов'янський державний педагогічний університет, Україна
Сергієнко Олександр Олексійович, Львівський національний медичний університет ім. Данила Галицького, Україна
Сочинська-Сибірцева Ірина Миколаївна, Кіровоградський державний технічний університет, Україна
Сисоєва Віра Олександрівна, Білоруський національний технічний університет, Білорусь
Тлеуов Асхат Халілович, Казахський агротехнічний університет, Казахстан
Толбатов Володимир Аронович, Сумський державний університет, Україна
Толбатов Сергій Володимирович, Сумський національний аграрний університет, Україна
Ходжаєва Гюльназ Казим кизи, Росія
Чигиринський Юлій Львович, Волгоградський державний технічний університет, Росія
Шехмірзова Анджела Мухарбієвна, Адигейський державний університет, Росія
Шпинковський Олександр Анатолійович, Одеський національний політехнічний університет, Україна

Expert-Peer Review Board of the journal

Abdulveleeva Rauza Rashitovna, Orenburg State University, Russia
 Antoshkina Elizaveta Grigorevna, South Ural State University, Russia
 Artyuhina Marina Vladimirovna, Slavic State Pedagogical University, Ukraine
 Afinskaya Zoya Nikolaevna, Moscow State University named after M.V. Lomonosov, Russia
 Bashlaj Sergej Viktorovich, Ukrainian Academy of Banking, Ukraine
 Belous Tatyana Mihajlovna, Bukovinian State Medical Academy, Ukraine
 Bondarenko Yuliya Sergeevna, PSU named after T.G. Shevcheckko Department of Psychology, Ukraine
 Butyrskij Aleksandr Gennadevich, Medical Academy named after S.I. Georgievsky, Russia
 Vasilishin Vitalij Yaroslavovich, Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas, Ukraine
 Vojcehovskij Vladimir Ivanovich, National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine, Ukraine
 Gavrilova Irina Viktorovna, Magnitogorsk State Technical University named after G.I. Nosov, Russia
 Ginis Larisa Aleksandrovna, South Federal University, Russia
 Gutova Svetlana Georgievna, Nizhnevartovsk State University, Russia
 Ivanova Svetlana Yurevna, Kemerovo State University, Russia
 Ivlev Anton Vasilevich, Magnitogorsk State Technical University named after G.I. Nosov, Russia
 Idrisova Zemfira Nazipovna, Ufa State Aviation Technical University, Russia
 Iliev Veselin, Bulgaria
 Kirillova Tatyana Klimentevna, Irkutsk State Transport University, Russia
 Kovalenko Tatyana Antolevna, Volga State University of Telecommunications and Informatics, Russia
 Kotova Svetlana Sergeevna, Russian State Vocational Pedagogical University, Russia
 Krestyanpol Lyubov Yurevna, Lutsk State Technical University, Ukraine
 Kuhtenko Galina Pavlovna, National University of Pharmacy of Ukraine, Ukraine
 Lobacheva Olga Leonidovna, Mining University, Russia
 Lyashenko Dmitrij Alekseevich, National Transport University, Ukraine
 Makarenko Andrej Viktorovich, Donbass State Pedagogical University, Ukraine
 Melnikov Aleksandr Yurevich, Donbass State Engineering Academy, Ukraine
 Moroz Lyudmila Ivanovna, "National University" "Lviv Polytechnic" "", Ukraine
 Muzylyov Dmitrij Aleksandrovich, Kharkov National Technical University of Agriculture named after Petr Vasilenko, Ukraine
 Nadopta Tatyana Anatolievna, Khmelnytsky National University, Ukraine
 Napalkov Sergej Vasilevich, Nizhny Novgorod State University named after N.I. Lobachevsky, Russia
 Nikulina Evgeniya Viktorovna, Belgorod State National Research University, Russia
 Orlova Anna Viktorovna, Belgorod State National Research University, Russia
 Osipov Viktor Avenirovich, Tyumen State University, Russia
 Privalov Evgenij Evgrafovich, Stavropol State Agrarian University, Russia
 Pyzhanova Nataliya Vladimirovna, Ukraine
 Segin Lyubomir Vasilovich, Slavic State Pedagogical University, Ukraine
 Sergienko Aleksandr Alekseevich, Lviv National Medical University named after Daniil of Galitsky, Ukraine
 Sochinskaya-Sibirceva Irina Nikolaevna, Kirovograd State Technical University, Ukraine
 Sysoeva Vera Aleksandrovna, Belarusian National Technical University, Belarus
 Tleuov Ashat Halilovich, Kazakh Agro Technical University, Kazakhstan
 Tolbatov Volodimir Aronovich, Sumy State University, Ukraine
 Tolbatov Sergij Volodimirovich, Sumy National Agrarian University, Ukraine
 Hodzhaeva Gyulnaz Kazym kyzy, Russia
 Chigirinskij Yulij Lvovich, Volgograd State Technical University, Russia
 Shehmirezova Andzhela Muharbievna, Adygea State University, Russia
 Shpinkovskij Aleksandr Anatolevich, Odessa National Polytechnic University, Ukraine

СОДЕРЖАНИЕ / CONTENTS

Физическое воспитание и спорт*Physical education and sport**Фізичне виховання і спорт*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-007> 12

**DISTANCE LEARNING SYSTEM FOR STUDENTS OF TARRU
NAMED AFTER M. H. DULATI IN THE DISCIPLINE
«PHYSICAL CULTURE»**

*ДИСТАНЦИОННАЯ СИСТЕМА ОБУЧЕНИЯ СТУДЕНТОВ ТАРРУ
ИМ.М.Х.ДУЛАТИ ПО ДИСЦИПЛИНЕ «ФИЗИЧЕСКАЯ КУЛЬТУРА»
Косырева И.И./ Kosyreva I.I., Рожко Г.Т./ Rojco GT*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-017> 16

**FORMATION OF TOLERANCE IN STUDENTS ON THE BASIS
OF NATIONAL GAMES**

*ФОРМИРОВАНИЕ ТОЛЕРАНТНОСТИ У СТУДЕНТОВ НА ОСНОВЕ
НАЦИОНАЛЬНЫХ ИГР
Alimbekova A.U. /Алимбекова А.У.*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-018> 20

**IMPORTANCE OF PHYSICAL CULTURE IN THE SYSTEM OF
EDUCATION OF A HEALTHY LIFESTYLE**

*ЗНАЧЕНИЕ ФИЗИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ В СИСТЕМЕ ВОСПИТАНИЯ
ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ
Sharipova G.K./ Шарипова Г.К., Makarova E.A./ Макарова Е.А.,
Kassymov S.B./ Касымов С.Б.*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-019> 25

**USING THE GAME METHOD IN THE DEVELOPMENT OF
STUDENTS' COORDINATION ABILITIES**

*ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ИГРОВОГО МЕТОДА В РАЗВИТИИ КООРДИНАЦИОННЫХ
СПОСОБНОСТЕЙ СТУДЕНТОВ
Baialiev R.J./ Баялиев Р.Ж.*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-020> 29

**FEATURES OF THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF A WRESTLING
COACH - TEACHER**

*ОСОБЕННОСТИ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ТРЕНЕРА –
ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ПО СПОРТИВНОЙ БОРЬБЕ
Baialiev R.J./ Баялиев Р.Ж.*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-021> 33

CONTENT AND METHODS OF TESTING WRESTLERS

*СОДЕРЖАНИЕ И МЕТОДЫ ТЕСТИРОВАНИЯ БОРЦОВ
Baialiev R.J./ Баялиев Р.Ж., Конаев Т.А./ Қонаев Т.А.*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-027>

37

ADAPTIVE SWIMMING AS A MEANS OF CORRECTING MOTOR DISORDERS IN CHILDREN WITH SPASTIC DIPLEGIA

АДАПТИВНОЕ ПЛАВАНИЕ КАК СРЕДСТВО КОРРЕКЦИИ ДВИГАТЕЛЬНЫХ НАРУШЕНИЙ У ДЕТЕЙ СО СПАСТИЧЕСКОЙ ДИПЛЕГИЕЙ

*Gilev G.A. / Гилев Г.А., Chernov Y. I. / Чернов Ю.И., Deripasko T.N. / Дерипаско Т.Н.
Klusov E.A. / Клусов Е.А., Ylovetnko S.V. / Яловенко С.В.*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-033>

40

METHODOLOGICAL APPROACHES TO THE FORMATION OF PSYCHOLOGICAL READINESS OF ATHLETES IN SHOOTING TO OVERCOMING COMPETITIVE DIFFICULTIES

Dmitriieva N.S.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-042>

44

EVALUATION OF EFFICIENCY OF THE TRUST TECHNIQUE AND THE MULLIGAN CONCEPT OF ARTICULAR CORRECTION AT OSTEOCHONDROSIS OF THE THORACIC SPINE

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ТРАСТОВИХ ТЕХНІК ТА СУГЛОБОВОЇ КОРЕКЦІЇ ЗА КОНЦЕПЦІЄЮ МАЛІГАН ПРИ ОСТЕОХОНДРОЗІ ГРУДНОГО ВІДДІЛУ ХРЕБТА

*Holunga M.I. / Голунга М.І., Dotsyuk L.G. / Доцюк Л.Г.
Perepelytsya O.O. / Перепелиця О.О., Nikolaichuk O.P. / Ніколайчук О. П.*

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-057>

53

THE EFFECT OF STRESS ON THE ORGANISM OF THE LAW ENFORCEMENT DURING TRAINING IN EXTREME AND STRESS SITUATIONS

ВПЛИВ СТРЕСУ НА ОРГАНІЗМ ПРАВООХОРОНЦЯ ПІД ЧАС ТРЕНУВАННЯ В ЕКСТРЕМАЛЬНИХ І СТРЕСОВИХ СИТУАЦІЯХ

Rogalsky V. I. / Рогальський В. І.

Филология, языковедение и литературоведение

Philology, linguistics and literary studies

Філологія, мовознавство і літературознавство

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-004>

58

TELEGRAM CHANNELS AS MEDIA TOOLS

ТЕЛЕГРАМ-КАНАЛИ ЯК ІНСТРУМЕНТИ МЕДІА ТА ПОЛІТИЧНОГО ВПЛИВУ

Zhuhay V. / Жугай В.Й.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-038>

65

ZOONYMIC LEXIS. ZOONYMS COW, BULL AND OX, THEIR ETYMOLOGY, SEMANTICS AND FUNCTIONS IN THE ENGLISH LANGUAGE

ЗООНІМНА ЛЕКСИКА. ЗООНІМИ COW, BULL, OX, ЇХ ЕТИМОЛОГІЯ, СЕМАНТИКА ТА ФУНКЦІЇ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Ropotarenko N.M. / Пономаренко Н.М., Smuhliakova M.K. / Смулякова М.К.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-046> 69

NAMING OF GENERATIONS AS AN INDICATOR OF AXIOLOGICAL PRIORITIES IN LANGUACULTURES OF BELARUS, RUSSIA, AND THE NETHERLANDS

НОМИНАЦИЯ ПОКОЛЕНИЙ КАК ИНДИКАТОР АКСИОЛОГИЧЕСКИХ ПРИОРИТЕТОВ В ЛИНГВОКУЛЬТУРАХ БЕЛАРУСИ, РОССИИ И НИДЕРЛАНДОВ

Sadovskaya Je. Yu. / Садовская Е.Ю.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-061> 74

UNSTRESSED VOCALISM ALLOPHONIC VARIABILITY IN POLYSYLLABIC WORDS IN THE ENGLISH SPEECH OF UKRAINIANS

АЛОФОНІЧНЕ ВАРІЮВАННЯ НЕНАГОЛОШЕНОГО ВОКАЛІЗМУ В БАГАТОСКЛАДОВИХ СЛОВАХ В АНГЛІЙСЬКОМУ МОВЛЕННІ УКРАЇНЦІВ

Varlakova A. V. / Варлакова А. В.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-072> 81

STRUCTURAL AND SEMANTICAL PECULIARITIES OF VOCABULARY FOR THE HUMAN APPEARANCE DESCRIPTION (A CASE STUDY OF ENGLISH LANGUAGE)

СТРУКТУРНЫЕ И СЕМАНТИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ СЛОВАРЯ ПРИ ОПИСАНИИ ВНЕШНОСТИ ЧЕЛОВЕКА (СОЦИОЛОГИЧЕСКОЕ ИССЛЕДОВАНИЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА)

Rabat M.A. / Пабат М.А., Finchuk G.V. / Финчук Г.В.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-104> 91

STRUCTURAL AND SEMANTIC FEATURES OF TERMS IN THE FIELD OF INTERNATIONAL TOURISM

СТРУКТУРНО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕРМІНІВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Bushkova V.V. / Бушкова В.В., Syborova O.L. / Сиборова О.Л.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-106> 98

LINGUISTIC AND PRAGMATIC CHARACTERISTICS OF INSTRUCTION MANUALS TEXTS

ЛІНГВО-СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ТЕКСТІВ ІНСТРУКЦІЙ

Mikriukov O.O. / Мікрюков О.О.

Юридические и политические науки

Legal and political sciences

Юридичні і політичні науки

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-025> 105

THE RETROSPECTIVE ANALYSIS OF THE PERSONNEL POTENTIAL OF THE DIPLOMATIC SERVICE FOR THE PERIOD 2017-2020

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ КАДРОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ДИПЛОМАТИЧНОЇ СЛУЖБИ ЗА ПЕРІОД 2017-2020 РОКІВ

R.Palahusynets, / Палагусинець Р.В.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-100>

120

LEGAL REGIME OF OBJECTS OF STATE PROPERTY RIGHTS WHICH ARE NOT SUBJECT TO PRIVATIZATION AND NATIONAL SECURITY OF THE STATE: PRIVATE LEGAL LAW AND PUB

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ОБ'ЄКТІВ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ, ЩО НЕ ПІДЛЯГАЮТЬ ПРИВАТИЗАЦІЇ ТА НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ: ПРИВАТНО-ПРАВОВІ ТА ПУБЛІЧНО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ

Moskalyuk N.B. / Москалюк Н.Б.

История*History**Історія*<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-080>

129

THE TRANSFORMATION OF ARCHITECTURAL EDUCATION IN UKRAINE 1920-1970s THROUGH THE PRISM OF LOCAL HISTORY (CASE STUDY OF НІКВ)

ТРАНСФОРМАЦІЇ АРХІТЕКТУРНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ 1920-1970 РР. КРИЗЬ ПРИЗМУ ЛОКАЛЬНОЇ ІСТОРІЇ (НА ПРИКЛАДІ НІКВ)

*Fesenko G.H. / Фесенко Г.Г., Fesenko T.H. / Фесенко Т.Г.,
Kravchenko O.V. / Кравченко О.В.*

Искусствоведение и культура*Art history and culture**Мистецтвознавство і культура*<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-010>

135

APPLICATION OF UKRAINIAN TRADITIONAL MOTIVES OF DECORATIVE AND APPLIED ART IN THE INTERIOR OF CATERING ESTABLISHMENTS IN UKRAINE

ЗАСТОСУВАННЯ УКРАЇНСЬКИХ ТРАДИЦІЙНИХ МОТИВІВ ДЕКОРАТИВНО-УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА В ІНТЕР'ЄРІ ЗАКЛАДІВ ГРОМАДСЬКОГО ХАРЧУВАННЯ НА ТЕРЕНАХ УКРАЇНИ

Konopatska D.S. / Конопатська Д.С., Petrovska Yu.R. / Петровська Ю.Р.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-029>

140

RETHINKING UKRAINE THROUGH MODERN AMERICAN CINEMATOGRAPH

Nakashydz I.S., Radkevich T.O.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-030>

144

ABOUT THE PHENOMENA OF TRADITIONALISM IN THE MODERN WORLDVIEW OF THE YAKUTS

О ЯВЛЕНИЯХ ТРАДИЦИОНАЛИЗМА В СОВРЕМЕННОМ МИРОВОЗЗРЕНИИ ЯКУТОВ

Bragina Daria Grigorievna / Брагина Дария Григорьевна

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-041>

149

HARMONIZATION OF ARTISTIC-FIGURATIVE COMPOSITION IN COLOR

ГАРМОНІЗАЦІЯ ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОЇ КОМПОЗИЦІЇ В КОЛЬОРІ

Romanenko T.G./Романенко Н.Г., Krivonos V.A. / Кривонос В.О.

<https://www.sworldjournal.com/index.php/swj/article/view/swj06-05-068>

155

ESSAYS ON THE THEORY OF DIRECTING. NEW METHODOLOGICAL AND SOCIO-CULTURAL ASPECTS OF THE UKRAINIAN SIXTIES

*ОЧЕРКИ ТЕОРИИ РЕЖИССУРЫ. НОВЫЕ МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ И
СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ АСПЕКТЫ УКРАИНСКОГО ШЕСТИДЕСЯТИЧЕСТВА.*

Kovalenko (Khursina) O. M. / Коваленко (Хурсіна) О.М.

Scientific publication

International periodic scientific journal
Международный периодический рецензируемый научный журнал

ScientificWorldJournal

Issue №6
Part 5
December 2020

In Bulgarian, Ukrainian, Russian and English
На болгарском, украинском, русском и английском языках

Included in international scientometric databases (high impact factor):
Входит в международные наукометрические базы (высокий импактфактор):
INDEXCOPERNICUS

Development of the original layout –
Academy of Economics named after D.A. Tsenov
Bulgaria jointly with SWorld

Academy of Economics named after D.A. Tsenov
Bulgaria jointly with SWorld

www.sworldjournal.com

The publisher is not responsible for the reliability of the
information and scientific results presented in the articles

With the support of research project SWorld
www.sworld.education

www.sworld.education

www.sworldjournal.com